

Journal of Roi Kaensarn Academi

ISSN 2697-5033 (Online)



ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563

Vol. 5 No. 2 July - December 2020

Journal of Roi Kaensarn Acadami

ISSN 2697-5033 (Online)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2563

วัตถุประสงค์

Journal of Roi Kaensarn Acadami เป็นวารสารวิชาการ ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิชาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Roi Kaensarn Acadami ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บจก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

ดร.ธีรต์นัย กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผศ.ดร.ภูมิภควัชร ภูมิพงศ์คชศร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผศ.ดร.ญาณกร ทัพประยูร

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

ผศ.ดร.โยตะ ชัยวรรณกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐูปญโญ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.รุ่งโรจน์ สรงสระบุญ

มหาวิทยาลัยสยาม

ดร.ธันยนันท์ จันทร์ทรงพล

สถาบันรัชต์ภาคย์

ดร.จันทนา อุดม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รศ.ดร.พรชัย เจดามาน

นักวิชาการอิสระ

รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผศ.ดร.กุลจิรา รักษนคร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ,ดร.
ดร.เกษสุดา โภคานิตย์
ดร.สมพงษ์ เกษานูช
ดร.สมควร นามสีฐาน
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย
ดร.ภานุวัฒน์ กิตตกรวรรณธ์ รัตน์พิมลพลแสน
ดร.ลักขณา อินทร์บึง
ดร.ปรัชญา มีโนนทองมหาศาล
ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล
ดร.สาคร มหาหิงค์
ดร.อดิสร หนันคำจร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นักวิชาการอิสระ
วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต
นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนิรารรณ บุตรจันทร์

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

- ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน 1
จังหวัดขอนแก่น
ลักขณา อินทร์ปิ้ง, อารดา ชัยเสนา และ รัชดา ภัคดียิ่ง
- แนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน 13
ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อารดา ชัยเสนา และ ลักขณา อินทร์ปิ้ง
- การพัฒนาระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 23
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
*สุมิตตา จันทร์ขำ , กิตติพงษ์ ตั้งใจ , อธิรุทศ คุณโคตร, รัชดา ภัคดียิ่ง และ ณัฏฐ์สรารกร ศรี
หาพันธ์รูป*
- รูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญ พระธาตุนาดูน จังหวัด 33
มหาสารคาม
พระครูพิมพ์ลัทธิธรรมมาภรณ์ และ พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ
- **Influence of Organizational Career Management on Employees' Job 52**
Satisfaction in State-Owned Investment Group Co. Ltd. in Jiangyou County,
China
Ping Gou and Eksiri Niyomsilp
- การพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา 67
เบญจมาศ สุวรรณวงศ์ และ พระมหาสุพร รกขิตธมโม
- ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยศิรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี 85
เพ็ญรุ่งจรัส ตฤณชาติวิเศษ, พระปลัดสมชาย ปโยโค และ พระถนิต วฑฒโน
- รูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ใน 97
จังหวัดเลย
*พระมหาวิเชียร ธมมาชิโร, พระรุ่งโรจน์ , ทวีศักดิ์ ไครบุตร, จิณณวัฒน์ แทนพันธ์ และ
ณัฐพงษ์ ขจรแสงเจริญ*

บทความวิชาการ

- ภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ที่ 21 114
มะลิ ทิพย์ประจง
- นโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร 122
ยุวดี พ่วงรอด, วิจิตตรา พ่วงท่าโก, กัลยารัตน์ วุฒิปรัชญานันท์ และ โชติ บดีรัฐ
- การจัดการเครือข่ายทางธุรกิจในแง่มุมมองของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการดำเนินงานทางธุรกิจ 142
พงศสฎา เฉลิมกลิ่น
- แนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจนเอเรชันเน็ต 152
มาริษา สุจิตวนิช และ ดวงใจ คงคาหลวง
- หลักธรรมพละ 5 (ศรัทธาพละ) กับการเกื้อหนุนการปฏิบัติพระกรรมฐาน 167
พระสมุห์บุญฤทธิ์ มหาบุญโญ (ศรีวิชัย)
- พระสงฆ์กับการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ตามสถานีวิทยุกระจายเสียง ในยุคปัจจุบัน 176
พระพิพิธพัชโรดม และ มะลิ ทิพย์ประจง
- การให้คำปรึกษาเยาวชนตามหลักภาวนา 183
พระศรีรัตนวิมล
- การจัดการความรู้: กระบวนการพัฒนาคนและการพัฒนางาน 196
พระพนมภรณ์ ฐานิสสโร, ชาตรี เฟ็งท่า และ พระมหาวัฒนา สุรจิตโต
- การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 204
พระสิทธิชัย รินฤทธิ์ และ สุรีพร ชาบุตรบุญทรริก
- ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมของผู้ตายซึ่งตกทอดแก่วัด 213
กิตติทร สุดประเสริฐ
- กรรมของนางฉัญจมาณวิกา 229
พระมหาสุพล สุพล (สุขดา) และ พระมหามิตรฐิตปญโญ
- วิธีคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ 247
ประธาน คงเรืองราช และ จักรพรรณ วงศ์พรพวัฒน์

- ➔ **Four Noble Truths : Path Leading to Cessation of Suffering** 256
Phramaha Vichien Dhammavajiro, Kannika Vaisopha and Pradit Srinonyang
- ➔ **การพัฒนาด้านการส่งเสริมวัตรธรรมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย** 271
พระพนมภรณ์ ฐานิสฺสโร, พระฉลวย เทวสโร, แสงสุรีย์ ทองขาว และ นัชพล คงพันธ์

ภาคผนวก

278

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐาน

ผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น

Key Success Factor of Community Enterprise on Standard Community Product in Khon Kaen Province

ลักขณา อินทร์บึง, อารดา ชัยเสนา และ รัชดา ภักดียิ่ง

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Lakkana Inbueng, Arada Chaisena and Ratchada Phakdeeying

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, Email : luckkhana.inb@neu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษา สภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนและปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือวิสาหกิจชุมชนได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 122 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploration Factor Analysis; EFA) โดยหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax Method)

ผลการศึกษาพบว่า สภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อทำการหมุนแกน (Varimax Orthogonal Rotation) พิจารณาค่า loading ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ค่า Factor loading ตั้งแต่ 0.65 ขึ้นไป ใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการกลุ่มที่ดี 2) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก 3) ด้านการพัฒนาการผลิต 4) ด้านระบบการเงินและการบัญชี 5) ด้านการวางแผนงาน 6) ด้านความเป็นผู้ประกอบการ 7) ด้านความเป็นผู้นำ

คำสำคัญ : ปัจจัยแห่งความสำเร็จ; วิสาหกิจชุมชน; มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

Abstracts

The purposes of this research were to community enterprise management and Key Success Factor of Community Enterprise on Standard Community Product in Khon Kaen Province. The sample group used in this research consisted of 122 Community Enterprise on Standard Community Product. The instrument used to collect data was questionnaire with reliability at 0.97 The statistics used for data analysis comprised frequency, percentage, mean, standard deviation and Exploration Factor Analysis; (EFA) by rotating the components with orthogonal rotation using the Varimax method.

The research results revealed that: Management conditions for community enterprises that have been certified for community product standards in Khon Kaen Province Overall, it is at the highest level. When rotating the components with orthogonal rotation using the Varimax method, it was found that the loading value with statistically significant level was at 0.05, the factor loading was at more than 0.65, and used to be criteria for being important components. Key Success Factor of Community Enterprise on Standard Community Product in Khon Kaen Province consisted of 7 components as follows: 1. Good management 2. Participation of members 3. Production development 4. Financial and accounting systems 5. Planning 6. Entrepreneurship 7. Leadership

Keywords : Key Success Factor; Community Enterprise; Standard Community Product

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมาวิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรภาคประชาชน ซึ่งเกิดจากการที่ชุมชนมีการรวมตัวกัน ประกอบธุรกิจในระดับรากหญ้า ไม่มีรูปแบบและไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเพ่งและพาณิชย์ การสนับสนุนจึงไม่เป็นระบบ และไม่มีเอกภาพ ทำให้มีปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบางแห่งไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือเอกชน เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ บางครั้งมีการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ไม่ตรงความต้องการที่แท้จริง

เศรษฐกิจฐานรากมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนเป็นอย่างยิ่ง รัฐบาลทุกยุคทุกสมัย (พ.ศ. 2560- 2564) ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจภาคส่วนนี้มาโดยตลอด ดังจะเห็นในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 ได้กำหนดให้การเกษตรและอาหารเป็นกลุ่มแรกในการพัฒนาและระบุภาคตะวันออกเฉียงเหนือเร่งรัดพัฒนาในเชิงพื้นที่ นอกเหนือจากการพัฒนาการเกษตรแล้วรัฐบาลได้ให้ความสนใจกับการเพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตรโดยสนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชนโดยมีการตราเป็นกฎหมาย ให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นเจ้าของเรื่องคู่ขนานกับกลุ่มที่พัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่กรมการพัฒนาชุมชนเป็นเจ้าของเรื่อง ปี 2563 นี้เป็นปีที่ 15 ที่มีพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนทั่วประเทศจำนวน 132,927 แห่ง ซึ่งหลายมีผลประกอบการอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจระดับหนึ่ง (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน, 2562 : ออนไลน์)

วิสาหกิจชุมชนได้กลายมาเป็นนโยบายรัฐบาล ในการแก้ปัญหาภาพรวมของประเทศ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชน โดยคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้าง

รายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สร้างรากฐานที่มั่นคงให้ประเทศ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหลักการนำไปสู่การเป็นรากฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง และรัฐบาลยังเห็นว่าเศรษฐกิจชุมชนซึ่งรวมถึงวิสาหกิจชุมชนด้วยนั้น เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง แต่มีเศรษฐกิจชุมชนจำนวนหนึ่ง ที่ยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะแข่งขันทางการค้า ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นในระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่ผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป

จากที่กล่าวมานั้น พบว่าการศึกษเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจะศึกษาในเรื่องการพัฒนารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนแต่วิสาหกิจชุมชนหลายแห่งยังไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมั่นคง ยั่งยืนและสามารถพัฒนาตนเองไปเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 175 แห่ง (กองบริหารมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน, 2561)

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรจังหวัดขอนแก่น การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณสูตร Taro Yamane ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 122 แห่ง (ทิพย์ กิจวิจารณ์, 2558 : 136)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ได้จากผลการสัมภาษณ์และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินวิสาหกิจชุมชน แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อปี สถานภาพทางสังคม โดยใช้คำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในขอนแก่น แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ (Likert Method) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

มีความเห็นด้วยมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
มีความเห็นด้วยมาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
มีความเห็นด้วยปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
มีความเห็นด้วยน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
มีความเห็นด้วยน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

การตรวจสอบโดยการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try-out) ในการวิจัยโดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไปถือว่าเป็นคำถามที่มีความเชื่อมั่น จำนวน 40 กลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงทั้งฉบับเป็น 0.97 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548 :165)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

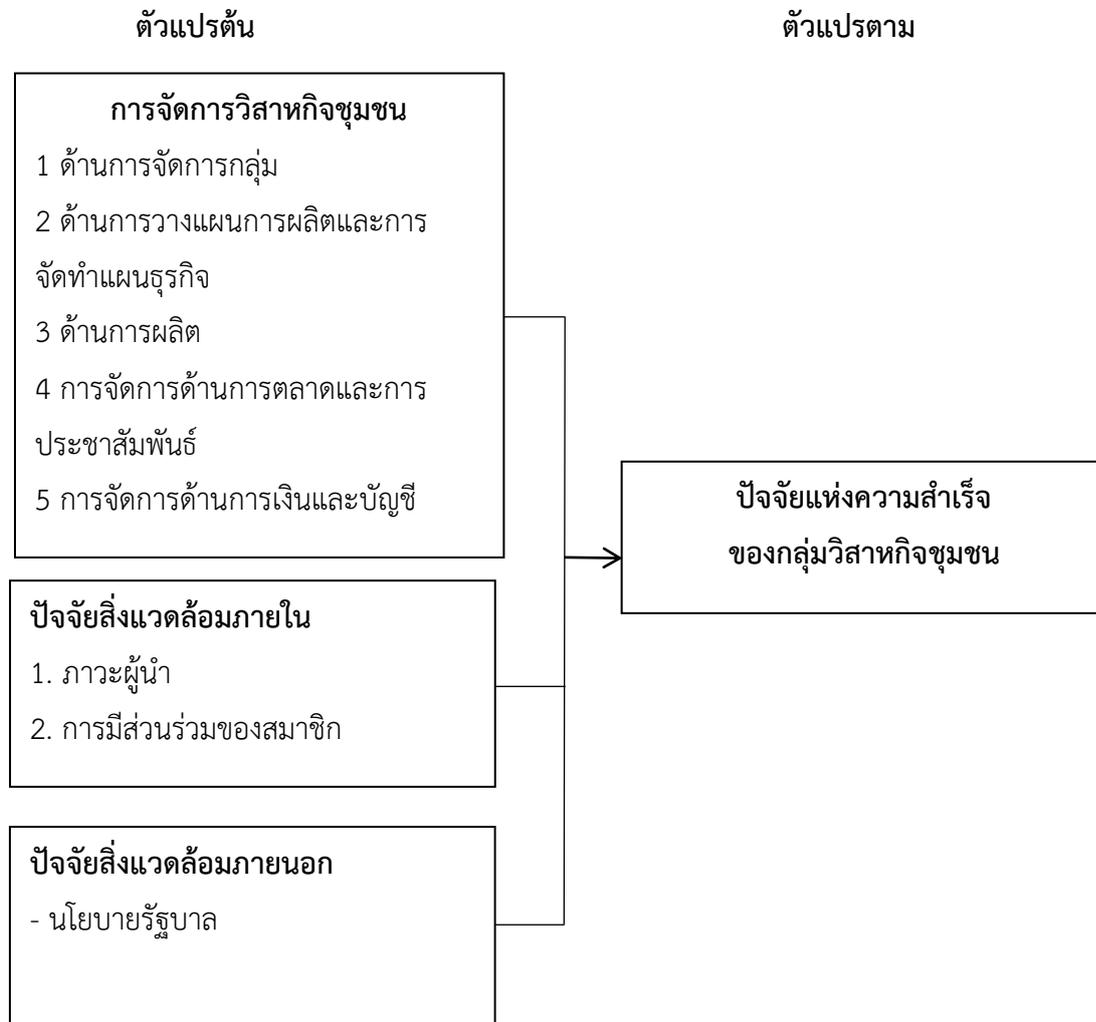
ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 144 คน พร้อมกับตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้อง และสมบูรณ์ของเอกสารโดยผู้วิจัย ดำเนินการจัดเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-Administration) โดยการเดินทางไปยังที่ตั้งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของลักษณะประชากร โดยมีการแสดงผลการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบคำอธิบาย สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนแสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 122 คน พบว่าส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 85 คน 69.67 เป็นชาย จำนวน 37 คิดเป็นร้อยละ 30.33 มีอายุระหว่างส่วนใหญ่ ช่วงอายุ 41 - 50 ปีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 34.43 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่การศึกษา ระดับ ปวส./อาชีวศึกษา จำนวน 47 คิดเป็นร้อยละ 38.52 ตามลำดับ การประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่เกษตรกรกรรม จำนวน 32 คน ร้อยละ 26.23 รายได้/เดือน 10,000 - 15,000 บาท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 36.07

ผลการศึกษาสภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการ 2) ด้านการวางแผนการผลิตและแผนธุรกิจ 3) ด้านการผลิต

4) ด้านการตลาด 5) ด้านการเงินและการทำบัญชี พบว่า ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.17$) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านการผลิต ($\bar{X} = 4.42$) ด้านการวางแผนการผลิตและแผนธุรกิจ ($\bar{X} = 4.41$) ด้านการเงินและการทำบัญชี ($\bar{X} = 4.13$) ด้านการตลาด ($\bar{X} = 4.01$) และด้านการจัดการ ($\bar{X} = 3.86$)

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดขอนแก่น โดยวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อให้ทราบถึงตัวแปรที่สำคัญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยสถิติ Factor Analysis โดยวิธี Principal-Component Analysis (PC) และใช้วิธีหมุนแกนอโรโธนอลแบบวาริแมกซ์ (Varimax Orthogonal) เพื่อสกัดตัวแปรที่ไม่สำคัญออกไป โดยพิจารณาน้ำหนักของตัวแปรในองค์ประกอบ ถ้าตัวแปรใดมีน้ำหนักในองค์ประกอบต่ำกว่า .30 จะตัดตัวแปรนั้นออกไป ถ้าตัวแปรใดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบใกล้เคียงกันหลายค่ามากกว่า 1 องค์ประกอบ พิจารณาค่าองค์ประกอบ (ปัจจัย) จะต้องมีตัวแปร อย่างน้อย 3 ตัวแปร ถือนับได้ว่าเป็นหนึ่งองค์ประกอบ (ปัจจัย) การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม ได้ค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy. : KMO เท่ากับ 0.892 ซึ่งมากกว่า 0.50 ตามเกณฑ์ค่าที่ Hair et al. (2006 : 175) ได้กล่าวไว้ และได้ค่า Bartlett's Test of Sphericity 7642.213, $df = 780$, Sig = .000 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมตริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นมีองค์ประกอบ ที่ชัดเจนเพียง 7 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น เรียงลำดับตามความสำคัญของแต่ละปัจจัยได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยด้านการจัดการกลุ่มที่ดี ปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีกระบวนการเริ่มต้นที่ดีตั้งแต่การรับสมัครสมาชิกในชุมชนเข้ามาร่วมกลุ่ม การออกกฎระเบียบความรับผิดชอบอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรที่ครอบคลุมทั้งหน้าที่ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน ตลอดทั้งการกำหนดรูปแบบการจัดจำหน่ายสินค้ากล่าวคือมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางออนไลน์ การตลาดมารองรับผลผลิตที่ผลิตได้ มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในงานต่างๆ อีกทั้งข้อกำหนดที่ทำร่วมกันนั้นต้องครอบคลุมถึงระบบการทำบัญชีที่ชัดเจนจะสามารถช่วยให้การดำเนินงานกลุ่ม

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนที่รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนประสบความสำเร็จพบว่า สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเป้าหมายของการดำเนิน สมาชิกกลุ่มมีการมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามามีอำนาจ สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมกันในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจนสมาชิกกลุ่มร่วมระดมทุนถือหุ้นแบ่งปันความรู้ความชำนาญ

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยด้านการพัฒนาการผลิต ปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนที่รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนประสบความสำเร็จพบว่า วิสาหกิจชุมชนนั้นต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและ

สามารถหาได้สะดวก สามารถสร้างความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบหรือโอกาสในสินค้ากลุ่มประเภทเดียวกัน ต้องมีการคำนึงถึงความสามารถและปริมาณในการผลิต มีการวางแผนธุรกิจเกี่ยวกับการผลิต ผลการผลิตที่เกิดจากการวางแผนงานคือสินค้าหรือบริการใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นหรือชุมชนในการผลิตบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านพัฒนาให้เป็นสินค้าหรือบริการที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการผลิตต้องคำนึงถึงเป็นสำคัญ

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยด้านระบบการเงินและการบัญชี ปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนที่รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนประสบความสำเร็จพบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย หนี้สินของกลุ่มอย่างเป็นระบบ การจัดทำบัญชีมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างไรเป็นสัดส่วนอีกทั้งยังมีการบริหารการเงินที่เกี่ยวข้องกับการได้มาและการใช้ไปของเงินทุน

องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยด้านการวางแผนงาน ปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนที่รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนประสบความสำเร็จพบว่า วิสาหกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีการวางแผนการติดตามและปรับเปลี่ยนแผนการทำงานตามสถานการณ์ มีการวางแผนต้องสอดคล้องกับสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจมีการจัดการแผนการเงิน การตลาดและการแข่งขันทางการตลาด และแผนการจัดจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบที่ 6 ปัจจัยด้านความเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนที่รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนประสบความสำเร็จพบว่า เป็นการจัดตั้งกลุ่มที่สามารถทำให้ชาวบ้านหรือคนในชุมชนรวมพลังเพื่อดำเนินธุรกิจให้ลุล่วงได้ มีระบบการส่งเสริมการอบรมปมเพาะให้ความรู้ คำปรึกษาแนะนำเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจ สมาชิกกลุ่มมีความสามารถต่อสู้กับปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้

องค์ประกอบที่ 7 ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ ปัจจัยที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนที่รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนประสบความสำเร็จพบว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพร้อมที่จะสร้างสรรค์สินค้าและมีความสามารถในการเผชิญหน้ากับปัญหาได้อย่างดี และเป็นผู้ที่มีความเสียสละในการเป็นผู้นำ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านการจัดการกลุ่มที่ดี ประกอบด้วย การรับสมัครสมาชิกในชุมชนเข้ามารวมกลุ่ม การออกกฎระเบียบความรับผิดชอบอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรที่ครอบคลุมทั้งหน้าที่ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวได้ยืนยันตามกระบวนการบริหารตามทฤษฎีของ Lyndall Urwick & Luther Gulick (1937 : 145) และ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545 : 23) ที่ได้เสนอแนวคิดกระบวนการบริหาร Organizing การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้าง ตำแหน่ง ความรับผิดชอบ แบ่งงานตามความชำนาญ

(Division of Work) แต่บางกลุ่มวิสาหกิจมีเพียงโครงสร้างที่ไม่ได้ดำเนินงานตามรูปแบบนั้น แต่กลับเป็นการดำเนินงานหลักอยู่ที่ประธานกลุ่ม

2. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ประกอบด้วย สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเป้าหมายของการดำเนิน สมาชิกกลุ่มมีการมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามามีอำนาจ สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมกันในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจนสมาชิกกลุ่มร่วมระดมทุนถือหุ้นแบ่งปันความรู้ความชำนาญ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวได้ยืนยันผลการวิจัยของ อัจฉรา ไสบาล และนิวัฒน์ มาศวรรณา (2557 : 548-554) อธิบายว่า วิสาหกิจชุมชนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการวางแผน ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วม แต่ทั้งนี้ยกเว้นประเด็น การเข้าร่วมประชุมวางแผน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นขององค์กรที่มีสมาชิกเข้าร่วมอยู่บ้าง ทั้งนี้ อาจเนื่องจากว่าในการกำหนดแผน คณะกรรมการมักจะเป็นผู้ตัดสินใจและดำเนินการเอง จึงทำให้สมาชิกไม่มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการวางแผนงานดังกล่าว

3. ด้านการพัฒนาการผลิต วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในด้านนี้เนื่องจากมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก สามารถสร้างความได้เปรียบในสินค้ากลุ่มประเภทเดียวกัน มีการคำนึงถึงความสามารถและปริมาณในการผลิต มีการวางแผนธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการตามที่ได้วางแผนงานไว้โดยใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นหรือชุมชนในการผลิตบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านพัฒนาให้เป็นสินค้าหรือบริการที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพินท์ บุญสิน (2556 : 457-474) พบว่าสร้างผลิตภัณฑ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน กรณีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ประสบความสำเร็จเป็นเพราะการไม่พัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการลอกเลียนแบบไม่ใช่เป็นการสร้างนวัตกรรมชุมชนรูปแบบใหม่ขึ้นมาเองของกลุ่ม และสอดคล้องกับ ดนยา สงครินทร์ (2563 : 178-190) พบว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากต้นกก ของกลุ่มอาชีพจักสาน ในหมู่ที่ 13 บ้านดอนใหญ่ ตำบลดอนจิก อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่มักเป็นการสั่งทำตามคำสั่งซื้อของผู้บริโภคมากกว่าการนำไปจัดจำหน่ายด้วยตนเอง การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ฯ สมาชิกในกลุ่มควรรวมตัวกัน เพื่อเปิดร้านจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน หากมีการรวมตัวกันของสมาชิกในกลุ่ม จะทำให้สามารถตั้งราคากลางของตัวผลิตภัณฑ์ได้อย่างแน่นอน

4. ด้านระบบการเงินและการบัญชี พบว่าวิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย หนี้สินของกลุ่มอย่างเป็นระบบ การจัดทำบัญชีมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างไร้เป็นสัดส่วนอีกทั้งยังมีการบริหารการเงินที่เกี่ยวข้องกับการได้มาและการใช้ไปของเงินทุน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภณิศร์ เต็มสงวนวงศ์ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยสู่ความสำเร็จทางธุรกิจผู้ประกอบการที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ทุกธุรกิจมีการทำบัญชี งบกำไรขาดทุน งบกำไรสะสม และบัญชีครัวเรือน ลูกค้าหลัก แต่ข้อค้นพบดังกล่าวขัดแย้งกับผลการวิจัยของ กันยารัตน์ เพ็งพอรู้ (2555 : บทคัดย่อ) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อ

ความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตมีนบุรีและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชีของวิสาหกิจชุมชนยังประสบกับปัญหา รวมทั้งยังพบปัญหาทางการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์

5. ด้านการวางแผนงาน พบว่า วิสาหกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีการวางแผนการติดตามและปรับเปลี่ยนแผนการทำงานตามสถานการณ์ มีการวางแผนต้องสอดคล้องกับสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจมีการจัดการแผนการเงิน การตลาดและการแข่งขันทางการตลาด และแผนการจัดจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระบบ ซึ่ง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภณิศร์ เต็มสงวนวงศ์ (2556 : บทคัดย่อ) ที่อธิบายว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จทางธุรกิจผู้ประกอบการที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประเด็นที่ทำให้ธุรกิจสามารถประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย การวางแผน การติดตามและประเมินผลแผน การนำแผนไปปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนการผลิต มีโรงงานผลิตใช้ทรัพยากรในและนอกท้องถิ่นในการผลิต แต่ทั้งนี้พบว่าขัดแย้งกับผลการศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ของ ชูติมา หวังเบญจหมัดและ ธนัชชา บินดุเหลี่ยม (2557 : 109-124) ที่อธิบายว่า ระบบการเงินของ SMEs ประสบปัญหาในเรื่องของ เงินทุนไม่เพียงพอไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงิน ขาดการวางแผนทางการเงิน และขาดความรู้ด้านการวางแผนการเงิน

6. ด้านความเป็นผู้ประกอบการ พบว่า เป็นการจัดตั้งกลุ่มที่สามารถทำให้ชาวบ้านหรือคนในชุมชนรวมพลังเพื่อดำเนินธุรกิจให้ลุล่วงได้ มีระบบการส่งเสริมการอบรมเฉพาะให้ความรู้ คำปรึกษาแนะนำเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจ สมาชิกกลุ่มมีความสามารถต่อสู้กับปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ สุทธินากร และคณะ (2562 : 270-283) ได้ศึกษาการสร้างสรรค์มูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน พบว่า สิ่งที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จคือ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ หรือผู้นำที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ไปศึกษา มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร แต่ผลการวิจัยขัดแย้งกับ บุหลันฉาย สมรรถนเรศวรณและคณะ (2561 : 41-53) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การจัดการที่ยั่งยืนของธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางประเภทโรงแรมที่พัก พบว่าลักษณะของผู้ประกอบการไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการธุรกิจและไม่มีผลต่อกลยุทธ์การจัดการที่ยั่งยืนของธุรกิจ

7. ด้านความเป็นผู้นำ พบว่าประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความพร้อมที่จะสร้างสรรค์สินค้าและมีความสามารถในการเผชิญหน้ากับปัญหาได้อย่างดี และเป็นผู้ที่มีความเสียสละในการเป็นผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิภา พิทักษ์ศานต์ (2556 : 33-46) พบว่า ภาวะผู้นำวิสาหกิจชุมชนส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องและก่อให้เกิดผลสำเร็จของกลุ่ม อีกทั้งข้อค้นพบดังกล่าวได้ยืนยันผลการวิจัยของ ภัททิศา วัฒนาพรณกิตติ (2559 : 17-26) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนระดับ 5 ดาว จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการคือการมีระบบการจัดการภายใต้ภาวะผู้นำของประธานกลุ่มมีการประสานงานกันอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องของสมาชิก และ

สอดคล้องกับ ภูษิต ปุณรัตน์ และคณะ (2563 : 1-16) พบว่า ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ศักยภาพผู้นำชุมชนใน 3 ด้าน คือ AKL Model ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทัศนคติ, ด้านความรู้ , และด้านทักษะความเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต ซึ่งมีกลยุทธ์อีก 4 ด้านหลัก เป็นตัวช่วยขับเคลื่อนการ พัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชน คือ PANM Model ประกอบด้วย 1) หมั่นระวังยับยั้งปัญหาอุปสรรค ต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดขึ้น (Precaution) 2) หมั่นลด ละ เลิกใน สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว (Abandon) 3) หมั่นพัฒนา ศักยภาพของตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้นและสร้างเสริมสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น (New Development) และ 4) หมั่นรักษาศักยภาพของตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้วให้มั่นคง และยั่งยืน (Maintain) โดยการวิจัยครั้งนี้สรุปได้แนวทางจากการสังเคราะห์เป็นสมการ ดังนี้ $KAS + AMPP = AKL Model - PANM Model$

ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอในส่วนนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะที่ได้ จากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความยั่งยืนและเข้มแข็งจนสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในภาคธุรกิจได้ ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชนควรให้มีการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสินเชื่อของ หน่วยงานอื่นๆ และควรมีการให้ความรู้ในเรื่องของการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการผลิตและ ส่งเสริมการขาย การหาแหล่งตลาดรองรับสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้วิสาหกิจ ชุมชนมีแรงผลักดันตนเองเพื่อให้ไปสู่การเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้อย่างยั่งยืน
2. วิสาหกิจชุมชนควรใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยในด้านการจัดการข้อมูล เพื่อความสะดวกรวดเร็วใน การจัดเก็บและส่งข้อมูลระหว่างกันช่วยให้การทำธุรกิจมีความต่อเนื่องใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยในเรื่องของการ ขนส่งให้มากขึ้นเพื่อประสิทธิภาพในการขนส่ง และใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยในเรื่องการติดต่อสื่อสารและ ปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าช่องทางโซเชียลต่างๆ เพื่อช่วยในการเข้าถึงการตลาดทุกระดับ และควรใช้เทคโนโลยี เข้าช่วยในเรื่องของการเงินซึ่งจะเพิ่มความสะดวกรวดเร็วทั้งคุณและลูกค้าอีกทั้งยังสามารถติดตามและ ตรวจสอบได้ง่ายยิ่งขึ้นอีกด้วย
3. ควรมีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อให้สามารถเป็นผู้วิเคราะห์และบริหารจัดการตลาด คู่แข่ง การบริหารความเสี่ยง การรับรู้นโยบายของรัฐในด้านการส่งเสริม และพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้
4. วิสาหกิจชุมชนจะต้องมุ่งพัฒนานวัตกรรมองค์การ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนไม่มีความสามารถ เพียงพอต่อการเผชิญหน้ากับองค์การขนาดใหญ่ ดังนั้น หนทางในการสร้างความสามารถในการยกระดับผล

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจะต้องให้ความสำคัญที่การมุ่งตอบสนองตลาดเฉพาะ กอปรกับข้อได้เปรียบของวิสาหกิจชุมชนคือความยืดหยุ่นที่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงต่อสภาพแวดล้อมได้มากกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนจะต้องเร่งพัฒนาองค์กรอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างคุณค่าที่ดีกว่าให้กับตนเองด้วยการมุ่งพัฒนากระบวนการภายในองค์กร ตลอดจนการมุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาผลการดำเนินงานของชุมชนนั้น สมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการพัฒนาการศึกษาไปสู่การศึกษาถึงการสร้างความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวเพื่อความยั่งยืนของกลุ่ม โดยที่แม้ว่าเรื่องนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ได้ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้จะจัดได้ว่าเป็นแนวคิดเพื่อให้เกิดความยั่งยืนขององค์กรแล้วก็ตาม หากแต่เมื่อพิจารณาไปในแง่ของการศึกษาถึงความสามารถในการแข่งขันเพื่อพัฒนาตนเองก็ย่อมที่จะต้องอาศัยแนวคิดอื่นเข้ามาเสริมในการพิสูจน์ถึงปัจจัยตัวแปรที่จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนสืบต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้เทคนิคการมองภาพอนาคต (Foresight) ของวิสาหกิจชุมชนพิจารณาความเป็นไปได้ในอนาคตซึ่งมีหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว และตระหนักถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นผลจากการมองอนาคตจึงเป็นประโยชน์ในการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ของทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อรองรับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้ และช่วยนำไปสู่อนาคต ทำให้มองเห็นทิศทางของสิ่งที่จะเกิดขึ้น สามารถจัดลำดับความสำคัญเพื่อการเลือกปฏิบัติและบริหารเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้ เป็นวิธีที่ใช้ทั้งทักษะการวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กันยรัตน์ เพ็งพอรู้. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตเมืองบุรีรัมย์และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชุติมา หวังเบ็ญหมัด และ ธนชชา บินดุเหล็ก. (2557). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 1 (1), 109-124.
- ดนยา สงครินทร์ (2563) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากต้นกก ตำบลดอนจิก อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. *Journal of Modern Learning Development*, 5 (2), 178-190.

- ทิพย์ กาจิวิจารณ์. (2558). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา*. ขอนแก่น : สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- บุหลันฉาย สมรรถนเรศวรณและคณะ (2561). กลยุทธ์การจัดการที่ยั่งยืนของธุรกิจขนาดกลางประเภทโรงแรม และที่พักในกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทร์วิโรฒ*, 9 (1), 41-53.
- ภักธิดา วัฒนาพรรณนิตติ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนระดับ 5 ดาว จังหวัดลำปาง *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 10 (2), 17-26
- ภูษิต ปุณัณรัมย์ และคณะ (2563) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ. *Journal of Modern Learning Development*, 5 (1), 1-16.
- ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. (2562). จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนในประเทศไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2562. แหล่งที่มา : <https://smce.doae.go.th/>
- ศศิภา พิทักษ์สานต์ (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 24 (3), 33-46.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *สถิติประยุกต์สำหรับนักวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร.
- ศุภณิศร์ เต็มสงวนวงศ์. (2556). *ปัจจัยสู่ความสำเร็จทางธุรกิจผู้ประกอบการที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยพายัพ: เชียงใหม่.
- สมเกียรติ สุทธินากร และคณะ. (2562). การสร้างสรรค์มูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 13 (1), 270-283.
- อรพินท์ บุญสิน. (2556). *ตัวแบบเชิงสาเหตุทุนทางปัญญา ความรู้ เชิงกระบวนการจัดการ ความรู้ ประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานและอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ของสมาชิก ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน* *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 6 (2), 457-474.
- อัจฉรา ไสบาล และนิวัฒน์ มาศวรรณ. (2557). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน : กรณีโรงสีชุมชนครบวงจรตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. *วารสารแก่นเกษตร*, 42 (ฉบับพิเศษ 1), 548-554.
- Hair et al. (2006). *Multivariate dataanalysis*. (6th ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Lyndall Urwick & Luther Gulick. (1937). *Paper on the Science of Administration*. Clifton : Augustus M. Kelley.

แนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า

บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

Guidelines for applying the law to tackle the problem of waste processing plants Ban Kham Bon, Non Thon Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province

อารดา ชัยเสนา และ ลักขณา อินทร์บึง

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Arada Chaisena and Lakkana Inbueng

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, Email : luckkhana.inb@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและหาแนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้รับบริบทชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงงาน เจ้าหน้าที่โรงงานฯ และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครขอนแก่น ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพปัญหาของประชาชนบริเวณใกล้โรงงานฯ มีปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ไม่สามารถประกอบอาชีพเก็บของเก่าขายได้และโรงงานฯ ไม่ได้จ้างงานคนในพื้นที่ ปัญหาด้านสังคมเกิดการย้ายถิ่นฐานจากคนนอกพื้นที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ เกิดปัญหาความแออัดของที่พักอาศัย ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดทั้งปัญหามลภาวะเป็นพิษทั้ง อากาศ ดิน น้ำและเสียงส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของคนในพื้นที่ และปัญหาที่สำคัญคือประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการเข้าไปแก้ไขปัญหาร่วมกันกับเทศบาลนครขอนแก่น

2. แนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหา ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กฎหมายในการจัดการเกี่ยวกับการความเป็นอยู่ของประชาชน, กฎหมายที่คุ้มครองเกี่ยวกับอาหารสำหรับการบริโภค, พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522, กฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย, กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการระบบสุขภาพอนามัย และมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาล้างแวล้อม

คำสำคัญ : แนวทางการใช้กฎหมาย; ปัญหา; โรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า

Abstracts

This research study aims to study problem and Guidelines for applying the law to tackle the problem of waste processing plants Ban Kham Bon, Non Thon Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province. Is a qualitative research. Target groups are community leaders who know the community context. People who live in the area around the factory Factory staff And officials of Khon Kaen City Municipality. The interview questionnaire was used as a tool for data collection and descriptive analysis.

The research results were found that: 1. The problem of people near the factory. There are economic problems, unable to work, store antiques, sell and the factory and not hiring local people. Social problems caused migration from people outside the area to work in the area. There is a problem of congestion in housing. Environmental problems include pollution and toxic problems including air, soil, water and noise, affecting the physical health of people in the area. And the important problem is that people lack participation in solving problems together with Khon Kaen Municipality.

2. Guidelines for applying the law to manage problems Public Health Act B.E. 2535, Laws dealing with the well-being of the people, Laws governing food for consumption, Consumer Protection Act, B.E. 2522, The laws governing the housing environment, Laws on the management of the sanitary system and Legal measures to encourage people to take part in solving environmental problems.

Keywords : Legal guidelines ; Problem ; Waste to electric power plant

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีการขยายตัวของชุมชนเมืองและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและ สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายพื้นที่ได้ประสบปัญหาไม่สามารถหาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและ สิ่งปฏิกูลที่เหมาะสม ขาดการบริหารจัดการที่ดีขาดความรุความเข้าใจในการกำจัดที่เหมาะสม และเกิด ความขัดแย้งในการดำเนินการ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นไม่สามารถดูแลและให้บริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดเศษสิ่งของเหลือจากการใช้ไคแก พลาสติก โฟม กระจกปอง ภาชนะบรรจุอาหาร มีปริมาณสะสมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย มีผลโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อมซึ่ง เป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งของชุมชนที่จะต้องได้รับการบริการจัดการและแก้ไข

เทศบาลนครขอนแก่นเป็นเมืองขนาดใหญ่มีประชากรถึง 120,143 คน (ข้อมูลสถิติ,2560) ปี 2557 พบว่ามีจำนวนขยะมูลฝอยไม่น้อยกว่าวันละ 370 ตันต่อวัน หรือประมาณเดือนละ 7,500-10,000 ตัน พื้นที่เดิมในการกำจัดขยะโดยการฝังกลบคือบ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น ซึ่งในช่วงฤดูร้อนและสถานการณ์แห้งแล้งนั้นมีการเกิดเพลิงไหม้บริเวณกองขยะ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ดังนั้นเทศบาลนครขอนแก่นจึงได้มีแนวทางการบริหารจัดการขยะโดยการจัดตั้งโรงงานแปรรูปขยะมูลฝอยเป็น

พลังงานไฟฟ้า โดยใช้พื้นที่ 24 ไร่มอบให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนทำเองทั้งหมด และปัจจุบันนี้โรงงานแห่งนี้เดินเครื่องจักรแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงานไฟฟ้ามาเป็นระยะเวลา 1-2 ปีแล้ว

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้เนื่องจาก ที่ทิ้งขยะบริเวณนี้ได้มีประชาชนอาศัยอยู่โดยรอบและบริเวณใกล้พื้นที่ทิ้งขยะ เดิมประชาชนกลุ่มนี้มีอาชีพเก็บของเก่าจากกองขยะเพื่อไปขาย นำรายได้มาเลี้ยงครอบครัว เมื่อเทศบาลนครขอนแก่นได้ให้โรงงานฯแห่งนี้เข้ามาดำเนินการจัดการขยะ ทำให้รายได้ของประชาชนบริเวณโดยรอบนี้หายวับไป และมีการประท้วงกันเกิดขึ้นทั้งกรณีที่ดินทำกิน มลภาวะ เป็นพิษ อากาศ เสียงและการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทราบถึงปัญหาที่แท้จริงและแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันระหว่างประชาชนในชุมชน เทศบาลนครขอนแก่นและโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของประชาชนในเขตรอบพื้นที่โรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อหาแนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้รับบริบทชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงงานเจ้าหน้าที่โรงงานฯ และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครขอนแก่น

กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้รับผิดชอบตามกฎหมาย กลุ่มผู้บังคับกฎหมาย กลุ่มผู้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งหมายถึง ผู้นำชุมชน ผู้รับบริบทชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงงานฯ เจ้าหน้าที่โรงงานฯ และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครขอนแก่น

การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดตามความเหมาะสมของสถานการณ์ (ชาย โปธิสิตา, 2560 : 67)

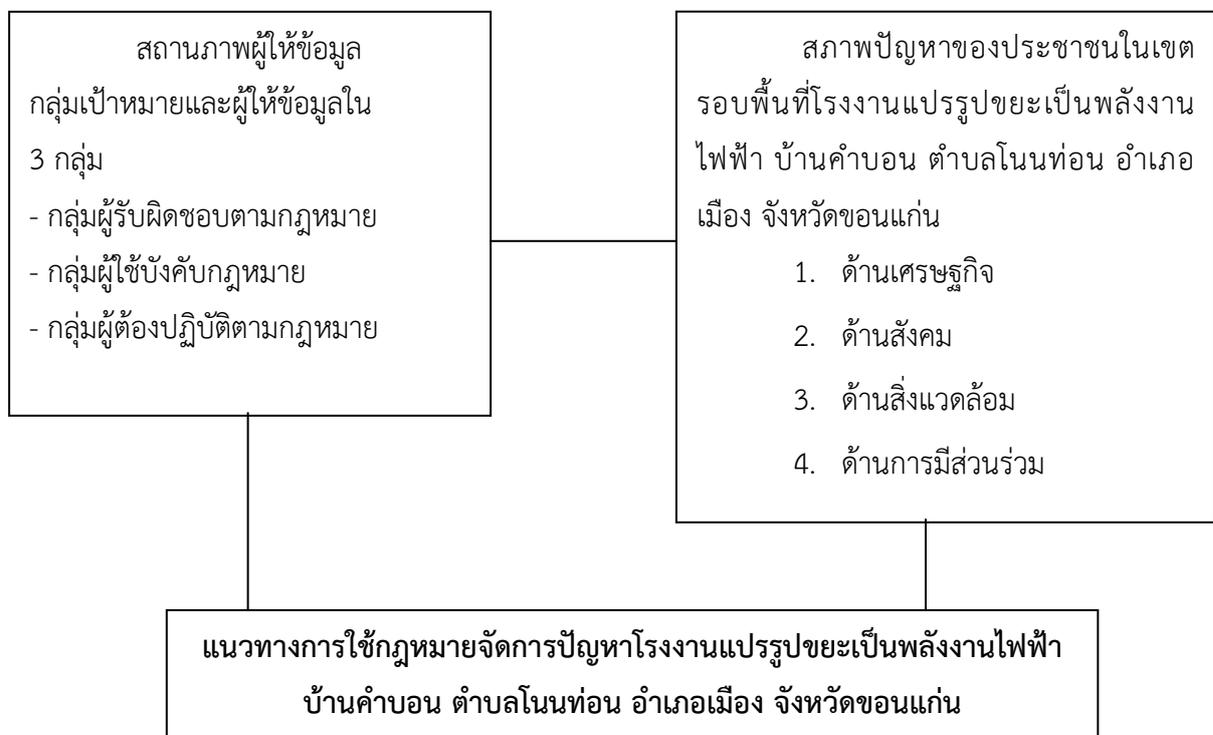
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในเชิงคุณภาพโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายการจัดการขยะมูลฝอย โดยเลือกแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลใน 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้รับผิดชอบตามกฎหมาย กลุ่มผู้บังคับกฎหมาย กลุ่มผู้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต และจากการจดบันทึกภาคสนาม มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย หากข้อมูลบางประเด็นไม่ครบถ้วน ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้อ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูลมายืนยันสนับสนุนข้อมูล เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ และใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis Method)

กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของประชาชนในเขตรอบพื้นที่โรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนมีการตั้งโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้าประชาชนในพื้นที่บ้านคำบอนมีรายได้จากการเก็บขยะหรือสิ่งของที่ผู้อื่นไม่ใช้แล้วนำมาทิ้งที่กองขยะที่เทศบาลนครขอนแก่น จัดให้เป็นพื้นที่นำขยะมาทิ้ง ความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ส่งผลกับการเปลี่ยนแปลงการ

ประกอบอาชีพ คือไม่สามารถนำสิ่งของจากกองขยะไปขายได้ คนต่างถิ่นเข้ามาทำงานมากขึ้นซึ่งเกิดจากการจ้างงานของโรงงานฯเอง มี ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นเนื่องจากอาศัยอยู่ใกล้พื้นที่ทิ้งขยะ

ด้านสังคม ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาด้านยาเสพติดบางพื้นที่ เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน มี แรงงานต่างถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่จึงก่อให้เกิดความแออัด (การเพิ่มขึ้นของบ้านเรือน) ส่งผลกับการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ อีกทั้งปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีปัญหาด้านการลักขโมยเพิ่มขึ้น และถนนบางเส้นทางเกิดการชำรุดเสียหายทำให้เกิดปัญหาในการสัญจรและการดำรงชีวิต

ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่บริเวณใกล้โรงงานฯ โดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาการทำงานของเครื่องจักรเกิดการสั่นสะเทือนเกิดเสียงดังจากโรงไฟฟ้า มีกลิ่นเหม็นที่เกิดจากการหมักหมมของขยะ ดินมีสารปนเปื้อนของเศษขยะ เกิดน้ำเสียจากการปล่อยของเสีย มีฝุ่นละอองมลพิษทางอากาศ และโรงไฟฟ้าทำให้จำนวนรถเพิ่มขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นน้อยมากเกี่ยวกับการจัดการโรงแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากโรงงานเป็นการจัดตั้งโดยภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมกับเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อต้องการนำขยะจากบ้านเรือนประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นมาแปรรูป จากอดีตที่ผ่านมาเป็นการนำขยะมาฝังกลบแต่ด้วยระยะเวลาที่ยาวนานประกอบกับมีจำนวนครัวเรือนและประชากร อีกทั้งภาคธุรกิจขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้เกิดปัญหาขยะที่ไม่สามารถกำจัดได้เป็นจำนวนมาก ดังนั้นเทศบาลนครขอนแก่นจึงได้ร่วมมือกับภาคเอกชนจัดตั้งโรงงานฯ เพื่อแปรรูปขยะขายไปยังโรงงานไฟฟ้า ปัจจุบันมีหน่วยงานในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 27 แห่ง ที่ได้ใช้บริการกำจัดขยะของสถานีกำจัดขยะแห่งนี้แยกเป็น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 25 แห่ง และ เอกชน 2 แห่ง โดยมีปริมาณขยะประมาณ 370 ตัน/วัน แต่จากที่กล่าวมาเป็นรูปแบบของการจัดการขยะอีกรูปแบบที่ประสบความสำเร็จ แต่ทั้งนี้ก็ยังคงเกิดปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ตั้งโรงงาน บริเวณบ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่าประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ทำกินของตนเอง จึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งเดิมทีนั้นประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพเก็บของเก่าจากกองขยะไปขายเป็นรายได้เลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว เมื่อมีการตั้งโรงงานนั้นระบบการทำงานคือรถขยะที่ไปเก็บขยะจากพื้นที่ต่างๆ เมื่อเข้ามายังโรงงานรถเก็บขยะจะขับขึ้นไปยังบริเวณเตาเผา และทำการแปรรูปตามกระบวนการ ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนบริเวณโดยรอบโรงงานประสบปัญหาการขาดรายได้หลักของครอบครัว

2. แนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

จากประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน จังหวัดขอนแก่นที่มีมาอย่างยาวนานทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้วิจัยจึงลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกและนำมาวิเคราะห์

เพื่อให้ได้แนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังต่อไปนี้

1. สันติวิธีในการจัดการปัญหา ก่อนดำเนินการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งควรมีวิธีดำเนินการที่เหมาะสมกับพื้นที่ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่อาศัยอยู่บ้านคำบอนมาเป็นระยะเวลานาน การใช้สันติวิธีจึงเป็นอีกแนวทางในการลดความขัดแย้ง การใช้สันติวิธีมีเหตุผลสำคัญตรงที่ว่า เป็นวิธีการที่นำลดการสูญเสียได้ดีที่สุด ซึ่งต่างกับการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ซึ่งทุกฝ่ายอ้างว่าเป็นวิธีการสุดท้าย ซึ่งบางกรณีสามารถบรรลุผล ในระยะสั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่หากความขัดแย้งดำรงอยู่เพียงแต่ถูกกดไว้

โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงในระยะยาวย่อมมีอยู่ ส่วนในทางนามธรรม เช่น ความเข้าใจอันดี ความสามัคคีปรองดอง นั้นย่อมเกิดขึ้นได้ยากด้วยวิถีความรุนแรง บางคนมองสันติวิธีในลักษณะปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่น การใช้ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง เพื่อให้รัฐหรือผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือพฤติกรรมบาง คนใช้สันติวิธี เพราะความเชื่อว่าจะให้ผลที่ยั่งยืนและเป็นไปตามหลักจริยธรรม หรือ ศาสนธรรม บางคนใช้สันติวิธีตามหลักการบริหารเพื่อลดความขัดแย้ง ไปใส่รูปแบบอื่นที่จะจัดการได้ดีกว่า โดยไม่ใช้ความรุนแรง ลักษณะสำคัญของสันติวิธี คือ ไม่ใช่วิธีที่เฉื่อยชาหรือยอมจำนน หากเป็นวิธีที่เข้มแข็งและต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ใช่ยุทธวิธีที่เลือกใช้ในบางโอกาส หากเป็นยุทธศาสตร์ที่ปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ เป็นสัจธรรมที่น่าเชื่อถือไม่ใช่วิธีที่ดีในเชิงกระบวนการเท่านั้น หากเป็นวิธีที่หวังผลที่กลมกลืนกับวิธีการด้วย

2. มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหา

ปัญหาเชิงพื้นที่ระหว่างประชาชน ชุมชนและสถานที่ทำลายขยะมีมาเป็นระยะเวลานาน ข้อขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นมักเกิดจากการไม่ได้เรียนรู้ร่วมกัน จากเดิมเป็นเพียงบ่อทิ้งขยะแบบฝังกลบเปลี่ยนเป็นการนำขยะมาแปรรูปเป็นพลังงานไฟฟ้าเพื่อขายไปยังโรงงานไฟฟ้า ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อมาจนปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากแนวโน้มการจัดการปัญหาแล้วนั้น ควรที่จะต้องเข้ามาตราทางด้านกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการบังคับใช้ร่วมกันทั้ง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนในพื้นที่โรงงานและพื้นที่ใกล้เคียงที่ได้ผลกระทบ ในกรณีผลปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ที่อาศัยบริเวณดังกล่าว จึงควรมีมาตรการด้านสาธารณสุข ดังนี้

2.1 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 จะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับเรื่องสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดอยู่ในบทบัญญัติหมวดที่ 3 ถึงหมวดที่ 9 ซึ่งครอบคลุม เรื่องการควบคุมและกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย สุขลักษณะอาคาร ควบคุมเหตุเดือดร้อนรำคาญที่เกิดจากการจัดทำกิจกรรมทุกชนิด ทั้งที่เป็นการประกอบกิจการต่างๆ หรือ กิจกรรมประจำวันในครอบครัว เช่น การเผาขยะ ในบริเวณบ้าน การหุงต้มอาหารในครัวเรือน เป็นต้น แต่สำหรับกิจกรรมที่มีลักษณะที่เป็นการประกอบกิจการทั้ง ในสถานที่เอกชนหรือในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งมีกระบวนการการประกอบกิจการที่อาจมีก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพแก่ประชาชน คนงานหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ข้างเคียง อันได้แก่ กิจการการเลี้ยงสัตว์ กิจการที่เป็นอันตราย ต่อสุขภาพ 133 ประเภท กิจการตลาด สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่เสวยอาหาร รวมทั้งกิจการจำหน่าย

สินค้าในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งจำเป็นต้องถูกควบคุมให้มีการดำเนินกิจการที่ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานหลักเกณฑ์ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพราะในการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน (ในฐานะมนุษย์) จำเป็นต้อง (1) ได้อาศัยอยู่ในอาคารหรือสถานที่ที่ถูกสุขลักษณะ (2) ได้กินอาหารที่สะอาดและปลอดภัย(ไม่ว่าจะได้จากตลาดสดหรือสถานที่จำหน่ายหรือสะสมอาหาร) (3) มีอาชีพได้ทำงานในสถานประกอบการที่สะอาดปลอดภัย (4) ส่วนขณะมุดฝอยและสิ่งปฏิกูล(อุจจาระ ปัสสาวะ หรือสิ่งโสโครก) ซึ่งเป็นของเสียที่เกิดจากการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ ต้องถูกจัดการและกำจัดให้ถูกวิธีตามหลักสุขาภิบาล จึงจะไม่ก่อผลกระทบต่อตนเองและชุมชน (5) ส่วนสถานประกอบการหรือโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในชุมชนต้องไม่ก่อ ผลกระทบจนเป็นเหตุรำคาญแก่บุคคลหรือชุมชน (6) มีสถานที่หรือทางสาธารณะที่เพียงพอและอยู่ในสภาพ สะอาดเป็นระเบียบเพื่อเอื้อต่อการมีสุขภาพดี ซึ่งสภาพเหล่านี้ตามหลักการอนามัยสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็น ปัจจัยพื้นฐานที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน และสภาวะนี้เรียกว่า “สภาวะความ เป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน

2.2 กฎหมายในการจัดการเกี่ยวกับการความเป็นอยู่ของประชาชน กฎหมายที่เข้ามาจัดการเกี่ยวข้องกับสิทธิในการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะ มีอยู่ในหลากหลายมิติบทบาทของรัฐภายใต้ กฎหมายเฉพาะต่าง ๆ นี้กำหนดบทบาทของรัฐแตกต่างกันไป ทั้งที่เป็นผู้ควบคุมกติกากำหนดมาตรฐานสินค้าที่ ปลอดภัยต่อประชาชน ถูกสุขอนามัย ในราคาที่เป็นธรรม และป้องกันการผูกขาด หรือบางครั้งรัฐเข้ามาจัดผลิตเอง จากกรณีที่มีตัวกฎหมายที่เข้ามาจัดการอยู่จำนวนมาก ดังนั้นจึงขอจัดกลุ่มตามปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งในที่นี้ มีการจำแนกออกเป็น -อาหารและการบริโภค - ที่อยู่อาศัย -ของใช้ รวมถึงยานพาหนะ - ยารักษาโรคและระบบสุขภาพอนามัย

2.3 กฎหมายที่คุ้มครองเกี่ยวกับอาหารสำหรับการบริโภค ในการจัดการเพื่อให้อาหารที่บริโภคในสังคม มีความปลอดภัย ไร้สารพิษหรือสิ่งแปลกปลอม รวมไปถึงการ บริโภคอาหารที่ถูกสุขอนามัย มีกฎหมายที่เข้ามาจัดการหลัก ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองผู้ซื้อสินค้าและบริการ ให้ ได้รับความปลอดภัยในการบริโภค ได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อตัดสินใจเลือกซื้อได้ตามความต้องการ รวมถึงได้รับการ ชดเชยเยียวยาความเสียหายจากการบริโภค โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการและสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภคขึ้นเพื่อดูแลมาตรฐานการคุ้มครอง นับตั้งแต่การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณา ไม่ให้มีการใช้ ข้อความเกินจริง หลอกลวง การกำหนดให้ติดฉลากข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า รวมถึงการควบคุมข้อกำหนดในสัญญา ให้มีความเป็นธรรม มีความเสมอภาคในการเข้าทำสัญญาระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบการ

ในกรณีที่สงสัยว่าสินค้าหรือบริการใดที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการพิสูจน์ว่าสินค้าและบริการนั้นได้ และหากจำเป็นเร่งด่วน สามารถสั่งให้ห้ามขายสินค้า หรือห้ามการให้บริการนั้นเป็นการชั่วคราวได้

2.5 กฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย กฎหมายที่กำหนดมาตรการ ที่อาจใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ที่นับได้ว่าเป็นกฎหมายหลักในการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีขอบเขตชัดเจนว่าเป็นบริเวณที่อยู่อาศัย พื้นที่ทางการเกษตรหรืออุตสาหกรรม เมื่อมีการจัดขอบเขตของพื้นที่ดังนี้ การอยู่อาศัยสมควรที่จะได้รับประโยชน์เพื่อความปลอดภัยจากพื้นที่อุตสาหกรรมที่มักจะมีการก่อมลพิษ การจัดทำผังเมืองนี้ กำหนดให้มีกระบวนการที่ชุมชนสามารถที่จะรับทราบในการกำหนดผังเมืองและสามารถคัดค้านได้ ก่อนที่จะมีการประกาศ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริเวณดังกล่าวก็เข้ามามีส่วนในการจัดทำผังเมือง เรียกว่า คณะกรรมการบริหารผังเมืองส่วนท้องถิ่น เมื่อมีการประกาศใช้ผังเมืองแล้ว การก่อสร้างหรือตัดแปลงอาคาร ที่ต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการบริหารผังเมืองส่วนท้องถิ่นพิจารณาว่าเป็นไปตามข้อกำหนดผังเมืองหรือไม่ ทั้งนี้การควบคุมการก่อสร้างอาคารไม่ว่าจะเป็นโดยเอกชนหรือทางราชการ ก็ต้องอยู่ภายใต้ผังเมืองทั้งสิ้น

2.6 กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการระบบสุขภาพอนามัย กฎหมายที่จัดให้บริการ และระบบสวัสดิการด้านสุขภาพ เช่น พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และกลุ่มกฎหมายที่รักษาสุขภาพอนามัยของสังคม เช่น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560

2.7 มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง สิทธิของประชาชนที่จะได้ตระหนักรู้ ถึงสิทธิตามกฎหมายที่ประชาชนที่มีอยู่ในการรับรู้ (Right to Know) ถึงแหล่งมลพิษสิ่งแวดล้อมของขยะสิทธิที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร (Right to Information) เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และสิทธิของประชาชนที่จะเข้าถึงระบบความยุติธรรม (Right to Access Justice) ในการฟ้องคดีแพ่งและอาญา เพื่อรับการเยียวยาและเสียหายอันเกิดจากมลพิษสิ่งแวดล้อมจากการจัดการของเสียอันตราย ประเภท ขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ตั้งโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติไว้ดังนี้มาตรา 43 บัญญัติว่า “บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติและเข้าชื่อกัน เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือ งดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติสิทธิของบุคคลและชุมชนที่จะร่วมกับ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรัฐในการดำเนินการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ”

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับพื้นที่บริเวณโดยรอบโรงงานแปรรูปเป็นพลังงานฟ้า ทั้งปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมนับว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานาน ตั้งแต่ก่อนการตั้งโรงงานฯ และส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต โพธิ์ทอง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ผลกระทบด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมปัจจัยที่มีความแตกต่างกับผลกระทบ แนวทางการแก้ไข ความต้องการของชาวบ้านจากการก่อสร้างคันดินป้องกันน้ำท่วมนิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า (ไฮเทค) ต่อชาวบ้านที่อาศัยบริเวณนอกคันดิน มีชาวบ้านที่อาศัยนอกคันดินได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างคันดินป้องกันน้ำท่วมทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.37 โดยมีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.41 ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีความแตกต่างกับผลกระทบ ได้แก่ ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย โดยพื้นที่ใกล้นิคมฯไม่เกินรัศมี 1 กิโลเมตรจะได้รับผลกระทบมากกว่าพื้นที่ในรัศมีอื่นและด้านการประสบปัญหาน้ำท่วม ปี 2554 โดยชาวบ้านที่ถูกน้ำท่วมในระดับมากจะมีระดับผลกระทบมากกว่าชาวบ้านที่ถูกน้ำท่วมในระดับอื่น ซึ่งชาวบ้านมีความกังวลว่าการก่อสร้างคันดิน จะทำให้น้ำจะท่วมมากขึ้น และยังสอดคล้องกับ กิตติ ชยางคกุล (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ผลกระทบของการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ในปัจจุบัน ที่อาจมีต่อสุขภาพของประชาชนและคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนคลองสาม โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่ผสาน ทั้งกระบวนการในเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วยแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ที่ศึกษา แบบคัดกรองสุขภาพ ประชากรกลุ่มเสี่ยง ทั้งในมิติทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ และการตรวจผลทางห้องปฏิบัติการ ทั้งคุณภาพดิน คุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแก่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม เพื่อลดหรือขจัดปัญหาผลกระทบด้านสุขภาพของผู้คนในชุมชน และสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นน้อยมากเกี่ยวกับการจัดการโรงแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากโรงงานเป็นการจัดตั้งโดยภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมกับเทศบาลนครขอนแก่น สอดคล้องกับ ธงชัย ทองทวี (2553 : บทคัดย่อ) ที่อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการขยะ พบว่า แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขามในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยนั้นมีความเห็นร่วมกันว่าควรร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนและควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการรวมถึงการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่จะก่อสร้างระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขามจะต้องจัดทำ แผนแม่บทในการจัดการขยะมูลฝอยในระยะยาว 5-10 ปีและแผนประจำปีจะต้องให้สอดคล้องกัน ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กร

บริหารส่วนตำบลหนองขามมีด้านการวางแผน ด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านกฎหมายเป็นเบื้องต้น และยังคงคล้อยกับ ตามแนวคิดของ เอลินอร์ ออสตรอม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2544 : 69) เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในสังต่อ ทรัพยากรธรรมชาติสู่อนุชนคนรุ่นหลังให้ได้โอกาสที่เท่าเทียมในการใช้ทรัพยากรธรรม อย่างเป็นธรรม และชอบด้วยหลักนิติธรรม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเสนอแนะให้ดำเนินการดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนในพื้นที่บริเวณโดยรอบโรงงานยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาทำความเข้าใจและเป็นสื่อกลางในการร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้าถึงสิทธิต่างๆของตนเองมากยิ่งขึ้น
2. จากเข้าถึงหรือรับทราบข้อกฎหมายของประชาชนเป็นเรื่องที่ควรได้รับการพัฒนา ดังนั้นประชาชนทุกคนควรต้องได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานและกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวชุมชน เพื่อเป็นการเรียนรู้ร่วมกันและก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน
3. ภาครัฐควรดำเนินการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะโดยออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้เป็นฉบับเดียวกันและจัดไว้เป็นหมวดหมู่ในลักษณะที่เป็นประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ง่ายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ชยางคกุล. (2553). *ผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). *ชุมชนนิยม: ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย*. กรุงเทพมหานคร : ซัคเซสมิเดีย.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2560). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินต์ติ้ง พับลิชชิ่ง.
- ธงชัย ทองทวี. (2553). *สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภोजักรราช จังหวัดนครราชสีมา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- ชนกฤต โพธิ์ทอง. (2556). *ผลกระทบจากการก่อสร้างคันดินป้องกันน้ำท่วมนิคมอุตสาหกรรมต่อ ชาวบ้านที่อาศัยบริเวณคันดิน ไชยเทค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การพัฒนาระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
**The Development of Credit Transfer System of Undergraduate Students,
Northeastern University**

สุmitta จันทรขำ , กิตติพงษ์ ตั้งใจ , ธีรยุทธ คุณโคตร,
รัชดา ภักดียิ่ง และ ณัฏฐ์สรารภ ศรีหาพันธุ์รูป
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

**Sumitta jankham , Kitiphong tangjai , Teerayuth kunakot,
Ratchada Phakdeeying and Natsaraporn Srihaphanrup**
Northeastern University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : sumitta.jan@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาจากการทำงานของระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2) เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ 3) เพื่อหาคุณภาพและประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ คณบดี, หัวหน้าสาขาวิชา, ประธานหลักสูตร, เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ, เจ้าหน้าที่สำนักคลังและงบประมาณ และเจ้าหน้าที่สำนักทะเบียนและประมวลผล จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลจากการศึกษาสภาพและปัญหาจากการทำงานของระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนระบบเดิม มีขั้นตอนที่ยุงยาก การจัดเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูล และสืบค้นข้อมูล ไม่เป็นระบบและสืบค้นได้ยาก ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าและเกิดการผิดพลาดของข้อมูล 2) ผลจากการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญหลังจากที่ได้ทดลองระบบตามขั้นตอนทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนการรับข้อมูลเข้า ส่วนของการประมวลผล ส่วนของการแสดงผล และส่วนของการจัดเก็บข้อมูล พบว่า โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถของระบบ ด้านการใช้งาน และด้านความปลอดภัยของระบบ ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบ ; ระบบการเทียบโอน ; การเทียบโอนผลการเรียน

* วันที่รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2563; วันแก้ไขบทความ 11 สิงหาคม 2563; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: July 13, 2020; Revised: August 11, 2020; Accepted: December 30, 2020

Abstracts

The purposes of this research were: 1) to study situation and problems of the operation of credit transfer management system of undergraduate students, 2) to create and improve credit transfer management system of undergraduate students and 3) to find the quality and assess the satisfaction of credit transfer management system users of undergraduate students by using purposive sampling method. The sample group consisted of Deans, Heads/Chairpersons, Academic Officers, Finance and Budget Officers and Registrar Officers with the total number of 28 people. The tools used in this research included interview form and questionnaire. The statistics used for data analysis comprised percentage, mean and standard deviation.

The research results were found that:

1) Regarding the study of situation and problems of the operation of credit transfer management system, the results were found that the process of the former system was unsystematic and difficult including data storage, data recording and data searching which caused delay and inaccuracy of data. 2) Regarding quality assessment by the experts after testing the system according to the system development cycle theory divided into 4 parts, namely data input, processing, visualization and data storage, it was found that, in overall, the quality was rated at the highest level. 3) Regarding the satisfaction assessment of system users divided into 3 aspects including the aspect of efficiency, operation and safety, it was found that the results of the satisfaction assessment were rated at a high level in all aspects.

Keywords: System Development ; Transfer System ; Credit Transfer

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตราที่ 15 กำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระ คล่องตัว และมีเสรีภาพทางวิชาการ ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีบุคลากรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบการเทียบโอนผลการเรียน เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ประเมินและดำเนินการให้มีการเทียบโอนผลการเรียนตามกระบวนการและหลักเกณฑ์ที่กำหนด (พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : ออนไลน์)

สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนจากสถานศึกษาได้ในกรณีต่าง ๆ เช่น การย้ายสถานศึกษา การย้ายหลักสูตร การออกกลางคัน หรือการขอกลับเข้ามาศึกษาต่อ โดยผู้ที่ขอเทียบโอนผลการเรียนต้องเป็นหรือเคยเป็นนักศึกษาของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าในหลักสูตรที่ทบวงมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายรับรอง การเทียบโอนผลการเรียนจึงเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงการศึกษาได้อย่างเป็นระบบและเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ช่วยให้เกิดการเข้าศึกษาต่อในระบบการศึกษามากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560 : ออนไลน์)

การเทียบโอนผลการเรียนในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบันใช้วิธีการให้นักศึกษาเขียนคำร้องเพื่อขอเทียบโอนหน่วยกิตของรายวิชาจากหลักสูตรของ

สถาบันอุดมศึกษาอื่น โดยระบุรายละเอียดรหัสวิชาและผลการศึกษาร่วมแบบหลักฐานการศึกษา ส่งให้กับ สาขาวิชาที่นักศึกษาศึกษาอยู่ เพื่อให้คณะกรรมการของคณะพิจารณาการเทียบโอนผลการเรียน และนำเสนอ ต่อที่ประชุมคณะกรรมการวิชาการของมหาวิทยาลัยอนุมัติผลการเทียบโอนรายวิชาให้นักศึกษา หลังจากนั้นฝ่ายวิชาการจะแจ้งผลการเทียบโอนรายวิชาไปยังสำนักทะเบียนและประมวลผลเพื่อประกาศให้นักศึกษา ทราบ จากขั้นตอนการดำเนินการในปัจจุบันทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูลการขอเทียบโอนผลการ เรียนของนักศึกษาและทำให้เกิดการผิดพลาดของข้อมูล เช่น รหัสนักศึกษาหรือรหัสวิชาไม่ถูกต้อง, การ ตรวจสอบข้อมูลการเทียบโอนต่างสถาบันเป็นไปได้ยาก และทางสำนักทะเบียนและประมวลผล ไม่สามารถนำ ข้อมูลผลการเทียบโอนรายวิชามาใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆได้ (ณัฐพันธ์ เจริญนนท์, 2551 : 12). เช่น ในการ ประกาศผลการผลการเทียบโอนรายวิชา ทำให้เกิดความล่าช้าในการประกาศผลการเทียบโอนและมีผลกระทบต่อ การลงทะเบียนเรียนในรายวิชาถัดไปของนักศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้มีความถูกต้องของข้อมูล ทันสมัย สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาจากการทำงานของระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี
2. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อหาคุณภาพและประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบการจัดการเทียบโอนผลการ เรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย และขอบเขตการวิจัย โดยมีวิธีการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

1. พื้นที่การวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ คณบดี, หัวหน้าสาขาวิชา, ประธานหลักสูตร , เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ, เจ้าหน้าที่สำนักคลังและงบประมาณ และเจ้าหน้าที่สำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 28 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามและพัฒนาระบบสารสนเทศตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาสภาพปัญหาจริงของกระบวนการเทียบโอนรายวิชา ที่นักศึกษาจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 45 วัน นับจากวันเปิดภาคเรียน ของภาคเรียนนั้น ๆ

3.2 สร้างเครื่องมือที่จะใช้สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ใช้งานระบบ

3.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ

3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.4.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

3.4.2 หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

Index of Item-Objective Congruence (IOC)

3.4.3 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability Test) ของแบบสอบถามเป็นรายด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

3.5 จากนั้นทำการพัฒนาระบบสารสนเทศ ตามขั้นตอนดังนี้

3.5.1 ออกแบบฐานข้อมูลเพื่อใช้เก็บข้อมูล

3.5.2 ออกแบบฟอร์มรับข้อมูลและรายงานข้อมูลจากระบบ

3.5.3 เขียนโปรแกรมให้ระบบสามารถประมวลผลได้

3.5.4 ทดสอบและแก้ไขตามผลการประเมินจากแบบสอบถาม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

5. การหาคุณภาพของระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

5.1 ลักษณะเครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้ในการสอบถาม จำนวนทั้งหมด 28 คน โดยผู้ตอบเลือกตอบข้อใดข้อหนึ่ง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-ended Questionnaire) และลักษณะปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close-ended Questionnaire) แบบเลือกตอบ (Check List) สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) เพศ 2) คณะ 3) สาขาวิชา 4) ตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามระดับความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สอบถามระดับความคิดเห็นของที่มีต่อการใช้งานระบบ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความสามารถของระบบ 2. ด้านการใช้งานของระบบ 3. ด้านความปลอดภัยของระบบ ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แบบสอบถามลักษณะ

ปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α) (Alpha – reliability Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ทำการวิเคราะห์ผล โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามประสิทธิภาพของระบบเป็นรายข้อ และแปลความหมายตามมาตราส่วนประมาณค่า (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 54) ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	ระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	ระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

การหาคุณภาพของระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประเมินคุณภาพของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน จากมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามประสิทธิภาพของระบบเป็นรายข้อและแปลความหมายตามมาตราส่วนประมาณค่า ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

การหาความพึงพอใจต่อการใช้ระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ ผู้วิจัยได้ติดตั้งระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้กลุ่มผู้ใช้ระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียน ได้ทดลองใช้งาน และนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นแจกให้เพื่อประเมินความพึงพอใจ จากนั้นทำการสรุปผลการประเมินคุณภาพแต่ละด้านโดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยของประชากรและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแยกสรุปผลการประเมินตามประชากรซึ่งการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการประเมินความพึงพอใจและแปลความหมายตามมาตราส่วนประมาณค่าดังนี้

นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลการศึกษา ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในรูปแบบของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551 : 48) ตามเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

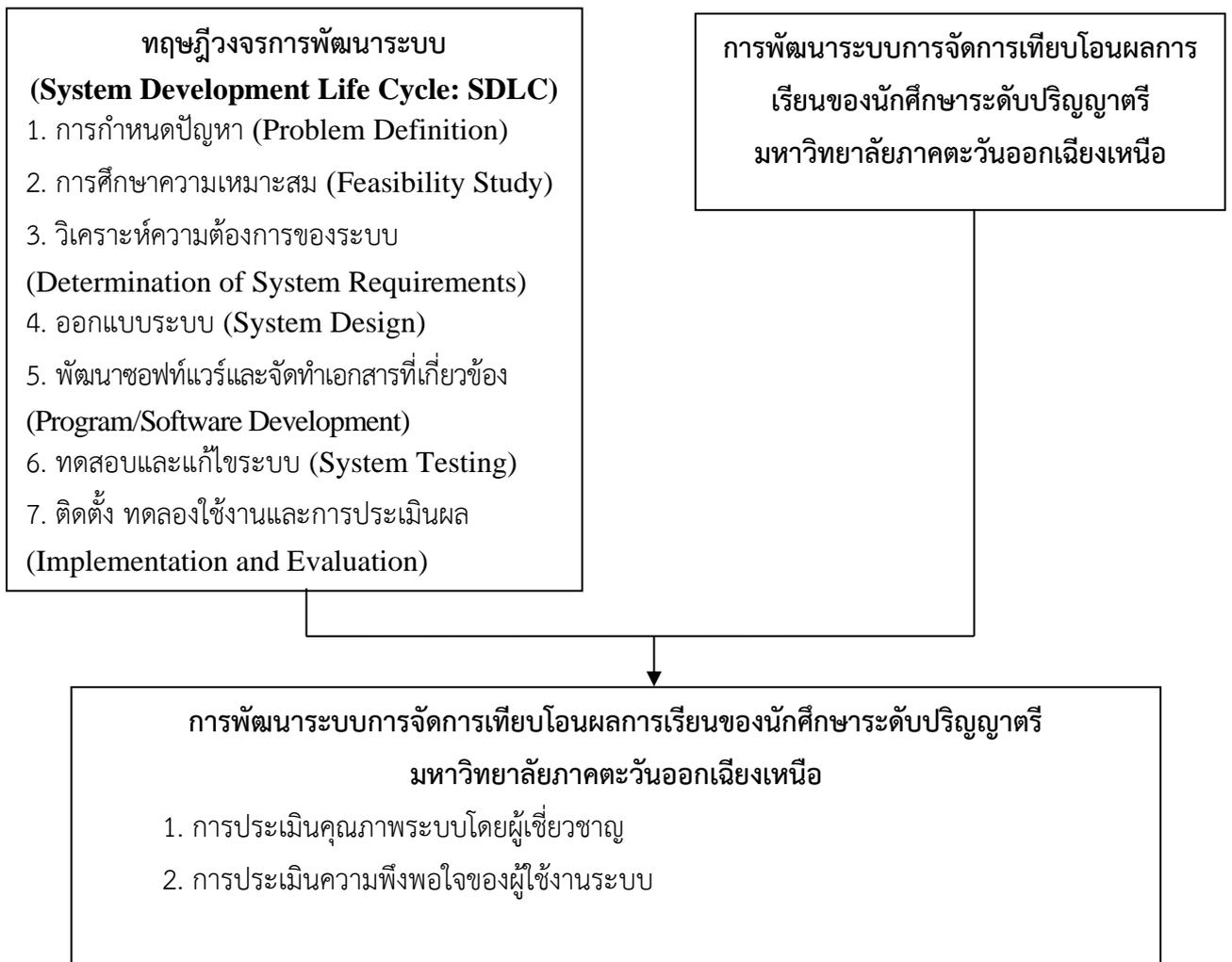
4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก

2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และการพัฒนาระบบสารสนเทศ โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้หลักทฤษฎีวงจรการพัฒนาาระบบ (System Development Life Cycle : SDLC) ดังนี้



ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาระบบงาน

ผลจากการทำงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการพัฒนาระบบงาน โดยได้นำวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle : SDLC) ทุกกระบวนการมาใช้ในการพัฒนาระบบ และได้พิจารณาการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ในการพัฒนางานระบบงานใหม่ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบระบบงานใหม่ โดยพิจารณาจากหลักการเขียน Data Flow Diagrams รวมไปถึงการนำทฤษฎีการจัดการฐานข้อมูล มาออกแบบฐานข้อมูล ในส่วนของการพัฒนาแอปพลิเคชัน ผู้วิจัยได้ใช้ภาษา Microsoft Visual Studio 6.0 / .NET มาพิจารณาประกอบการพัฒนากระบวนการพัฒนาระบบงาน การติดตั้ง การทดสอบ สามารถแก้ปัญหาระบบงานเดิม และตอบสนองการทำงานของผู้ใช้งานได้อย่างครอบคลุม ซึ่งระบบงานใหม่ที่พัฒนาขึ้นนั้น ได้แก่ ระบบบันทึกข้อมูลผลการเทียบโอนต่างสถาบันของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ผลจากการสัมภาษณ์

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 28 คน ซึ่งแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านปัญหาของระบบ และด้านความต้องการของระบบ พบว่า ปัญหาจากการทำงานของระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนระบบเดิมนั้น มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก การจัดเก็บเอกสารไม่เป็นระบบ และการสืบค้นหาข้อมูลย้อนหลัง สืบค้นได้ยาก ทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูลการขอเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาและทำให้เกิดการผิดพลาดของข้อมูล เช่น รหัสนักศึกษาหรือรหัสวิชาไม่ถูกต้อง, การตรวจสอบข้อมูลการเทียบโอนต่างสถาบันเป็นไปได้ยาก และทางสำนักทะเบียนและประมวลผล ไม่สามารถนำข้อมูลผลการเทียบโอนรายวิชามาใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ได้ เช่น ในการประกาศผลการผลการเทียบโอนรายวิชา ทำให้เกิดความล่าช้าในการประกาศผลการเทียบโอนและมีผลกระทบต่อภาระลงทะเบียนเรียนในรายวิชาถัดไปของนักศึกษา ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียนฯ จึงมีความต้องการให้ผู้วิจัยจัดทำพัฒนาระบบการจัดการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ผลการประเมินคุณภาพระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลจากการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ หลังจากที่ได้ทดลองระบบตามขั้นตอนทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle : SDLC) แล้ว ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนของการรับข้อมูลเข้า (Input) ส่วนของการประมวลผล (Process) ส่วนของการแสดงผล (Output) และส่วนของการจัดเก็บข้อมูล (Storage) พบว่าผลสรุปการประเมินคุณภาพระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.52 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.14 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านแล้วพบว่าข้อที่มีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด คือ การประเมินผลส่วนของการประมวลผล (Process) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.60 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.20 การประเมินผลส่วนของการจัดเก็บข้อมูล (Storage) มีค่าเฉลี่ย 4.58 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เท่ากับ 0.28 และการประเมินผลส่วนของการแสดงผล (Output) มีค่าเฉลี่ย 4.50 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25 ส่วนข้อที่มีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมาก คือ การประเมินผลส่วนของการรับข้อมูลเข้า (Input) มีค่าเฉลี่ย 4.40 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.20

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้

จากการตอบแบบประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถของระบบ ด้านการใช้งานและด้านความปลอดภัยของระบบ ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมในทุกด้านนั้น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.99 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.35 ซึ่งหากพิจารณาในแต่ละด้านแล้ว พบว่า

ด้านความสามารถของระบบ โดยภาพรวมมีพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.02 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.42

ด้านการใช้งานของระบบ โดยภาพรวมมีพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.97 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.42

ด้านความปลอดภัยของระบบ โดยภาพรวมมีพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.99 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.39

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการประเมินคุณภาพระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

1.1 ระบบที่พัฒนาขึ้นใหม่ มีความสามารถในการตอบสนองที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ในการนำข้อมูลเข้าระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระบบได้มีการออกแบบหน้าจอมีความสะดวกและง่ายต่อการอ่านและป้อนข้อมูล ข้อมูลที่ถูกป้อนเข้าระบบสามารถเรียกดูข้อมูลได้ทันเวลา เมื่อป้อนข้อมูลที่ผิดพลาดจะมีการตรวจสอบโดยอัตโนมัติ ข้อมูลที่ใช้ในการทำงานมีความสัมพันธ์กับหน้าจอคอมพิวเตอร์ และสามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนข้อมูลได้ถูกต้องตามความต้องการ

1.2 ระบบที่พัฒนาขึ้นใหม่ มีความสามารถในการตอบสนองที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ในการประมวลผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระบบที่ออกแบบช่วยลดขั้นตอนและเวลาในการสืบค้น ออกแบบตรงตามวัตถุประสงค์และมีความน่าเชื่อถือ มีการป้องกันและการป้อนข้อมูลและเปลี่ยนแปลงข้อมูล โดยผู้ที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้อย่างดี ข้อมูลจะถูกจัดเก็บเป็นลำดับที่ต่อเนื่องตามลำดับแลมีกระบวนการในการประมวลผลได้ผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือ

1.3 ระบบที่พัฒนาขึ้นใหม่ มีความสามารถในการตอบสนองที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ในการแสดงผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระบบมีรายงานที่มีการจัดรูปแบบอย่างเหมาะสม มีรายงานที่ออกแบบมีเพียงพอในการจัดการของระบบ มีความสัมพันธ์กับข้อมูลที่ต้องการและสามารถแสดงผลออกมาได้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย

1.4 ระบบที่พัฒนาขึ้นใหม่ มีความสามารถในการตอบสนองที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบสามารถทำงานร่วมกับระบบงานปัจจุบันอื่น ๆ มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถติดตั้งพร้อมใช้งานได้ในระยะเวลาที่ต้องการและมีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้

ระบบที่พัฒนาขึ้นใหม่สามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานในภาพรวมของทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบหน้าจอดีความสะดวกและง่ายต่อการอ่านเพื่อป้องกันข้อมูล มีระบบช่วยป้องกันความซ้ำซ้อนในการป้อนข้อมูล (นันทินี แขวงโสภากา, 2548 : 65) รูปแบบการป้อนข้อมูลมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข้อมูลที่ใช้อยู่ เนื่องจากการออกแบบระบบได้พิจารณาถึงการทำงานที่ผู้ใช้งานเคยปฏิบัติ เมื่อป้อนข้อมูลที่ผิดพลาดจะมีการแจ้งเตือนโดยอัตโนมัติ สามารถบันทึกหรือแก้ไขข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว มีการออกแบบระบบมีการป้องกันการป้อนข้อมูลและเปลี่ยนแปลงข้อมูลโดยผู้ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบความผิดพลาดและแสดงผลของข้อมูลที่ผิดพลาดออกมาก่อนบันทึกเข้าสู่ระบบ การบันทึกหรือแก้ไขข้อมูลลงฐานข้อมูลด้วยความรวดเร็ว ระบบมีกระบวนการในการประมวลผลได้ผลลัพธ์ถูกต้อง การค้นหาข้อมูลมีความรวดเร็ว ระบบมีการควบคุมและตรวจสอบในแต่ละขั้นตอน มีการแสดงผลทางจอภาพ และการพิมพ์มีความถูกต้องและครบถ้วน ความชัดเจนของรายงาน ความเหมาะสมของการเรียงลำดับข้อมูล การสนองตอบความต้องการของผู้บริหารการสนองตอบต่อการวางแผนการบริหารงาน ช่วยประหยัดเวลาของเจ้าหน้าที่ และความรวดเร็วในการจัดพิมพ์ รายงานมีการจัดรูปแบบได้อย่างเหมาะสม มีการออกแบบฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ และเพิ่มความรวดเร็ว และมีลดความซ้ำซ้อน มีความปลอดภัยของข้อมูล ระบบมีการเรียกข้อมูลที่จัดเก็บไว้มาใช้ได้อย่างถูกต้อง ที่ผู้ใช้สามารถกู้ข้อมูลคืนกรณีเกิดข้อผิดพลาดในการจัดเก็บข้อมูลมีการป้องกันการแก้ไขข้อมูลจากบุคคลภายนอกสามารถช่วยในการสืบค้นข้อมูลดีกว่าระบบที่ใช้บุคลากรจัดเก็บ และลดพื้นที่ในการจัดเก็บเอกสารช่วยป้องกันการเกิดความซ้ำซ้อนของเอกสารข้อมูล (วรกฤต แสนโกชนัน , 2560 : ออนไลน์)

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น พบว่า การพัฒนาระบบบันทึกข้อมูลผลการเทียบโอนต่างสถาบัน ของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ช่วยให้การปฏิบัติงานของการเทียบโอนต่างสถาบันของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งระบบงานที่ได้เพิ่มเติม สามารถลดขั้นตอนในการทำงาน จากระบบเดิมที่เคยใช้วิธีการบันทึกข้อมูลผ่าน Microsoft Office Word / Excel ทำให้เกิดการผิดพลาดของข้อมูล ทำให้เกิดความล่าช้าในการประกาศผลการเทียบโอน และมีผลกระทบต่อภาระเบียดเบียนเรียนในรายวิชาถัดไปของนักศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมีนำข้อมูลนั้นมาลงฐานข้อมูลและยังช่วยให้ในการออกรายงานต่างได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน ในการนำข้อมูลไปประกอบการดำเนินการบริหารงานต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ใช้งานควรศึกษาคู่มือการใช้งานของระบบบันทึกข้อมูลผลการเทียบโอนต่างสถาบัน ของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างละเอียด
2. ควรมีการจัดอบรมการใช้งานของระบบ เพื่อลดความผิดพลาดในขั้นตอนการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). *วิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศ*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น

นนท์ แก้วโสภาก. (2548). *ระบบจัดการฐานข้อมูล*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซีเอ็ดบุ๊ค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). *แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษา*

ในระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2560. แหล่งที่มา

[http://bet.obec.go.th/it/images/it/IT_HowToTransferGradeIntoInternal Education System_1-51.pdf](http://bet.obec.go.th/it/images/it/IT_HowToTransferGradeIntoInternalEducationSystem_1-51.pdf),

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2551). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร:

จามจุรีโปรดักท์.

วรกฤต แสนโกชน์. (2560). *ระบบฐานข้อมูล*. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2560). แหล่งที่มา

<https://www.ict.up.ac.th/worrakits/Database.files/charpter2.pdf>

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2560. แหล่งที่มา [http://www.moe.](http://www.moe.go.th/hp-vichai/ex-prb02.html)

[go.th/hp-vichai/ex-prb02.html](http://www.moe.go.th/hp-vichai/ex-prb02.html),

รูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญ

พระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

The Model and Value of Worship Ceremony in Phra That Nadun Worship Tradition, Mahasarakham Province

พระครูพิมพ์มธรรมาภรณ์ และ พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phrakrupimontummaporn and Phrakhru Sudhikhambhirayan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus ,Thailand

Corresponding Author, E-mail: kapko1990@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบูชาพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาดูน 3) เพื่อเสนอรูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

การบูชา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความเคารพนับถือหรือสักการะบุคคลผู้ทรงคุณธรรม เช่น พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ และพระธรรมวินัย อันเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าต่อชีวิตเป็นการบูชาที่แสดงออกถึงความศรัทธาในสิ่งที่ตนเคารพนับถือ ด้วยสิ่งของบ้าง ด้วยการแสดงออกบ้าง การบูชา มี 2 ประการคือ อามิสบูชา และปฏิบัติบูชา

พระธาตุนาดูนมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทั้งทางหลักฐานทางโบราณคดี ลักษณะพุทธศิลป์ จังหวัดมหาสารคามจากหลักฐานที่สำคัญได้มีมนุษย์อยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ 3,300 ปีมาแล้ว ซึ่งพิธีกรรมของชาวอำเภอนาดูนที่มีต่อองค์พระธาตุพบว่ามีพิธีสำคัญ คือ 1) พิธีกรรมทางพราหมณ์ ได้แก่ พิธีกรรมบวงสรวง พิธีกรรมบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์พิธีกรรมสูตรขวัญกุมข้าวใหญ่ พิธีกรรมบ่าหรือบนบาน พิธีกรรมปงหรือแก้บน พิธีกรรมขอขมา 2) พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พิธีสงฆ์น้ำพระธาตุ พิธีเวียนเทียน พิธีปฏิบัติธรรมบูชาพระธาตุ พิธีเปลี่ยนผ้าห่มพระธาตุ

รูปแบบพิธีการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูนนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การบูชาแบบปฏิบัติบูชา การบูชาแบบอามิสบูชา คุณค่าประเพณีการบูชาพระธาตุนาดูนในด้านความงาม ผู้วิจัยนั้นแบ่งออกเป็น 2 คือ ความงามภายใน เป็นความงามที่แสดงออกถึงกิริยามารยาทอันประกอบด้วยศีลธรรม และความงามภายนอก เป็นความงามในด้านกิจกรรมที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจนเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้ที่มีร่วมงานนมัสการพระธาตุประจำปี ตลอดทั้งความเป็นเอกลักษณ์ในด้านการแต่งกาย

คำสำคัญ: รูปแบบ; คุณค่าพิธีกรรม; การบูชา; พระธาตุนาดูน

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the concepts and theories of Stupa worship in Buddhism; 2) to study the history and worship ceremony of Phra That Nadun; 3) to present the model and values of worship ceremony of Phra That Nadun in Mahasarakham province. This research was carried out by means of the qualitative research methodology through the study of the Tipitaka, commentaries, documents, texts and related research, field-work and interviews. The obtained data were presented by the descriptive analysis. The research results were as follows:

Worship refers to the behavior of respect or worship of virtuous persons such as Buddha, monks, and Dhamma. It is the value of life and a worship that expresses faith. There are 2 kinds of worship: material and practical worship.

Phra That Nadun has a long history both through archaeological evidence and Buddhist art. Mahasarakham province, from important evidence, has been inhabited by humans since prehistoric times, approximately 3,300 years ago. The rituals of the people of Na Dun District towards the Phra That were found to be important rituals: 1) Brahmin rituals, including common worship, holy water rituals, Su-kwan, Kum-khao-Yai, Kam-ba or Bon-ban, Pong and asking for forgiveness; 2) Buddhist rituals including Watering Phra That, Candle proceeding, practical worship and changing the cloth of Phra That.

The model of Phra That Nadun worship is divided into two kinds: practical worship and material worship. The value of the tradition of worshipping Phra That Nadun in terms of beauty, the researcher is divided into two kinds: inner beauty which is the beauty that expresses the manners of morality; beauty outside which is the beauty of the activities that express the local culture and traditions. It is evident to those who come to annual worship, as well as the uniqueness of the dress.

Keywords: Model; Ritual value; Worship; Phra That Nadun

บทนำ

พระธาตุเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนา โดยถือเป็นวัตถุธาตุของบุคคลผู้มีความสำคัญที่หลงเหลืออยู่เป็นรูปธรรมให้บุคคลรุ่นหลังผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาได้ทำการสักการบูชาและน้อมระลึกถึงบุคคลผู้ล่วงลับไปแล้วนั้นๆ โดยพระธาตุในทางพระพุทธศาสนานี้ส่วนมากมีความหมายถึงพระอัฐิหรือกระดูกของบุคคลผู้ล่วงลับไปแล้วที่ได้บรรลุคุณธรรมขั้นสูงสุดตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา คือบรรลุพระอรหัตตผล อันได้แก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกทั้งหลายของพระพุทธเจ้า เป็นต้น โดยในที่นี่อาจมีคำที่ใช้เรียกเฉพาะในความหมายของพระอัฐิของบุคคลต่างๆ เช่น คำว่า “พระบรมสารีริกธาตุ” ใช้เรียกเฉพาะพระอัฐิธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คำว่า “พระอรหันตธาตุ” ใช้เรียกพระอัฐิธาตุของพระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นต้น ส่วนคำว่า “พระธาตุ” นี้ท่านมักจะใช้เรียกเป็นคำกลางๆ หรือใช้ความหมายรวมในบริบทแห่งพระอัฐิธาตุของบุคคลที่กล่าวไว้ข้างต้น คือพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกนั่นเอง แต่ในปัจจุบันนี้อาจมีการใช้คำว่าพระธาตุในความหมายที่แสดงถึงคุณลักษณะพิเศษอันบังเกิดจากส่วนต่างๆ ของร่างกายของบุคคล (ส่วนมากเป็นพระภิกษุ) เช่น เส้นผม ขน เล็บ ฟัน หนัง โลหิต ฯลฯ ที่มีคุณลักษณะพิเศษแตกต่างจากสามัญชนทั่วไป โดยมีลักษณะคล้ายธาตุบางอย่าง เช่น คล้ายก้อนกรวด หิน แก้ว หรือเพชร ฯลฯ ซึ่งถึงแม้บุคคลเหล่านั้นอาจจะยังไม่มีใครรับรองว่าเป็นผู้ที่บรรลุธรรมขั้นสูงสุดหรืออาจจะยังไม่ได้ล่วงลับดับขันธไปแล้วก็ตาม ซึ่งลักษณะอันพิเศษดังกล่าวเหล่านี้ท่านก็มักจะนับเนื่องเรียกขานว่าพระธาตุได้เช่นเดียวกัน หรือในวัฒนธรรมของชาวอีสานก็มักใช้คำว่า พระธาตุ ในบริบทแห่งพระสถูปเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระพุทธเจ้าเป็นสำคัญ

ประเพณีการบูชาพระธาตุหรือกระดูกของบุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนามีพระพุทธเจ้าเป็นต้นนี้ ได้เกิดขึ้นมาในหลายยุคหลายสมัยที่พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นมาในกาลก่อน ดังเช่นสมัยหนึ่งเมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ เสด็จปรินิพพาน พระคัมภีร์กล่าวว่ามหาชนทั้งหลายได้มาประชุมกันถวายพระเพลิงพระสรีระโดยได้รวบรวมพระธาตุของพระองค์แล้วพากันสร้างสถูปเพื่อบูชา ณ สถานที่นั้น หรือในสมัยหนึ่งพระธาตุปูชกะเถระได้กล่าวถึงประวัติของท่านในอดีตชาติว่า ท่านได้เก็บและบูชาพระธาตุของพระสิทธัตถะพุทธเจ้าไว้เป็นเวลาถึง 5 ปี หรือแม้แต่ในกาลสมัยที่ไม่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นก็ปรากฏมีธรรมเนียมในการบูชาพระธาตุของพระปัจเจกพุทธเจ้าขึ้นด้วย เช่นกัน ดังที่ท่านได้แสดงไว้ว่าสมัยหนึ่งพระเจ้าพรหมทัตได้ทรงทำมาปนกิจพระสรีระของพระปัจเจกพุทธเจ้า แล้วจึงทรงเก็บพระธาตุมาก่อพระเจดีย์และบูชาพระเจดีย์นั้น ในที่นี้จึงเห็นได้ว่าธรรมเนียมการบูชาพระธาตุหรือกระดูกของบุคคลที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนาอันมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นนี้ย่อมมีมาทุกยุคทุกสมัยที่พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้น มิใช่เพิ่งจะมีมาในกาลสมัยของพระโคตมพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบันเพียงเท่านั้น

โดยธรรมเนียมการบูชาพระธาตุอันเป็นที่นิยมปฏิบัติสืบต่อกันมาของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่ในสมัยอดีตจนปัจจุบันนี้ คาดว่าได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากการบูชาพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราพระองค์ปัจจุบันคือพระโคตมพุทธเจ้าสืบทอดกันต่อมาภายหลังจากที่พระพุทธรองค์ดับขันธปรินิพพาน ดังที่ปรากฏหลักฐานในคัมภีร์มหาปรินิพพานสูตรว่า เมื่อครั้งที่พระพุทธรองค์ดับขันธปรินิพพานได้มีการถวายพระเพลิงพระพุทธรสรีระ กล่าวว่าเมื่อพระเพลิงไหม้พระสรีระของพระผู้มีพระภาคพระอวยะคือ พระฉวี (ผิวนอก) พระจัมมะ (หนัง) พระมังสา (เนื้อ) พระนหารู (เอ็น) หรือ พระลลิกา (ไขข้อหรือไขกระดูก) ไม่ปรากฏเกล้าหรือเขม่าเลย คงเหลืออยู่แต่พระบรมสารีริกธาตุหรือกระดูกของพระพุทธรเจ้าเท่านั้น โดยหลังจากนั้นก็ได้มีการแบ่งสรรแจกจ่ายพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธรเจ้าที่เหลือจากการถวายพระเพลิงในครั้งนั้นให้กับเหล่ากษัตริย์และพราหมณ์ในเมืองต่างๆ ภายในดินแดนชมพูทวีปที่ได้ส่งราชทูตมาขอส่วนแบ่งแห่งพระธาตุเหล่านี้อันได้แก่เมืองกุสินารา เมืองปาวา เมืองราชคฤห์ เมืองเวสาลี เมืองกบิลพัสดุ์ เมืองอัลลกะปยะ เมืองรามคาม และเมืองเวฏฐทีปะ โดยประชาชนในแต่ละเมืองที่ได้รับส่วนแบ่งแห่งพระบรมสารีริกธาตุไปแล้วก็ได้ทำการสร้างพระสถูปเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระพุทธรเจ้านั้นไว้ภายในเมืองของตนและทำการสักการบูชาพระธาตุผ่านพระสถูปเจดีย์สืบเนื่องกันมาตั้งแต่ในครานั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าธรรมเนียมการบูชาพระธาตุของพระพุทธรเจ้าจึงได้เริ่มมีมาแต่แรกสุดภายหลังจากที่พระพุทธรองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานในครั้งนั้นเป็นต้นมา

การบูชาพระธาตุในประเทศไทยนั้นคาดว่าน่าจะเริ่มมีขึ้นหลังจากที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งสมณะชุตออกไปประกาศพระศาสนาในประเทศต่างๆ จำนวน 9 สาย ภายหลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ 3 โดยเชื่อว่าพระองค์ได้ทรงแบ่งพระบรมสารีริกธาตุให้แก่สมณชุตนำไปประดิษฐานไว้ในประเทศต่างๆ ที่สมณชุตเดินทางไปถึงด้วย (สมหมาย เปรมจิตต์ และคณะ, 2524 : 8) ซึ่งตามบันทึกกล่าวว่าพระโสณะและพระอุตตระได้เป็นหัวหน้าพระสมณะชุตมาเผยแผ่และตั้งหลักพระพุทธรศาสนาที่ยินแดนสุวรรณภูมิ โดยนักวิชาการเชื่อว่าดินแดนสุวรรณภูมินี้น่าจะได้แก่ดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งในพื้นที่อินโดจีน แต่เข้าใจว่าน่าจะเป็นบริเวณตั้งแต่ตอนใต้ของพม่าในปัจจุบันตลอดจนมาถึงภาคกลางของประเทศไทยอันมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐมเนื่องด้วยจังหวัดดังกล่าวปรากฏซากโบราณสถานมากมายแล้วแต่ใหญ่โตที่เชื่อว่าน่าจะสร้างตามคตินิยมเก่าแก่อันสืบมาจากสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เช่น พระสถูปพระปฐมเจดีย์องค์เดิมที่อยู่ภายในพระสถูปใหญ่ที่เราเห็นในปัจจุบัน (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2515 : 1-3) จึงคาดการณ์ว่าที่พระบรมสารีริกธาตุเข้ามาสู่ประเทศไทยครั้งแรกที่สุดนั้นคงจะบรรจุอยู่ที่พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม อย่างที่นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีหลายท่านเชื่อว่าพระปฐมเจดีย์เป็นพระสถูปองค์แรกที่สร้างขึ้นก่อนพระสถูปองค์ใดในประเทศแถบนี้ และเป็นศิลปะแบบเดียวกับที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงโปรดสร้างขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ในประเทศอินเดียเพื่อเป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ (วิทยา ประทุมธารรัตน์ และคณะ, 2541 : 124-125) ของพระพุทธรเจ้าอันทำให้เกิดมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต หรือบางคนอาจเห็นว่า พระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระพุทธรเจ้านี้เป็นวัตถุบูชาที่เป็นรูปธรรมสูงสุดที่เกี่ยวข้องหรือเป็นสิ่งอันบังเกิดจากพระวรกายของพระพุทธร

องค์จริง ๆ อาจทำให้มีความเชื่อในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์หรือพลังแห่งพุทธานุภาพที่จะบังเกิดจากการบูชาพระบรมสารีริกธาตุนี้ในด้านต่าง ๆ เช่น บางคนเชื่อว่าพระธาตุนี้จะสามารถดลบันดาลให้ผู้ที่ยศการบูชาด้วยจิตใจเลื่อมใสได้ประสบกับความสุขความสำเร็จในด้านต่างๆ จนทำให้เกิดเป็นคติความเชื่อในเรื่องของการบนบานสถานกล่าว หรือการบูชาขอพรต่อพระธาตุเพื่อหวังผลแห่งความสำเร็จตามที่ตนปรารถนาในเรื่องต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น โดยเมื่อพิจารณาจากความเชื่อของบุคคลทั้งหลายที่มีต่อการบูชาพระธาตุนี้ก็ย่อมจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างกันอยู่บ้างในเรื่องของความเชื่อหรือจุดประสงค์ในการบูชาพระธาตุ แต่หากพิจารณากันอย่างถ่องแท้แล้วความคิดความเชื่อหรือการปฏิบัติต่อพระธาตุที่แตกต่างกันทั้งหมดทั้งหมดนี้ก็เกิดจากความเชื่อความศรัทธาของบุคคลที่มีต่อพระบรมสารีริกธาตุหรือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าจะสามารถทำให้ตนเองหรือผู้บูชานี้ได้ประสบพบเจอกับความสุขความสำเร็จหรือพรากพ้นจากความทุกข์ได้นั่นเอง

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานเป็นดินแดนแห่งอารยธรรมแต่โบราณนับพันปีมาแล้ว โดยเฉพาะในตอนบนของภาคจากหลักฐานบนใบเสมาขนาดใหญ่ที่ปรากฏอยู่มีลักษณะสลักภาพเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอายุเก่าไปถึงพุทธศตวรรษที่ 12 ตำนานพื้นบ้านและนิทานพื้นบ้านถิ่นอีสาน ส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางพุทธศาสนา เช่น วัตวาลาราม พระธาตุต่างๆ ในปัจจุบันคนก็ยังมีความศรัทธาแรงกล้าในด้านศาสนาประเพณี ความเชื่อมั่นในเรื่องบรรพบุรุษและสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ได้แก่ความเชื่อเรื่องเทวดา ภูตผี วิญญาณ ทำให้เกิดประเพณีที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและประเพณีประจำภาค พระบรมสารีริกธาตุที่อยู่ทุกภาคของประเทศไทย มีทั้งตำนานที่สร้างขึ้นแต่โบราณกาล และเพิ่งขุดพบและสร้างขึ้นใหม่ดังที่อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามเป็นเขตที่มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตเพราะบริเวณนี้ได้เคยเป็นที่ตั้งของนครจำปาศรีมาก่อน ได้ขุดพบสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในดัลบทองคำเงินและสำริด ซึ่งสันนิษฐานว่ามีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 13-16 สมัยทวารวดี รัฐบาลจึงอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างองค์สถูปเจดีย์องค์ใหญ่ ขึ้นบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้เป็นการถาวร ณ ตำบลที่ขุดพบนั้น แต่ความเป็นจริงได้เลือกทำเลที่สร้างใหม่ ออกไปยังโคกดงเค็ง ซึ่งเป็นที่ราบสูงกว้างใหญ่ห่างจากที่ขุดพบราว 2 กิโลเมตรด้วย (อำเภอนาดูน พระธาตุนาดูน, 2555 : 23)

พระธาตุนาดูนจัดว่าเป็นปูชนียสถานที่พุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญอีกแห่งหนึ่งในภาคอีสาน เนื่องจากว่าเมื่อปีพุทธศักราช 2522 กรมศิลปากรและราษฎรในตำบลนาดูนได้ขุดพบพระบรมสารีริกธาตุจากเนื้อดินที่เป็นซากโบราณสถานในบริเวณที่นาของราษฎรท้องที่หมู่ที่1ตำบลนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพระบรมสารีริกธาตุมีลักษณะดังเกล็ดแก้วประดิษฐานในผอบ3ชั้นโดยชั้นในเป็นทองคำชั้นกลางเป็นเงินและชั้นนอกเป็นสำริดซึ่งซ้อนเรียงกันตามลำดับและบรรจุอยู่ในสถูปโลหะทรงกลมสูง24.4เซนติเมตรถอดออกเป็น 2ส่วนคือส่วนยอดสูง 12.3 เซนติเมตรและส่วนองค์สถูปสูง 12.1 เซนติเมตรด้วยเหตุนี้ชาวจังหวัดมหาสารคาม ดำริว่าอุบัติการณ์ของพระบรมสารีริกธาตุครั้งนี้นับเป็นนิมิตหมายอันดีแก่ชาวจังหวัดมหาสารคามอย่างยิ่งสมควรสร้างพระสถูปเจดีย์ประดิษฐานไว้ให้ถาวรมั่นคงเป็นปูชนียสถานและสิริมงคลแก่ภูมิภาคนี้ต่อไปและสืบทอดพระบรมศาสนาตามแนวทางแห่งบรรพชนจึงจัดสร้างโครงการพุทธมณฑลอีสานขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลาง

พระพุทธรูปศาสนา ศิลปวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่พุทธศักราช 2525-2529 ประกอบด้วยสถานที่สำคัญคือ เจดีย์พระธาตุนาดูน ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุและศูนย์พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมจำปาศรี เพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ อาณาจักรจำปาศรี นครโบราณของบริเวณนี้ ซึ่งอยู่ในสมัยทวารวดีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-16 ประกอบด้วย วัด สวรรุขชาติ สวรรสมุนไพโร ศาลาพักผ่อนน้ำและถนน กำหนดพื้นที่ก่อสร้าง ณ โคกตองเค็ง มีปริมาตร 902 ไร่เศษ (ฝ่ายประชาสัมพันธ์, 2552 : 3)

ปัญหาที่พบในปัจจุบันก็คือความเข้าใจในหลักพุทธธรรมและหลักพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพระธาตุสุปเจดีย์ซึ่งเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าเนื่องจากว่า ต่างคนต่างมีคติความเชื่อและความเข้าใจต่อหลักพุทธธรรมและพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความเชื่อและเหตุผลของแต่ละฝ่ายทั้งนี้หากบุคคลไม่พิจารณาให้ถูกต้องชัดเจนตามหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนาแล้วจะเห็นว่าอาจจะนำไปสู่การกระทำหรือปฏิบัติต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหมือนกับศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือพระเจ้า คือศรัทธาหรือเชื่ออย่างไม่มีเหตุผลขาดปัญญา อ่อนวอนเพื่อให้สำเร็จความปรารถนาของตนโดยปราศจากเหตุปัจจัยมาสนับสนุน ตรงกันข้ามหากว่าบุคคลไปกราบไหว้สักการบูชาและทำบุญตามประเพณีในโอกาสต่างๆอย่างถูกต้องแล้วจะนำมาซึ่งความสุขเป็นอันสงบดังคำที่ว่า “บูชา จะ บูชานิยามัง เอตมมังคละมุตตะมัง แปลว่า การบูชาบุคคลและสิ่งที่ควรบูชาเป็นอุดมมงคล” ฉะนั้นในฐานะของพุทธศาสนิกชนจึงควรปฏิบัติต่อพระธาตุนาดูนและพระบรมสารีริกธาตุทุกแห่งทั้งในแง่ของอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุนาดูน

พระธาตุนาดูน ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงคุณค่าที่กำหนดเพื่อน้อมนำจิตใจของผู้ที่ได้พบเห็นเกิดพุทธานุสติ ระลึกถึงพุทธองค์พระผู้เป็นศาสดาแล้วเกิดศรัทธาประสาทะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและยังเป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ระหว่างรูปธรรมและนามธรรมของสรรพสิ่งที่เราไม่สามารถเห็นได้นอกจากใช้ปัญญาพิจารณาเท่านั้น นอกจากนี้องค์พระธาตุนาดูนยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอนาดูนเป็นอย่างมากทั้งทางด้านการปกครองท้องถิ่น เศรษฐกิจขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม มีการประกอบพิธีถวายสักการะพระธาตุเรียกว่า “งานนมัสการพระธาตุนาดูน” คนที่มาร่วมงานนมัสการพระธาตุนาดูนนี้เชื่อว่าเมื่อมาร่วมพิธีแล้วจะได้บุญกุศลมากเชื่อว่าเทวดาที่สถิตอยู่ในเรือนธาตุจะดลบันดาลให้ตนเองสมปรารถนา เชื่อว่าพระธาตุจะปกปักรักษาคุ้มครอง เชื่อว่าเมื่อลูกจะไปเกณฑ์ทหารและไม่ต้องการให้ลูกติดทหารเพราะกลัวว่าลูกจะลำบากก็ไปขอบนไว้กับพระธาตุ หากได้สมดังปรารถนาแล้วก็จะมาทำพิธีแก้บนจะเห็นได้ว่าพระธาตุนาดูนมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตชาวอำเภอนาดูนและผู้ที่ศรัทธาอย่างแนบแน่น

ผู้ศึกษาวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีพิธีกรรมการบูชาพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาดูนเพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูนจังหวัดมหาสารคามเพื่อเป็นสาระประโยชน์แก่นักพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปในการประพฤติปฏิบัติตนสอดคล้องและเหมาะสมมาจนกลายเป็นประเพณีสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อันเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ประเทศชาติ สังคม และวงวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีพิธีกรรมการบูชาพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาดูน
3. เพื่อเสนอรูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคามการวิจัยเกี่ยวกับการสัมภาษณ์อันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดำเนินการ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคามการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documenty Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและกำหนดการศึกษาเป็นเชิงคุณภาพ และจัดสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในการเก็บข้อมูล นำข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์มาวิเคราะห์เรียบเรียงข้อมูลเชิงพรรณนา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดใกล้เคียงเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและคุณค่าที่กำการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย โดยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการสัมภาษณ์ตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายมี 5 กลุ่ม คือ

1. พระสงฆ์	จำนวน	4	รูป
2. นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ	จำนวน	1	คน
3. ผู้นำองค์กรภาครัฐ	จำนวน	2	คน
4. ผู้นำชุมชน	จำนวน	4	คน
5. พุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญ	จำนวน	15	คน

รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 26 คน

3. ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่วิจัย คือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และ พุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญสักการะบูชาพระธาตุนาดูน ในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วร่างแบบสัมภาษณ์

4.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

4.4 นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ

ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1) พระมหามิตร ฐิตปญโญ, รศ.ดร.

2) พระครูภาวนาโพธิคุณ, ผศ.ดร.

3) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

4) ผศ.ดร.ประยูร แสงใส

5) ผศ.ดร.สุวิน ทองปิ่น

4.6 นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.7 นำแบบสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยรวบรวมจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 15-97)

5.2 รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยรวบรวมจากเอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานพุทธศิลป์ เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ตโดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวกับการบูชาพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ตลอดจนรูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

5.3 รวบรวมข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ (Interview) ของกลุ่มตัวอย่างในเขตปกครองพิเศษทั้ง 6 แห่งแบบสังเกต (Observation) การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

5.4 รวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) ที่ผู้ทรงคุณแนะนำและผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยผู้ที่เข้าร่วมสัมมนามีดังต่อไปนี้

- 1) พระครูสุธีคัมภีรญาณ, ผศ.ดร.
- 2) พระมหามิตร ฐิตปญโญ, รศ.ดร.
- 3) ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา
- 4) ผศ.ดร.ประยูร แสงใส
- 5) ผศ.ดร.สุวิน ทองปิ่น
- 6) ผศ.ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง
- 7) ดร. อุดุลย์ หลานวงศ์

5.5 รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มไปวิเคราะห์

5.6 เรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ข้อมูล

5.7 การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าตำรา จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามโดยใช้การวิเคราะห์และการสังเกตการณ์จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่สัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา (interpretations) เพื่อเสนอรูปแบบการจึงสรุปผลการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวก และง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วยแฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มย่อยหรือสัมมนากลุ่มย่อยประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

1) ข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ ช่วงเวลา สถานที่สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์

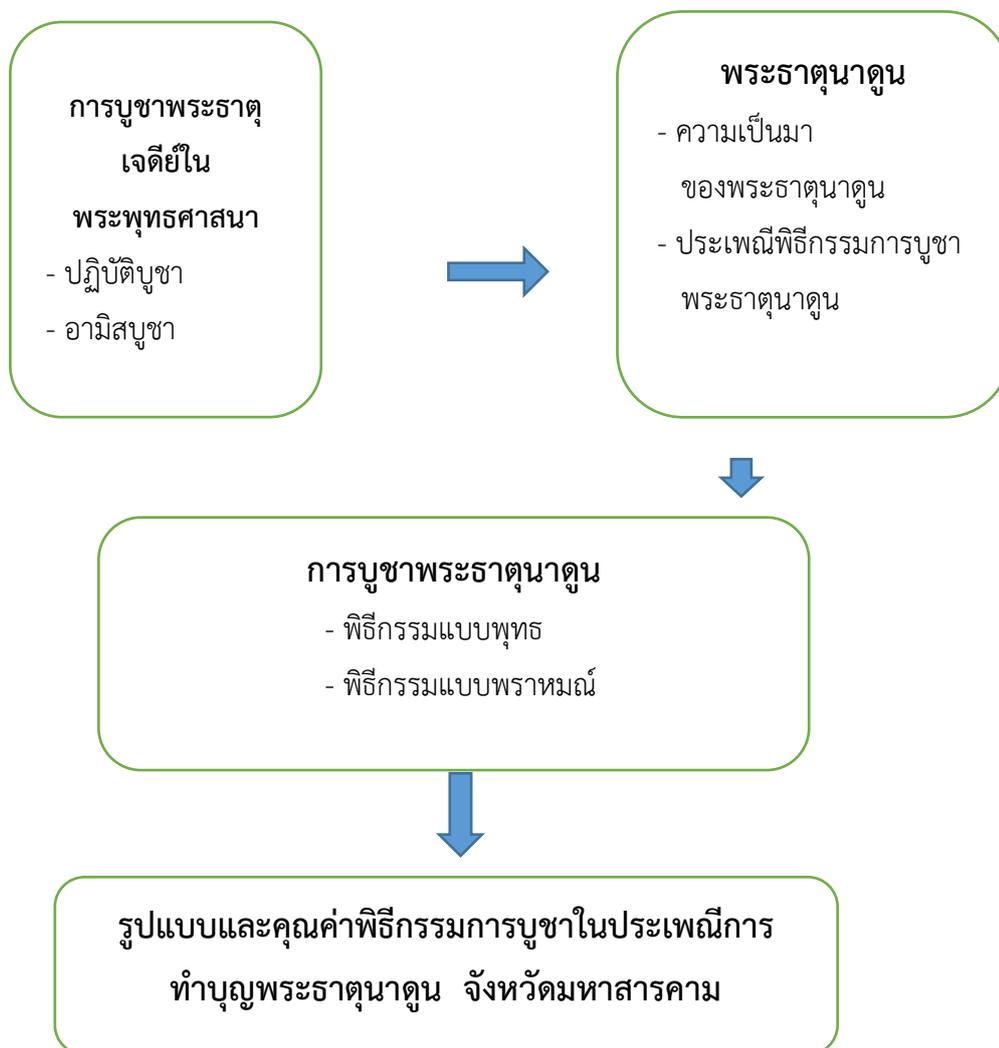
2) ข้อมูลที่เป็นแบบวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก/การสนทนากลุ่ม หรือสัมมนากลุ่มย่อย ซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ เนื้อหาการสนทนา เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

7. การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลในลักษณะพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ความเป็นมา เพื่อให้เห็นรูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน แล้วจะเป็นการนำเสนองานวิชาการที่มีประโยชน์ต่อสาธารณชนต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักการของเหตุและผลตามหลักพระพุทธศาสนาโดยศึกษาหลักพระธรรมและวินัยจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาตลอดจนแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาและนักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากงานวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ของรูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูนจังหวัดมหาสารคามโดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้



ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบูชาพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาดูน 3) เพื่อเสนอรูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทั้งมีการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการบูชาพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ผลวิจัยพบว่า การบูชา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความเคารพนับถือหรือสักการะบุคคลผู้ทรงคุณธรรมเช่น พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ และพระ

ธรรมวินัย อันเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าต่อชีวิตเป็นการบูชาที่แสดงออกถึงความศรัทธาในสิ่งที่ตนเคารพนับถือ ด้วยสิ่งของบ้าง ด้วยการแสดงออกบ้าง

การบูชาพระธาตุเจดีย์เปรียบเสมือนเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าผ่านวัตถุที่ควรบูชา เพราะหากเรานั้นเข้าใจหลักการบูชาในพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมที่จะเข้าใจว่าการบูชาเป็นการแสดงออกถึงความเคารพนอบน้อมต่อบุคคลที่ควรเคารพบูชา และที่สำคัญคือเป็นการระลึกถึงคุณของท่านทั้งหลายได้ ผู้ควรบูชาเพื่อน้อมนำมาเอาหลักธรรมคำสอนของท่านทั้งหลายเหล่านั้นมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นนี้มาเป็นที่ที่จะเข้าพบเพื่อสักการบูชาพระองค์จริงของพระพุทธองค์ได้ พระธาตุจึงเป็นวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธองค์มากที่สุด เพราะเชื่อว่าเป็นพระธาตุที่เกิดจากพระสรีระกายของพระพุทธองค์จริง ๆ ภายหลังจากพุทธปรินิพพานอันเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ทรงประทานให้ไว้เพื่อเกื้อกูลแก่บุคคลที่ยังมีความศรัทธาได้กราบไหว้บูชาระลึกถึงพระองค์ เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจในการประกอบคุณงามความดี สนับสนุนส่งเสริมกำลังใจในการดำเนินชีวิต วิธีการบูชาพระธาตุเจดีย์นั้นแบ่งออกเป็น 2 คือ อามิสบูชา 1 คือบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ ปฏิบัติบูชา 1 คือ การบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จุดมุ่งหมายแห่งการบูชาพระธาตุของพระพุทธเจ้านั้น ก็คงจะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายแห่งการบูชาในพระพุทธศาสนาก่อนว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นสั่งสอนให้บุคคลได้ตระหนักเห็นความจริงอันเป็นกฎสามัญตามธรรมชาติ ซึ่งการบูชาพระธาตุเจดีย์นั้นมีคุณค่าดังต่อไปนี้ คือ คุณค่าด้วยจิตใจ คุณค่าด้านสังคม และคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา

2. ประวัติความเป็นมา และพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาคูน

พระธาตุนาคูนมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทั้งทางหลักฐานทางโบราณคดี ลักษณะพุทธศิลป์ จังหวัดมหาสารคามจากหลักฐานที่สำคัญได้มีมนุษย์อยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ 3,300 ปีมาแล้ว

จากการขุดแต่งเมื่อปี พ.ศ. 2540-2541 ได้พบจารึกที่วงกบประตูห้องมุขหน้าปราสาทประธาน เป็นจารึกภาษาขอม ภาษาสันสกฤต แปลแล้วมีความว่า เชิญบูชา พระเจ้าที่อยู่ในอาศรม ตัวอักษรสันนิษฐานว่าจารึกเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 16-17 พบพระพุทธรูปเงินศิลปะล้านช้างอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 21-22 หลายสิบองค์บรรจุอยู่ในไห พบภาชนะดินเผา กระเบื้องดินเผา และเครื่องประดับหลังคากระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณหน้ามุขปราสาทประธาน สันนิษฐานว่าเดิมอาจมีหลังคาเครื่องไม้อยู่ด้านหน้าปราสาทประธานจากหลักฐานที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่าอาคารดังกล่าวนี้คงสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นศาสนสถาน (อโรคยาศาล) ในสมัยชยวรมันที่ 7 (ศิลปะแบบบายอน) ประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งจะลึกจากปราสาทตาพรหมที่นครวัดได้กล่าวถึงการสร้างอโรคยาศาลจำนวน 102 แห่ง ในสมัยของพระองค์ และพบในประเทศไทยมีอยู่กว่า 20 แห่ง

เมืองโบราณจัมปาครี อยู่ในเขตตำบลสันตรัตนอำเภอนาคูนตัวเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างประมาณ 1,500 เมตร ยาวประมาณ 2,700 เมตร มีคันดิน 2 ชั้น คูน้ำ 1 ชั้น ล้อมรอบ บริเวณกลางเมืองมีคูน้ำ

คั่นอยู่แบ่งตัวเมืองออกเป็นสองส่วนโบราณสถานส่วนใหญ่อยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมือง
โบราณสถานที่ตั้งอยู่ภายใน และภายนอกคันดินมีอยู่ 35 แห่ง และอีก 32 แห่งไม่เป็นสถาปัตยกรรมแบบขอม

สถาปัตยกรรมแบบขอมมีอยู่สองแห่งคือคู่น้อยและคู่น้อยและคู่น้อยอยู่ทางด้านทิศ
ตะวันออกเฉียงใต้คู่น้อยอยู่ทางด้านทิศใต้ของตัวเมืองส่วนศาลานางขาวซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบผสม
ระหว่างขอมกับศิลปะพื้นเมืองอยู่ภายในเมือง

ในปีพุทธศักราช 2522 กรมศิลปากรและราษฎรในตำบลนาคูนได้ขุดพบพระบรมสารีริกธาตุจากเนิน
ดินที่เป็นซากโบราณสถานในบริเวณที่นาของราษฎรท้องที่หมู่ที่ 1 ตำบลนาคูน อำเภอนาคูน จังหวัด
มหาสารคามพระบรมสารีริกธาตุมีลักษณะดังกล่าวดังกล่าวประดิษฐานในผอบ 3 ชั้น ชั้นในเป็นทองคำ ชั้นกลาง
เป็นเงิน ชั้นนอกเป็นสำริด สวดซ้อนกันเรียงตามลำดับและบรรจุอยู่ในสถูปจำลองอีกชั้นหนึ่งเป็นสถูปโลหะทรง
กลมสูง 24.4 เซนติเมตร ถอดออกเป็น 2 ส่วนส่วนยอดสูง 12.3 เซนติเมตรส่วนองค์สถูปสูง 12.1 เซนติเมตร
จังหวัดมหาสารคามอุบัติการณ์ของพระบรมสารีริกธาตุครั้งนี้ นับเป็นนิมิตหมายอันดีแก่ชาวจังหวัดมหาสารคาม
อย่างยิ่งสมควรสร้างพระสถูปเจดีย์ประดิษฐานไว้ให้ถาวรมั่นคงเป็นปูชนียสถานและศิริมงคลแก่ภูมิภาคนี้ต่อไป
และเพื่อสืบทอดพระบรมศาสนามาตามแนวทางแห่งบรรพชนจึงจัดสร้างโครงการพุทธมณฑลอีสานขึ้นเพื่อเป็น
ศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่
พุทธศักราช 2555 ถึง 2529 ประกอบด้วยสถานที่สำคัญคือ เจดีย์พระธาตุนาคูนที่ประดิษฐานพระบรม
สารีริกธาตุ สวนพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมจำปาศรี เพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเป็นแหล่งข้อมูล
เกี่ยวกับ อาณาจักรจำปาศรี นครโบราณของบริเวณนี้ซึ่งอยู่ในสมัยทวารวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-
16 ประกอบด้วย วัด สวรรุขชาติ สวนสมุนไพรร ศาลาพักผ่อน แหล่งน้ำ และถนน กำหนดพื้นที่ก่อสร้าง ณ โคกตง
เค็ง มีปริมาตร 902 ไร่เศษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้ประกอบ พิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่
21 ธันวาคม พ.ศ. 2528 ก่อสร้างสำเร็จบริบูรณ์เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2529 ครั้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน
พ.ศ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาทรงประกอบพิธี
อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุเข้าบรรจุในองค์เจดีย์พระธาตุนาคูน นอกจากนี้พระธาตุนาคูนยังมีพิธีกรรมการ
บูชาที่สำคัญ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) พิธีกรรมทางพราหมณ์ ได้แก่ พิธีกรรมบวงสรวง พิธีกรรมบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์พิธีกรรมสูตร
ขวัญกุมข้าวใหญ่ พิธีกรรมบ่าหรือบนบาน พิธีกรรมปงหรือแก้บน พิธีกรรมขอขมา

2) พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พิธีสงฆ์น้ำพระธาตุ พิธีเวียนเทียน พิธีปฏิบัติธรรมบูชาพระ
ธาตุ พิธีเปลี่ยนผ้าห่มพระธาตุ

3. รูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

รูปแบบพิธีการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูนโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกสรุปได้ว่า รูปแบบพิธีการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาดูนนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การบูชาแบบปฏิบัติบูชา การปฏิบัติบูชานั้นจะมีการจัดงานปฏิบัติธรรมประจำปีกับทางพระธาตุนาดูนได้จัดขึ้นทุกปีเป็นเวลา 5 วัน 5 คืน เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าร่วม ตลอดทั้งได้มีการทำวัดสวดมนต์ถวายต่อองค์พระธาตุนาดูน และการสมาทานศีลเพื่อลดละเลิกอบายมุขในด้วยการดื่มสุรา ซึ่งส่วนใหญ่นั้นการปฏิบัติบูชาเหล่านี้จะเป็ฯชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้ามาร่วมปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติธรรมในช่วงงานเทศกาล หรือการบำบ่นเพื่อออกเหล่าก็ตาม ส่วนประชาชนทั่วไปนั้นจะมีการปฏิบัติบูชาโดยการสวดมนต์และนั่งสมาธิเพื่อเป็นการปฏิบัติบูชาต่อองค์พระธาตุนาดูน ตลอดทั้งการเดินทางทัศนศึกษา 3 รอบก่อนที่จะสักการบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน

2. การบูชาแบบอามิสบูชา การบูชาพระธาตุนาดูนด้วยในรูปแบบอามิสบูชานั้นจะเป็นกิจกรรมที่เป็นงานประจำปีของพระธาตุนาดูนที่ชาวบ้านได้ทำเป็นประจำ ด้วยการบรวงสรวงหรือจัดจัดงานเฉลิมฉลององค์พระธาตุนาดูนในช่วงวันมาฆบูชา จะมีประชาชนจากหลายพื้นที่นั้นมาร่วมงานกันเป็นอย่างมาก ส่วนในช่วงวันธรรมดานั้นก็จะมีการทำบุญด้วยการสักการบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียนของผู้มีศรัทธาจากหลายพื้นที่ตลอดทั้งได้ทำบุญที่ทางเจ้าหน้าที่ของพระธาตุนาดูนได้จัดเตรียมไว้ให้เป็นหลัก โดยจะเห็นได้ว่าการบูชาแบบอามิสบูชานั้นส่วนใหญ่จะเป็นการสักการบูชาด้วยดอกไม้และการถวายผ้าห่มองค์พระธาตุซึ่งถือว่าเป็นประเพณีที่ชาวอำเภอนาดูนทำทุกปี

คุณค่าประเพณีการบูชาพระธาตุนาดูนในด้านความงาม ผู้วิจัยนั้นแบ่งออกเป็น 2 คือ

1. ความงามภายใน เป็นความงามที่แสดงออกถึงกิริยามารยาทอันเรียบร้อย ตลอดทั้งเป็ฯผู้ที่มีศรัทธาที่ยึดมั่นต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งประเพณีการบูชาพระธาตุนาดูนนั้นเป็นการเสริมสร้างศรัทธาให้ผู้ที่มาสักการบูชานั้นตระหนักถึงความละเอียดรอบคอบ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งการนำไปสู่การปฏิบัติในด้านความประพฤติของผู้ที่มาสักการบูชาให้เกิดความนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย

2. ความงามภายนอก เป็นความงามในด้านกิจกรรมที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจนเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้ที่มาร่วมงานนมัสการพระธาตุประจำปี ตลอดทั้งความเป็นเอกลักษณ์ในการแต่งการที่จะเข้าไปสักการบูชาพระธาตุนาดูนจะต้องมีการแต่งการที่สุภาพเรียบร้อย หากมีการแต่งกายไม่สุภาพทางเจ้าหน้าที่ก็จะมิชู้ดให้เปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมซึ่งถือว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อพระธาตุนาดูนเป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลแนวความคิดทฤษฎีการบูชาพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา พบว่า การบูชา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความเคารพนับถือหรือสักการะบุคคลผู้ทรงคุณธรรมเช่น พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ และพระธรรมวินัย อันเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าต่อชีวิตเป็นการบูชาที่แสดงออกถึงความศรัทธาในสิ่งที่ตนเคารพนับถือ ด้วยสิ่งของบ้าง ด้วยการแสดงออกบ้าง

พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์ทำการบูชาบุคคลที่ควรบูชาและวัตถุที่ควร และควรบูชาพระรัตนตรัยเป็นหลัก แม้แต่พระพุทธองค์ยังทรงบูชาพระธรรมและพระสงฆ์แม้แต่ที่สำคัญๆ เช่นสังฆเวชนียสถานคือสถานที่อันเป็นที่ตั้งแห่งความสังเวชใจ 4 ตำบลคือ สถานที่ที่ตถาคตประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน สถูปเจดีย์ หลักการบูชาใหญ่ๆที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีดังนี้ 1) การบูชาพระพุทธเจ้าแล้วสิ่งสำคัญของพระพุทธเจ้า 2) การบูชาพระธรรมและความสำคัญของพระธรรม 3) การบูชาพระสงฆ์และความสำคัญ การบูชา มี 2 ประการคือ อามิสบูชา 1 คือบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ ปฏิบัติบูชา 1 คือการบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาท (รัตนยงค์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องการบูชาในพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยสรุปว่าการบูชาเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นมงคลอันสูงสุดพื้นฐานสำคัญของการบูชาเกิดจากการที่มนุษย์ได้เห็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติแล้วเชื่อว่าเป็นอำนาจของสิ่งที่ตนมองไม่เห็นที่มีอำนาจเหนือกว่าตนแล้วจึงเกิดความกลัวภัยเพื่อหวังความปลอดภัยในชีวิตจึงทำการอ่อนน้อมบูชานอกจากนี้แล้วแต่ศรัทธาคือความเชื่อความเลื่อมใสก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการบูชาแต่ความเชื่อความเลื่อมใสที่ตื้นเขินจะต้องมีปัญหาเป็นเครื่องกำกับด้วยจึงจะเป็นความเชื่อความเลื่อมใสที่ถูกต้องแท้จริงพื้นฐานที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการบูชา ได้แก่ ศีลหรือวินัยอันเป็นระเบียบปฏิบัติเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคนในสังคมและพึงศึกษาให้ครบตามหลักของไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาอันได้แก่ ศีล สมาธิและปัญญา หลักการทั้ง 3 ประการนี้จะช่วยเสริมสร้างให้คนมีหลักธรรมในจิตใจและมีระเบียบวินัยในตนเองส่งผลให้เกิดการบูชาในตัวบุคคลและสิ่งต่างๆโดยการมองเห็นคุณค่าคุณงามความดีที่มีอยู่ในตัวบุคคลและสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น

ประวัติความเป็นมา และพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาดูน พบว่า พระธาตุนาดูนมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทั้งทางหลักฐานทางโบราณคดี ลักษณะพุทธศิลป์ จังหวัดมหาสารคามจากหลักฐานที่สำคัญได้มีมนุษย์อยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ 3,300 ปีมาแล้ว

จากการขุดแต่งเมื่อปี พ.ศ. 2540-2541 ได้พบจารึกที่วงกบประตูห้องมุขหน้าปราสาทประธาน เป็นจารึกภาษาขอม ภาษาสันสกฤต แปลแล้วมีความว่า เชิญบูชา พระเจ้าที่อยู่ในอาศรม ตัวอักษรสันนิษฐานว่าจารึกเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 16-17 พบพระพุทธรูปเงินสีลปะล้านช้างอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 21-22 หลายสิบองค์บรรจุอยู่ในไห พบภาชนะดินเผา กระเบื้องดินเผา และเครื่องประดับหลังคากระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณหน้ามุขปราสาทประธาน สันนิษฐานว่าเดิมอาจมีหลังคาเครื่องไม้อยู่ด้านหน้าปราสาท

ประธานจากหลักฐานที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่าอาคารดังกล่าวนี้คงสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นศาสนสถาน (อโรคยาศาล) ในสมัยชัวยวรมันที่ 7 (ศิลปะแบบบายน) ประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งจะลึกจากปราสาทตาพรหมที่นครวัดได้กล่าวถึงการสร้างอโรคยาศาลจำนวน 102 แห่ง ในสมัยของพระองค์ และพบในประเทศไทยมีอยู่กว่า 20 แห่ง

เมืองโบราณจัมปาครี อยู่ในเขตตำบลสันตริตันอำเภอหาดใหญ่ตัวเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างประมาณ 1,500 เมตร ยาวประมาณ 2,700 เมตร มีคันดิน 2 ชั้น คูน้ำ 1 ชั้น ล้อมรอบ บริเวณกลางเมืองมีคูน้ำคันอยู่แบ่งตัวเมืองออกเป็นสองส่วนโบราณสถานส่วนใหญ่อยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองโบราณสถานที่ตั้งอยู่ภายใน และภายนอกคันดินมีอยู่ 35 แห่ง และอีก 32 แห่งไม่เป็นสถาปัตยกรรมแบบขอม

สถาปัตยกรรมแบบขอมมีอยู่สองแห่งคือคูน้ำและกุสันตริตันซึ่งอยู่ภายนอกคูน้ำอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้กุสันตริตันอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองส่วนศาลานางขาวซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบผสมระหว่างขอมกับศิลปะพื้นเมืองอยู่ภายในเมือง

ในปีพุทธศักราช 2522 กรมศิลปากรและราษฎรในตำบลนาคูนได้ขุดพบพระบรมสารีริกธาตุจากเนินดินที่เป็นซากโบราณสถานในบริเวณที่นาของราษฎรท้องที่หมู่ที่ 1 ตำบลนาคูน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดมหาสารคามพระบรมสารีริกธาตุมีลักษณะดังกล่าวดังกล่าวประดิษฐานในผอบ 3 ชั้น ชั้นในเป็นทองคำ ชั้นกลางเป็นเงิน ชั้นนอกเป็นสำริด สวดซ้อนกันเรียงตามลำดับและบรรจุอยู่ในสถูปจำลองอีกชั้นหนึ่งเป็นสถูปโลหะทรงกลมสูง 24.4 เซนติเมตร ถอดออกเป็น 2 ส่วนส่วนยอดสูง 12.3 เซนติเมตรส่วนองค์สถูปสูง 12.1 เซนติเมตร จังหวัดมหาสารคามอุบัติการณ์ของพระบรมสารีริกธาตุครั้งนี้ นับเป็นนิมิตหมายอันดีแก่ชาวจังหวัดมหาสารคามอย่างยิ่งสมควรสร้างพระสถูปเจดีย์ประดิษฐานไว้ให้ถาวรมั่นคงเป็นปูชนียสถานและศิริมงคลแก่ภูมิภาคนี้ต่อไป และเพื่อสืบทอดพระบรมศาสดาตามแนวทางแห่งบรรพชนจึงจัดสร้างโครงการพุทธมณฑลอีสานขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาศิลปะวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่พุทธศักราช 2555 ถึง 2529 ประกอบด้วยสถานที่สำคัญคือ เจดีย์พระธาตุนาคูนที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ สวนพิพิธภัณฑวัฒนธรรมจัมปาครี เพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ อาณาจักรจัมปาครี นครโบราณของบริเวณนี้ซึ่งอยู่ในสมัยทวารวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-16 ประกอบด้วย วัด สวนรุกขชาติ สวนสมุนไพร ศาลาพักผ่อน แหล่งน้ำ และถนน กำหนดพื้นที่ก่อสร้าง ณ โคกแดง เค็ง มีปริมาตร 902 ไร่เศษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้ประกอบ พิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2528 ก่อสร้างสำเร็จบริบูรณ์เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2529 ครั้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณสยามมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาทรงประกอบพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุเข้าบรรจุในองค์เจดีย์พระธาตุนาคูน นอกจากนี้พระธาตุนาคูนยังมีพิธีกรรมการบูชาที่สำคัญ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) พิธีกรรมทางพราหมณ์ ได้แก่ พิธีกรรมบวงสรวง พิธีกรรมบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์พิธีกรรมสูตรขวัญกุมข้าวใหญ่ พิธีกรรมบ่าหรือบนบาน พิธีกรรมปงหรือแก้บน

พิธีกรรมขอขมา 2) พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พิธีสงฆ์พระธาตุ พิธีเวียนเทียน พิธีปฏิบัติธรรมบูชาพระธาตุ พิธีเปลี่ยนผ้าห่มพระธาตุ

ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูสารกิจประยุกต์(กาบ ฐานทตโต/วังหอม) ศึกษาเรื่อง “ศึกษาคคุณค่าศรัทธาที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาคูนของชาวพุทธอำเภอมาดุนจังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า ชาวอำเภอมาดุนเชื่อในพุทธานุภาพของพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุอยู่ในองค์พระธาตุและเชื่อในเรื่องของการทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 จึงทำให้ชาวอำเภอมาดุนปฏิบัติตนให้บริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุโดยกระทำการสักการะบูชาองค์พระธาตุด้วยพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีบวงสรวง พิธีกรรมบ่า พิธีกรรมมองบ่า พิธีกรรมขอขมา พิธีสงฆ์พระธาตุ พิธีเวียนเทียน วิธีปฏิบัติธรรมและพิธีเปลี่ยนผ้าห่มพระธาตุ เป็นต้น โดยมีความเชื่อว่าเมื่อกระทำเช่นนี้แล้วจะได้รับความคุ้มครองจากองค์พระธาตุให้อยู่เย็นเป็นสุขและจากความเชื่อนี้เอง ก่อให้เกิดงานนมัสการพระธาตุนาคูนในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ของทุกปี กรมศิลปากรและราษฎรในตำบลมาดุนได้ขุดพบพระบรมสารีริกธาตุจากเนินดินที่เป็นซากโบราณสถานในบริเวณที่นาของราษฎรท้องที่หมู่ที่ 1 ตำบลมาดุน อำเภอมาดุน จังหวัดมหาสารคาม พระบรมสารีริกธาตุมีลักษณะดังเกล็ดแก้วประดิษฐานในผอบ 3 ชั้น ชาวจังหวัดมหาสารคามจึงจัดสร้างพุทธมณฑลอิสานขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุศิลปวัตถุและเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาอาณาจักรจัมปาศรีนครโบราณซึ่งอยู่ในสมัยทวารวดีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-16 พระธาตุนาคูนมีความสำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ประชาชนชาวอำเภอมาดุนมีความเชื่อว่าพระธาตุมีความศักดิ์สิทธิ์มากมีเทวดาอารักษ์สถิตอยู่สามารถดลบันดาลให้ผู้ศรัทธาซึ่งกระทำการสักการะบูชาแล้วคลาดปลอดภัยเป็นสิริมงคลทั้งต่อตนเองและครอบครัวจึงได้มีการจัดพิธีกรรมการบูชาพระธาตุเป็นบุญประเพณีประจำปี โดยมีพิธีกรรมต่างๆตามความเชื่อมีทั้งพิธีพราหมณ์และพุทธจนเกิดเป็นวัฒนธรรม กลายเป็นเอกลักษณ์ของชาวมาดุนในปัจจุบัน คุณค่าศรัทธาและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาคูนที่มีต่อชาวอำเภอมาดุนได้แก่การสร้างวิถีชีวิตชุมชนให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งทั้งการเมืองการปกครองท้องถิ่น เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม โจรสามารถหล่อหลอมจิตใจชาวพุทธให้เป็นอันเดียวกันได้ เพราะความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อองค์พระธาตุที่มั่นคงอีกทั้งยังได้เป็นแหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง การศึกษารายการปฏิบัติธรรมเพื่อการเข้าถึงพระ ของพุทธศาสนิกชนได้เป็นอย่างดี

รูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาคูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า รูปแบบพิธีการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาคูนโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกสรุปได้ว่า รูปแบบพิธีการบูชาในประเพณีการทำบุญพระธาตุนาคูนนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การบูชาแบบปฏิบัติบูชา การปฏิบัติบูชานั้นจะมีการจัดงานปฏิบัติธรรมประจำปีทั้งทางพระธาตุนาคูนได้จัดขึ้นทุกปีเป็นเวลา 5 วัน 5 คืน เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าร่วม ตลอดทั้งได้มีการทำวัดสวนมนต์ถวายต่อองค์พระธาตุนาคูน และการสมาทานศีลเพื่อลดละเลิกอบายมุขในด้วยการดื่มสุรา ซึ่งส่วนใหญ่เน้นการปฏิบัติบูชาเหล่านี้จะเป็ฯชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้ามาร่วมปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติธรรมในช่วงงาน

เทศกาล หรือการบำบ้นเพื่อออกเหล่าก็ตาม ส่วนประชาชนทั่วไปนั้นจะมีการปฏิบัติบูชาโดยการสวดมนต์และนั่งสมาธิเพื่อเป็นการปฏิบัติบูชาต่อองค์พระธาตุนาดูน ตลอดทั้งการเดินทักษิณา 3 รอบก่อนที่จะสักการบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน

2. การบูชาแบบอามิสบูชา การบูชาพระธาตุนาดูนด้วยในรูปแบบอามิสบูชานั้นจะเป็นกิจกรรมที่เป็นงานประจำปีของพระธาตุนาดูนที่ชาวบ้านได้ทำเป็นประจำทุกปี ด้วยการบรวงสรวงหรือจัดจัดงานเฉลิมฉลององค์พระธาตุนาดูนในช่วงวันมาฆบูชา จะมีประชาชนจากหลายพื้นที่นั้นมาร่วมงานกันเป็นอย่างมาก ส่วนในช่วงวันธรรมดานั้นก็จะมีการทำบุญด้วยการสักการบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียนของผู้มีศรัทธาจากหลายพื้นที่ตลอดทั้งได้ทำบุญที่ทางเจ้าหน้าที่ของพระธาตุนาดูนได้จัดเตรียมไว้ให้เป็นหลัก โดยจะเห็นได้ว่าการบูชาแบบอามิสบูชานั้นส่วนใหญ่จะเป็นการสักการบูชาด้วยดอกไม้และการถวายผ้าห่มองค์พระธาตุซึ่งถือว่าเป็นประเพณีที่ชาวอำเภอนาดูนทำทุกปี

คุณค่าประเพณีการบูชาพระธาตุนาดูนในด้านความงาม ผู้วิจัยนั้นแบ่งออกเป็น 2 คือ

1. ความงามภายใน เป็นความงามที่แสดงออกถึงกิจกรรมทางพุทธศาสนาอันเรียบร้อย ตลอดทั้งเป็นผู้ที่มีศรัทธาที่ยึดมั่นต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งประเพณีการบูชาพระธาตุนาดูนนั้นเป็นการเสริมสร้างศรัทธาให้ผู้ที่มาสักการบูชาที่ตระหนักถึงความละเอียดรอบคอบ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งการนำไปสู่การปฏิบัติในด้านความประพฤติของผู้ที่มาสักการบูชาให้เกิดความอบอุ่นต่อพระรัตนตรัย

2. ความงามภายนอก เป็นความงามในด้านกิจกรรมที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจนเป็นที่ประจักษ์ต่อผู้ที่มาร่วมงานนมัสการพระธาตุประจำปี ตลอดทั้งความเป็นเอกลักษณ์ในด้านการแต่งการที่จะเข้าไปสักการบูชาพระธาตุนาดูนจะต้องมีการแต่งการที่สุภาพเรียบร้อย หากมีการแต่งกายไม่สุภาพทางเจ้าหน้าที่ก็มีชุดให้เปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมซึ่งถือว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อพระธาตุนาดูนเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การที่เยาวชนนั้นได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนานั้นจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความศรัทธาต่อพระธาตุนาดูนและพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

1.2 วัฒนธรรมท้องถิ่นถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต ดังนั้นในการจัดกิจกรรมต้องนำวัฒนธรรมทางถิ่นนั้นนำออกมาแสดงให้คนรุ่นหลังได้สืบทอด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบและคุณค่าการบูชาพระธาตุเจดีย์ในพื้นที่จังหวัดอื่น

2.2 หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีอีสานของแต่ละจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- ฝ่ายประชาสัมพันธ์. (2552). *ประวัติพระธาตุนาดูน มหาสารคาม*. เอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยา ประทุมธารรัตน์ และคณะ. (2541). *พระบรมสารีริกธาตุ*. กรุงเทพมหานคร: ธารบัวแก้ว.
- สมหมาย เปรมจิตต์ และคณะ. (2524). *พระเจดีย์ในล้านนาไทย*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสถียร โปธินันทะ. (2515). *ภูมิประวัติพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โปธิสามต้นการพิมพ์.
- อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม. (2555). *พระบรมธาตุนาดูน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาสารคาม: นาดูนการพิมพ์.

Influence of Organizational Career Management on Employees' Job Satisfaction in State-Owned Investment Group Co. Ltd. in Jiangyou County, China

Ping Gou and Eksiri Niyomsilp

Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author; e-mail: Tina0731@126.com

Abstract

With the advancement of knowledge economy and globalization, Chinese enterprises are facing greater challenges than before. Employees are regarded as the resources and customers that the organization should first satisfy. It is significantly to analyze how to improve the job satisfaction of employees from the perspective of organizational career management. The study is to research the influence of organizational career management on job satisfaction of employees in employees in state-owned companies in Jiangyou county, China. The research adopted the quantitative approach to investigate 313 employees. The research employed One-way ANOVA and linear regression to test variables and to test hypothesis. From the analysis results, the variables of justice, training, self-recognition and communication of job information on organizational career management have significant effect on the job satisfaction. It was concluded that the companies which has made efforts to improve the organizational career management will increase the employees' job satisfaction and stimulate their working enthusiasm and motivation. It also recommended among others that both the companies and employees should positively carry out career management to achieve the mutual development.

Keywords : Organizational Career Management ; State-Owned Company ; Job Satisfaction.

Introduction

Peter Drucker (2009 : 145) believes that capital and people who use capital are precious resources in resource allocation, and the scarcest resource in any organization is the person

* Received: July 15, 2020; Revised: August 18, 2020; Accepted: December 30, 2020

who performs the task. Employees are no longer regarded as the cost of the organization, but as the resources and customers that the organization should first satisfy.

Drucker highly evaluate the employees of enterprises and put the importance of employees in the organization at a high level. With the advancement of knowledge economy and globalization, Chinese enterprises are facing greater challenges than before, and the important role of employees in the organization is more prominent. The rising unemployment rate and turnover rate is one of the important reasons hindering the development of enterprises. Frequent job jumping is one of the main characteristics of modern enterprise employees. Therefore, it is especially important for the organization to improve employee job satisfaction and retain employees. Simple ways such as high salary or high welfare cannot meet the needs of employees which are about self-development and self-realization. Only by understanding the change of employees' psychological needs and improving their job satisfaction, can enterprises retain employees and improve their performance, to improve organizational performance and achieve enterprise goals. Therefore, it is of positive significance to analyze how to improve the job satisfaction of employees from the perspective of organizational career management.

Problem Background

The state-owned investment group Co., Ltd. is a new type of state-owned enterprise which has appeared and developed in China only in the past 10 years and is entrusted by the government to be responsible for policy project investment and enterprise's own funds for project investment. Their senior managers are directly appointed by the government from the civil servants in the former government functional departments. They generally lack modern enterprise management professional knowledge background, so there is no professional organizational career program. Due to the government's long-term support, most state-owned enterprises lack competitiveness and innovation spirit, low profit margin, low employee satisfaction, and high job-hopping rate.

Career management aims to link organizational goals with personal goals, so organizing career management for employees should be a win-win process. Organizing career management can improve employee satisfaction and reduce employee turnover (Xu Xiaojun, 2008 : 67). Pazy (1988 : 311-331) studies the effectiveness of organizational career

management. She finds that organizational career management has a significant impact on career satisfaction, job involvement, career identity and other factors. Chinese scholar Long Lirong et al. (2002 : 97-105) found that organizational career management has a positive impact on organizational commitment, job involvement, career satisfaction and job performance. Therefore, it is of positive significance to analyze the job satisfaction of employees in state-owned investment group Co., Ltd. from the perspective of organizational career management to stimulate their innovative and competitive consciousness and retain talents.

Research Objectives

1. To examine the effect of OCM (justice) on employees' job satisfaction.
2. To examine the effect of OCM (training) on employees' job satisfaction.
3. To examine the effect of OCM (self-recognition) on employees' job satisfaction.
4. To examine the effect of OCM (communication of job information) on employees' job satisfaction.

Conceptual Framework

Career Management is considered as one of the fastest developing areas of Human Resource Development (Madagamage et al, 2018 : 9-17). It is also one of the most important aspect of HRM. Career management is a systematic project, which mainly depends on two aspects. One is the objective need of social development, especially the reality of the occupation to the individual. The second is the real situation of the individual himself, which plays a major role in the career management (Liu, 2009 : 47). In the era of knowledge economy, employees can be willing to contribute to the organization only when the organization can continuously provide learning opportunities for employees and enhance their marketability (Altman & Post, 1996 : 46-71). Since the career management of individuals needs to be fulfilled through organization, the career planning and career development of the organization are important aspects of career management. Zhou Wenxia (2004 : 180-191) believes that organizational career management is a series of planning, organizing, leading and controlling activities about the career and career developing process of employees from the perspective of the organization in order to achieve an effective combination of organizational goals and personal development. The research results of Sugalski and Greenhaus(1986 : 102-114) show

that organizational career management have influence on career exploration and establishment of career goals. The research of Pazy (1988 : 311-331) also shows organizational career management have obvious influence on the effectiveness of career, especially on the working attitude and career identity. Noe (1996 : 119-133) finds higher authorities' support is positively related to employees' career development behaviors. Long Lirong et al (2002 : 97-105) discovers organizational career management have positive influence on the organizational commitment, job involvement, job satisfaction, and job performance.

Therefore, this paper will take organizational career management as an antecedent variable to study its influence on the employees' job satisfaction in the state-owned investment group Co., Ltd. in Jiangyou county, in China and then provides the basis for how to improve employees' job satisfaction from the view of organizational career management.

The conceptual framework

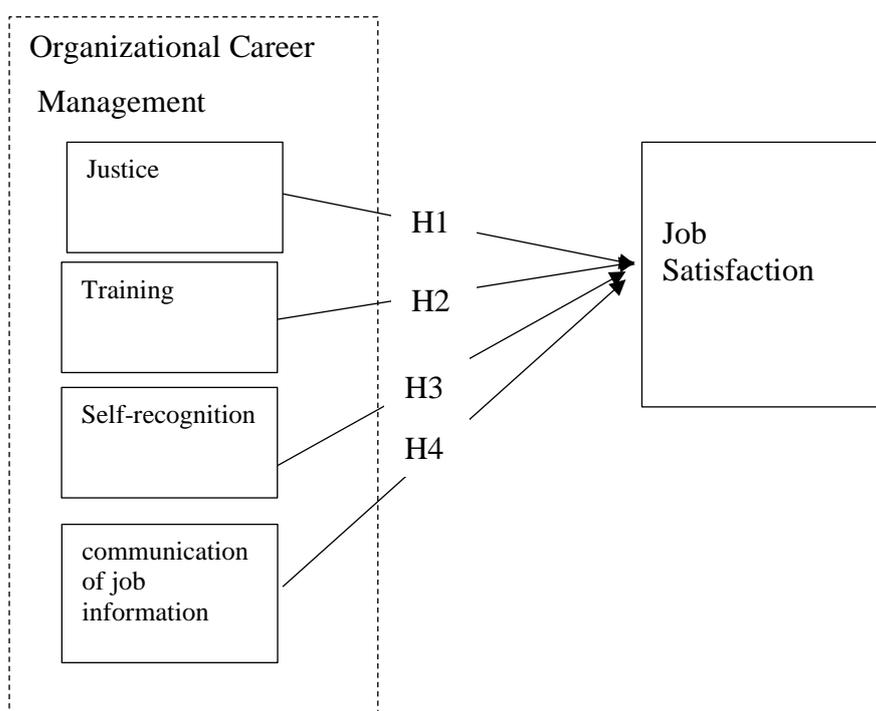


Figure 1 Conceptual Framework

1.5 Hypotheses

Based on the hypothesis, there were four hypotheses formulated to guide the objectives of the paper and strengthen the analysis:

H1. OCM (justice) has positive and significant effect on employees' job satisfaction.

H2. OCM (training) has positive and significant effect on employees' job satisfaction.

H3. OCM (self-recognition) has positive and significant effect on employees' job satisfaction.

H4. OCM (communication of job information) has positive and significant effect on employees' job satisfaction.

Organizational Career Management

By applying career management, the organizations offer opportunities for employees for a challenging job and for obtaining organizational performance, through stimulation and creation of interesting jobs. Challenging jobs provide an opportunity to strengthen, develop, and learn skills applicable to the world (Greenhaus and Callanan, 2006 : 413). Organizations can fully develop their human resources by managing the employees' career development to create an efficient working environment and a working atmosphere that can attract, educate, and retain employees to work in the organizations (Liu , 2009 : 47). Pazy (1988 : 311-331) believes that organizational career management is the organization's policies and practices aimed at enhancing the effectiveness of employees' careers. Organizational career management are a series of management methods implemented by the organization to develop the potential of employees, retain them, and enable them to achieve their career ambitions (Long, et al. 2002 : 97-105). Career management is the process by which organizations select, evaluate, and train a group of qualified employees to meet future demands (Mikovich & Boudreau, 1991 : 948). Therefore, organizational career management is organization-centered activities, by which the organization helps individuals to combine their career goals with the organizational development goals to achieve organizational career development goals (Long, 2001 : 147).

Job Satisfaction

Job satisfaction of employees is very crucial to the success of any organization. It mediates the relationship between working conditions and organizational outcomes (Dormann & Zapt, 2001; Akomolafe & Olatomide, 2013 : 65-74). In 1935, Hoppock published the first

research report on job satisfaction, which first intricately linked job satisfaction with the attitude of people in work. Since then, job satisfaction has become research focus of organizational behavior and social psychology (Shen&Shi, 2013 : 23-24). Hoppock (1935 : 152) believes that job satisfaction refers to the employees' concentrated reflection on the external environment's emotions and attitudes. Norrdin and Jusoff (2009 : 125-131) has defined the job satisfaction as the satisfaction of the employees about the general aspects of job like pay, promotion, relationship with management job itself and career progression on the job.

Theoretical Basis

Based on the incentive theory including Maslow's hierarchy of needs theory, the two-factor theory, Vroom's expectancy theory , Adams's equity theory and the comprehensive theory of motivation, the psychological contract theory, the career management can steer employees working enthusiasm, and promote the development of individuals and organizations, so as to increase the satisfaction level of employees which can form a virtuous cycle for organizations and employees. Therefore, the establishment of organizational employee relations is based on the exchange between employees' loyalty and hard work and economic benefits and social rewards. Studies in different cultural contexts show that the social exchange process exists between organizational and employees and the essence of organizational employee relationships is the social exchange relationship between organizations and employees.

Research Methodology

This study is a quantitative research using survey to collect data from 313 employees in state-owned companies in Jiangyou Country, China. Since the population were 1,448 employees, the sample size was calculated according to Yamane (1973), which was 313 according to Yamane's Equation Formula. To guarantee the authenticity of data, the employees who has been working in the state-owned company for at least three years were chosen to be the samples. The author applied purposive sampling to collect the data from the samples.

The questionnaires used in this research included three parts, respectively demographic profiles of respondents, their comments on organizational career management situation and job satisfaction, which were measured by using the Likert-5 scale (Likert, 1967 : 95). This study adopted Long Lirong's (2002

: 97-105) organizational career management scale including justice, training, self-recognition and communication of job information under the Chinese context. According to the research needs of this paper, it adopted a comprehensive definition to interpret the concept of employee's job satisfaction. Therefore, this research adopted Tsui's (1992) questionnaire, which is measured by a six-item index (Schriesheim and Tsui, 1980 : 165).

Descriptive statistics were applied to describe demographic variables whereas Correlation analysis and Linear Regression analysis were employed to test correlation and hypotheses.

Data Presentation and Analysis

1. Descriptive Analysis Results

The results from descriptive analysis found that majority of the respondents were ordinary employees, ages were 36-45 years old, working in state-owned companies is between 3 to 10 years, the educational background is under bachelor's degree, and average income per month is 2500-4000 yuan.

Table1 The Descriptive Results of Organizational Career Management

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Justice	313	1.00	5.00	3.7508	.84959
Training	313	1.50	5.00	4.0000	.70937
Self-recognition	313	1.83	5.00	3.8067	.76283
Communication of Job Information	313	1.50	5.00	3.7939	.78182

From Table1, it revealed that on the variables of justice, training, self-recognition and communication of job information, the average mean is above 3.40 which implies that the state-owned companies in Jiangyou has done a lot to improve organizational career management.

Table 2 The Descriptive Results of Job Satisfaction

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
S1. The nature of work	313	1	5	3.99	.755
S2. Your organizational superior	313	1	5	4.07	.810
S3. Your co-workers or peers	313	1	5	4.03	.733
S4. Income	313	1	5	3.61	.985
S5. Promotion	313	1	5	3.72	.959
S6. Overall satisfaction	313	1	5	3.95	.817
Valid N (listwise)	313				

*Sig < 0.05, **sig < 0.01, ***sig = .000

Table 2 revealed that all the aspects of job satisfaction are higher than 3.40, which implies that the job satisfaction of employees in state-owned companies in Jiangyou is at the high level.

2. Correlation Analysis Results

Table 3 The Correlation Analysis Results between All Study Variables

		Justice	Trainin g	Self- recogni tion	Communi cation of Job Informatio n	Job satisfactio n
Justice	Pearson Correlation	1	.800**	.865**	.830**	.857**
Training	Pearson Correlation	.800**	1	.802**	.776**	.791**
Self- recognition	Pearson Correlation	.865**	.802**	1	.904**	.860**
Communicati on of Job Information	Pearson Correlation	.830**	.776**	.904**	1	.840**
Job satisfaction	Pearson Correlation	.857**	.791**	.860**	.840**	1

Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

From Table 3, it revealed that there was a high consistency between all the study variables, and the correlation coefficient reached the significant level (**sig <0.01).

3.Hypothesis Testing Results

This study analyzed the influences of organizational career management on job satisfaction of employees in state-owned companies in Jiangyou by using Linear Regression analysis.

Table 4 OLS Regression Results of the Effect of OCM (Justice) On Job Satisfaction.

Model		Unstandardized		Standardized	t	Sig.
		Coefficients		Coefficients		
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1.120	.097		11.545	.000
	Justice	.740	.025	.857	29.316	.000

a. Dependent Variable: Job Satisfaction

Coefficients of determination (R-squared) =0.734

F-Statistic (F-probability) = 859.435 (0.000***)

Durbin-Watson (Stat)=2.154

*Sig < 0.05, **sig <0.01, ***sig = .000

The regression result presented in Table 4 shows that coefficient of determination (R^2) is 0.734. This implies that the variable of justice explained about 73% of job satisfaction of employees in state-owned companies in Jiangyou, China. The result of the F-statistic (859.435) and Prob= 0.000, shows that overall, the test is significant. Therefore, the study posits that H1: Justice has significant effect on job satisfaction of employees in state-owned companies is accepted.

Table 5 OLS Regression Results of the Effect of OCM (Training) On Job Satisfaction.

Model		Unstandardized		Standardized	t	Sig.
		Coefficients		Coefficients		
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.625	.146		4.286	.000
	Training	.817	.036	.791	22.775	.000

a. Dependent Variable: Job Satisfaction

Coefficients of determination (R-squared) = 0.625
 F-Statistic (F-probability) = 518.687 (0.000***)
 Durbin-Watson (Stat) = 2.153

*Sig < 0.05, **sig < 0.01, ***sig = .000

The regression result presented in Table 5 shows that coefficient of determination (R^2) is 0.5625. This implies that the variable of training explained about 63% of job satisfaction of employees in state-owned companies in Jiangyou, China. The result of the F-statistic (518.687) and Prob = 0.000, shows that overall, the test is significant. Therefore, the study posits that H2: training has significant effect on job satisfaction of employees in state-owned companies is accepted.

Table 6 OLS Regression Results of the Effect of OCM (Self-recognition) On Job Satisfaction.

Model		Unstandardized		Standardized	t	Sig.
		Coefficients		Coefficients		
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.748	.108		6.922	.000
	Self-recognition	.827	.028	.860	29.690	.000

a. Dependent Variable: Job Satisfaction

Coefficients of determination (R-squared) = 0.739
 F-Statistic (F-probability) = 881.510 (0.000***)
 Durbin-Watson (Stat) = 2.098

*Sig < 0.05, **sig < 0.01, ***sig = .000

The regression result presented in Table 6 shows that coefficient of determination (R^2) is 0.668. This implies that the variable of self-recognition explained about 74% of job satisfaction of employees in state-owned companies in Jiangyou, China. The result of the F-

statistic (881.510) and Prob= 0.000, shows that overall, the test is significant. Therefore, the study posits that H3: self-recognition has significant effect on job satisfaction of employees in state-owned companies is accepted.

Table 7 OLS Regression Results of the Effect of OCM (Communication of Job Information) On Job satisfaction.

Model		Unstandardized		Standardized	t	Sig.
		Coefficients		Coefficients		
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.904	.112		8.095	.000
	Communication of Job Information	.788	.029	.840	27.339	.000

a. Dependent Variable: Job Satisfaction

Coefficients of determination (R-squared)=0.706

F-Statistic (F-probability)=747.395 (0.000***)

Durbin-Watson(Stat)=2.001

*Sig < 0.05, **sig <0.01, ***sig = .000

The regression result presented in Table 7 shows that coefficient of determination (R^2) is 0.659. This implies that the variable of communication of job information explained about 71% of job satisfaction of employees in state-owned companies in Jiangyou, China. The result of the F-statistic (747.395) and Prob= 0.000, shows that overall, the test is significant. Therefore, the study posits that H4: communication of job information has significant effect on job satisfaction of employees in state-owned companies is accepted.

In summary, all the hypotheses have been accepted.

Hypothesis	Results
H1. OCM (justice) has positive and significant effect on employees' job satisfaction.	Accepted
H2. OCM (training) has positive and significant effect on employees' job satisfaction.	Accepted
H3. OCM (self-recognition) has positive and significant effect on employees' job satisfaction.	Accepted

H4. OCM (communication of job information) has positive and significant effect on employees' job satisfaction.	Accepted
--	----------

Discussion of Research Results

In this section, the research findings will be discussed based on the statistical analysis results.

The results from descriptive analysis used to analyze factors influencing employees' perception on organizational career management included justice, training, self-recognition, and communication of job information. The results found that the state-owned companies have done a lot in improving the organizational career management. Especially in the aspect of training, the state-owned companies carried out regular or irregular training in daily work, provided funds to encourage and support on-the-job training.

The employees were satisfied with the overall organizational career management. the results revealed that the employees satisfied most with their organizational superior and the second one is their co-workers. But for the incomes, they satisfied least.

The result of the first test of hypothesis showed that justice has significant effect on job satisfaction of employees in state-owned companies. The companies showed justice and fairness in performance appraisal, providing opportunities and promotion, the employees would have more confidence and higher motivation in working. They would believe that hard work would bring more benefits for them.

The result of the second test of hypothesis showed that training has significant effect on job satisfaction of employees in state-owned companies. Staff training refers to the purposeful and planned management activities adopted by the organizations in the common form of open class, internal training, etc. to employees to develop business and cultivate talents which includes skills training and quality training. Gutteridge (1986 : 50-95) holds the idea that organizations are the main body of training and development projects. The state-owned companies have already carried out regular or irregular training in daily work, provided funds to encourage and support on-the-job training, but also needs to be continuing to do so.

The result of the third test of hypothesis showed that self-recognition has significant effect on job satisfaction of employees in state-owned companies. In career management,

individuals need to understand their own personality characteristics, professional interests, abilities and motivations, make clear their needs and values and their advantages, and choose work that meets their needs, characteristics and values to consciously improve, enhance and develop their talents. The companies should set up plans to help employees choose the career development path and set career goals, change jobs to enrich their work experience, regularly carry out activities that are conducive to their understanding of professional characteristics. The superior will tell them the follow-up work and the final work result, point out the advantages and disadvantages of their work and they can get feedback on their performance.

The result of the fourth test of hypothesis showed that communication of job information has significant effect on job satisfaction of employees in state-owned companies. Gutteridge (1986 : 50-95) points out that it is the responsibility of organizations to provide the job vacancy information to employees to encourage them to pursue promotion and stimulate their work enthusiasm. If employees do not understand the relevant professional information, they will have confusion in career development, and cannot set specific career goals and development plans which leads to low sense of achievement of themselves and job satisfaction. Therefore, the state-owned companies should provide vacancy information, job description and clear promotion route information to help employees to learn about the promotion opportunity, understand the qualification information and set up their career goals and plans.

Research Conclusion

The data analysis and result discussion show that organizational career management has a positive and significant impact on employees' job satisfaction in state-owned companies in Jiangyou county. The companies should pay attention and make more efforts to improve the organizational career management which will increase the employees' job satisfaction and stimulate their working enthusiasm and motivation to achieve the mutual development.

Research Recommendations

Based on the findings made from the study, the discussion of findings and the conclusion, we made the following recommendations:

(1). The companies should pay attention to setting up fair evaluation and promotion system, providing training opportunities for teachers, constructing comprehensive career information platform, helping teachers make scientific career planning.

(2). Employees should also actively carry out the individual career management with the support of organizations to get career development.

Limitations and Difficulties

This study is limited into the state-owned companies in Jiangyou country, which is a comparatively small place. The future research can collect data from a larger place. The study did not take the influence of demographic factors into consideration.

Reference

- Akomolafe, M., & Olatomide, O. (2013). Job satisfaction and emotional intelligence as predictors of organizational commitment of secondary school teachers. *Psychologia*, 21 (2), 65–74.
- Altman B W & Post J E. (1996). Beyond the social contract: an analysis of executives views at 25 large companies. In D T Hall & Associates, *The Career is Dead-long Live the Career: A Relational Approach to Careers* (pp.15-45). San Francisco: Jossey-Bass, pp. 46-71.
- Greenhaus, J. H., & Callanan, G. A. (2006). *Career Management* (2nd ed.). London: Dryden Press, 2006, p. 413.
- Gutteridge T G. (1986). Organizational career development systems: The state of the practice[A]. Hall D T. Career development in organizations[C]. San Francisco: Jossey-Bass Publishers,p.50-95.
- Hoppock R (1935) *Job Satisfaction*. New York: Harper &Brother.
- Likert, R. (1967). *The Human Organization: Its Management and Values*. New York, NY, US: McGraw-Hill.
- Liu Fuqin. (2009). *Study on Career Management of Informational Technique Teachers in Secondary School* (for Master's Thesis). Zhejiang Normal University, Zhejiang, China.
- Long Lirong, Fang Liluo and Ling Wenquan. (2002). The relationship between organizational career management and employee psychology and behavior. *Journal of Psychology*, Iss:1, pp. 97-105.
- Long Lirong. (2001). *Research on the Structure and Relationship of Career Management* (Doctoral dissertation). Institute of Psychology in Chinese Academy of Sciences,

Beijing, China.

- Madagamage G.T, Perera G.D.N and Thalgaspitiya U.K. (2018). Career management practices in Sri Lanka: an empirical investigation, department of human resource management, faculty of management studies & commerce. *International Journal of Marketing and Human Resource Management (IJMHRM)*, 9 (2), 9–17.
- Mikovich, G.T., Boudreau, J.W. (1991) *Human Resources Management [M]*. Irvin: New York, p. 935-962.
- Noe R. A. (1996). Is career management related to employee development and performance? *Journal of Organizational Behavior*, Iss.17, pp.119–133.
- Noordin, F. and Jossuff, K. (2009). Levels of job satisfaction among Malaysian academic staff. *Asian Journal of Social Sciences*, 5(5): 125-131.
- Pazy, A (1988). Joint Responsibility: The Relationships between Organizational and Individual Career Management and the Effectiveness of Careers. *Group and Organization Studies*, 13: 311-331
- Peter F. Drucker. (2009) *Management Challenges for the 21st Century*. [M]. Harper Collins: New York.
- Schriesheim, C., & Tsui, A. S. (1980). *Development and validation of a short satisfaction instrument for use in survey feedback interventions*. Paper presented at the Western Academy of Management Meeting.
- Shen Yanlin & Shi Jingxiu (2013) A Review of Employee Satisfaction at Home and Abroad. *Journal of Shang*, (10): p. 23-24.
- Sugalski, T., J. Greenhaus (1986). Career Exploration and Goal Setting among Managerial Employees[J]. *Journal of Vocational Behavior*, 29:102-114.
- Xu Xiaojun. (2008). *Career Planning and Career Management*. Sichuan: Sichuan People's Press.
- Zhou Wenxia. (2004). *Career Management*. Shanghai: Shanghai Fudan University Press, pp. 180-191.

การพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup

ในจังหวัดนครราชสีมา

The Development of Ecosystem Buddhist for Startup Entrepreneurs in Nakhonratchasima Province

เบญจมาศ สุวรรณวงศ์ และ พระมหาสุพร รกขิตถมโฌ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Benjamas Suwannawong and Phramaha Suporn Rakittathammo

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratchasima Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: benjamas.suw@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา 3) เสนอรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งการวิจัยในเชิงคุณภาพภาคสนาม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่ Startup เชิงพุทธ

ผลการวิจัยพบว่า Ecosystem ระบบนิเวศทางธุรกิจ Startup คือระบบที่เชื่อมโยงกันของห่วงโซ่ทางคุณค่าของธุรกิจแต่ละหน่วยที่สามารถช่วยเหลือหรือสนับสนุนธุรกิจร่วมกันมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทำให้เกิดเป็นห่วงโซ่คุณค่า ได้แก่ 1) Startup Company กลุ่มสตาร์ทอัพ 2) Investor กลุ่มนักลงทุน 3) Supporting Organization ได้แก่ Incubator / Accelerator, Government, Association, Coworking Space, Academy ,Event, Media

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก คือ หลักพรหมวิหารธรรม หลักอภิธานิยธรรม 2) ด้านการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า คือ หลักปาปณิกธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 หิริ และโอตตปปะ 3) ด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต คือ หลักสัพปุริสธรรม และหลักทิวฐธรรมกัตถะ 4) ด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน คือ หลักฆราวาสธรรม หลักคิหิสุข 5) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน คือ หลักอิทธิบาท 4 หลักกัลยาณมิตร 6)ด้านการส่งเสริมสัมมาชีพของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ Startup ได้แก่ หลักสัมมาอาชีวะ หลักโภควิภาค

* วันที่รับบทความ: 3 พฤศจิกายน 2563; วันแก้ไขบทความ 29 พฤศจิกายน 2563; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: November 3, 2020; Revised: November 29, 2020; Accepted: December 30, 2020

คำสำคัญ: ระบบนิเวศเชิงพุทธ; ผู้ประกอบการใหม่; สตาร์ทอัพ

Abstracts

The objectives of this research are 1) to study the concept and development of ecosystems for new startups in Nakhon Ratchasima Province. 2) To study the application of Buddhist principles in ecosystem development for new entrepreneurs. In Nakhon Ratchasima 3) To propose a model for the development of a Buddhist ecosystem for new entrepreneurs starting up in Nakhon Ratchasima. This research is a research method that combines qualitative research in the field. And action research The research instruments were interviews and organizing a workshop for the development of potential entrepreneurs for new entrepreneurs, Buddhist Startup.

Research results show that Ecosystem Startup business ecosystem is a system that connects each unit of the business value chain that can support or support the business together. Including 1)Startup Company 2) Investor 3) Supporting Organization : Incubator / Accelerator, Government, Association, Coworking Space, Academy ,Event, Media.

Application of Buddhist principles in ecosystem development for new entrepreneurs. In Nakhon Ratchasima, it is divided into 6 areas as follows: 1) Group management and members are Four principles virtuous existence Principle, Aparihaniyadhamma Principle. 2) Marketing and customer management are Qualities of a successful shopkeeper or businessman Principle, The Sangahavathu⁴, Bass of meritorious action, Conscience. 3) Production and production support are Sappurisa Dhamma, Virtues conducive to benefits in the present. 4) Management, accounting and finance are Virtues for a good household life , House-Life Happiness. 5) The improvement and development of community businesses towards sustainability are Basis for success, Sevenfold Kalanamitta-Dhamma 6) Promotion of livelihoods among entrepreneurs and startups are Right livelihood, ,Four consumption divisions,

Keywords: Ecosystem Buddhist; Startup; Entrepreneurs

บทนำ

ธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) คือรากฐานเศรษฐกิจใหม่แห่งอนาคตของประเทศไทยซึ่งเป็น ที่จับตามองจากทุกภาคส่วน เนื่องจากเริ่มต้นได้ง่าย ต้นทุนเริ่มต้นไม่สูง มีการนำเทคโนโลยี และ/หรือ นวัตกรรมมาใช้เป็นหัวใจหลักในการสร้างธุรกิจ ตลอดจนถึงถูกออกแบบมาให้สามารถทำซ้ำและขยายตัวได้อย่างไม่มีขีดจำกัด จึงทำให้มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจสูงและเป็นธุรกิจที่สามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็ว Startup คือธุรกิจขนาดเล็กที่เกิดขึ้นใหม่ หากมองภาพรวมแล้วจะมีโมเดลคล้ายกับ SME แต่จะแตกต่างกันที่ธุรกิจ Startup จะมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยการขาย ‘ไอเดีย’ ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับ IT, Gadget, หรือ Application ชนิด ต่าง ๆ ที่จะมาแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของกลุ่มเป้าหมาย ให้นักลงทุนที่มีความเห็น หรือความเชื่อตรงกันนำเงินมาลงทุนในธุรกิจนั้น ๆ เพื่อให้สิ่ง ๆ นั้นเป็นจริงขึ้นมา (ณฤทธิ วรพงษ์ดี, 2561 : 6) นอกจากนี้ ธุรกิจสตาร์ทอัพยังมุ่งเน้นที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วย การสร้างผลิตภัณฑ์/บริการที่สามารถตอบโจทย์ดังกล่าวและ

ส่งผ่าน “คุณค่า” ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ประกอบกับการมีโมเดลทางธุรกิจ และการดำเนินงานที่สามารถทำซ้ำด้วย ต้นทุนที่ไม่สูง รวมถึงความสามารถในการขยายตลาดได้รวดเร็วในวงกว้าง จึงทำให้ธุรกิจสตาร์ทอัพสามารถแก้ไขปัญหาที่ระบบหรือรูปแบบของธุรกิจดั้งเดิมไม่สามารถส่งผ่าน “คุณค่า” ที่แท้จริงให้กับผู้ใช้ได้ โดยการทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ใช้ดีขึ้น เช่น บริการที่รวดเร็วขึ้น และ/ หรือ มีราคาถูกลง Startup เป็นแนวคิดธุรกิจแบบใหม่ที่สอดคล้องกับยุคของ ไทยแลนด์ 4.0 เป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นและเติบโตอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเทคโนโลยีสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เข้ามามีส่วนในการดำเนิน ชีวิตประจำวันมากขึ้นกว่าสมัยก่อน มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ทั้งในด้านกิจวัตรประจำวันตั้งแต่ตื่น นอนจนถึงนอนหลับ การประกอบอาชีพที่ต้องใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเข้ามาช่วย รวมไปถึงการดำเนิน ธุรกิจผู้ประกอบการจะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หลายๆ ธุรกิจที่ปรับตัว ไม่ได้ก็ต้องปิดตัวลง เพราะในขณะนี้ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุคเปลี่ยนผ่าน จากไทยแลนด์ 3.0 ซึ่งเป็นยุค ของอุตสาหกรรมหนัก เป็น ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ในปัจจุบันประเทศไทยยังติดอยู่ในโมเดลเศรษฐกิจแบบทามากได้น้อย จึงต้องการปรับเปลี่ยนให้ เป็นทำน้อยได้มาก (ปานระพี ธิพันธ์ ,2563 : ออนไลน์)

ธุรกิจ Startup เป็นแนวคิดธุรกิจแบบใหม่ที่สอดคล้องกับยุคของ ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งการทำธุรกิจ Startup คือ การที่เรามองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนส่วนมากแล้วสร้างโมเดลธุรกิจเพื่อมาแก้ไขปัญหาโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการที่แตกต่างจากเดิม และธุรกิจจะต้องสามารถสร้างกำไรได้เรื่อยๆ เพิ่มผู้ใช้ได้เรื่อยๆ และสามารถเติบโตขึ้นได้อย่างรวดเร็วภายในเวลาอันสั้นและกลายเป็นบริษัทขนาดใหญ่ขึ้นเอง Startup มีจุดเริ่มต้นที่ Silicon Valley ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางแห่งเทคโนโลยี ปัจจุบันนักลงทุนเริ่มให้ความสนใจกับธุรกิจ Startup มากขึ้น เพราะ Startup มีแนวโน้มที่จะเติบโตได้แบบก้าวกระโดด เมื่อเทียบกับการทำธุรกิจแบบในอดีตที่ต้องใช้เวลาและเงินลงทุนจำนวนมากในการขยายธุรกิจให้เติบโต หลายบริษัทระดับโลก เช่น 1. Apple 2. Google 3. Facebook 4. Instagram 5. Twitter ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เคยผ่านการเป็น Startup มาก่อนแล้วทั้งนั้น ประเทศไทยในสมัยก่อนที่เทคโนโลยียังไม่ได้มีบทบาทมากนักทำให้เรามองว่า Startup เป็นเรื่องที่ไกลตัว มองว่าเป็นเรื่องที่เพ้อฝัน มีแต่ฝรั่งเท่านั้นที่ทำได้ เป็นเรื่องที่เป็นไป ไม่ได้หรือเป็นไปได้ยาก เพราะประเทศไทยยังไม่มี Startup ที่ประสบความสำเร็จให้เห็นกัน ทั้งภาครัฐและเอกชนจึงยังไม่ได้ให้ความสนใจธุรกิจประเภทนี้มากนัก แต่ปัจจุบันมีคนกลุ่มเล็กๆ หลายกลุ่มได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าคนไทยเราสามารถทำได้ไม่แพ้ชาติใดในโลก ยกตัวอย่างธุรกิจ Startup ของไทยที่ประสบความสำเร็จ อาทิ 1. Wongnai 2. Builk 3. Computerlogy 4. Ookbee และอื่นๆอีกมากมาย ที่เป็น Startup ของไทย คนกลุ่มนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าคนไทยก็สามารถทำ Startup ได้ แต่อย่างไรก็ตามหากคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ แล้ว Startup ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีมากถึง 90 % Startup ที่ประสบความสำเร็จมีเพียงแค่ 10 % เท่านั้น (ศศิรินทร์ สายะสนธิ, 2563 : ออนไลน์) ปัจจุบันธุรกิจสตาร์ทอัพมีโอกาสที่จะปฏิวัติอุตสาหกรรมต่างๆ และเจาะตลาด หรือ ครอบครองตลาดเดิมของธุรกิจรูปแบบเก่า ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาแท็กซี่ไม่ยอมรับผู้โดยสาร

ของคนไทย ทั้งๆ ที่ปัญหานี้เป็นปัญหาเรื้อรังมานาน ซึ่งถือเป็นโอกาสทางธุรกิจของคนไทย แต่ กลับเป็นเทคสตาร์ทอัพ (Startup) ชื่อ Grab Taxi ที่ก่อตั้งโดยชาวมาเลเซีย เข้ามาทำตลาด สร้างธุรกิจจากแอปพลิเคชัน การเรียกแท็กซี่และประสบความสำเร็จ โดยมีส่วนแบ่งการตลาด เป็นอันดับ 1 ซึ่งทุกๆ 5 วินาทีจะมีการเรียกแท็กซี่ผ่าน Grab Taxi และในปัจจุบัน Grab Taxi มี มูลค่าประเมินแตะ 2 พันล้านเหรียญสหรัฐภายในระยะเวลาเพียง 14 เดือน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้รัฐบาลของหลายประเทศให้ความสำคัญกับสตาร์ทอัพและมีนโยบายสร้างระบบนิเวศน์ (Ecosystem) “Startup” มีระบบนิเวศ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้สตาร์ทอัพเติบโตได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน เพื่อช่วยให้เทคสตาร์ทอัพเกิดขึ้นมาทดแทนธุรกิจรูปแบบเดิมๆ ด้วยธุรกิจใหม่ที่เป็นของประเทศตนเอง และสามารถ ขยายไปยังตลาดในประเทศอื่นๆ ดังนั้นเพื่อเพิ่มโอกาสให้สตาร์ทอัพสามารถสร้างธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ รัฐบาลหลายประเทศจึงได้ออกมาตรการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ประเทศไทยต้องการสร้าง “Startup” สาเหตุเพราะว่าในการจะแก้ไขปัญหาาระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อผลักดันให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก

ในพระพุทธศาสนาได้มีการนำหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาแห่งความทุกข์หรือนำมาพัฒนาธุรกิจต่างๆ ให้ยั่งยืนได้เป็นอย่างดี ซึ่งหลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการพัฒนาองค์กรไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ นำมาซึ่งความสำเร็จ และเกิดการพัฒนางองค์กรได้อย่างยั่งยืนต่อไป จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ประกอบการ Startup ได้มีการพัฒนาศักยภาพตนเองสามารถสร้างและพัฒนาธุรกิจ ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าให้เป็นที่ยอมรับในตลาดอย่างกว้างขวางสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพหุวิธีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภาคสนาม (Field Study) โดยใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อ.เมือง, อ.สูงเนิน, อ.ปากช่อง, อ.ปักธงชัย, อ.โชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

1.2 กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้คือ 1) กลุ่มผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 คน ดังนี้คือ 1. เจ้าของธุรกิจ Ladyproud Shop จำนวน 1 คน และ 2. เจ้าของธุรกิจจก.ชั้นชายน์เอส น้ำพริกลุงนาย (วิสาหกิจชุมชน) จำนวน 1 คน 2) กลุ่มผู้ประกอบการ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา 10 คน 3) กลุ่มนิสิต/นักศึกษาจากสถาบันการศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 แห่ง คือ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำนวน 20 รูป/คน และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จำนวน 14 คน 4) กลุ่มผู้ประกอบการ Startup ในจังหวัดนครราชสีมาที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จในด้านธุรกิจ Startup 1 คน 5) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 คนคือ ผู้อำนวยการปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 1 คน, เจ้าหน้าที่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา 1 คน 6) กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 รูป/คน

โดยการคัดเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive sampling) และมีความสนใจในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Start up ในจังหวัดนครราชสีมา

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วยชื่อ-สกุล, เพศ, อายุ, ที่อยู่, การศึกษา, อาชีพหลัก, ธุรกิจ Startup, ตำแหน่ง/ความรับผิดชอบใน Start up ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลประวัติความเป็นมา บริบท สภาพทั่วไป และผลิตภัณฑ์/บริการของ Startup ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรีจำนวน 16 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา ระบบนิเวศสำหรับธุรกิจ StartUp (Startup Ecosystem) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรีจำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 4 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended

Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรีจำนวน 2 ข้อ ตอนที่ 5 รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรีจำนวน 1 ข้อ ตอนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรีจำนวน 1 ข้อ

2.2 การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการในโครงการอบรม “การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่เชิงพุทธเพื่อมุ่งสู่ “Smart City Korat Startup” ให้กับผู้ประกอบการใหม่ Startup, นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา และนิสิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ทั้งหมดจำนวน 50 รูป/คน ในวันที่ 3,7-9 สิงหาคม 2563 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และค้นหาเวทีที่ผู้ชุมนุมซึ่งเป็นการนำข้อมูลการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Start up ในจังหวัดนครราชสีมา นำเสนอต่อชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเผยแพร่ให้กับผู้ประกอบการใหม่ Start up ในจังหวัดนครราชสีมาในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่อไป

3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสัมภาษณ์จากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมาถึง ผู้ให้สัมภาษณ์ 2. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อผู้ให้สัมภาษณ์ 50 คน 3. นัดหมายการสัมภาษณ์ 4. ดำเนินการสัมภาษณ์ 5. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

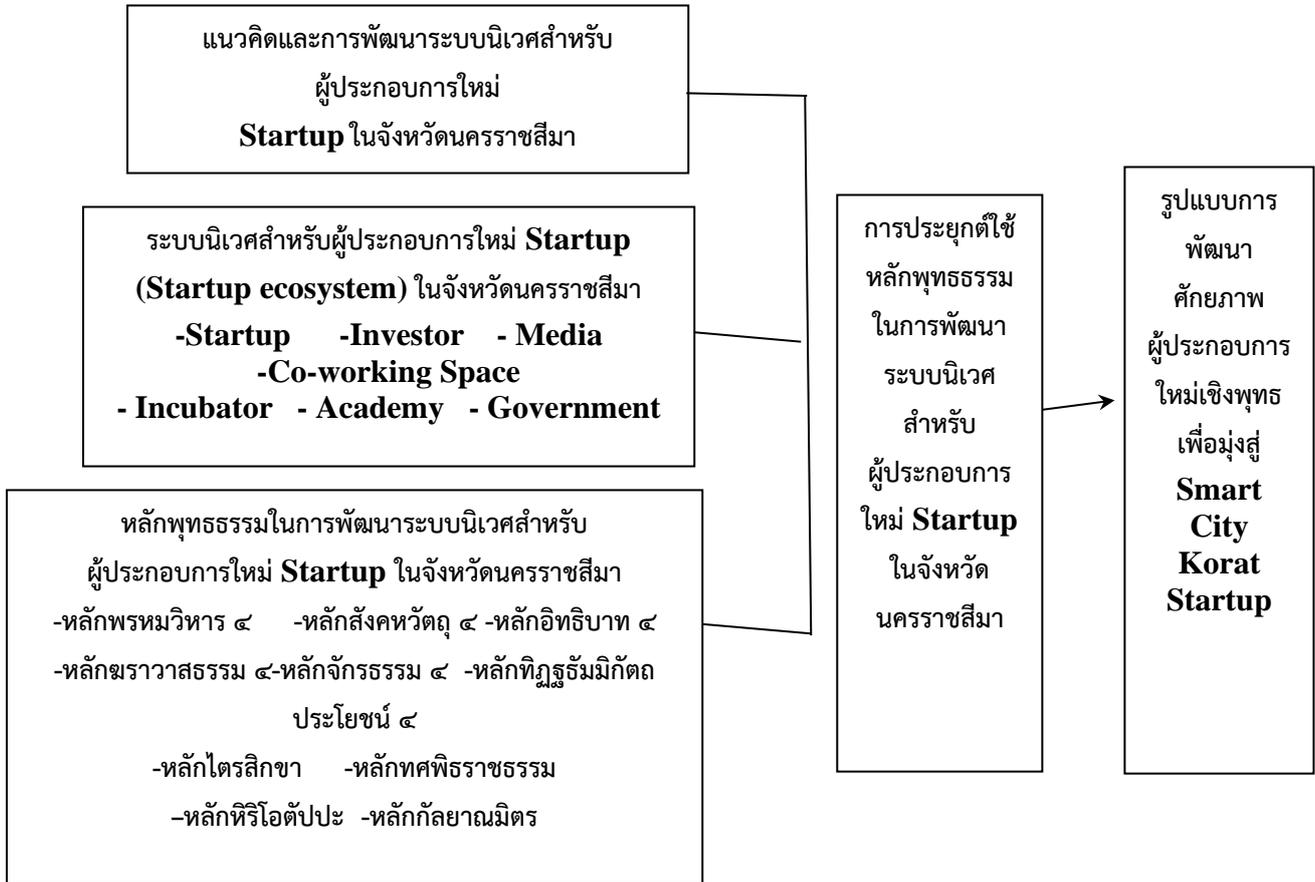
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา” จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้คือ



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้
ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม

งานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ **Startup** ในจังหวัด
นครราชสีมาเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบ
สัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการใหม่ **Startup** ในจังหวัดนครราชสีมาที่เข้าร่วมอบรมในโครงการพัฒนาศักยภาพ
ผู้ประกอบการใหม่เชิงพุทธเพื่อมุ่งสู่ “Smart City Korat Startup” จำนวน 12 คน โดยสรุปข้อมูลทั่วไปของ
กลุ่มผู้ประกอบการใหม่ **Startup** ในจังหวัดนครราชสีมาที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่
เชิงพุทธเพื่อมุ่งสู่ “Smart City Korat Startup” เกี่ยวกับเพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, ชื่อ Startup, ที่
อยู่ เมื่อจำแนกเป็นรายบุคคล คิดเป็นร้อยละ (Percentage) และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม

ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้ **ด้านเพศ** พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ประกอบการใหม่ Startup เป็นเพศหญิง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 และเพศชาย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 ตามลำดับ **ด้านอายุ** พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ประกอบการใหม่ Startup ส่วนใหญ่มีอายุ 40-49 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และอายุ 50-59 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 และอายุ 60-69 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และอายุ 30-39 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และอายุ 20-29 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ **ด้านระดับการศึกษา** พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ประกอบการใหม่ Startup ส่วนใหญ่เป็นระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 58.33 ระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.34 ระดับการศึกษาปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ **ด้านธุรกิจ Startup** พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ประกอบการใหม่ Startup ส่วนใหญ่ พบว่าทำธุรกิจ Startup ด้านค้าขาย เช่น ธุรกิจขายน้ำพริก/สินค้าแปรรูปการเกษตร (หจก.ชันชายน้ําพริกลุงนาย), ขายสินค้าด้านสุขภาพและความงาม (Ladyproud By Dr.Pum), ร้านขายของชำ, ขายเสื้อผ้าออนไลน์, ค้าขายออนไลน์, ขายมอเตอร์ไซด์ออนไลน์ รวมทั้งหมดจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และธุรกิจให้เช่ารถตู้ (บจก.พาวเวอร์ฯ) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และธุรกิจเปิดร้านบริการสักลายจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และธุรกิจขนส่งสินค้าจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และธุรกิจบ้านเช่า ,ผู้บริหารรีสอร์ท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และธุรกิจโรงเรียนสอนนวดแผนไทยจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.34 และธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.43 ตามลำดับ **ด้านที่ตั้งของธุรกิจ** พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ประกอบการใหม่ Startup ส่วนใหญ่พบว่าทำเลที่ตั้งของธุรกิจ Startup อยู่ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา เช่น ต.หนองไผ่ล้อม, ต.ในเมือง, ต.สีมูม, ต.จอหอ, ต.จอหอ รวมทั้งหมด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 58.33 และอำเภอสูงเนิน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 16.68 และอำเภอปากช่อง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และอำเภอปักธงชัย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และอำเภอโชคชัย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 แนวคิดและการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา

2.1.1 แนวคิดเรื่องระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup

สตาร์ทอัพ (Startup) คือกิจการที่เริ่มต้นธุรกิจจากจุดเล็กๆ สามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดดออกแบบให้ธุรกิจมีการทำซ้ำได้โดยง่าย (**Repeatable**) และขยายกิจการได้ง่าย (**Scalable**) มีการนำเทคโนโลยี และ/หรือ นวัตกรรมมาใช้เป็นหัวใจหลักในการสร้างธุรกิจ มักเป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นจากไอเดียเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหรือเห็นโอกาสทางธุรกิจที่ยังไม่มีใครเคยคิดหรือทำมาก่อน

Ecosystem ระบบนิเวศทางธุรกิจ หรือ Business Ecosystem คือระบบที่เชื่อมโยงกันของห่วงโซ่ทางคุณค่า (**Value Chain**) ของธุรกิจแต่ละหน่วยที่สามารถช่วยเหลือหรือสนับสนุนธุรกิจร่วมกันมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทำให้เกิดเป็นห่วงโซ่คุณค่า (**Value Chain**) โดยกลุ่มหลักๆ ได้แก่ ธุรกิจสตาร์ทอัพ (**Startup**) กลุ่มผู้ลงทุนในสตาร์ทอัพ (**Investor**) และกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องที่จะมาช่วยสนับสนุนให้ธุรกิจ สตาร์ทอัพเติบโต (**Supporting Organization**) แบ่งเป็นดังนี้ 1) **STARTUP COMPANY (กลุ่มสตาร์ทอัพ)** ถือเป็นจุดศูนย์กลางของ Ecosystem ปัจจุบันสตาร์ทอัพไทยในช่วง 2-3 ปีนี้มีการขยายการเติบโตเพิ่มขึ้นมากทั้งขนาดและจำนวนซึ่งกลุ่มนี้จะเป็นตัวอย่างสำคัญที่ทำให้เกิดสตาร์ทอัพหน้าใหม่เพิ่มขึ้น 2) **INVESTOR (กลุ่มนักลงทุน)** ซึ่งมีทั้งกลุ่มนักลงทุนบุคคล (**Angel**) ที่ใช้เงินทุนส่วนตัวมาร่วมสนับสนุนให้กับสตาร์ทอัพโดยมากจะเป็นเจ้าของธุรกิจที่มีความสนใจหรือความรู้ ความเชี่ยวชาญในธุรกิจที่ร่วมลงทุน กลุ่มนักลงทุนสถาบัน (**Venture Capital**) ที่นำเงินมาสนับสนุนให้สตาร์ทอัพเติบโตโดยการลงทุน เพื่อแลกกับการถือหุ้นในบริษัทสตาร์ทอัพ และคาดหวังการเติบโตในอนาคตซึ่งกลุ่มนี้จะมีทั้งกลุ่มองค์กรในประเทศและต่างประเทศ โดยในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นทำให้สตาร์ทอัพ มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเทศนี้มากขึ้น รวมถึงการมีช่องทางระดมทุนจากสาธารณะ (**Crowd funding**)” ซึ่งเป็นช่องทางที่สตาร์ทอัพสามารถมาขอทุนจากประชาชนทั่วไปได้ โดยอาจจะมีหรือไม่มีผลตอบแทนก็ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของโครงการ ซึ่งกลุ่ม Investor ทั้งหมดนี้ถือเป็นส่วนช่วยให้สตาร์ทอัพมีเงินทุนไว้ใช้ขยายกิจการต่อได้ 3) **SUPPORTING ORGANIZATION (กลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องที่ช่วยสนับสนุนให้ธุรกิจเติบโต)** ซึ่งมีมากมาย ตั้งแต่ 3.1) **Incubators / Accelerators** หน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุนธุรกิจสตาร์ทอัพ โดยสรรหาบริษัทที่มีศักยภาพในการเติบโตเพื่อมาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนแนะนำในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการตลาด การเงิน หรือกฎหมายรวมถึงทำงานร่วมกัน เพื่อช่วยเร่งให้ธุรกิจ เติบโตได้รวดเร็วขึ้น **Incubator / Accelerator** เป็นหน่วยงานบ่มเพาะหรือเร่งการเติบโตสำหรับธุรกิจ ที่จะช่วยให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้โดยให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ให้คำแนะนำและเป็นพี่ปรึกษาทางธุรกิจในด้านต่างๆ ทั้งด้านการตลาด การเงิน กฎหมาย สถานที่ทำงาน (**Coworking Space**) ตลอดจนแหล่งเงินทุนรวมทั้งช่วยหาพันธมิตรและแหล่งเงินทุนเพิ่มเติมในรอบต่อไป เพื่อช่วยเร่งให้ธุรกิจขยายการเติบโตออกไปได้ รวมถึงการเข้าร่วมกับหน่วยงานบ่มเพาะเหล่านี้สามารถเข้าร่วมได้จากโครงการแข่งขันต่างๆ ที่หน่วยงานจัดขึ้น ซึ่งจะได้รับเงินทุนสนับสนุนธุรกิจเริ่มต้นด้วย โดยบางรายอาจจะแลกกับการเข้าร่วมถือหุ้น หรืออาจจะเป็นการให้ทุนสนับสนุนโดยไม่ต้องแลกหุ้นก็ได้ 3.2) **Government** หน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม ธุรกิจสตาร์ทอัพ ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ สนับสนุนทางด้าน เทคโนโลยี พาออกตลาดต่างประเทศ ตลอดจนออกกฎหมายทางด้านข้อ

ปฏิบัติ และกฎหมายต่างๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพ Startup Funding การได้รับเงินทุนสนับสนุนจากนักลงทุนทั้ง Angel investor ซึ่งเป็นนักลงทุนอิสระที่ใช้เงินส่วนตัวของตัวเองมาร่วมลงทุนกับบริษัท Startup โดยมากมักจะเป็นเจ้าของธุรกิจส่วนตัวที่มีความสนใจหรือมีความรู้ความเชี่ยวชาญในธุรกิจที่ร่วมลงทุน หรือ Venture Capital (VC) ซึ่งเป็นนักลงทุนในรูปแบบองค์กร(นักลงทุนสถาบัน)ที่นำเงินมาร่วมลงทุนเพื่อถือหุ้นของบริษัทStartupโดยคาดหวังการเติบโตในอนาคต ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันของธุรกิจ Startup ซึ่งอาจจะแบ่งเป็นรอบการระดมทุนตามลำดับของการเติบโตได้ดังนี้ 3.3) Association สมาคมการค้าเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการ เทคโนโลยีรายใหม่ ซึ่งตั้งมาเพื่อช่วยสร้าง ความเข้มแข็งให้กับระบบนิเวศคอมมูนิตี้เทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงสร้างกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ กลุ่มบริษัทสตาร์ทอัพได้มาทำงานร่วมกัน และสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง รวมถึงเป็น ตัวแทนของกลุ่มสตาร์ทอัพทั้งในและต่างประเทศ 3.4) Coworking Space สถานที่ทำงานของกลุ่มคนที่เริ่มต้นทำธุรกิจที่ยังไม่มีสถานที่ทำงานเป็นของตนเอง เป็นการใช้พื้นที่ร่วมกันและมีชุมชน คนทำงานเหมือนกัน ทำให้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนแนวคิดในการทำธุรกิจ ซึ่งสถานที่ เหล่านี้มีไว้สนับสนุนธุรกิจสตาร์ทอัพ โดยตรง โดยจะมีทั้งส่วนเอกชนที่จัดเก็บค่า ใช้จ่าย กับส่วนที่ไม่มีค่าใช้จ่ายซึ่งมาจากการสนับสนุนของหน่วยงานเฉพาะที่ ต้องการสนับสนุนโดยตรง 3.5) Academy หน่วยงานที่เน้นสนับสนุนด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพ 3.6) Event การจัดงาน event ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับกลุ่มธุรกิจสตาร์ทอัพ เพื่อการเติบโต ไม่ว่าจะเป็นเวทีนำเสนอธุรกิจ เพื่อ จับคู่ธุรกิจสตาร์ทอัพกับนักลงทุน รวมถึง งานสัมมนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ธุรกิจสตาร์ทอัพโดยหน่วยงานต่างๆ 3.7) Media สื่อที่เกี่ยวข้องกับสตาร์ทอัพโดยตรง ที่คอย อัปเดตข่าวสารความเคลื่อนไหวของคนใน วงการสตาร์ทอัพ ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึง Blog ที่ให้ความรู้ หรือเทคนิคในการ สร้างสตาร์ทอัพต่างๆ ทั้งหมดนี้รวมกันจะเห็นได้ว่า ทุกๆ ส่วนมีความเชื่อมโยงสนับสนุน ให้สิ่งแวดล้อมการสร้างสตาร์ทอัพมี ความเข้มแข็ง และมีโอกาสที่จะเติบโตได้ง่ายขึ้น ซึ่งหากแต่ละหน่วย เติบโตขยายออกไปจะยิ่งทำให้ Startup Ecosystem นี้มีความ เข้มแข็งมากขึ้นและจะยิ่งส่งผลดีต่อ การสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพโดยรวม

2.1.2 การพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา

จากการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มผู้ประกอบการใหม่ Startup, นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา และนิสิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ทั้งหมดจำนวน 50 รูป/คน ที่เข้าร่วมอบรมในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่เชิงพุทธเพื่อมุ่งสู่ “Smart City Korat Startup” วันที่ 3,7-9 สิงหาคม 2563 ณ วิทยาเขตนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานในประเด็นการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับธุรกิจ StartUp สรุปได้ดังนี้ 1) ด้าน Startup Company กลุ่มธุรกิจสตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมาซึ่งพบว่าการดำเนินธุรกิจ Startup กลุ่มสตาร์ทอัพ ถือเป็นจุดศูนย์กลางของ Ecosystem ซึ่งในปัจจุบันพบว่าสตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมาช่วง 2-3 ปีนี้มีการขยายการเติบโตเพิ่มขึ้นมากทั้งขนาดและจำนวนซึ่งกลุ่มนี้จะเป็นตัวอย่างสำคัญที่ทำให้เกิดสตาร์ทอัพหน้าใหม่

เพิ่มขึ้น และในปัจจุบันกลุ่มสตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมาทั้งหมด 9 กลุ่มอุตสาหกรรม ดังนี้คือ 1. ด้านเกษตรและอาหาร (AgriTech/Food Startup) 2)ด้านการแพทย์และสาธารณสุข (HealthTech) 3) ด้านการเงินและการธนาคาร (FinTech) 4) ด้านอุตสาหกรรม (IndustryTech) 5) ด้านการท่องเที่ยว (TravelTech) 6) ด้านไลฟ์สไตล์ (LifeStyle) 7) ด้านพาณิชย์กรรมอิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) 8)ด้านภาครัฐ/การศึกษา (GovTech/EdTech) 9) ด้านอสังหาริมทรัพย์ (PropertyTech) และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการใหม่ Startup ที่เข้าร่วมอบรมในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่เชิงพุทธเพื่อมุ่งสู่ “Smart City Korat Startup” ในวันที่ 3,7-9 ส.ค.2563 พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการใหม่ Startup ส่วนใหญ่ พบว่าทำธุรกิจ Startup ด้านค้าขาย เช่น ธุรกิจขายน้ำพริก/สินค้าแปรรูปการเกษตร (หจก.ชั้นชายน์เอส น้ำพริกลุงนาย) ,ขายสินค้าด้านสุขภาพและความงาม (Ladyproud By Dr.Pum), ร้านขายของชำ,ขายเสื้อผ้าออนไลน์,ค้าขายออนไลน์,ขายมอเตอร์ไซด์ออนไลน์ ,ธุรกิจให้เช่ารถตู้ (บจก.พาวเวอร์ฯ) ,ธุรกิจเปิดร้านบริการสักลาย,ธุรกิจขนส่งสินค้า,ธุรกิจบ้านเช่า,ผู้บริหารรีสอร์ท,ธุรกิจโรงเรียนสอนนวดแผนไทย และธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น 2) ด้าน Investor (กลุ่มนักลงทุน) จากการศึกษาพบว่ากลุ่มนักลงทุนในจังหวัดนครราชสีมาเป็นกลุ่มนักลงทุนบุคคล (Angel) และกลุ่มนักลงทุนสถาบัน (Venture Capital)" โดยกลุ่มนักลงทุนบุคคลส่วนใหญ่เป็นเจ้าของธุรกิจและใช้เงินทุนส่วนตัวในการลงทุนทำธุรกิจต่างๆที่มีความเชี่ยวชาญ และกลุ่มนักลงทุนสถาบัน (Venture Capital) ซึ่งมีทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศที่นำเงินมาสนับสนุนให้สตาร์ทอัพเติบโตโดยการลงทุนเพื่อแลกกับการถือหุ้นในบริษัทสตาร์ทอัพ ซึ่งในปีที่ผ่านมาธุรกิจอุตสาหกรรมในจังหวัดนครราชสีมาที่ได้รับความสนใจจากนักทุนทั้งชาวไทยและต่างชาติ และได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุนสูงในภาคอีสานยังคงเป็น 2 ธุรกิจอุตสาหกรรมหลัก คือธุรกิจอุตสาหกรรมด้านการเกษตรและด้านพลังงานทดแทน ซึ่งถือเป็น 2อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและเป็นจุดแข็งของภาคอีสาน โดยในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นทำให้สตาร์ทอัพ มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเทศนี้มากขึ้น รวมถึงการมีช่องทางระดมทุนจากสาธารณะ (Crowd funding)” ซึ่งเป็นช่องทางที่สตาร์ทอัพสามารถมาขอทุนจากประชาชนทั่วไปได้ โดยอาจจะไม่มีหรือมีผลตอบแทนก็ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของโครงการ ซึ่งกลุ่ม Investor ทั้งหมดนี้ถือเป็น ส่วนช่วยให้สตาร์ทอัพมีส่วนช่วยให้สตาร์ทอัพมีเงินทุนไว้ใช้จ่ายกิจการต่อไปได้ 3) ด้าน Incubators/ Accelerators มีหน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุนธุรกิจสตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมา เช่น หอการค้าจังหวัด,พาณิชย์จังหวัด,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ด้าน Government มีนโยบายของภาครัฐที่ให้การสนับสนุนธุรกิจสตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมา 5) ด้าน Association มีสมาคมการค้าเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการเทคโนโลยีรายใหม่ ธุรกิจสตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมาเช่น หอการค้าจังหวัด,สมาคมการค้าต่างๆในจังหวัดนครราชสีมา 6) ด้าน Academy มีหน่วยงานที่เน้นสนับสนุนด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมาเช่น พาณิชย์จังหวัด,หอการค้าจังหวัด,มหาวิทยาลัยต่างๆเช่นมท.มทร,ม.ราชภัฏนครราชสีมา 7) ด้าน Event มีการจัดงาน event ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับกลุ่มธุรกิจสตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมา 8) ด้าน

Coworking Space มีสถานที่ทำงานของกลุ่มคนที่เริ่มต้นทำธุรกิจสตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นการพัฒนาาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา

จากการร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างทีมีวิจัยและผู้ประกอบการใหม่ พบว่าจะต้องมีการพัฒนาสำหรับธุรกิจให้เกิดการเติบโต คือ ต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงาน ดังต่อไปนี้ **1) หน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุนธุรกิจสตาร์ทอัพ** โดยสรรหาบริษัทที่มีศักยภาพในการเติบโต เพื่อมาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแนะนำในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการตลาด การเงิน หรือกฎหมายรวมถึงทำงานร่วมกัน เพื่อช่วยเร่งให้ธุรกิจ เติบโตได้รวดเร็วขึ้น เพราะหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม ธุรกิจสตาร์ทอัพ ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ สนับสนุนทางด้าน เทคโนโลยี พาออกตลาดต่างประเทศ ตลอดจนออกกฎหมายทางด้านข้อปฏิบัติ และกฎหมายต่างๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการ สร้างธุรกิจสตาร์ทอัพ **2) สมาคมการค้าเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการเทคโนโลยีรายใหม่** ซึ่งตั้งมาเพื่อช่วยสร้าง ความเข้มแข็งให้กับระบบนิเวศคอมมูนิตี้เทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงสร้างกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ กลุ่มบริษัทสตาร์ทอัพได้มาทำงานร่วมกัน และสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง รวมถึงเป็น ตัวแทนของกลุ่มสตาร์ทอัพทั้งในและต่างประเทศ **3) สถานที่ทำงานของกลุ่มคนที่เริ่มต้นทำธุรกิจที่ยังไม่มีสถานที่ทำงานเป็นของตนเอง** เป็นการใช้พื้นที่ร่วมกันและมีชุมชน คนทำงานเหมือนกัน ทำให้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนแนวคิดในการทำธุรกิจ ซึ่งสถานที่ เหล่านี้มีไว้สนับสนุนธุรกิจสตาร์ทอัพ โดยตรง โดยจะมีทั้งส่วนเอกชนที่จัดเก็บค่า ใช้จ่าย กับส่วนที่ไม่มีค่าใช้จ่ายซึ่งมาจาก การสนับสนุนของหน่วยงานเฉพาะที่ ต้องการสนับสนุนโดยตรงซึ่งเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ในการทำธุรกิจ Startup ควรเป็นพื้นที่ที่เป็นย่านเศรษฐกิจ, เป็นพื้นที่ที่มีผู้คน และรูปแบบการทำงานที่หลากหลาย และเป็นพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่าย ใช้พื้นที่ได้หลากหลาย หน่วยงานที่เน้นสนับสนุนด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพ การจัดงาน event ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดย เฉพาะกับกลุ่มธุรกิจสตาร์ทอัพ เพื่อการเติบโต ไม่ว่าจะเป็นเวทีนำเสนอธุรกิจ เพื่อจับคู่ธุรกิจสตาร์ทอัพกับนักลงทุน รวมถึง งานสัมมนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ธุรกิจสตาร์ทอัพโดยหน่วยงานต่างๆ และ สื่อที่เกี่ยวข้องกับสตาร์ทอัพโดยตรง ที่คอยอัพเดทข่าวสารความเคลื่อนไหวของคนในวงการสตาร์ทอัพ ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึง Blog ที่ให้ความรู้ หรือเทคนิคในการ สร้างสตาร์ทอัพต่างๆ กล่าวโดยสรุป สตาร์ทอัพในจังหวัดนครราชสีมา ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ด้วยข้อจำกัดด้านปัจจัยการผลิต ทั้งแหล่งทุนและ บุคลากร ซึ่งมีลักษณะพิเศษเฉพาะอุตสาหกรรม ในแง่ของทุนเนื่องจากเทคโนโลยีเป็นธุรกิจใหม่ที่มี ความเสี่ยงสูง ซึ่งอาจจะไม่คุ้มกับผลตอบแทนในหลายราย ประกอบกับความเข้าใจธุรกิจของสถาบันการเงินยังอยู่ในระยะเริ่มต้น การปล่อยสินเชื่อจึงเป็นไปได้ด้วยความระมัดระวัง ขณะที่ในแง่ของบุคลากร กระดูกสันหลังของเทคโนโลยี คือ วิศวกรซอฟต์แวร์ซึ่งเป็นผู้เขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การผลิต บุคลากรสาขานี้ของไทยยังจำกัด และส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือในกำกับของรัฐ ปัจจัยที่ทำให้สตาร์ทอัพประสบความสำเร็จ ปัจจัยด้านเวลา Bill Gross ได้กล่าวไว้ว่า จังหวะเวลา สำคัญสำหรับการทำธุรกิจนั้นต้องมีหลายปัจจัย ถ้าหากธุรกิจเปิดตัวและดำเนินการในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม อาทิเช่น ในช่วงเวลาที่ตลาดสำหรับ

สินค้าและบริการที่ธุรกิจกำลังจะเริ่มดำเนินงานแล้ว หรือมีตัวเลือกมาก จะส่งผลให้ธุรกิจดำเนินการต่อไป ได้ยาก

สรุปการพัฒนาระบบนิเวศส่งเสริมธุรกิจ Startup เริ่มต้น มีดังนี้ (1) Knowledge การส่งเสริมองค์ความรู้ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education) ความรู้และทักษะเชิงเทคนิค (Technical knowledge & skills) และความรู้และทักษะด้านการสร้างสรรค์และการออกแบบ (Design knowledge & skills) (2) Infrastructure การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ (Hard) การปรับปรุงและเตรียมพร้อมพื้นที่พัฒนานวัตกรรมร่วมกัน (Co-innovating Space) (Soft) กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสู่เชิงพาณิชย์ (Research Commercialization for Startup) (3) Structure การจัดตั้งหน่วยงานดำเนินการและวางแผน (4) Network การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจเริ่มต้น (5) Startup District การพัฒนาย่านวิสาหกิจเริ่มต้นเป็นแพลตฟอร์มกลาง ได้แก่ Startup Thailand League , Startup Korat การพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมและสังคมฐานความรู้ โดยให้ความสำคัญแก่การเป็นพื้นที่เปิด 4 ประการ ได้แก่ 1) ผู้ที่มีทักษะสูงจากทั่วโลก (Talent) 2) เติบโตของวิสาหกิจเริ่มต้น (Business Growth) 3) สนับสนุนการลงทุนในวิสาหกิจเริ่มต้น (Investment) 4) การสร้างและพัฒนาระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเติบโตของวิสาหกิจเริ่มต้น (Ecosystem)

2.2 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา

จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามได้กำหนดประเด็นวิเคราะห์ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก 2) การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้าและรับคำสั่งซื้อ 3) การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต 4) การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน 5) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจ Startup สู่ความยั่งยืน 6) ด้านการส่งเสริมสมาชิกของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ Startup ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจากการอบรมเชิงปฏิบัติการของโครงการ พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่เชิงพุทธเพื่อมุ่งสู่ “Smart City Korat Startup” จะต้องมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1) หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมด้านการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ส่วนใหญ่หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ได้แก่ หลักสัพปุริสธรรม หลักพรหมวิหารธรรมและหลักอปริหานิยธรรม เพื่อบริหารจัดการกลุ่มในด้านโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่ม การนำกลุ่ม การสื่อสาร ทบทวน ติดตาม และด้านความสามารถการฝึกสอนการทำงาน

2) หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมด้านการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า และรับคำสั่งซื้อ ส่วนใหญ่หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมการ

บริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ได้แก่ หลักปาปนิกรธรรม หลักพรหมวิหารธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 หลักฆราวาสธรรม และหลักทิวฐธรรมิกัตถะ เพื่อใช้ส่งเสริมการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ด้านการรับคำสั่งซื้อ หลักการดำเนินงานในลักษณะพึ่งตนเองค่อยเป็น ค่อยไปแบบยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นหลักความซื่อตรงการดำเนินกิจกรรมไม่ได้ตั้งเป้าหมายที่กำไรเป็นเพียงช่วยเหลือกันของคนในชุมชน โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม 2 หลักธรรม คือ บุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ หมดทานศีล และภาวนา และ โลกบาลธรรมได้แก่ หิริ และโอตตปปะ

3) หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ส่วนใหญ่ใช้หลักสัพปุริสธรรม หลักพรหมวิหารธรรมและหลักทิวฐธรรมิกัตถะ เพื่อใช้ส่งเสริมการบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ซึ่งได้แก่ การจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือ ปัจจัยการผลิต การผลิตสินค้า เครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิต การบรรจุและจัดส่ง

4) หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน ส่วนใหญ่ใช้หลักฆราวาสธรรม หลักสัพปุริสธรรม หลักปาปนิกรธรรม หลักโภควิภาค หลักทิวฐธรรมิกัตถะ หลักกัลยาณมิตร และ หลักคิหิสุข เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน ได้แก่ รายรับ-รายจ่าย ต้นทุนและกำไรการเงินของกลุ่ม ทรัพย์สินและหนี้สิน

5) หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมด้าน การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ส่วนใหญ่ใช้หลักอิทธิบาท 4 หลักสัพปุริสธรรม หลักฆราวาสธรรมหลักปาปนิกรธรรม หลักทิวฐธรรมิกัตถะ เพื่อใช้ใน การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ได้แก่ พัฒนา การเรียนรู้ ของกลุ่ม/สมาชิก พัฒนา เทคนิคและฝีมือการผลิต พัฒนาดานผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์ และฉลากพัฒนาปรับปรุงธุรกิจ พัฒนาด้านเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน พัฒนาดานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน พัฒนาด้านการพึ่งตนเอง

6) หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมด้านการส่งเสริมสัมมาชีพของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ Startup การใช้หลักพุทธศาสนาในการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจ Startup สู่ความยั่งยืนซึ่งในด้านการเรียนรู้ของกลุ่ม/สมาชิกพัฒนาด้านเทคนิคและฝีมือการผลิต การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ และฉลากการพัฒนาปรับปรุงการพัฒนาเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน การพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมชุมชน การพัฒนาด้านการพึ่งตนเองโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 หลักสัพปุริสธรรม หลักกัลยาณมิตร หลักโภควิภาค หลักปาปนิกรธรรม หลักทิวฐธรรมิกัตถ หลักฆราวาส ธรรม สมาชิกได้รับการพัฒนาให้มีทักษะความสามารถในการในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทุกด้าน เช่น ได้รับการสนับสนุนศึกษาทำงานอยู่เสมอฝึกอบรม พัฒนาแบบพึ่งพาคนในชุมชนให้คนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมผนวกกับภูมิปัญญาเดิมหลักธรรมพุทธส่งผลโดยตรงคือทำให้สมาชิกเกิดความคิดอ่านเพิ่มมุมมอง รู้จักจำแนกแยกแยะเชื่อมโยงเครือข่ายมีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ไม่ขัดแย้งไม่ทำลายคุณธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นดัชนีชี้วัดอนาคตให้เห็นว่ากิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเติบโตอย่างมีเป้าหมายทิศทาง

2.3 รูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธ มีความสอดคล้องกับหน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น คือ 1.กิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบไปด้วย หลักสูตรสำหรับกลุ่มผู้เริ่มต้น จะให้การอบรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์โอกาสทางธุรกิจ Business (2 วัน) และหลักสูตรสำหรับกลุ่มผู้มีประสบการณ์ จะมุ่งเน้น ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ และสามารถพัฒนาเชิงลึกได้ โดยให้การอบรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์ภาพรวมของธุรกิจ Business model canvas และทักษะความรู้เพื่อการพัฒนาอย่างมีระบบ (1 วัน) 2.กิจกรรมการสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในเชิงลึก เป็นการคัดเลือกผู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจากกิจกรรมที่ 1 เข้ารับการพัฒนา ซึ่งผู้ประกอบการจะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเชิงลึก ตามปัญหาหรือความต้องการอย่างน้อย 1 ด้าน อาทิ การเขียนแผนธุรกิจ แนะนำแผนธุรกิจที่ได้รับการตรวจสอบและพิจารณาจากสถาบันการเงิน, การทำ Content Marketing แนะนำการใช้สื่อสำหรับประชาสัมพันธ์, การเชื่อมโยง Online to Offline สอนการเชื่อมโยงร้านค้าโลกออนไลน์กับไลน์เข้าด้วยกัน, การยกระดับมาตรฐาน แนะนำการเตรียมความพร้อมเพื่อการขอรับรองมาตรฐาน 3. กิจกรรมเสริมด้านการตลาด คัดเลือกผู้ผ่านการพัฒนาศักยภาพในเชิงลึก ออกตลาดในงานจังหวัด เป็นต้น



การจัดกิจกรรมของโครงการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา จะเป็นรูปแบบหนึ่งที่ควบคู่กับนโยบายของรัฐบาลและผู้ประกอบการได้เรียนรู้ที่หลากหลายในเชิงพุทธมากขึ้น เพราะมหาวิทยาลัยของทีมงานวิจัยเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่พร้อมให้ความรู้ในด้านเชิงพุทธอย่างเต็มที่ และการจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจะเป็นการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการที่ตรงจุดและมีรูปแบบที่ชัดเจนที่สุด สามารถที่จะขับเคลื่อนนโยบายของผู้ประกอบไปตามทิศทางที่ควรจะเป็น เมื่อฝึกอบรมก็จะเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ สามารถที่จะต่อยอดธุรกิจได้ เพราะคอร์สในการฝึกอบรมจะสร้างและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในเชิงลึกอย่างน้อย 1 เรื่อง พร้อมการรายงานผล ติดตามผลและประเมินผล ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมอบรมจะต้องมีการเชื่อมโยงความคิดในเรื่องของการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือเชื่อมโยงสินค้าเข้าสู่การส่งเสริมตลาดหรือเงินทุน (ถ้ามี) เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความรู้สึกรู้ว่ามีพลังที่อยากจะทำธุรกิจสตาร์ทอัพ และการเกิดผลลัพธ์อื่นๆตามมา จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่ากระบวนการให้คำปรึกษาแนะนำเชิงลึกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์มีความสำคัญในการที่สร้างความเข้มแข็งทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

ธุรกิจ Startup ประเภทบริการ จะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านแนวความคิดใหม่ๆ ธุรกิจนี้จะต้องมีความแปลกใหม่ตลอดเวลา มีความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถเรียกความสนใจให้คนมาใช้บริการได้และยังให้ความสำคัญกับจังหวะเวลาที่ผู้คน ส่วนมากพบเจอปัญหาและเกิดความต้องการพอดีอีกด้วยดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนธุรกิจที่ดีและคิดครอบคลุม ทุกด้านทุกมุม ในการทำธุรกิจนั้นปัจจัยด้านเงินทุนสำคัญมาก กับธุรกิจ Startup ทุกๆประเภทแต่ทั้งนี้ก็คือ เป็นปัจจัยรองที่แต่ละธุรกิจให้ความสำคัญเพราะหากธุรกิจนั้นมีทีมที่ดี แนวความคิดใหม่ๆ แผนธุรกิจที่น่าลงทุน และจังหวะเวลาที่เหมาะสมก็สามารถหาเงินระดมทุนได้ไม่ยาก ธุรกิจ Startup นั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภชัย เหมือนโพธิ์ ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า ศักยภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม มีกฎระเบียบ แบ่งบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน อีกทั้งมีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม (ศุภชัย เหมือนโพธิ์, 2559 : บทคัดย่อ) และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวุฒิ วิเศษ ได้ศึกษาคุณลักษณะและความตั้งใจที่จะเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา สาขาการเป็นผู้ประกอบการ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการแตกต่างกัน Startup เป็นแนวคิดธุรกิจแบบ ใหม่ที่สอดคล้องกับยุคของประเทศไทยแลนด์ 4.0 เป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นและเติบโตอย่างรวดเร็วแต่การที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จนั้น ต้องมี

ปัจจัยหลายๆ ด้านผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้ธุรกิจ Startup ประสบความสำเร็จมีอยู่หลักๆ 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านจังหวะเวลา ปัจจัยด้าน ทีมงาน ปัจจัยด้านแนวความคิดใหม่ ๆ ปัจจัยด้านแผนธุรกิจและปัจจัยด้านเงินทุน ซึ่งปัจจัยแต่ละด้านก็ขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจ Startup นั้น ๆ ด้วย ว่าจะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านไหนเป็นอันดับแรก ดังนั้นธุรกิจ Startup จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีหนึ่งใน 5 ปัจจัยนี้เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ธุรกิจ Startup ที่จะประสบความสำเร็จได้ คือ ธุรกิจต้องสามารถตอบโจทย์และแก้ปัญหาได้ตามความต้องการของผู้บริโภคได้ (ณัฐวุฒิ วิเศษ, 2552 : บทคัดย่อ)

การพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมารูปแบบการพัฒนากระบวนนิเวศเชิงพุทธ มีความสอดคล้องกับหน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น คือ 1. กิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบไปด้วย หลักสูตรสำหรับกลุ่มผู้เริ่มต้น จะให้การอบรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์โอกาสทางธุรกิจ Business (2 วัน) และหลักสูตรสำหรับกลุ่มผู้มีประสบการณ์ จะมุ่งเน้นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ และสามารถพัฒนาเชิงลึกได้ โดยให้การอบรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์ภาพรวมของธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา เสกตระกูล รองผู้จัดการ หัวหน้าสายงาน พัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวว่าในยุคนี้ เราจะได้ยินคนรุ่นใหม่ ๆ ทั้งที่ กำลังจบการศึกษาและที่กำลังทำงานประจำ พูดให้ได้ยินอยู่เสมอว่าการเป็นเจ้าของธุรกิจ เป็นอาชีพในฝันที่อยากทำ เพราะนอกจากจะได้เป็นเจ้าของตัวเองแล้ว ยังมีอิสระใน การทำงานหารายได้ด้วยฝีมือตัวเอง อย่างไรก็ตาม การจะเป็นเจ้าของธุรกิจที่เข้มแข็ง อยู่รอดได้จนประสบความสำเร็จนั้น จำเป็น ที่ผู้ประกอบการต้องมีความรู้ความเข้าใจ ใน การทำธุรกิจเป็นอย่างดีเสียก่อน โดยเฉพาะ ธุรกิจสตาร์ทอัพ (กฤษฎา เสกตระกูล ,2561 : บทคัดย่อ)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการใหม่ Start-up ให้มีความได้เปรียบในการแข่งขัน

2. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนด้านการพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ด้านการสร้างเครือข่ายธุรกิจ Startup ที่มีการดำเนินธุรกิจเอื้อต่อกันหรือการร่วมมือกับธุรกิจคู่แข่ง เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันกับองค์กรในเครือ หรือ การทำสัญญาแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี เพื่อประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านความสำเร็จและเครือข่ายความร่วมมือต่อความสามารถของผู้ประกอบการในธุรกิจระดับอื่น หรือมีการแยกประเภทธุรกิจ เช่น ธุรกิจอาหาร ธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาความแตกต่างของปัจจัยด้านความสำเร็จระหว่างธุรกิจต่างๆ ที่แตกต่างกัน

2. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถทางธุรกิจของผู้ประกอบการรายใหม่ (Start-up) ในจังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้อาจค้นพบปัจจัยที่สามารถพัฒนา ความสามารถทางธุรกิจของผู้ประกอบการรายใหม่ (Start-up)

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการใหม่ Startup ในยุค 4.0

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ startup เชิงพุทธ

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา เสกตระกูล (2561). *SET Your Startup Business Guide รู้จักธุรกิจสตาร์ทอัพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

ณฤทธิ วรพงษ์ดี. (2561). *SET Your Startup Business Guide รู้จักธุรกิจสตาร์ทอัพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

ณัฐวุฒิ วิเศษ.(2552). *คุณลักษณะและความตั้งใจที่จะเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสาขาการเป็นผู้ประกอบการในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

ปานระพี รพีพันธุ์. (2563). Thailand 4.0 ประเทศไทย 4.0 คืออะไร. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.it24hrs.com/2017/thailand-4-0>

ศศิรินทร์ สายะสนธิ. (2563). ทำไม Startup ในไทยไม่ค่อยประสบความสำเร็จ?. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2563. แหล่งที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/760159>

ศุภชัย เหมือนโพธิ์.(2559). *การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์*. ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
**The Belief in Constructing Phra Buddha Pusayakhirī Sri Suvarnabhumi
U-thong District, Suphanburi Province**

เพ็ญรุ่งจรัส ตฤณชาติวณิช,
พระปลัดสมชาย ปโยโค และ พระณัด วฑฒโน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
**Penrungrarat Trinnachatvanich,
Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen)
and Phra Thanat Vaddhano (Butrasawad)**
Mahachulalongkorntajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail: penrungrarus@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างศาสนวัตถุเพื่อการเคารพในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) เพื่อศึกษาคุณค่าความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสาร จากหอสมุด จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างศาสนวัตถุเพื่อการเคารพในพระพุทธศาสนา พบว่า การสร้างศาสนวัตถุโดยเฉพาะพระพุทธรูปเป็นสิ่งที่ได้อานิสงส์มหาศาล จัดเป็นพุทธบูชา คือการแสดงความเคารพ การกราบไหว้ การยกย่องนับถือบุคคลที่ควรเคารพนับถือ เป็นมงคลชีวิต ทั้งยังเป็นพุทธศิลป์อันสูงค่า เป็นสัญลักษณ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเสมือนเครื่องเตือนใจให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม น้อมระลึกถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ และนำพระธรรมคำสั่งสอนนั้นไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสุข ความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต และท้ายที่สุดเข้าถึงความเป็นอริยบุคคล หลุดพ้นจากวัฏสงสาร คือการเวียนว่ายตายเกิดในภพต่าง ๆ ได้

2) ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นสิ่งที่เปี่ยมประโยชน์สูงสุด ควรแก่การสักการบูชาของชาวพุทธ เพื่อทดแทนพระพุทธรูปที่

ใหญ่ที่สุด สูงที่สุด ของประเทศอัฟกานิสถาน ที่ถูกกลุ่มตาลีบันทำลาย เพื่อเรียกศรัทธาชาวพุทธทั่วโลกให้กลับคืนมา เพื่อเป็นที่สักการะบูชาและประกอบกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นมรดกคู่ฟ้าดิน บนแผ่นดินอาณาจักรสุวรรณภูมิ ที่เรียกว่าเมืองอุทองโบราณ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชน ของชุมชน และผู้ที่สนใจทางพระพุทธศาสนา เป็นพระพุทธรูปสักการะของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป เป็นพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี

3) คุณค่าความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภ่อูทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สร้างในดินแดนที่มีความสำคัญและมีคุณค่าในอดีต เป็นดินแดนที่เป็นจุดกำเนิดของพระพุทธศาสนาที่เผยแพร่เข้ามาในดินแดนสุวรรณภูมิ สร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพระราชากุศลแด่พระเจ้าอโศกมหาราช ถวายเป็นพระราชากุศลแด่บูรพมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ เป็นสัญลักษณ์ของเมืองอุทอง เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธทั้งในประเทศและต่างประเทศ นับได้ว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองที่สำคัญองค์หนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์

คำสำคัญ: ความเชื่อ ; พระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ

Abstracts

The three objectives of this research were 1) to investigate the belief of constructing religious images for worship in Buddhism, 2) to investigate the belief in constructing Phra Buddha Pusayakrīrī Sri Suvarnabhumi U-thong District, Suphanburi Province and 3) to study the values of belief in constructing Phra Buddha Pusayakhīrī Sri Suvarnabhumi U-thong District, Suphanburi Province. This qualitative research explored related documents and research works, and field works with in-depth interviews conducted with 10 key informants engaging in constructing Phra Buddha Pusayakhīrī Sri Suvarnabhumi U-thong District, Suphanburi Province.

The results shown that

1) The belief about constructing religious images for worship in Buddhism was found that constructing religious images especially the Buddha images was a meritorious actions deserving mega-merits and counted as the Buddha worship. That was to worship an individual deserved for absolute worship. It was propitiousness for life. It was the noble asset, which was sublime property in the mind and reliance in this life and in the afterlife while being the high value of the Buddhist arts. It symbolized the Buddha alike a reminder to instill the virtuous morality to recall the Dhamma and the Buddha's teaching so as to apply those doctrines for happiness, life growth and finally to become the noble man saved from the cycle of rebirth in various worlds

2) The belief about constructing Phra Buddha Pusayakhīrī Sri Suvarnabhumi U-thong District, Suphanburi Province was found that the image was built to maximize the wild and barren lands to be the site of worship for the Buddhists. This was to replace the most gigantic and the highest Buddha image in Afghanistan destroyed by the Taliban. Phra Buddha

Pusayakhīrī Sri Suvarnabhumi would revive the faith of the faithful around the world and to be the place of administering the rites on the occasion of the holy Buddhist days. It would become the eternal heritage in the land of the Suvarnabhumi Empire called the ancient U-Thong city while being the learning resources for youth, for communities and those who are interested in Buddhism. Also, it would be the Buddhist Compound in Suphanburi Province, the place to forever sustainably centralize the Buddhist mind within the country and foreign countries.

3) The values of belief in constructing Phra Buddha Pusayakhīrī Sri Suvarnabhumi U-thong District, Suphanburi Province were found that it was constructed in the dignified and invaluable site in the past. It was the land given rise to Buddhism which was expanded into the Suvarnabhumi Land. With the evidence from the excavated stone inscription at the Pagoda No.12 on the top of the artificial mountain and the Dhamma Jakara and the Asoka's Stone Pillar at the Pagoda No.11 at the foot of the Tam Tiem mountain. They inspired to construct Phra Buddha Pusayakhīrī Sri Suvarnabhumi U-thong District, Suphanburi Province at this site. It was to proclaim for all to recognize that Buddhism we venerate today has its focal point here and the construction of the new religious site in Suphanburi Province would be the Buddhist invaluable heritage, forever.

Keywords: Belief ; Phra Buddha Pusayakhīrī Sri Suvarnabhumi

บทนำ

พระพุทธรูป หมายถึง รูปเปรียบหรือสัญลักษณ์แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มูลเหตุที่จะมีการสร้างพระพุทธรูปนั้น สืบเนื่องจากพุทธศาสนิกชนระลึกถึงพระพุทธเจ้า และต้องการที่จะสักการบูชา จึงใช้ปูนียัตถุหรือปูนียสถานแบบต่าง ๆ เป็นสื่อแทนพระพุทธเจ้า ร่องรอยที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่พุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา ทำให้ทราบถึงสิ่งสักการบูชาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในยุคที่ยังไม่มีการสร้างพระพุทธรูป (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2513 : 65 ; ธนพันธ์ เมธาพิทักษ์, 2544 : 14) เช่น การใช้รอยพระพุทธรูปหรือพระธรรมจักรและพุทธอาสน์ สมมติแทนพระพุทธเจ้าในงานศิลป์ ลายจำหลักรูปภาพเรื่องพุทธประวัติซึ่งทำเป็นเครื่องประดับพระมหาธาตุเจดีย์ พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นถือเป็นสิ่งแทนองค์พระพุทธเจ้า เพื่อแสดงถึงความเคารพศรัทธาเลื่อมใสต่อพระองค์ (Ven. Kimpicheth Chhon, 2019 : 105-118) บอกเล่าถึงพุทธประวัติว่ามีความเป็นมาอย่างไรและเป็นการสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป พระพุทธรูปที่มีลักษณะเด่นในดินแดนสุวรรณภูมิเริ่มตั้งแต่เมื่อแคว้นสุโขทัยได้รับพระพุทธศาสนาเถรวาทจากลังกา ในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงเมื่อพุทธศตวรรษที่ 19 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561 : 56)

การสร้างพระพุทธรูปจัดว่าเป็นมงคลอย่างยิ่งต่อผู้สร้าง เป็นพุทธานุชา ถือเป็น การสร้างบุญกุศลอย่างยิ่งใหญ่ กษัตริย์ ราชวงศ์ ขุนนาง สามัญชนจึงนิยมสร้างพระพุทธรูปตามกำลังศรัทธาของตน การสร้างนั้นอาจจะสร้างเป็นหมู่คณะหรือเป็นส่วนบุคคลก็ได้ วัสดุที่ใช้ในระยะแรกได้นำเอา ดิน น้ำ และใบโพธิ์จากสังเวชนียสถาน 4 แห่ง คือ สถานที่ประสูติ (ลุมพินีวัน) ตรัสรู้ (พุทธคยา) ปฐมเทศนา (พาราณสี) และ

ปรีนิพพาน (กุสินารา) เก็บมาไว้เพื่อบูชาคุณพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต่อมามีการสร้างรูปอื่นที่เป็นสัญลักษณ์เพื่อระลึกถึงพระพุทธคุณ เช่น ทำดวงตราสัญลักษณ์ประจำสถานที่ต่าง ๆ ขึ้น ด้วยดินเผา หรือแผ่นเงิน เช่นที่เมืองกบิลพัสดุ์สร้างตราดอกบัว หมายถึงมีสิ่งบริสุทธิ์เกิดขึ้น และตราม้า หมายถึงม้ากัณฐกะ ที่เมืองพาราณสีสร้างตราธรรมจักร มีรูปกางหมอบ อันหมายถึงการแสดงธรรมจักร และพระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงสร้างเสาหินอโศกไว้ในสถานที่ประสูติ

การสร้างพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ในประเทศไทย ตามตำนานพุทธประวัติกล่าวว่า ในสมัยพุทธกาล พระเจ้าปเสนทิโกศลแห่งแคว้นโกศล ได้โปรดให้ช่างจำลองพระรูปเหมือนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้น เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธองค์ที่เสด็จไปจำพรรษาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพุทธมารดา นับเป็นการสร้างพระพุทธรูปเป็นครั้งแรก และมีการสันนิษฐานกันว่า พระพุทธรูปนั้น เริ่มสร้างในราวพุทธศตวรรษที่ 7 ตั้งแต่สมัยคันธารราฐ ซึ่งเป็นแคว้นที่อยู่ทางตอนเหนือของอินเดียโบราณ (ปัจจุบันอยู่ในแถบตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถานและตะวันออกของอัฟกานิสถาน) ผู้ริเริ่มสร้างไม่ใช่ชาวอินเดีย แต่เป็นพวกโยนก (กรีก) สันนิษฐานว่าเริ่มสร้างในสมัยพระเจ้าเมนันเดอร์ หรือพระเจ้ามิลินท์ กษัตริย์เชื้อสายกรีกแห่งแคว้นคันธาระ หรือคันธารราฐ (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2553 : 49)

พระพุทธรูปขุขันธ์ศรีสุวรรณภูมิ เป็นพระพุทธรูปแกะสลักองค์ขนาดใหญ่ พระพุทธรูปลักษณะปางโปรดพุทธมารดา ประทับนั่งเหนือพระแท่นดอกบัวตูม พระปฤษฎางค์พิงหน้าผา พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา ยกพระหัตถ์ขวาจับพระครรภ์บริวารกับพระอังกูร บนหน้าผาหุบเขาทำเทียม เป็นพระพุทธรูปแกะสลักภูเขาที่ใหญ่ที่สุดในโลก บริเวณหน้าผาที่ชื่อว่า “ผามังกรบิน” องค์พระพุทธรูปมีความสูง 35 เมตร หน้าตักกว้าง 25 เมตร ซึ่งอยู่ใกล้กับเจดีย์หมายเลข 11 บริเวณเชิงเขาทำเทียมด้านทิศเหนือ ในปี พ.ศ. 2519 ได้มีการขุดพบเสาหินธรรมจักร สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช บริเวณเมืองโบราณอุทอง โดย นายธนิธ อยุธยา อธิบดีกรมศิลปากรในสมัยนั้น เป็นผู้ดำเนินการดูแลและนำไปเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทอง ซึ่งเป็นที่มาของการแกะสลักพระใหญ่ คือพระพุทธรูปขุขันธ์ศรีสุวรรณภูมิ หรือที่เรียกว่า หลวงพ่ออุทอง เดิมพื้นที่บริเวณนี้โรงโม่หินสินสมุทรได้รับการจัดสัมปทานบัตรให้ดำเนินการระเบิดหินได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จนถึงปี พ.ศ. 2538 ก็ถูกยกเลิกสัมปทาน พื้นที่บริเวณด้านหลังเขาทำเทียมที่โรงโม่หินสินสมุทรสัมปทานไปแล้ว ก็ถูกปล่อยเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ไม่มีใครดูแลรักษา โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลอุทองสมัยนั้น ก็ได้ใช้เป็นสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลอุทอง

พระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่ง สิรินนฺโท, ป.ธ. 8) ขณะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ผ่านไปเห็นหน้าผาสูงตระหง่านสวยงามไปด้วยหินที่ตกผลึกแน่นหนาไร้รอยแตกร้าว บนหน้าผาเขาทำเทียม อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสร้างพระพุทธรูปที่แกะสลักบนหน้าผาให้เป็นที่เคารพบูชาสักการะของพุทธศาสนิกชน ทดแทนพระพุทธรูปแกะสลักในประเทศอัฟกานิสถานที่ถูกตาลีบันทำลาย และเรียกศรัทธาของพุทธศาสนิกชนให้กลับคืนมา พระเทพสุวรรณโมลี พร้อมด้วยคณะบุคคลผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธรูปศาสนาจริงพื้นที่และมีความเห็นให้ดำเนินการแกะสลักพระพุทธรูป ณ สถานที่แห่งนี้ พระเทพ

สุวรรณโมลี จึงได้ปรึกษากับพระพรหมเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม, ป.ธ. 9) เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม เจ้าคณะภาค 15 เห็นสมควรให้จัดสร้าง โดยได้ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี ดำเนินเรื่องเพื่อขออนุญาตใช้พื้นที่สร้างพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ให้เป็นสถานที่ศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างยั่งยืนมั่นคงถาวรตลอดไป (ฉมณฺ์คิตฺต แผนสมบูรณฺ์, 2562 : 13-17)

ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขุขันธ์สุวรรณภูมิ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” ซึ่งได้ศึกษาจากการให้ข้อมูลที่สำคัญจากผู้สร้าง ผู้มีส่วนร่วมในการสร้าง ผู้มีจิตศรัทธาในการบริจาค และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้การดำเนินการก่อสร้างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ได้รับข้อมูลจากคัมภีร์ หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำมารวบรวม ประมวลสิ่งที่เห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาในเรื่องนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างศาสนวัตถุเพื่อการเคารพในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขุขันธ์สุวรรณภูมิ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขุขันธ์สุวรรณภูมิ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

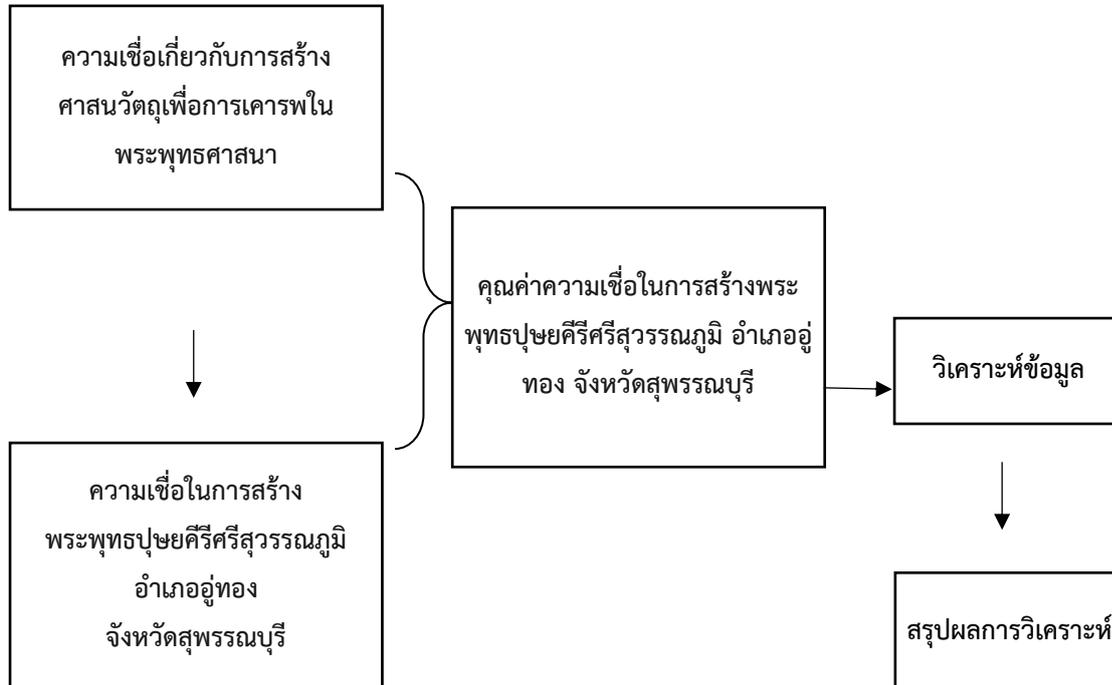
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเน้นการศึกษาทางเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Fields Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

การศึกษาจากเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการวิเคราะห์ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขุขันธ์สุวรรณภูมิ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Work) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก มีแบบสัมภาษณ์และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอและสมุดจดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา นำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภ่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อทราบปัญหาที่ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างศาสนวัตถุเพื่อการเคารพในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภ่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และวิเคราะห์คุณค่าความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภ่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยสามารถตอบประเด็นดังกล่าวได้โดยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างศาสนวัตถุเพื่อการเคารพในพระพุทธศาสนา

“พระพุทธรูป” เป็นศาสนวัตถุอย่างหนึ่ง หมายถึง รูปที่สร้างขึ้นมาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้ที่ตั้งพระพุทธศาสนาขึ้น เพื่อให้ผู้นับถือได้กราบไหว้บูชา ระลึกถึงพระธรรมคำสั่งสอน และน้อมนำพระธรรมคำสั่งสอนนั้น ไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อความหลุดพ้นในวัฏสงสาร คือ การเวียนว่ายตายเกิด (Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen), Phramaha WeeratisVarinto (Inthapho) and Yota Chaivoramankul, 2020 : 1331-1341) ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปเชื่อว่าจะได้านิสงส์มาก อำนาจแห่งกุศลที่สร้างพระพุทธรูปจะส่งผลให้เกิดเป็นคนรูปงาม มีบุคลิกสง่าเป็นที่เคารพรักใคร่ของบุคคลโดยทั่วไป มีอิสรียศ บริวาร ทรัพย์สมบัติ ตลอดจนความสุขสถาพร ไม่เป็นโรคภัย

วิกาล ปิดอบายภูมิ และส่งผลให้ปฏิสนธิในสุคติภูมิทันทีในสมัยกาลมรณะแล้ว หากมีอารมณ์ในกุศลกิจนั้นปรากฏให้จิตก่อนจุติ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมพุทธศิลป์ให้เจริญแพร่หลาย มีศาสนสถาน คือ วัดเป็นศูนย์รวมใจเป็นทั้งแหล่งขายโอกาสทางการศึกษา เป็นแหล่งส่งเสริมเศรษฐกิจ ความเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันระหว่างวัดกับชุมชน (พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร และคณะ, 2563 : 63-80) ทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นเมืองที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประชาชนในชุมชนผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงได้มีโอกาสเสนอแนะความคิดร่วมกันในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน เป็นแสดงออกถึงการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย

2. ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยศรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

การสร้างพระพุทธรูปแกะสลักบนหน้าผาที่มีความสำคัญ เพื่อทดแทนพระพุทธรูปที่ถูกตาลิบันทำลายในประเทศอัฟกานิสถาน เป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อให้ผู้ที่ได้มากราบไหว้ได้ยอนรำลึกถึงดินแดนเมืองอุทองโบราณ จุดศูนย์กลางของอาณาจักรสุวรรณภูมิ อันได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่มีการค้าพาณิชย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชมพูทวีป และจากการที่ได้ขุดพบธรรมจักรพร้อมเสาศิลา ขุดพบศิลาจารึกคำว่า “ขยศรี” ยิ่งเป็นแรงจูงใจให้เห็นว่าสถานที่แห่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นในการเผยแผ่พระศาสนาของพระโสณะเถระ และพระอุตตระเถระในดินแดนสุวรรณภูมิ ผู้ร่วมก่อสร้างทั้งหลายจึงมีแนวความคิดที่อยากจะพลิกฟื้นความเจริญรุ่งเรืองทางด้านพุทธศาสนาให้กลับคืนมาเหมือนครั้งในอดีต ให้เป็นแหล่งอารยธรรมในการเรียนรู้ของเยาวชน พุทธศาสนิกชน ชุมชนในท้องถิ่น บุคคลทั่วไป และเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระเจ้าอโศกมหาราช เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่บูรพมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ เป็นสัญลักษณ์ของเมืองอุทอง เป็นพระพุทธรูปสักการะของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป เป็นอุทยานทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของจังหวัดสุพรรณบุรี พระธรรมพุทธิมงคล (สอิ่ง สิรินนโท) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี เจ้าอาวาสวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ประชาชนโดยทั่วไป หน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการก่อสร้าง ได้ร่วมแรงร่วมใจระดมความคิด แรงกาย ทุนทรัพย์ และช่วยเหลือให้การก่อสร้างสำเร็จไปได้ด้วยดี

3. วิเคราะห์คุณค่าความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปขยศรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิเคราะห์คุณค่าด้านพุทธศิลป์

พระพุทธรูปขยศรีศรีสุวรรณภูมิเป็นมรดกของพระพุทธศาสนา โดยไม่จำกัดว่าเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นของพระพุทธศาสนาโดยตรง เมื่อบุคคลเมื่อได้มาสักการะหรือมาเห็น ศรัทธาย่อมเกิดขึ้น นั่นก็คือกัมมัสถา ศรัทธาที่เกิดจากการกระทำของบุคคล ด้วยความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย เมื่อเกิดความเลื่อมใส

ในพระรัตนตรัยแล้ว ก็จะเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจกับบุคคลทั้งหลายที่ยังไม่ศรัทธาให้เกิดศรัทธาขึ้นได้ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นพุทธมงคล เป็นมงคลแก่ผู้ที่มากราบไหว้ สักการบูชา อันนี้เป็นคุณค่าที่สูงสุดของพระพุทธรูป เป็นคุณค่าที่ประมาณค่าไม่ได้ เป็นสิ่งมีคุณค่ามหาศาล (ฉมณฺ์คิต ฌานสมบุรณฺ์, 2563 : 43) เป็นความภาคภูมิใจของพุทธศาสนิกชนที่ได้ร่วมกันสร้างพระพุทธรูปองค์นี้ที่เป็นพุทธศิลป์แกะสลักบนหน้าผาหิน ดังคำกล่าวที่ว่า “หนึ่งเดียวในไทย ยิ่งใหญ่ในโลก มรดกคู่ฟ้าดิน (พระธรรมพุทธิมงคล (สอิ่ง สิรินนโท), 2563 : สัมภาษณ์)

สรุป พระพุทธรูปขุขยศิริศรีสุวรรณภูมิ พุทธรูปแกะสลักบนหน้าผา พุทธศิลป์สมัยรัตนโกสินทร์ ปางโปรดพุทธมารดา พุทธลักษณะงดงาม พระพักตร์ยิ้ม เมื่อได้กราบไหว้แล้วเกิดความปิติ เป็นพุทธานุสสติ ให้น้อมระลึกถึงพระคุณ พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ พระพุทธรูปที่สร้าง เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าเพื่อบอกให้เราทราบว่า พระพุทธศาสนาที่เรานับถือกันอยู่ทุกวันนี้ มีจุดรวมกันอยู่ ณ ที่ตรงนี้ จึงได้สร้างพระพุทธรูปไว้เป็นอนุสรณ์ ให้เป็นที่เคารพสักการะของชาวพุทธ ให้เป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสุพรรณบุรี วันสำคัญให้มีการสวดมนต์ เวียนเทียนและมีกิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า การสร้างพระพุทธรูปมีส่วนช่วยในการพัฒนาจิตใจ

วิเคราะห์คุณค่าด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

การสร้างพระพุทธรูปขุขยศิริศรีสุวรรณภูมิมีส่วนช่วยในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพราะสถานที่แห่งนี้ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการจัดกิจกรรมทางศาสนา เป็นสถานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้าใจและเข้าถึงหลักคำสอน หนึ่งในคุณสมบัติของอุบาสก 5 คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (ทำบุญการ) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13 ; สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2561 : 67) พร้อมทั้งนำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติให้เกิดผล สามารถนำไปใช้พัฒนาชีวิตเตรียมพร้อมปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปสังคม (พระครูสิทธิธรรมมาภรณ์ และคณะ, 2563 : 219-229) พุทธศาสนิกชนสามารถใช้วาทีศิลป์ หรือความสามารถในการเขียนบทความเอกสาร ตำราต่าง ๆ ชี้แจง ขยายความรู้ความเข้าใจถึงหลักการที่สำคัญและเป็นสากลของพระพุทธศาสนา เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาแทนที่อดีต ด้วยใจที่เป็นกลาง (สุวรรณณี ฮ้อแสงชัย และคณะ, 2563 : 180-192) มีการได้เรียนรู้ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตสูงชันการดำเนินชีวิตก็มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุขและมีฐานะในอนาคตที่มั่นคง (พระครูสุตภัทรธรรม และคณะ, 2563 : 262-273) พระพุทธรูปขุขยศิริศรีสุวรรณภูมิได้อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญ ประวัติความเป็นมาของพระพุทธรูป หลักธรรมคำสอนและสถานที่ ทำให้เยาวชน หรือนักเรียนได้เห็นถึงคุณค่า ช่วยกันทำนุบำรุงพระศาสนาสืบต่อไป (วันฤดี วงศ์ตติกานต์, 2563 : สัมภาษณ์) ทำให้คนรุ่นหลังได้รู้ประวัติความเป็นมา เกิดความซาบซึ้ง รัก หวงแหน รักษาและสืบทอดดินแดนที่มีความสำคัญแห่งนี้ และการที่ได้มีโอกาสร่วมบุญ ทำบุญสร้างพระใหญ่ มีโอกาสได้ทำนุบำรุงพระศาสนา ถือเป็นมงคลสูงสุดของชีวิต ได้ร่วมสร้างถาวรวัตถุที่มีความสำคัญต่อส่วนรวม ต่อบ้านเมือง เกิดความปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง เกิดความภาคภูมิใจ เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น (ทองสุข เหลืองเว ชการ,

2563 : สัมภาษณ์) และสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง คือทำอย่างไรให้พระพุทธรูปเกิดมีชีวิตจิตใจขึ้นมา ไม่ใช่ก้อนหินก้อนหิน แต่มีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพ ศรัทธาของพุทธศาสนิกชนผู้มากราบไหว้ นั่นก็คือการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วม (พระครูโสภณวิธานวัตร (นิคม ญฐวโร), 2563 : สัมภาษณ์)

สรุป พระพุทธปุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ ปางโปรดพุทธมารดา เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นตัวแทนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อบุคคลได้มากราบไหว้แล้ว จะได้น้อมนำใจให้ระลึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวจังหวัดสุพรรณบุรีและพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปและเป็นสถานที่ ๆ สำคัญในการทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มาไหว้พระ สวดมนต์ เวียนเทียน ปฏิบัติธรรม ศึกษาธรรม เป็นสถานที่พัฒนาจิตใจ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ ได้เห็นสถานที่จริง ได้รับความรู้ ความเข้าใจในการเชื่อมโยงทางพระพุทธศาสนา จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นถึงความพยายามของบรรพบุรุษในการทำนุบำรุงพระศาสนา เพื่อที่จะได้ดำเนินรอยตามในการหวงแหน บำรุงรักษาและจรรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป

วิเคราะห์คุณค่าด้านความสัมพันธ์กับดินแดนสุวรรณภูมิในอดีต

มูลเหตุในหนึ่งในการสร้างพระพุทธปุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ ณ สถานที่แห่งนี้ เกิดจากการที่ได้ขุดพบก้อนหิน 1 ก้อน ที่เจดีย์สมัยทวารวดี เป็นศิลาจารึกที่เขียนไว้ว่า “ปุษยคีรี” เป็นภาษาปัลลวะ คือภาษาอินเดียเก่าแก่ จึงทำให้สันนิษฐานว่า ที่ตรงนี้เป็นดินแดนเก่า และขุดพบศิลาจารึก ก็เลยใช้ชื่อพระพุทธรูปที่สร้างว่า “พระพุทธปุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ” คือได้สร้างตรงดินแดนที่เป็นสุวรรณภูมิเก่า ถือเป็นดินแดนที่พระโสณะและพระอุตตระได้มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรกในประเทศไทย โดยได้มีการเชื่อมโยงจากหลักฐานในอดีต จึงทำให้ทราบว่า เมืองตรงนี้มีร่องรอยของความเจริญทางด้านพระพุทธศาสนา จากหลักฐานที่ค้นพบ ประกอบกับชื่อขององค์พระ ก็มีมาจากการขุดพบ จากเจดีย์หมายเลข 11 ในเขตเมืองโบราณอู่ทอง มีความหมายว่า “ภูเขาแห่งดอกไม้” (เดชา ก่อเกิด, 2563 : สัมภาษณ์) จากการสำรวจค้นพบของนักโบราณคดีสถาบันศึกษาทางทะเลและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แห่งโอริสสา ได้สำรวจพุทธสถานโบราณ ที่เนินเขาลังกุฎีในรัฐโอริสสา ได้ขุดพบหลักฐานและจารึกมากมายที่ยืนยันได้ว่า บริเวณนี้คือ ปุษยคีรีมหาวิหาร หรือสังฆาราม ที่พระถังซำจั๋งได้กล่าวไว้ในบันทึก สลุปที่ถูกค้นพบนั้นได้สร้างในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช จึงควรที่จะเป็นไปได้ว่าชื่อปุษยคีรีสังฆารามแห่งแคว้นกลิงคะ จะมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับชื่อเขาปุษยคีรีหรือเขาทำเทียมในเมืองโบราณอู่ทอง

สรุป จากหลักฐานที่ปรากฏทำให้ทราบว่า ดินแดนแห่งนี้มีความเชื่อมโยงกับดินแดนสุวรรณภูมิในอดีต เป็นจุดกำเนิดของพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งอารยธรรม มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่เรียกว่า “วัฒนธรรมทวารวดี” มีศูนย์กลางแห่งแรกอยู่ที่ “เมืองอู่ทองโบราณ” ในราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 16 หรือประมาณ 1,000

– 1,500 ปีมาแล้ว มีการค้นพบโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่สันนิษฐานได้ว่าเป็นอิทธิพลอินเดียที่เก่าแก่ที่สุดที่พบในประเทศไทย จากการเปรียบเทียบรูปแบบศิลปะกับอินเดีย เมืองโบราณอู่ทอง จึงถือเป็นแหล่งกำเนิดพุทธศาสนาและพุทธศิลป์แห่งแรกของประเทศไทย และเป็นพื้นที่ ๆ พระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์แห่งราชวงศ์โมริยะของอินเดียทรงส่งสมณทูต 2 รูป คือพระโสณะเถระกับพระอุตตระเถระมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 3 หรือราว 23,000 ปีมาแล้ว

สรุปได้ว่าการสร้างพระพุทธรูปขยศรีศรีสุวรรณภูมิ ก่อให้เกิดคุณค่าและคุณูปการหลายอย่างในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ 1) คุณค่าทางด้านพุทธศิลป์ ได้เกิดการสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญเป็นพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ ที่สร้างจากหินทรายและแกะสลักบนหน้าผาแบบลอยองค์ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย 2) คุณค่าทางการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ดูแลรักษาศาสนวัตถุที่ได้ก่อสร้าง ได้ปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ 3) คุณค่าทางความสัมพันธ์กับดินแดนสุวรรณภูมิในอดีต ได้รับรู้เรื่องราว การเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิวัฒนาการของความเจริญทางพุทธศาสนา อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การก่อสร้างพระพุทธรูปขยศรีศรีสุวรรณภูมิเป็นมรดกของพระพุทธศาสนา เป็นมรดกของพุทธศาสนิกชนโดยรวม เป็นความเจริญทางด้านพุทธศิลป์ เมื่อบุคคลได้มากราบไหว้บูชาแล้ว ย่อมมีความปิติอิ่มเอิบใจ ที่ได้เหมือนกับมาเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ มีความอึดอ้อมใจในการได้มีส่วนร่วมในการก่อสร้าง ในการบริจาคทุนทรัพย์ ในการร่วมแรงร่วมใจในด้านต่าง ๆ ย่อมถือได้ว่ามีส่วนร่วมในการทำนุบำรุง จรรโลงพระศาสนาให้วัฒนาถาวร อยู่คู่สถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่คู่ประเทศไทย และอยู่เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชน ประชาชนอำเภออู่ทอง ประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี มีความปิติยินดีและมีความภาคภูมิใจ ที่ได้มีพระพุทธรูปที่สำคัญเกิดขึ้นในบ้านเมืองของตน ถือเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองที่สำคัญองค์หนึ่ง ที่เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์

จังหวัดสุพรรณบุรีและพุทธศาสนิกชนทุกท่าน รู้สึกโชคดี ที่พระธรรมพุทธิมงคลได้มาสร้างพุทธสถานแห่งนี้ให้เป็นสถานที่ ๆ พุทธศาสนิกชนได้มาทำกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ได้มากราบไหว้ขอพรพระพุทธรูปขยศรีศรีสุวรรณภูมิ ได้มาเห็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในอดีต ได้มาเพิ่มพูนศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้มาเห็นองค์พระพุทธรูป เปรียบเสมือนได้เข้าเฝ้าพระพุทธองค์ ได้ระลึกนึกถึงพระธรรมคำสั่งสอน และในท้ายที่สุดได้น้อมนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนเหล่านั้นไปประพฤติ ปฏิบัติ ดำรงตนให้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีความกตัญญูแก่ต่อพระพุทธศาสนา เพื่อความวัฒนาถาวรของ ส่วนรวมและศาสนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะในเชิงการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในเชิงการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

(1) รัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ จะทำอะไรให้สถานที่แห่งนี้อยู่คู่ฟ้าดิน เป็นมรดกอันล้ำค่าของแผ่นดิน สมดังเจตนารมณ์ของพระธรรมพุทฺธมิ่งมงคลที่ว่า “หนึ่งเดียวในไทย ยิ่งใหญ่ในโลก มรดกคู่ฟ้าดิน”

(2) ควรมีการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ชวนเชิญให้ประชาชนเดินทางมายังสถานที่แห่งนี้ แสดงเอกลักษณ์อันโดดเด่นของพระพุทธรูปและสถานที่ อำนวยความสะดวกให้พุทธศาสนิกชนได้มาร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ควรมีการศึกษาในการดูแล รักษาองค์พระพุทธรูปและสถานที่
- (2) ควรมีการศึกษารูปแบบที่น่าสนใจในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
- (3) ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในด้านการประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จักและเห็นถึงความสำคัญของพระพุทธรูปและสถานที่แห่งนี้
- (4) ควรมีการศึกษาในการช่วยอุดหนุนมูลนิธิฯ เพื่อเป็นการช่วยเหลือพระสงฆ์ในการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ฉมณฺ์คิด แผนสมบูรณฺ์. (2562). *สารคดี พระพุทธรูปขุขยคีรีศรีสุวรรณภูมิ หนึ่งเดียวในไทย ยิ่งใหญ่ในโลกมรดกคู่ฟ้าดิน*. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- ชนพันธฺ์ เมธาพิทักษฺ์. (2544). *พระพุทธรูปปฏิมากรกับเรื่องราวความเป็นมา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญกิจ,
- พระครูสิทธิธรรมมาภรณ์ และคณะ. (2563). พระพุทธรูปศาสนากับการบริหารทรัพยากรมนุษย์. *Journal of Modern Learning Development*, 5 (3), 219-229.
- พระครูสุตภทฺ์ธรรม และคณะ. (2563). *Journal of Modern Learning Development*, 5 (2), 262-273.
- พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกรม และคณะ. (2563). จิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชนและความเป็นเมืองเชิงพุทธ ในจังหวัดนครปฐม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3 (1), 63-80.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2553). *พระพุทธปฏิมาสยาม*. กรุงเทพมหานคร: มิวเซียมเพรส.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2513). *ตำนานพระพุทธเจดีย์*. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: เพ็ทแอนด์โฮม,
- สัมภาษณ์ นางสาววันฤดี วงศ์ตีกานต์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลอุ้มทอง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, 13 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ นายฉมณต์คิด แผนสมบุรณ์ ประชาสัมพันธ์โครงการแกะสลักพระพุทธบุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, 13 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ นายเดชา ก่อเกิด ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี, 5 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ นายทองสุข เหลืองเวชการ เจ้าของร้านขายยาเหลืองเวชภัณฑ์ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, 13 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ พระครูโสภณวีรานุวัตร, (นิคม ญฐฐวโร) รองเจ้าอาวาสวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร, 5 มีนาคม 2563.
- สัมภาษณ์ พระธรรมพุทธิมงคล (สอิ่ง สิรินนฺโท) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี เจ้าอาวาสวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี, 5 มีนาคม 2563.
- สุวรรณณี ฮ้อแสงชัย และคณะ, (2563). มุมมองการศึกษาเชิงปรัชญาการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสันติวิธี. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4 (1), 180-192.
- Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen), Phramaha WeeratisVarinto (Inthapho) and Yota Chaivoramankul. (2020). The Active Ageing in Buddhist Way Index Development of the Elderly in Retired Government Official Group. *Solid State Technology*, 63 (2s), 1331-1341.
- Ven. Kimpicheth Chhon. (2019). Life and Hope Association: Engaged Buddhist Strategy Transforming Compassion into Social Action. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 3 (2), 105-118.

รูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์

ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย

Model of Public-Mindedness and Public Service Instillation for Buddhist University in Loei Province

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร¹ พระรุ่งโรจน์²

ทวีศักดิ์ ไครบุตร³ จินฉนวนันท์ แทนพันธ์⁴ ณัฐพงษ์ ขจรแสงเจริญ⁵

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง¹⁻⁴

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด⁵

Phramaha Vichien Dhammavajiro¹ Phra Rungrot² Taweesak Khaibut³

Techatat Paksangkhan⁴ Nuttapong Khachornsangcharoen⁵

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Thailand¹⁻⁴

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus, Thailand⁵

Corresponding Author, E-mail: vichien.sai@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย และ (2) พัฒนารูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย ประชากร ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งในจังหวัดเลย จากการสุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 200 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งมีเจตคติที่ดีต่องานจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, $S.D. = 0.75$) นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางสังคมด้านจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเกือบทุกครั้ง ($\bar{X} = 4.05$, $S.D. = 0.78$) นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งได้ส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนิสิตนักศึกษาด้วย เพราะงานจิตอาสาคือความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการเข้าไปแก้วิกฤตการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ จากการสัมภาษณ์นักศึกษา พบว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์มีความโดดเด่นด้านกิจกรรมจิตอาสา และควรมีแนวนโยบายที่ชัดเจนด้านจิตอาสาและการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์แก่นักศึกษา ซึ่งนักศึกษาเองก็พร้อมที่จะขับเคลื่อนและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่จัดขึ้นอย่างเต็มกำลังความสามารถ จิตอาสาที่มีรูปแบบที่ชัดเจน คือ นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อ

* วันที่รับบทความ: 18 สิงหาคม 2563; วันแก้ไขบทความ 25 กันยายน 2563; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: August 18, 2020; Revised: September 25, 2020; Accepted: December 30, 2020

กิจกรรมจิตอาสา การรับรู้ความสามารถของตน การเห็นคุณค่าในตนเอง สิ่งจูงใจให้เกิดจิตอาสา พฤติกรรมที่แสดงออกทางสังคม การมีตัวแบบด้านจิตอาสา และมีการสนับสนุนทางสังคม

คำสำคัญ: รูปแบบ; จิตอาสา; การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

Abstracts

The objectives of the research were (1) to study the model of public-mindedness and public service instillation for Buddhist university students in Loei province, and (2) to develop the model of public-mindedness and public service instillation for Buddhist university students in Loei province. The population of the research was a total of undergraduate students in both Buddhist universities in Loei; namely, Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus and Loei Buddhist College, Mahachulalongkorn rajavidyalaya University, and 200 students were selected as the research samples. The research instruments used for data collection comprised of the five-point rating scale questionnaire and in-depth interview. The statistics used for data analysis consisted of mean and standard deviation. The findings of the research were as follows: The attitude of students from both Buddhist universities on public-mindedness and public services was found to be overall at a high level ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.75). Their social behaviour on public-mindedness and public services was found to be overall at a high level ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.78). It was meant that every student was always ready to participate in public minded activities and public services. Besides, both Buddhist universities were recommended to promote the students' public-mindedness and public services because voluntariness was a person's awareness of social problems and it encouraged him or her eager to help the society, to solve existing crisis by perceiving rights, duties and responsibilities, and to realize his/her own power capable to solve the problems. The results from the student interview revealed both Buddhist universities were outstanding on voluntary activities of the students, but the universities' distinct policies on the students' public-mindedness and public services. At the same time, the students were ready to move on and participate in the university-run activities as perfectly as possible. Public-mindedness was distinct in its formation, which consisted of the students' attitude on voluntary activities, perception of their own capability, self-esteem, motivation for voluntariness, social behavior, voluntary role-model and social support.

Keywords: Model; Public-Mindedness; Public Services

บทนำ

มนุษย์เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่ามากที่สุดและการทำงานที่มนุษย์ที่มีความสำคัญสูงสุดนี้มีคุณค่าอย่างสมบูรณ์ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาให้มีความรู้ ประสบการณ์ รัฐบาลจึงได้กำหนดหน่วยงานต่างขึ้นมาเพื่อที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยแบ่งระดับการจัดการศึกษาเป็นชั้น ๆ ตั้งแต่ขั้นต้นคือระดับอนุบาล จนถึงระดับสูงคือ ระดับอุดมศึกษา การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น มุ่งเสริมสร้างความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เน้นในด้านการค้นคว้า และการพัฒนาความเป็นนักวิชาการ (สำนักงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : ออนไลน์) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เกี่ยวกับการ

ส่งเสริมด้านศีลธรรม จริยธรรม รัฐบาลได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ที่เน้นแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องปฏิรูปกระบวนการพัฒนาครูที่มีอยู่ควบคู่กับการปรับปรุงกระบวนการผลิตครูเพื่อให้ได้คนดี คนเก่ง มาเป็นครู โดยพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาการและทักษะในการถ่ายทอดความรู้ที่มีระบบการประกันคุณภาพที่ได้มาตรฐานทุกชั้นตอน มีนโยบายหลักที่สำคัญประการหนึ่งคือ มุ่งปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของการอุดมศึกษาให้สูงขึ้น โดยเน้นการยกระดับคุณวุฒิและประสิทธิภาพการสอนของคณาจารย์ ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทยมีสองแห่งคือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานคือตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยทรงโปรดเกล้าสถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ.2436 และพ.ศ.2439 ตามลำดับ และต่อมา พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้มีการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งขึ้นคือ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 โดยยกฐานะให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมให้บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2553 : ออนไลน์) อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต่างก็มีบริบทที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับภูมิหลังด้านวัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ความเชื่อ การศึกษา และประสบการณ์ของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง

กิจกรรมจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เป็นภารกิจสำคัญที่มีต่อสังคมเป็นพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ซึ่งได้ดำเนินงานด้านนี้มาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีรูปแบบเฉพาะตัวที่มีจุดเด่นและเป็นแบบแผนมีการจัดการกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือของผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรและนักศึกษา ภารกิจการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสาสามารถทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสังคม เป็นงานบริการวิชาการและการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม หัวใจสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะจิตอาสาที่สามารถพัฒนาพร้อมกัน สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องนำองค์ความรู้เชิงทฤษฎีมาปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับนักศึกษาในปัจจุบัน เริ่มจากตัวนักศึกษาเองที่จะต้องมียุติธรรมโดยความสมัครใจโดยไม่ต้องบังคับ การพัฒนาจิตอาสาสามารถสอดแทรกได้ในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การช่วยเหลือเพื่อนที่ทำการบ้านไม่ได้ก็เป็นจิตอาสาชนิดหนึ่ง หรือการประหยัดน้ำ ไฟฟ้า การจัดทำโครงการจิตอาสาที่ออกไปนอกโรงเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาเท่านั้น แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนในแต่ละชุมชนท้องถิ่น

จากการปฏิบัติงานด้านจิตอาสาของนักศึกษาที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ซึ่งมี ภาระหน้าที่โดยตรงในช่วยอบรมบ่มนิสัย ปลูกฝังความรู้ คุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา และการบำเพ็ญ สาธารณะประโยชน์ ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พึงปรารถนาอื่น ๆ ให้กับนักศึกษามีความสนใจ ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมจิตอาสาและการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างเสริมด้านจิตอาสาและ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษาในส่วนที่บกพร่องเพื่อให้มีคุณธรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 ที่มีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษามีความรู้คู่ คุณธรรม ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมทางด้านคุณธรรมของนักศึกษาเพื่อเป็นพลเมืองดีของครอบครัว สังคม และ ประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย สงฆ์ในจังหวัดเลย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย สงฆ์ในจังหวัดเลย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถาม และการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed Method Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลการวิจัย การสังเกตการณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาปีที่ 1 – 5 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย สงฆ์จังหวัดเลยทั้ง 2 แห่ง คือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง และมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย จำนวน 200 รูป/คน

2. เทคนิคและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย จำนวน 200 รูป/ คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ สาขาวิชา ชั้นปีที่กำลังศึกษา สถาบันการศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมด้านจิตอาสา แบ่งเป็น (1) พฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตใจ (มโนสำนึก) ประกอบด้วย (1.1) การรับรู้ความสามารถของตน และ (1.2) การเห็นคุณค่าในตนเอง และ (2) พฤติกรรมที่แสดงออกทางสังคม ประกอบด้วย (2.1) การมีตัวแบบด้านจิตอาสา (2.2) การสนับสนุนทางสังคม และ (2.3) สิ่งจูงใจให้เกิดจิตอาสา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ลักษณะข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ สาขาวิชา ชั้นปีการศึกษา สถาบันการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับเจตคติเกี่ยวกับจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตามตัวแปร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกทางสังคมด้านจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามตัวแปร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 4 เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Open Form) เป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบได้แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งผู้วิจัยจะประมวลคำตอบโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.2 แบบสัมภาษณ์นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้อีกส่วนหนึ่งคือ แบบสัมภาษณ์นักศึกษาเกี่ยวกับจิตอาสาและการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

5. การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความตรงและความเชื่อมั่นได้ดำเนินการ ดังนี้

5.1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2 สร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย เครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยเองภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด เมื่อสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา จากนั้นนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้เสนอแนะไว้มาแก้ไข และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะที่คล้ายกันกับประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง และ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย จำนวน 30 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้มอบหมายให้คณะนักวิจัยไปทำการทดลองเพื่อตรวจสอบว่า แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตรงกับวัตถุประสงค์หรือผู้ตอบเข้าใจความหมายของข้อความมากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง การทดลองมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach) เรื่องรูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย ผลที่ได้จากการทดลองแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) เท่ากับ .975 มีผลใช้ได้ จากนั้นจึงได้นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเกิดความสมบูรณ์เสร็จแล้วจึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 6.1 ศึกษาสำรวจสภาพโดยทั่วไปของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย
- 6.2 สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้
- 6.3 แจกแบบสอบถามแก่นักศึกษา
- 6.4 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว นำมาจัดเรียงข้อมูลลงรหัส
- 6.5 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป
- 6.6 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักศึกษา
- 6.7 การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ แล้ว

นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

6.8 การวิเคราะห์ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการทำกิจกรรมจิตอาสา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

6.9. สัมภาษณ์นักศึกษา ตามแบบสอบถามข้อมูลที่กำหนดขึ้น

6.10. การสร้างองค์ความรู้ใหม่รูปแบบจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

7.1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

7.2 เจตคติและพฤติกรรมที่แสดงออกต่องานด้านจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย โดยการหาค่า (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

7.3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์จังหวัดเลย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

7.4 เรียบเรียงข้อมูลที่จะจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากแบบสัมภาษณ์ตามข้อมูลจริงที่ได้รับมาจากกลุ่มเป้าหมาย

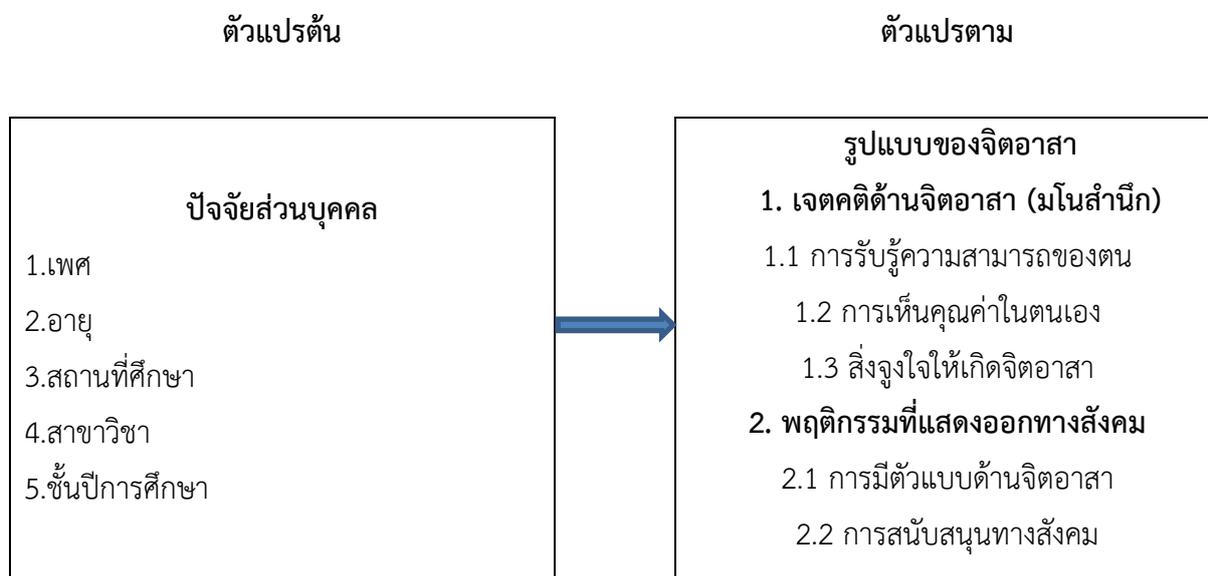
8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้

8.1 สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

8.2 สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé) (นิภา เมธาวิชัย, 2543 : 128)

กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาสำรวจข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ นิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งในจังหวัดเลย คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 200 รูป/คน สำหรับเทคนิคและวิธีการในการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ การแจกแบบสอบถามโดยการสุ่มตัวอย่างจากนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท คือ จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์นิสิตนักศึกษาโดยตรง และการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม แบบสอบถามในการศึกษาคั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด และแบบสอบถามแบบปลายเปิด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน โดยผลการวิจัยพอสรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 135 รูป/คนส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง มีค่าความถี่เท่ากับ 75 คิดเป็นร้อยละ 55.56 เป็นนักศึกษาเพศชาย มีค่าความถี่เท่ากับ 45 คิดเป็นร้อยละ 33.33 และเป็นนักศึกษาเพศบรรพชิต 15 มีค่าความถี่เท่ากับ 15 คิดเป็นร้อยละ 11.11

นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีค่าความถี่เท่ากับ 77 คิดเป็นร้อยละ 57.04 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 21-35 ปี มีค่าความถี่เท่ากับ 47 คิดเป็นร้อยละ 34.82 อายุระหว่าง 36-50 ปี มีค่าความถี่เท่ากับ 6 คิดเป็นร้อยละ 4.44 อายุระหว่าง 51-60 ปี มีค่าความถี่เท่ากับ 3 คิดเป็นร้อยละ 2.22 และอายุ 61 ปีขึ้นไปมีค่าความถี่เท่ากับ 2 คิดเป็นร้อยละ 1.48

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง มีค่าความถี่เท่ากับ 94 คิดเป็นร้อยละ 69.62 และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย มีค่าความถี่เท่ากับ 41 คิดเป็นร้อยละ 30.

นักศึกษาส่วนใหญ่ เป็นนักศึกษาจากสาขาวิชาการปกครอง มีค่าความถี่เท่ากับ 46 คิดเป็นร้อยละ 34.07 รองลงมาคือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มีค่าความถี่เท่ากับ 35 คิดเป็นร้อยละ 25.92 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มีค่าความถี่เท่ากับ 33 คิดเป็นร้อยละ 24.44 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มีค่าความถี่เท่ากับ 14 คิดเป็นร้อยละ 10.38 และสาขาวิชาพุทธศาสตร์ มีค่าความถี่เท่ากับ 7 คิดเป็นร้อยละ 5.19

นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีค่าความถี่เท่ากับ 52 คิดเป็นร้อยละ 38.52 รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 2 มีค่าความถี่เท่ากับ 47 คิดเป็นร้อยละ 34.82 ชั้นปีที่ 3 มีค่าความถี่เท่ากับ 24 คิดเป็นร้อยละ 17.78 และชั้นปีที่ 4 มีค่าความถี่เท่ากับ 12 คิดเป็นร้อยละ 8.88 ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 5 ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เจตคติด้านจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ นักศึกษามีเจตคติด้านจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.75) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า คนที่มีจิตอาสาช่วยเหลือคนอื่นย่อมได้รับยกย่องจากสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ ฉันมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน ไม่มีอคติต่อเพื่อน ๆ ฉันมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุตามเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.79) และเมื่อเห็นคนอื่นประสบภัย ฉันคิดที่จะเข้าช่วยเหลือในทันที มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.75) สรุปวิเคราะห์โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษามีเจตคติด้านจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ระดับมากทุกข้อ

ตอนที่ 3 พฤติกรรมที่แสดงออกทางสังคมด้านจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับเกือบทุกครั้ง ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.78) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า เมื่อเพื่อนไม่ได้นำอุปกรณ์การเรียนมาฉันจะแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้เพื่อนได้ใช้ด้วย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.70) รองลงมา คือ ฉันยินดีช่วยเหลือสังคม และทำประโยชน์เพื่อสังคมเมื่อมีโอกาส ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.70) รองลงมาอีกข้อหนึ่งคือ ฉันมักจะให้กำลังใจ/คำแนะนำเมื่อเพื่อนกำลังมีความทุกข์ หรือประสบปัญหา ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.71) และฉันจะให้ความสนใจเฉพาะเรื่องราวของตนและคนในครอบครัวของฉันเท่านั้น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.03) วิเคราะห์ภาพรวมโดยสรุป พบว่า นักศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกทางสังคมด้านจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์อยู่ในระดับเกือบทุกครั้งทุกข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบแบบสอบถามข้อนี้จำนวน 40 ฉบับ ได้เสนอแนะ อันดับที่ 1 คือ เพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้กับผู้เรียน มีร้อยละ 20 อันดับที่ 2 และที่ 3 มีเท่ากันคือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ มีอะไรต้องปรึกษากัน เพื่อที่จะเป็นหนึ่งอันเดียวกันในการบำเพ็ญประโยชน์ด้านจิตอาสา และเป็นสิ่งที่ดีในการทำงานเพื่อส่วนรวม...แต่ควรจะพัฒนาในสิ่งที่ใกล้ตัวก่อน ก่อนที่จะไปพัฒนาข้างนอกมหาวิทยาลัย...ห้องเรียน อาคารเรียน ห้องน้ำ ห้องประชุม สกปรกมากถึงมากที่สุดครับ...พวกเราต้องช่วยกัน หากบ้านตัวเองไม่สะอาดน่าอยู่ บ้านคนอื่นจะสะอาดได้อย่างไร...หากตัวเราเองไม่พัฒนาตนเองให้ดีขึ้น จะพัฒนาส่วนอื่น ๆ ได้อย่างไร...และหากเราสอนตนเองไม่ได้ จะไปสอนผู้อื่นได้อย่างไรครับ...ขออรรถให้พวกเราทำงานจิตอาสาทุกวัน ในแต่ละวันทุกชั้นปีจะมีคาบว่างตอนบ่ายอย่างแน่นอน...เอาเวลานั้นแหละครับ

มาร่วมทำงานจิตอาสา ไม่ต้องไปทำข้างนอก ทำข้างในมหาวิทยาลัยนี้แหละครับก่อนเลย....เริ่มจากสาขาวิชา
พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาขั้นปีที่1 ได้เลยครับ...ขออุปกรณ์ทำความสะอาด ไม้กวาดถูขยะ...และขอให้ทุก
สาขาวิชาช่วยทำงานด้วยกันในแต่ละวันขอรับ มีร้อยละ 12.5 เท่ากัน ส่วนรองลงมาอันดับที่ 4 ได้แก่ ค่อยากให้
มีกิจกรรมจิตอาสาที่จัดขึ้นบ่อย ๆ เพื่อทำความดีให้แก่สังคมและช่วยฝึกให้ทุกคนมีจิตอาสาและความสามัคคี
กันเพื่อช่วยกันและคนในสังคมตลอดถึงสถานที่ต่าง ๆ มีร้อยละ 10 ตามลำดับ

สำหรับข้อมูลที่คุณผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับนิสิตนักศึกษาผู้ให้ข้อมูล
โดยตรงนั้น เป็นการสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ของนักศึกษา
ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. วิธีการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่เป็นรูปธรรมมี
ลักษณะอย่างไร

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาพอสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีแนวคตินโยบายที่ชัดเจนด้านจิต
อาสาและการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่นักศึกษา ซึ่งนักศึกษาก็พร้อมที่จะขับเคลื่อนและเข้าร่วมกิจกรรม
ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่จัดขึ้นอย่างเต็มที่ ซึ่งทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ก็มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานด้าน
จิตอาสาและการช่วยเหลือสังคมเป็นทุนเดิมอยู่ก่อนแล้ว

2. ในปัจจุบัน บทบาทของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ด้านจิตอาสาและการบำเพ็ญสาธารณ
ประโยชน์ ได้รับการยอมรับจากสังคมมากน้อยเพียงใดหรือไม่

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาพอสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่อีกอย่างหนึ่งของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย
สงฆ์คือการช่วยเหลืองานบริการทางสังคม ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง ที่มุ่งเน้นงานด้านบริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง เป็นศูนย์กลาง
แห่งการเรียนรู้ วิชาการแสวงหาความร่วมมือและร่วมกันป้องกันปัญหาเสพติดและแก้ไขปัญหาสังคม
และนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลยที่ว่าส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ
บริการวิชาการแก่สังคม ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ด้วยการปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ
ให้ประสานสอดคล้อง เอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจหลักคำสอนทาง
พระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน จัดประชุม สัมมนา และฝึกอบรม เพื่อ
พัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา ให้มีศักยภาพในการธำรงรักษา เผยแผ่หลักคำสอน และเป็นแกนหลัก
ในการพัฒนาจิตใจในวงกว้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องมีความโดดเด่นงานด้านจิตอาสาและ
บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อสังคม

3. ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีแนวความคิดและนโยบายในการส่งเสริมการสร้างจิตอาสาและ
บำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่นักศึกษาอย่างไรหรือไม่

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาพอสรุปได้ว่า ผู้บริหารทุกระดับของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ และคณาจารย์โดยเฉพาะฝ่ายกิจการนักศึกษา มีแนวความคิดและนโยบายในการส่งเสริมการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ คณะกรรมการนักศึกษามีกิจกรรมในการแสดงออกในด้านจิตอาสาเป็นประจำอยู่แล้ว และนักศึกษาก็พร้อมที่จะดำเนินงานกิจกรรมด้านจิตอาสาอย่างเป็นระบบระเบียบ เช่น การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการดำเนินงานด้านจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง การให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานด้านจิตอาสาและการนำนักศึกษาออกงานบริการทางสังคม

4. การสร้างจิตอาสาและการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์แก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีรูปแบบที่ชัดเจนหรือไม่ อย่างไร

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาพอสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีรูปแบบที่เป็นจุดเด่นเฉพาะในการงานด้านจิตอาสาและการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ แต่การแสดงออกบางครั้งก็มีขีดจำกัดเพราะเป็นสถาบันการศึกษาที่มีพระสงฆ์เข้ามาศึกษา การทำงานด้านจิตอาสาบางอย่างมีความคล่องตัวจะเห็นได้จากกรณีการขอความร่วมมือจากสังคมชุมชนในฐานะเป็นพระสงฆ์จะได้ผลกว่านักศึกษาฆราวาส ในขณะที่นักศึกษาฆราวาสอาจจะมียกจำกัดในเรื่องนี้ ข้อจำกัดอีกอย่างหนึ่งของนักศึกษาคือการเข้าเรียนตามตารางสอนการจัดกิจกรรมค่ายอาสาบริการทางสังคม นักศึกษาต้องประสานกับอาจารย์ประจำวิชาเพื่อขออนุญาตออกไปช่วยงานจิตอาสาแต่ต้องคำนึงถึงการเรียนในห้องเรียนด้วย

5. รูปแบบของจิตอาสาที่ดีตามความคิดของของนักศึกษาควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาพอสรุปได้ว่า รูปแบบของจิตอาสาที่ดีตามความคิดของของนักศึกษาคือรูปแบบช่วยเหลือสังคมและบริการสังคมโดยอิงอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนา แต่ทุกคนต้องมีจิตสำนึกที่ดีเรียกว่ามีจิตคือจะช่วยนั่นเอง ซึ่งจะต้องได้รับการปลูกฝังมาจากสถาบันพื้นฐาน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และอุปนิสัยส่วนบุคคลก็มีส่วนในการสร้างจิตอาสา จิตอาสาที่ดีอันที่จริงเกิดจากจิตสำนึกที่ดีที่มีต่อสังคมข้อนี้จะสอดคล้องกับทฤษฎีจิตสำนึกหรือจิตรู้สำนึก (Conscious mind) ของซิกซ์มัน พรอยด์ จิตใจทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ หมายถึงภาวะจิตที่รู้ตัวอยู่ได้แก่การแสดงพฤติกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักแห่งความเป็นจริง

6. กิจกรรมด้านจิตอาสาในมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาเข้าร่วมมีอะไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาพอสรุปได้ว่า นักศึกษาทุกรูปทุกคนพร้อมที่จะเข้าร่วมงานกิจกรรมถ้าหากมีการจัดขึ้น กิจกรรมจิตอาสาบางอย่างก็เกิดจากชมรมของนักศึกษาที่จัดขึ้น เช่นชมรมค่ายอาสาพัฒนาและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ที่จัดโดยนักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองที่ทำเป็นประจำทุกปีจนเป็นประเพณีรุ่นต่อรุ่นอย่างต่อเนื่อง

7. นักศึกษาคิดว่า แนวทางการสร้างจิตอาสาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ประกอบด้วยอะไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์พบว่า มหาวิทยาลัยมีแนวคิดด้านกิจกรรมทางจิตอาสาอยู่แล้ว และนักศึกษาที่พร้อมที่จะสนองตามนโยบาย เพราะนักศึกษาแทบทุกคนมีความตระหนักและสำนึกงานกิจกรรมด้านจิตอาสาพร้อมที่จะเข้าร่วมและช่วยเหลืองานจิตอาสาอย่างเต็มที่อยู่แล้ว

8. นักศึกษาคิดว่า ข้อปฏิบัติสำหรับการเตรียมตัวเป็นจิตอาสา มีอะไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์พบว่า มหาวิทยาลัยมีข้อปฏิบัติสำหรับการเตรียมตัวเป็นจิตอาสา โดยเน้นจิตอาสาพัฒนาชุมชน งานจิตอาสาที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อาทิ การขุดลอกคูคลอง การดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยของศาสนสถานหรือสถานที่สาธารณะ การจัดเก็บผักตบชวา การปลูกต้นไม้ รวมทั้งการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่สร้างความเป็นอยู่ของชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน

9. นักศึกษาคิดว่า กิจกรรมจิตอาสาที่ดีที่สุดควรมีลักษณะอย่างไร

จากการสัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์พบว่า กิจกรรมจิตอาสา คือจิตที่ไม่นิ่งดูตายต่อสังคม หรือความทุกข์ยากของผู้คน และปรารถนาเข้าไปช่วย ไม่ใช่ด้วยการให้ทาน ให้เงิน แต่ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วย ด้วยจิตที่เป็นสุขที่ได้ช่วยผู้อื่น ไม่ใช่แค่ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นอย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนาจิตวิญญาณของผู้เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาด้วย การทำงานด้านจิตอาสาของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องมีความระลึกในใจด้วยเมตตาต่อผู้อื่น โดยไม่มีเงื่อนไข ทั้งนี้ กระบวนการของกิจกรรม ซึ่งเป็นการยอมสละตน เพื่อรับใช้และช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย มีเจตคติต่องานจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.75) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า คนที่มีจิตอาสาช่วยเหลือคนอื่นยอมได้รับยกย่องจากสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.69) นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลยมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางสังคมด้านจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเกือบทุกครั้ง ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.78) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า เมื่อเพื่อนไม่ได้นำอุปกรณ์การเรียนมา ฉันจะแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้เพื่อนได้ใช้ด้วย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.70) การวิจัยเรื่องการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทำให้ได้ทราบถึงจุดเด่นของงานจิตอาสา คือเป็นการสร้างสิ่งดี ๆ แก่สังคม จากจุดเล็ก ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงสู่สังคม ให้นิสิตนักศึกษาเรียนรู้ว่า สิ่งที่เขาทำมีผลอย่างไรต่อสังคม จะส่งผลดีต่อประเทศชาติอย่างไรบ้าง การปลูกฝังความคิดที่ดีตั้งแต่ในวัยที่เป็นเด็กน้อยจะบ่มเพาะจิตใจให้อ่อนโยนและงดงามเป็นพลเมืองที่รู้จักการคิดดีพูดดีและลงมือกระทำแต่ความดี สิ่งที่สำคัญของจิตอาสาคือการเป็นผู้ให้ที่รู้จักให้ด้วยความสุข หลายคนที่เคยเป็นจิตอาสา มักพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า เหมือนได้

เติมเต็มชีวิต เป็นความสุขแบบไม่ต้องซื้อหา แต่สร้างขึ้นด้วยการเป็นผู้ให้ เมื่อได้เห็นผลงานหรือรอยยิ้มจากผู้รับ นั่นคือคำตอบแทนที่มีค่ากว่าเงินทอง ซึ่งแม้มีเงินก็หาไม่ได้เลยที่เดียวสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2556: 77-78) ที่กล่าวว่า จิตอาสา หมายถึง ความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัวมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือช่วยแก้ปัญหาให้ผู้อื่นหรือสังคมพยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญสม หาราชศิริพจน์ (2563 : 71-73) ที่กล่าวไว้ว่า จิตสำนึกที่ดีในสังคม หมายถึง สังคมในชุมชนของตน การปฏิบัติตนให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนของตน คือ การปฏิบัติตนและการมีส่วนร่วมที่ดีในกิจกรรมของชุมชน การช่วยกันดูแลชุมชนของตน การให้ความร่วมมือการเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์เพื่อการรักษาความปลอดภัยในชุมชนเพื่อสาธารณูปโภคในชุมชน การให้ความเป็นมิตรและมีน้ำใจต่อกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ หฤทัย อาจปรุ (2544 : 64) ที่ได้กล่าวเอาไว้ว่า จิตอาสา คือ ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกรับรู้ถึงปัญหาที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการเข้าไป แก่วิกฤตการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สำนึกถึงพลังของตนเองที่สามารถร่วมแก้ไขปัญหานั้นได้และลงมือกระทำ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา ร่วมกันกับคนในสังคม และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาย โปธิสิตา (2561.: ออนไลน์) ที่กล่าวว่า จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติและให้ความหมายในเชิงพฤติกรรมไว้ว่าเป็น การใช้สาธารณสมบัติอย่างรับผิดชอบหรือการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติซึ่งมีนัยสองประการ ได้แก่ 1) การรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้และการกระทำที่จะก่อให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณสมบัตินั้น ๆ รวมไปถึงการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณสมบัติในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ 2) การเคารพสิทธิการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น โดยการคำนึงว่าคนอื่น ก็มีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกันจะต้องไม่ยึดสาธารณสมบัตินั้นไว้เป็นของส่วนตัวและไม่ปิดกั้นโอกาสการใช้ประโยชน์สาธารณสมบัติของผู้อื่น ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552 : 17) ได้กล่าวถึงจิตอาสาว่าเป็นการกระทำด้วยจิตวิญญาณที่มีความรักความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อคนอื่นและสังคมโดยรวม การมีคุณธรรมจริยธรรม และการไม่กระทำที่เสื่อมเสียหรือเป็นปัญหาต่อสังคม ประเทศชาติการมีจิตที่คิดสร้างสรรค์เป็นกุศล และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดในทางที่ดีไม่ทำลายเบียดเบียนบุคคล สังคม วัฒนธรรมประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม การกระทำและคำพูดที่มาจากความคิดที่ดีการลดความขัดแย้งและการให้ขวัญและกำลังใจต่อกันเพื่อให้สังคมโดยรวมมีความสุข ดังนั้น จิตอาสาจึงเป็นพฤติกรรมของนักศึกษาที่รู้จักดูแลเอาใจใส่และกระทำการอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะร่วมกัน รักษาสมบัติส่วนรวม ไม่ทำลายสมบัติของส่วนรวม พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไข รวมทั้งติดตามประเมินผลปัญหานั้น ตลอดจนอาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวมด้วยความสมัครใจ สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ความคิดเชิงจิตอาสาเป็นส่วนหนึ่งของความคิดเรื่องการพัฒนาจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวคิดของ Kohlberg ซึ่งเป็นระดับความคิดในระดับต่าง ๆ ที่บุคคลใช้หลักในการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับจริยธรรม (อ้างถึงใน สมหมาย วิเศษชู, 2554 : 32) Kohlberg ยึดถือทฤษฎีพัฒนาการทางการเรียนรู้

การคิดของเพียเจต์ เป็นหลักในการพัฒนาการทางจริยธรรมและถือว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลทางพัฒนาการทางปัญญา (เนตรนภิศ แพงพา, 2555 : 28) Kohlberg ได้ปรับปรุงวิธีการวิจัยอย่างกว้างขวางในประเทศอื่นที่มีวัฒนธรรมต่างไป วิธีการวิจัยจะสร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรมที่ผู้ตอบยากจะตัดสินใจได้ว่า “ถูก” “ผิด” “ควรทำ” “ไม่ควรทำ” อย่างเด็ดขาด เพราะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง การตอบจะขึ้นกับวัยของผู้ตอบเกี่ยวกับความเห็นใจในบทบาทของผู้แสดงพฤติกรรมในเรื่องค่านิยมสำนึกในหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมความยุติธรรมหรือหลักการที่ตนยึดถือ ให้คำจำกัดความของจริยธรรมว่าจริยธรรมเป็นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้อง และเกิดขึ้นจากกระบวนการทางความคิด ซึ่งต้องอาศัยวุฒิภาวะทางปัญญา เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการจากโครงสร้างความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม นอกจากนั้น ยังมีแนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักการพัฒนาด้านจิตพิสัย การพัฒนาจิตพิสัยเป็นการพัฒนาคุณภาพทางจิตใจ เพื่อโน้มน้าวให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยมีจุดมุ่งหมายให้เป็นพฤติกรรมที่ถาวรต่อเนื่องในระยะยาว ไม่ใช่เป็นการพัฒนาชั่วคราวและดังที่ Gagne (1985 อ้างถึงใน เนตรนภิศ แพงพา, 2555 : 35) กล่าวว่าทัศนคติหรือจิตพิสัยก็คือสิ่งที่อยู่ภายในที่ส่งผลต่อการเลือกกระทำของ บุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ บุคคลหรือเหตุการณ์โดย Bloom, Madaus, and Hastings ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้าน จิตพิสัย (Affective Domain) และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) โดยในด้านจิตพิสัยหรือจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกและจิตพิสัยจำแนก จุดมุ่งหมายออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งสามารถอธิบาย ขั้นตอนการเกิดจิตพิสัยและการพัฒนาไปสู่ลักษณะนิสัย โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้ 1. ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) การที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยใด ๆ ได้ บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจสิ่งนั้น ๆ ก่อน ดังนั้นหากต้องการจะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใด ๆ ให้แก่บุคคลจึงต้องพยายามจัดสิ่งเร้า หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการรับรู้และความสนใจในคุณธรรม จริยธรรม หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น ๆ 2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) แม้บุคคลได้รับรู้และเกิดความสนใจในสิ่งนั้นแล้วแต่หากไม่มีโอกาสได้ตอบสนองต่อสิ่งนั้น ความสนใจนั้นก็ไม่ได้รับการพัฒนาไปจนถึงระดับการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ดังนั้นในการสอนจึงจำเป็นต้องพยายามให้บุคคลนั้นมีโอกาสตอบสนองสิ่งนั้นและเกิดความพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นพัฒนาความสนใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น 3. ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) หากบุคคลมีโอกาสตอบสนองแล้วได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ บุคคลนั้นก็จะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้นหากสามารถจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับบุคคลนั้นได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการก็จะช่วยให้บุคคลนั้นเห็นคุณค่าของการปฏิบัติและเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป 4. ขั้นการจัดระบบ (Organizing) การที่บุคคลเห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใด ๆ แล้วสามารถพัฒนาขึ้นไปเป็นลักษณะนิสัยได้นั้น บุคคลนั้นต้องมีการนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ในระบบชีวิตของตน จึงเป็นระเบียบหรือระบบในการปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใด ๆ ในวิถีชีวิตของตน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลนั้น ๆ ได้ก้าวไปสู่ขั้นสูงสุดของการพัฒนาด้านจิตพิสัย คือ ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย และ 5.ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะ

นิสัย (Characterization) บุคคลที่สามารถปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอในที่สุดก็พัฒนาถึงขั้นการเป็นลักษณะนิสัยของตน ซึ่งนับว่าเป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนาด้านจิตพิสัย ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงใช้แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมด้านจิตอาสา โดยใช้หลักการพัฒนาด้านจิตพิสัยของ Bloom เพื่อให้ให้นักศึกษามีพฤติกรรมด้านจิตอาสาที่สามารถพัฒนาได้จนถึงขั้นการจัดระบบ ซึ่งหมายถึงนักศึกษาต้องมีการนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ในระบบชีวิตของตนเอง ด้องค์ความรู้รูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องนี้แล้ว คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า ความจริง การสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์นั้นเป็นหลักจริยธรรมที่นิสิตนักศึกษาใช้ปฏิบัติอยู่แล้วในวิถีชีวิตประจำวันโดยไม่รู้เลยว่า เป็นจิตอาสาหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ แต่นิสิตนักศึกษาก็ปฏิบัติด้วยความรู้สึกสำนึกด้วยตนเองและความเคยชิน จึงมีข้อเสนอแนะว่า สถาบันการศึกษาควรมีนโยบายที่ชัดเจนและเอาจริงเอาจังเกี่ยวกับการปลูกจิตอาสาและการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่นักศึกษาเป็นนโยบายที่พร้อมจะให้การสนับสนุนทุกเวลาทุกโอกาส และควรมีการติดตามผลอย่างใกล้ชิด ในขณะที่เดียวกันตัวนิสิตนักศึกษาเองก็ควรเอาใจใส่การมีจิตสำนึกทางสังคม เรียกว่า คิดดี พูดดี ทำดี และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม หลักสูตรการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ควรมีรายวิชาเกี่ยวกับจิตอาสาและการทำประโยชน์มีคะแนนให้หรือจะมีรางวัลให้แก่คนทำดีบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีการประเมินผลกิจกรรมด้านจิตอาสาของนักศึกษาเป็นประจำทุกภาคการศึกษา โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งให้รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง รวมทั้งงบประมาณที่จะใช้ในการประเมินผลหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อจะได้นำซึ่งวิธีการที่ดีและเหมาะสมในการพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาให้มีการประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเป็นแบบอย่างในสังคมไทยสืบต่อไป สังคมก็จะมีความเป็นระเบียบมีความเรียบร้อยดีงามต่อไปอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทุกรูป/คนควรมีจิตสำนึกต่อสังคมร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมร่วมกัน ตามกำลังความสามารถของตน รู้จักหลักธรรมคือสังคหวัตถุ 4 ประการ เป็นหลักการสงเคราะห์พื้นฐาน คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา ให้ดีและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอให้คุ้นชินก็จะเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม

โดยอัตโนมัติ เมื่อถึงคราวที่สังคมเกิดวิกฤติในสถานการณ์ต่าง ๆ ก็จะมีคนช่วยเหลือสังคมจำนวนมากอย่างน้อยก็มีเราคนหนึ่งที่ไม่นั่งนอนใจที่จะช่วยเหลือสังคมให้พ้นจากวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างน่าอัศจรรย์

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การวิจัยเรื่องนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในจังหวัดเลย ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่จำกัด จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรศึกษานักศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ หรือศึกษาในกลุ่มประชาชนทั่วไปด้วยที่เกี่ยวข้องกับธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น การสร้างจิตอาสาและบำเพ็ญประโยชน์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ของเยาวชนในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเลย เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการศึกษาวิจัยที่น่าสนใจในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์. (2556). แนวทางการสร้างจิตสาธารณะในสังคมไทย. *วารสารรัฐสภาสาร*. 61 (1), 77-87
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). *สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิพรินท์ จำกัด (1991).
- ชาย โพธิ์ธิดา และคณะ. (2561). จิตสาธารณะ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2563. แหล่งที่มา: https://my.dek-d.com/plam-my/blog/?blog_id=10224521.
- นิภา เมธาวิชัย. (2543). *วิทยาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- เนตรนภิส แพงพา. (2555). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนบ้านโพนสังข์ศักดิ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญสม ธรรมชาติริพจน์. (2542). จิตสำนึก. *วารสารวิชาการสภาอาจารย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*. 4 (1), 71 – 73.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2553). ประวัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา: <http://mbu.ac.th/index.php/aboutmbu/2012-11-14-02-25-50>.
- สมหมาย วิเศษชู. (2554). *การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนอ้อมชัยวิทยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สำนักงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560 - 2564. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.

หฤทัย อัจจุ. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาโสตทัศนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ที่ 21

Leadership in the 21st Century of Globalization

มะลิ ทิพย์ประจง

วิทยาลัยเพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mali Thipprajong

Phetchaburi College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : thipprajongmali@gmail.com

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ที่ 21 ต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา และสามารถปรับตัว จัดการกับเหตุการณ์วิกฤติต่างๆ ไม่ให้ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะเมื่อวันเวลาผ่านไป สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แนวคิดและเทคนิคการบริหารที่เคยใช้ได้ดีมาก่อนอาจถูกทดแทนด้วยแนวคิดและเทคนิคการบริหารที่พัฒนาขึ้นมาใหม่และทันสมัยกว่า โดยเฉพาะในสังคมโลกปัจจุบัน ที่เป็นโลกยุคข้อมูลข่าวสารมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการอย่างแพร่หลาย สิ่งสำคัญยิ่ง คือ บุคลากรองค์กรทั้งผู้บริหารและพนักงาน ต้องรู้ทันกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเกาะติดสถานการณ์ มีความมุ่งมั่น มุ่งมั่นที่ชัดเจน มั่นคง ไม่คลอนแคลน มีความไม่ประมาท มีการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ที่กลมกลืนกับแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร ใช้ภาวะผู้นำ และทีมแกนนำจัดการความรู้ มีการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคน มีการพัฒนาทักษะพื้นฐานของพนักงาน มีการพัฒนาทักษะในการใช้ “ตัวช่วย” ต่อการจัดการความรู้ เป็นองค์กรที่ “ไร้กำแพงมีบรรยากาศอิสรภาพ และบรรยากาศเชิงบวก มีการจัดการคนเก่ง จัดการชุมทรัพย์ทางปัญญา มีและใช้ระบบบันทึก “ชุมความรู้” มีและใช้ระบบเทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศ

ทั้งนี้ต้องมีนโยบายในการขับเคลื่อน คือ นโยบายให้ผู้นำเป็นผู้ที่กำหนดทิศทางการนโยบายการมีส่วนร่วม นโยบายการสื่อสาร นโยบายการส่งเสริมสร้างแรงจูงใจ นโยบายการประเมินและการติดตามผล นโยบายการฝึกอบรม นโยบายการกำหนดมาตรฐานบริการ

คำสำคัญ : หลักแนวคิด ; นโยบาย ; สังคมโลก

Abstracts

Leadership in the era of globalization Must develop oneself to be ready at all times And able to adapt Deal with various critical events Not to conflict with the changing environment Because as time goes on The environment has changed. Management concepts and techniques that have been used well before may be replaced. Management concepts and techniques that are newly developed and more modern Especially in today's world of

* วันที่รับบทความ: 28 กรกฎาคม 2563; วันแก้ไขบทความ 25 สิงหาคม 2563; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: July 28, 2020; Revised: August 25, 2020; Accepted: December 30, 2020

information age, the use of information technology In widespread management The most important thing is the organization personnel, both executives and employees. Must be aware of globalization, like sticking to the situation Aim Commitment that is clear, stable, not unsteady, with precaution. Knowledge management strategic plans are developed that are in harmony with the organization's strategic plans using leadership and knowledge management leadership teams. Having to manage relationships between people Have basic skills development for employees Skills are developed to use "assistants" in knowledge management Is an organization that "Without a wall, with an atmosphere of freedom And positive atmosphere With talent management Manage intellectual treasures Yes, and use the "Knowledge Base" recording system. Yes, and use the Information and Communication Technology System.

However, there must be a policy to drive, which is a policy for leaders to set the organization direction, participation policy Communication policy Policies to promote incentives Assessment and follow-up policy Training policy Service Standards Policy.

Keywords: Principles of Global Social Policy

บทนำ

องค์กรที่พบกับการประสบความสำเร็จอย่างมั่นคงยั่งยืนคือองค์กรที่พึงประสงค์ เป็นองค์กรในฝันที่ทุกคนต้องการและปรารถนาที่จะได้รับได้ครอบครองเป็นเจ้าของ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ให้มีโอกาสได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรในฝัน นั้น จึงพยายามดำเนินการไปเพื่อให้สมหวังดังความปรารถนาที่ตั้งไว้ กระนั้น การสร้างให้องค์กรประสบ ความสำเร็จได้ตามที่ฝันปรารถนาไว้นั้นนับเป็นสิ่งที่ยากลำบาก แต่สิ่งที่ยากลำบากยิ่งกว่านั้นก็คือการธำรง รักษาความสำเร็จนั้นให้ดำรงคงอยู่กับองค์กรได้ตลอดกาลยาวนาน ยิ่งในสภาพแวดล้อมของโลกยุคปัจจุบันที่ เต็มไปด้วยการแข่งขัน มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการเกิดเหตุการณ์วิกฤติต่างๆ อยู่เป็นประจำ ไม่ขาดสาย การที่จะรักษาความสำเร็จขององค์กรให้ยืนยงมั่นคงต่อไปได้ตั้นั้น องค์กรต้องสามารถปรับ เปลี่ยนตัวเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้ได้อย่างเหมาะสมที่สุด การปรับตัวขององค์กรนี้รวม ถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ระบบกระบวนการในการทำงาน เครื่องมือที่ใช้ในการทำงาน กระทั่งวัฒนธรรมและความเชื่อของบุคลากรในองค์กรนั้นๆ ด้วย ที่สำคัญยิ่งก็คือในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า ความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับคนคิดคนจัดการ คนในองค์กรคือทุนมนุษย์ที่ทรงคุณค่า

องค์ประกอบพื้นฐานสำคัญขององค์กร คือ “คน” กับ “งาน” การจะสร้าง องค์กรให้ประสบความสำเร็จได้นั้น คนในองค์กรจะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่และพัฒนาเป็นพิเศษมากที่สุด เนื่องด้วยในการประกอบกิจการใดๆ ก็ตามต้องอาศัยคนในการคิดและจัดการให้องค์กรขับเคลื่อนไปได้ให้ถึง เป้าหมายที่กำหนดไว้ พระพุทธเจ้าครั้งตรัสรู้แล้วพระองค์ทรงมีพระดำริจะสร้างองค์กรสงฆ์ขึ้น ทรงกำหนดองค์ประกอบขององค์กรไว้ 2 ประการ คือ “งาน” กับ “คน” (กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ , 2542 : 124) งานนั้นได้แก่ การปฏิบัติและคนได้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เปรียบเทียบได้กับดอกอุบลก็มีทั้งดอกบัวที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่ พันน้ำ และจมอยู่ในน้ำ แสดงให้เห็นว่าดอกบัวที่โผล่พ้นน้ำขึ้นมารับแสงอาทิตย์แล้วบานได้นั้นล้วนผ่านวิกฤติ ความ

เป็นบัวในระดับต่างๆ มาแล้วตามลำดับ การทำงานในองค์กรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยและให้โอกาสแก่ความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในสังคมอย่างเท่าเทียมกันตามอัตภาพของแต่ละบุคคล และนำมาปฏิบัติจนบรรลุผลให้เห็นจริงในประสบการณ์ของมนุษย์ ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืนในบริบทสังคมยุคโลกาภิวัตน์

การเสริมสร้างนโยบายและความเป็นเลิศในการพัฒนาองค์กร

ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ ต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา และสามารถปรับตัวจัดการกับเหตุการณ์วิกฤติต่างๆ ไม่ให้ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เพราะเมื่อวันเวลาผ่านไป สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แนวคิดและเทคนิคการบริหารที่เคยใช้ได้ดีมาก่อนอาจถูกทดแทนด้วย แนวคิดและเทคนิคการบริหารที่พัฒนาขึ้นมาใหม่และทันสมัยกว่า โดยเฉพาะในสังคมโลกปัจจุบัน ที่เป็นโลก ยุคข้อมูลข่าวสารมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการอย่างแพร่หลาย สิ่งสำคัญยิ่ง คือ บุคลากร องค์กร ทั้งผู้บริหารและพนักงาน ต้องรู้ทันกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเกาะติดสถานการณ์ (นิตติพงศ์ วิเวตนนท์ และกำพล กิจชะระภูมิ, 2537 : 147) โดยที่มีการกำหนดแนวทางไว้ว่าจะต้องมีหลักการพัฒนาขีดความสามารถ (Competencies) อย่างน้อย 12 ประการ คือ

1. มีความมุ่งมั่น มุ่งมั่นที่ชัดเจน มั่นคง ไม่คลอนแคลน ได้แก่ มีเป้าหมาย ปณิธาน วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการวิสัยทัศน์ร่วม คุณค่าร่วม ความมุ่งมั่นร่วมเป็นเครื่องมือในการสร้างขวัญ กำลังใจ และความมีชีวิตชีวาในการปฏิบัติงานพัฒนาองค์กรเพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย (อำนาจ ธีระวนิช, 2544 : 62)
2. มีความไม่ประมาท ได้แก่ มีการจัดการความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก สร้างหรือควบคุมสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรได้ โดยต้องมีการทบทวนตรวจสอบตนเอง และตรวจสอบสถานการณ์แวดล้อม อยู่สม่ำเสมอ
3. มีการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ที่กลมกลืนกับแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร ได้แก่ มีทีมแกนนำจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของการจัดการความรู้ และแผนต้องเป็นแผนใช้ KPM ไม่ใช่แผนทำ KPM มีความยืดหยุ่น มีชีวิต มีการใช้ ปรับปรุง และตีความอยู่ตลอดเวลา (เกษมสันต์ วีระกุล และคณะ, 2540 : 36).
4. ใช้ภาวะผู้นำ และทีมแกนนำจัดการความรู้ ได้แก่ รู้จักใช้พลังของภาวะผู้นำของผู้บริหารระดับสูงที่มุ่งมั่นสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และผู้นำทุกระดับขององค์กร มีการดำเนินการให้บุคลากรทุกคนเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” เน้นดำเนินการในส่วนที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบ
5. มีการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคน ได้แก่ มีความสัมพันธ์ระหว่างคนนำไปสู่ความสุข ความสนุกสนานในการทำงาน ยิ่งดำเนินการความสัมพันธ์ระหว่างคนก็ยิ่งดี คล้ายเป็น “สวรรค์ในที่ทำงาน” เป็นสภาพที่เอื้อต่อการใช้ความริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปสู่การสร้างนวัตกรรม
6. มีการพัฒนาทักษะพื้นฐานของพนักงาน ได้แก่ ทักษะด้านวิีคิด ด้านคุณค่า และวิธีปฏิบัติ ซึ่งเรียนรู้ได้จากการฝึกฝนจากการปฏิบัติงานจริง การอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการพัฒนาความชำนาญในการใช้ทักษะพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นทักษะรวมหมู่ ที่เกิดขึ้นเมื่อพนักงานที่ “รู้ใจ” กันทำงานร่วมกัน

7. มีการพัฒนาทักษะในการใช้ “ตัวช่วย” ต่อการจัดการความรู้ ได้แก่ เครื่องมือที่ช่วยให้การพัฒนา งานควบคู่ไปกับการดูดซับความรู้ สร้างความรู้ ใช้ความรู้ และยกระดับความรู้เกิดขึ้นอย่างเป็น อัตโนมัติ โดย ต้องใช้ตัวช่วยหลายตัวประกอบกันเป็นชุด ซึ่งได้แก่วิธีการบริหารจัดการ ตลอดทั้งเทคโนโลยี ต่างๆ (สมยศ นาวีการ, 2535 : 92).

8. เป็นองค์กรที่ “ไร้กำแพง” ได้แก่ โครงสร้างแนวตั้งอ่อนตัวลง เกิดโครงสร้างแนวระนาบและ แนวเฉียงขึ้นมา มีการติดต่อสื่อสารและไหลเวียนของความรู้ในทุกทิศทุกทาง เกิดมีระบบการทำงานแบบ “ทีมข้ามสายงาน” เกิดโครงสร้างการทำงานและติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการขึ้นมาทำหน้าที่คู่ขนานกับ โครงสร้างที่เป็นทางการ

9. มีบรรยากาศอิสระภาพ และบรรยากาศเชิงบวก ได้แก่ มีความสามารถทำให้ปัญหาหรือวิกฤต กลายเป็นโอกาส ทำให้ความแตกต่างหลากหลายกลายเป็นพลัง ทำให้กระบวนการที่แตกต่างเกิดการเสริมพลังกัน ทำให้ผู้อาวุโสพร้อมถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีค่าให้แก่พนักงานรุ่นหลัง มีบรรยากาศของการ สร้างสรรค์ที่ไม่เครียด เป็นบรรยากาศความสนุกสนาน ที่มีสาระของการสร้างสรรค์อยู่ด้วย

10. มีการจัดการคนเก่ง จัดการชุมทรัพย์ทางปัญญา ได้แก่ มีการจัดการคนเก่ง อย่างเหมาะสม คน ที่ตั้งใจมุ่งมั่นทำงาน พุ่มเทความสามารถต่องานมีโอกาสทำงานที่ท้าทาย เป็นประโยชน์ต่อเป้าหมายหลักของ องค์กร จนได้รับการมอบหมายหน้าที่ ตำแหน่งงาน และค่าตอบแทนที่เหมาะสม มีความสามารถในการทำให้ ปัญหากลายเป็นโอกาส หรือกลายเป็น “ชุมทรัพย์ทางปัญญา” ได้อย่างชาญฉลาด

11. มีและใช้ระบบบันทึก “ขุมความรู้” และ “คลังความรู้” ได้แก่ ขุมความรู้ ที่เกิดขึ้นจาก ประสบการณ์การทำงานและการพัฒนางานอย่างเป็นระบบ จัดหมวดหมู่และจัดเก็บให้ค้นหาได้ง่าย เน้น ความรู้ปฏิบัติหรือความรู้ที่ไม่มีในตำรา โดยเฉพาะข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์กับเครื่องมือด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ

12. มีและใช้ระบบเทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศ ได้แก่ มีความสามารถในการใช้พลังของระบบ ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อช่วยให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว สามารถเข้าถึงความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ทุกที่และทุกเวลา อาจกล่าวได้ว่า “องค์กรอัจฉริยะในยุคโลกาภิวัตน์” นั้นจะต้องมีความพร้อมทันสมัยและ คล่องตัว ทั้งในด้านมิติของงาน ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างองค์กร การบริหารจัดการ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และ มิติของคนได้แก่บุคลากรขององค์กรทุกส่วนทุกระดับจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทุกๆ ด้านใน การ ปฏิบัติหน้าที่ สามารถปรับตัวได้เท่าทันกับวิกฤติการณ์และการเปลี่ยนแปลงในกระแสสังคมยุคโลกาภิวัตน์ และทำงานได้ดีมีสวัสดิการดำรงตนอยู่อย่างมีความสุขทั้งในองค์กรและในสังคม หลักการและนโยบายสร้าง ความเป็นเลิศในการพัฒนาองค์กร องค์กรยุคโลกาภิวัตน์ ต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา และสามารถปรับตัวอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในสังคมโลกปัจจุบัน ที่เป็นโลก ยุคข้อมูลข่าวสารมีการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการอย่างแพร่หลาย สิ่งสำคัญยิ่ง คือ บุคลากร องค์กรทั้งผู้บริหารและ พนักงาน ต้องรู้ทันกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเกาะติดสถานการณ์

นโยบายสร้างความเป็นเลิศในการพัฒนาองค์กร

นโยบายสร้างความเป็นเลิศในการพัฒนาองค์กรให้มีบริการที่ดี เพื่อให้เกิดความผูกพันกับลูกค้าในระยะยาว เกิดลูกค้าซื้อซ้ำ บอกต่อ รวมทั้งเกิดยอดขายที่สูงขึ้น และเติบโตอย่างต่อเนื่องในระยะยาว จากประสบการณ์ของผม ในการเข้าไปเป็นที่ปรึกษาเรื่องการสร้างระบบบริการที่เป็นเลิศ (Service Excellence) ในองค์กรต่างๆ นั้น ผมขอสรุปเป็นเคล็ดลับอยู่ 7 ตัว ดังนี้ (โกศล ตีศิลธรรม, 2546 : 87)

1. นโยบายให้ผู้นำเป็นผู้ที่กำหนดทิศทางองค์กร และขับเคลื่อนองค์กรให้ไปได้เร็ว ช้า ถูกทิศทาง ในทุกๆ เรื่องของธุรกิจ (สายหยุด ใจสำราญ, 2547 : 21) เช่นเดียวกันในเรื่องของการสร้างบริการที่เป็นเลิศ ก็ขึ้นอยู่กับผู้นำ หากผู้นำเอาจริงเอาจังนำพาขับเคลื่อนขบวนทีมงานทั้งหมดไม่ว่าจะ 9 คน 10 คน 100 คน 1,000 คน หรือ 10,000 คน ก็ขึ้นอยู่กับผู้นำทั้งนั้น ผมได้มีโอกาสได้พบกับท่านผู้นำองค์กร ที่เป็นผู้ขับเคลื่อนกลยุทธ์ธุรกิจ ในเรื่องบริการที่เป็นเลิศ (Service Excellence) จนปรากฏขึ้นในสายตาและในใจของลูกค้าหรือประชาชน ยกตัวอย่าง เช่น นโยบายไปรษณีย์ไทย โดย คุณอมสิน ชีวะพุกษ์ กรรมการผู้จัดการใหญ่ ในอดีตและ คุณอานุสรา จิตต์มิตรภาพ กรรมการผู้จัดการใหญ่ในปัจจุบัน ทั้งสองท่านเป็นผู้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริการที่เป็นเลิศ ให้เกิดขึ้นอยู่กับบุคลากรไปรษณีย์ไทยไม่ว่าจะเป็น เจ้าหน้าที่ที่รับฝาก ที่ให้บริการ ณ ที่ทำการไปรษณีย์ หรือ เจ้าหน้าที่หน้าง่าย บุรุษไปรษณีย์ รวมถึงทุกคนในองค์กร ท่านกรรมการผู้จัดการใหญ่ทั้งสองท่านเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาองค์กร และ ช่วยสนับสนุนส่งเสริม ผลักดัน ให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมีการสื่อสารให้กับบุคลากรที่เป็นหัวหน้าที่ทำกรไปรษณีย์ทุกแห่ง ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยกรรมการผู้จัดการใหญ่และที่ปรึกษา มีการสร้างมาตรฐานการบริการลูกค้า มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ มากกว่า 1,000 คน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ให้บริการลูกค้าอย่างมีมาตรฐานและมีใจพร้อมต่อการบริการ มีระบบติดตามประเมินผล มีกิจกรรม สื่อสาร สนับสนุน แม้กระทั่งนโยบายกรมสรรพากร โดยคุณภาวนา ธรรมศิลา สรรพากรภาค 7 เป็นหน่วยงานของรัฐในประเทศไทยที่ได้รับรางวัล ชนะเลิศ (1st Place Winner) รางวัลสาขา Advancing Knowledge Management in Government ในโครงการ “สำนักงานบริการขวัญใจประชาชน (Service Excellence Tax Office)” จากองค์การสหประชาชาติ (UN) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพิชิตรางวัลในระดับสากลคุณภาวนา ธรรมศิลา เป็นสรรพากรภาค 7 ประกอบด้วยกัน 8 จังหวัด คือ จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย ตาก อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ และนครสวรรค์ นโยบายธนาคารกรุงศรี โดยคุณมาร์ค อาร์โนลด์ ธนาคารกรุงศรี มีการ Re Brand ปรับภาพลักษณ์ใหม่ให้ดูสดใสขึ้น มีความทันสมัยมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนโลโก้ใหม่ สีสนให้เป็นสีเหลืองที่ดูสดใส รวมไปถึงการพัฒนาภาพในใจของลูกค้า ธนาคารกรุงศรีต้องการให้ลูกค้าได้รับรู้ รับทราบถึงความทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ง่ายๆ โดยใช้คำว่า “ เรื่องเงิน เรื่องง่าย ” (Make Life Simple) โดยมุ่งเน้นที่ การมีส่วนร่วมในการรีแบรนด์ ปรับภาพองค์กรใหม่ ช่วยผลักดันและทำการสื่อสารให้แก่พนักงานรับทราบอย่างทั่วถึง ผ่านช่องทางต่างๆ ทั้ง VDO โปสเตอร์ และอื่นๆมีพัฒนาบุคลากรที่ให้บริการลูกค้าในสาขาต่างๆ ให้สอดคล้องตามแนวทางในเรื่อง “ เรื่อง

เงิน เรื่องง่าย ” (Make Life Simple) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ประจำสาขา สามารถบริการให้แก่ลูกค้าเพื่อทำให้ลูกค้ารู้สึก ว่า “ เรื่องเงิน เรื่องง่าย ”

2. นโยบายการมีส่วนร่วม

นโยบายทุกนโยบายที่เราต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ที่เรียกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จำเป็นต้องให้มีผู้เกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมากใหญ่ ซึ่งคนเหล่านี้เขาต้องเข้าใจทิศทางและเป้าหมายเดียวกันในการจะร่วมเดินทางไปกับเรา ดังนั้น การดึงบุคคลต่างๆ ในองค์กรให้มาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนร่วม เขาย่อมจะรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของงาน หรือโครงการที่กำลังจะเกิดขึ้นอยู่ ว่าเราสามารถสร้างสรรค์กิจกรรม หรือดึงบุคคลให้มาเกี่ยวข้องได้เพิ่มขึ้น เช่น การนำเรื่องบริการที่เป็นเลิศ (Service Excellence) เข้าประชุมเพื่อนำเสนอแก่กลุ่มผู้บริหาร ผู้จัดการ สำหรับกลุ่มพนักงานเราก็ควรมีกิจกรรม การเล่นเกมส์ การแข่งขัน การประกวด การสร้างแรงจูงใจต่างๆ เพื่อให้เขามีส่วนร่วมกิจกรรมที่เราทำให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม นั้น เราต้องวางแผนทั้งปีออกมา เพื่อให้ทราบทั้งองค์กรรวมว่า จะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างตลอดทั้งปี มิใช่เป็นการทำกิจกรรมเพียง 3 ชั่วโมง แล้วหลังจากนั้นทุกอย่างก็คืนสู่สภาพเดิม ตัวอย่างกิจกรรม เช่น **นโยบายการจัดอบรม** เป็นสิ่งที่ให้บุคลากรมีทัศนคติ มีความรู้ มีทักษะ ให้สอดคล้องกับสิ่งองค์กรต้องการให้เกิดขึ้น **นโยบายการจัดงาน Kick Off** เป็นการจุดประกายให้ทุกคนรับรู้ รับผิดชอบต่อ เห็นความสำคัญ และเข้าใจถึงสิ่งที่จะมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปขององค์กร ในอนาคต **นโยบายการจัดเสวนา** แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ในการให้บริการระหว่างกัน ในมุมมองของผู้บริหาร ในมุมมองของพนักงาน

3. นโยบายการสื่อสาร

นโยบายการสื่อสารจำเป็นต้องมีอย่างต่อเนื่อง ไม่ปล่อยให้หลุดหายไป เราสามารถสร้างช่องทางการสื่อสารให้มีได้หลากหลาย ตัวอย่าง เช่น **นโยบายการสื่อสารด้วยวิธีใช้ของแจก** ของชำร่วย หนังสือ อุปกรณ์ เครื่องมือบนโต๊ะทำงาน เช่น เมาส์ แผ่นรองเมาส์ กระดาษโน้ต กระดาษรองหน้า ที่วางโทรศัพท์มือถือ แก้วน้ำ ภาชนะรอง พวงกุญแจ และอื่นๆ **นโยบายการสื่อสารผ่านระบบ IT** เช่น ใน Website องค์กร Internet ของบริษัท หน้า Desktop ขององค์กร Email เป็นต้น **นโยบาย การสื่อสารในรูปของเอกสาร** เช่น โบชัวร์ แผ่นพับ โปสเตอร์ **Standy** **นโยบายการสื่อสารอื่นๆ** เช่น เพลง การเปิดเสียงตามสาย และการจัดกิจกรรมต่างๆ

4. นโยบายการส่งเสริมสร้างแรงจูงใจ

นโยบายที่องค์กรต้องออกแบบกิจกรรมส่งเสริมสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจ ในการส่งมอบบริการที่เป็นเลิศให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีองค์กรสามารถมอบรางวัลให้บุคคลดีเด่นในด้านการบริการ ที่ทำให้ลูกค้าประทับใจได้ (เสนาะ ตีแยว, 2542 : 47) โดยรางวัลที่กำหนดขึ้นนั้นเป็นไปได้อย่างไร้ทั้งรางวัลที่เป็นตัวเงิน และรางวัลที่มีใช้เงินรางวัลที่มีใช้ตัวเงิน จากประสบการณ์ของผม ผมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีมากกว่ารางวัลที่เป็นตัวเงิน เพราะรางวัลที่มีใช้ตัวเงินนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้พนักงานเกิดความภาคภูมิใจในระยะยาว เป็นการสร้าง

ขวัญกำลังใจ เป็นสิ่งสนับสนุนให้บุคลากรที่ได้รับรางวัลไม่ย่อท้อทำไม่ได้อีกเลย ตัวอย่างรางวัลที่มีใช้ตัวเงิน เช่น การทานข้าวกับผู้บริหาร การได้รับถ้วย/เหรียญรางวัลจากผู้บริหารบนเวทีการชื่นชมผู้ดีเด่นผ่านสื่อในองค์กร เช่น ป้าย วารสาร Email Website Internet

5. นโยบายการประเมินและการติดตามผล

นโยบายเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญซึ่งองค์กรต่างๆ มักจะขาดหายไป การประเมินติดตามผล คือการทำให้ทุกคนที่เป็นผู้ให้บริการลูกค้าสามารถรักษาระดับ รักษาคุณภาพมาตรฐานในภาพรวมขององค์กรไว้ได้จะทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กร หรือ มาตรฐานคุณภาพบริการ แกว่งขึ้นๆ ลง เตี้ยวดี เตี้ยวร้ายการประเมิน และการติดตามผล ทำได้โดยการมอบหมายให้บุคคลที่มีอำนาจคุมเจ้าหน้าที่บริการลูกค้าเป็นผู้รับผิดชอบดูแล ตัวอย่าง เช่น หากเป็นธนาคารที่อยู่ในสาขาต่างๆ บุคคลแรกที่มีบทบาทในการดูแล ประเมินติดตามผลคุณภาพบริการของสาขานั้น มีใช้เป็นหน่วยงาน QC จากสำนักงานใหญ่ หากเป็นแค่ผู้จัดการสาขานั้นเองผู้จัดการสาขาเป็นเสมือนบุคคลที่ดูแลบริหารงานให้เป็นไปตามเป้าหมายและให้พนักงานทุกคนมีคุณภาพบริการตามที่องค์กรกำหนดไว้ด้วยหากบุคคลใดมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานของธนาคาร ผู้จัดการสาขาก็จะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้เขาปรับปรุงให้ทำให้ดีขึ้นแต่หากบุคคลใด ทำได้ดีบริการลูกค้าได้อย่างประทับใจ ผู้จัดการสาขาก็ควรกล่าวชื่นชม มอบรางวัลให้

6. นโยบายการฝึกอบรม

นโยบายการฝึกอบรมถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้พนักงานผู้ให้บริการลูกค้าทุกคนที่มาจากบริษัทต่างๆ หน่วยงานต่างๆ ประสบการณ์ที่หลากหลายได้มาจนเข้าหาสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานขององค์กรผมได้มีโอกาสสร้างหลักสูตร Service Excellence ที่ทำแบบ Tailor Made เฉพาะองค์กรที่เป็นลูกค้าของผมโดยเฉพาะ และจัดฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในองค์กรนั้นในรูปแบบ Practical คือ สามารถทำให้บุคลากรภายในองค์กรมีความพร้อมต่อการไปปฏิบัติงานตามแนวทางที่องค์กร กำหนดไว้ได้จริง

7. นโยบายการกำหนดมาตรฐานบริการ

นโยบายทุกสิ่งจะเกิดขึ้นได้ย่อมเกิดจากการวางแผนไม่มีอะไรที่ทำสำเร็จได้จากเรื่องบังเอิญ การสร้างบ้านทุกหลัง มีแบบบ้าน หากกรุกจะเดินยังต้องคิด หากมีชีวิตไม่คิดได้อย่างไร ยิ่งในธุรกิจนั้นแล้วไซ้ มีการแข่งขันกันอยู่มากมาย มีความต้องการของลูกค้าที่ไม่สิ้นสุด ในเรื่องของบริการลูกค้า องค์กรจำเป็นต้องมีการออกแบบพิมพ์เขียวบริการและมาตรฐานบริการ (Service Blueprint & Service Standard) เพื่อเป็นแนวทาง เป็นกรอบให้พนักงานผู้ให้บริการลูกค้าได้รับทราบว่ามีสิ่งที่เขาพึงปฏิบัติต่อลูกค้า คืออะไร และอย่างไร Service Standard หรือ มาตรฐานบริการจะเป็นสิ่งที่บอกว่าเราจะปฏิบัติให้บริการลูกค้านั้นเราควรจะทำอย่างไร (How) ไม่ว่าจะการปฏิบัติ หรือแม้แต่คำพูดที่ควรใช้มาตรฐานบริการทั้งหมดจะทำให้ทุกคนในองค์กรที่ให้บริการลูกค้าเห็นเป็นภาพเดียวกัน (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2545 : 69) รู้ว่าอะไรควรปฏิบัติและจะปฏิบัติอย่างไรกับลูกค้าเมื่อทุกคนรับรู้ รับทราบ เขาก็จะปฏิบัติได้ถูกทาง ถูกแนว ตามที่องค์กรต้องการ ตามที่ลูกค้า

ต้องการ เพราะการออกแบบมาตรฐานบริการ นั้นต้องมีข้อมูล สิ่งที่ถูกค่าต้องการมาประกอบใช้จากการออกแบบทั้ง 7 เคล็ดลับนี้เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์

สรุป

องค์กรที่ประสบความสำเร็จอย่างมั่นคงยั่งยืนคือองค์กรที่พึงประสงค์ เป็นองค์กรในฝันที่ทุกคนปรารถนาจะได้รับได้ครอบครองเป็นเจ้าของ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ให้มีโอกาสได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรในฝันนั้น จึงพยายามดำเนินการไปเพื่อให้สมหวังดังความปรารถนาที่ตั้งไว้ องค์กรอัจฉริยะจึงต้องประกอบ ด้วยคุณสมบัติได้แก่ 1. มีระบบการบริหารจัดการที่ดี 2. มีการวางระบบการปฏิบัติงานผ่านกฎระเบียบ 3. มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม 4. มีเสถียรภาพมั่นคงยั่งยืน มีความสามารถบริหารจัดการความ เปลี่ยนแปลง 5. มีความเสมอภาค เคารพในศักดิ์ศรี สิทธิ และเสรีภาพของเพื่อนร่วมงาน 6. มีเอกภาพ มีศรัทธา สามัคคี 7. มีการเพิ่มคุณค่าและมูลค่า พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 8. มีการจัดการคนเก่งอย่างไรก็ตาม เมื่อว่าโดยหลักการบริหารจัดการแล้ว “องค์กรอัจฉริยะ” ตามแนว ปหาราทสูตร และ “องค์กรอัจฉริยะ” ในโลกปัจจุบันย่อมมีความสอดคล้องกันในเรื่อง คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพียงด้านเทคโนโลยีและยุคสมัยเท่านั้นที่แตกต่างกัน การพัฒนาไม่ว่าจะอยู่ในองค์กรหรือว่าองค์กรใดๆก็ตามสิ่งที่จะขาดไม่ได้คือความร่วมมือและความเสียสละไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงินแรงงานสิ่งสำคัญที่สุดคือความรับผิดชอบร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ. (2542). *ระบบควบคุมคุณภาพที่หน้างานคิวซีซีเซอร์เคิล*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเทคนิคคอล แอปโพรช เคาน์เซลลิ่ง แอนด์ เทรนนิ่ง จำกัด.
- เกษมสันต์ วีระกุล และคณะ. (2540). *พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกศล ดิสิลธรรม. (2546). *เทคนิคการจัดการอุตสาหกรรมสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- นิตติพงศ์ วิเวตนนท์ และกำพล กิจชระภูมิ. (2537). *Process management*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อินโนกราฟฟิกส์ จำกัด.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2545). *การจัดการคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บพิศการพิมพ์ จำกัด.
- สมยศ นาวิการ. (2535). *การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงจีนพัฒนา.
- สายหยุด ใจสำราญ. (2547). *การพัฒนาองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2542). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อำนาจ ชีระวนิช. (2544). *การจัดการธุรกิจขนาดย่อม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง
อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
**Public Policy on Opportunity and Social Equality Case Study of Pho
Prathap Chang Subdistrict Administrative Organization Pho
Prathap Chang District Phichit Province**

ยวดี พ่วงรอด,
วิจิตตรา พ่วงท่าโก, กัลยารัตน์ วุฒิปรัชญานันท์ และโชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
**Yuvadee Phongrod,
Wichittra Puengthago, Kallayarat Wuttiaphatyanan and Chot Bodeerat**
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Yuvadee.P@psru.ac.th

บทคัดย่อ

นโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มุ่งศึกษาถึงสถานการณ์ แนวโน้ม วิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศตามแนวนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด นอกจากนี้ ยังเน้นการดึงเอาพลังทางสังคมที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในรูปแบบประชารัฐ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ยั่งยืน รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ ; การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

Abstracts

Public Policy on Opportunity and Social Equality Case Study of Pho Prathap Chang Subdistrict Administrative Organization Pho Prathap Chang District Phichit Province To study the situation, trends, visions and goals in national development according to the government's policy of driving public policy on opportunity creation and social equality. As well as factors affecting success or failure in implementing policies It also emphasizes on drawing on social power comprising various sectors including the private sector, civil society, local communities. Come together to drive national development in the form of civil state This will help to solve sustained inequality problems. Including strengthening the community in self-management And preparing the Thai population in terms of health, economy, society and environment to be a quality population Able to be self-reliant and provide benefits to family, community and society as long as possible.

Keywords: Public Policy ; Creating Opportunities and Social Equality

บทนำ

ปัจจุบัน รัฐบาลได้มีแนวนโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ไว้ในรัฐธรรมนูญ และไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ได้รับแนวนโยบายดังกล่าวมาแปลงเป็นแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการขับเคลื่อนให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศจะต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข กล่าวคือ 3 ห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ส่วน 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความรู้คู่คุณธรรม)” โดยยึดหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม/นิติรัฐ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้ประชาชนทุกคนอยู่ดี กินดี มีความสุข อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ตลอดจนให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของประโยชน์ส่วนรวม ตามกรอบทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับความสมดุลและการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งหัวใจสำคัญของนโยบายในทุกด้าน ทุกมิติ เพื่อเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21 บนฐานของคุณธรรม มีความรู้รักหวงแหนคุณค่าของความเป็นไทย มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เพื่อให้การพัฒนาประเทศเกิดความเจริญก้าวหน้า และยั่งยืนต่อไป (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 83)

ดังนั้น “นโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร” จึงมุ่งศึกษาถึงสถานการณ์ แนวโน้ม วิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศตามแนวนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

สถานการณ์ แนวโน้ม วิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศตามแนวนโยบายของรัฐบาล

สถานการณ์และแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ

ปัจจุบัน แม้ว่าประเทศไทยจะมีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงในภูมิภาคและเป็นประตูสู่เอเชีย แต่การที่มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ทำให้ปัญหาด้านเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้านยังคงเป็นความท้าทายด้านความมั่นคงในอนาคต นอกจากนี้ ประเทศไทยยังคงต้องให้ความสำคัญกับปัญหาด้านความมั่นคงอื่น ๆ ที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และมีความเชื่อมโยงกันหลายมิติ ที่อาจเป็นประเด็นท้าทายต่อการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชน ซึ่งรวมถึงการสร้างความสามัคคีของคนในชาติที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประชากรไทยที่มีแนวคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ หรือเกิดการย้ายขั้วอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ขณะที่องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ อาทิ องค์กรระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ จะมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดกฎ ระเบียบ ทิศทางความสัมพันธ์ และมาตรฐานสากลต่าง ๆ ทั้งในด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ รวมทั้งการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ และการเปิดเสรีในภูมิภาคที่นำไปสู่ความเชื่อมโยงในทุกระบบ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านอาชญากรรมข้ามชาติและเศรษฐกิจนอกระบบ รวมทั้งปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์ และการลักลอบเข้าเมือง ในทางกลับกัน ความเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจะก่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างพลิกผัน อาทิ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หุ่นยนต์และโดรน เทคโนโลยีพันธุกรรมสมัยใหม่ และเทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งตัวอย่างแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดเหล่านี้ คาดว่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนหลักที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มที่จะกลับมาขยายตัวได้เข้มแข็งขึ้น แนวโน้มสำคัญที่จำเป็นต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิด อาทิ การรวมกลุ่มทางการค้าและการลงทุนที่จะมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันที่คาดว่าจะรุนแรงขึ้นในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์รูปแบบชีวิตใหม่ ๆ

นอกจากนั้น ประเทศไทยคาดว่าจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2574 จะก่อให้เกิดโอกาสใหม่ ๆ ในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคนสูงอายุที่จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการคาดการณ์ว่าครอบครัวไทยจะมีขนาดเล็กลงและมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ประชากรในประเทศไทยจะมีช่วงอายุที่แตกต่างกันและจะมีกลุ่มคนช่วงอายุใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของประชากรให้มีคุณภาพและการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิตและการบริการของประเทศจะเป็นความท้าทายสำคัญในระยะต่อไป ในขณะเดียวกัน โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย อาจทำให้เกิดความต้องการแรงงานต่างชาติเพิ่มมากขึ้น เพื่อทดแทนจำนวนแรงงานไทยที่ลดลง ซึ่งปัจจัยด้านการเปิดเสรีในภูมิภาคและความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในภูมิภาคจะทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานและการย้ายถิ่นมีความสะดวกมากขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าออกประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพซึ่งมีแนวโน้มในการเคลื่อนย้ายไปเรียนหรือทำงานในทั่วทุกมุมโลกสูงขึ้น ทั้งนี้ การย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จึงอาจจะเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะยังคงเป็นประเทศผู้รับของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้าน ขณะที่ประชากรไทยโดยเฉพาะแรงงานทักษะอาจมีแรงจูงใจในการย้ายถิ่นไปยังประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ดีกว่า อาจทำให้การแย่งชิงแรงงานมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งจะยิ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของบริษัทสังคมไทย นอกจากนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในเชิงความผันผวน ความถี่และขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนระบบผลิตทางการเกษตรที่สัมพันธ์เนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ ขณะที่ระบบนิเวศต่าง ๆ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงในการสูญเสียความสามารถในการรองรับความต้องการของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศต่าง ๆ ดังกล่าวที่แต่ละประเทศจะต้องเผชิญจะมีความแตกต่างกัน ทำให้การเป็นสังคมสีเขียว การรักษาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการจะได้รับความสำคัญและความสนใจจากนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก รวมถึงการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหารมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น กฎระเบียบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น โดยกรอบการพัฒนาตามข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และบันทึกความตกลงปารีส จะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

แนวโน้มเหล่านี้จะก่อให้เกิดความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ทั้งในส่วนของการจ้างงานและอาชีพ สาขาการผลิตและบริการใหม่ ๆ ความมั่นคงของประเทศอันเกิดจากภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่ซับซ้อนขึ้น อาชญากรรมไซเบอร์ รูปแบบการก่อสงครามที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ เทคโนโลยี และสินค้าและบริการ

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รวดเร็วและคาดการณ์ได้ยาก การเกิดขึ้นของโรคระบาด และโรคอุบัติใหม่ที่จะส่งผลให้การเฝ้าระวังด้านการสาธารณสุขในประเทศมีความสำคัญมากขึ้น อาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้ หากไม่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและรองรับผลกระทบต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบพลิกผันที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการเข้าถึงเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และองค์ความรู้สมัยใหม่มีระดับความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวจะส่งผลต่อการจ้างงานและอาชีพที่จะมีรูปแบบและลักษณะงานที่เปลี่ยนไป มีความต้องการแรงงานที่มีสมรรถนะสูงเพิ่มมากขึ้น หลายอาชีพอาจหายไปจากตลาดงานในปัจจุบันและบางอาชีพจะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติโดยเฉพาะอาชีพที่ต้องการทักษะระดับต่ำ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ปรับตัวไม่ทันหรือขาดความรู้และทักษะที่ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป กระแสโลกาภิวัตน์ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาขยายความเป็นเมือง วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่อาจจะมีผลกระทบรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวจะส่งผลให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

จากสถานการณ์และแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ข้างต้น เห็นได้ว่าบริบทและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีพลวัตสูง และมีความซับซ้อนหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลต่ออนาคตการพัฒนาประเทศอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุกด้านการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในลักษณะประชารัฐจากภาคส่วนต่าง ๆ ในรูปแบบของหุ้นส่วนการพัฒนาที่เป็นการดำเนินงานอย่างบูรณาการ เนื่องจากทุกมิติการพัฒนามีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถรู้เท่าทันและปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และกติกาใหม่ ๆ และมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบและปัจจัยส่งเสริมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน ทั้งในส่วนของระบบการเรียนรู้การสอน และการพัฒนาทักษะฝีมือที่สอดคล้องกันกับการพัฒนาของคนในแต่ละช่วงวัย ระบบบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับเป็นเจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวทันโลก จากการต่อยอดการพัฒนาบนพื้นฐานนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ส่งผลให้เกิดการสร้างห่วงโซ่มูลค่าทางเศรษฐกิจในทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และภาคบริการ กระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร รักษาไว้ซึ่งความหลากหลายเชิงนิเวศ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตและธุรกิจ และการพัฒนาและขยายความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับ

การมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ที่ชัดเจน ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ กฎหมาย ระบบภาษีต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาที่สามารถอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขันที่สูงขึ้น และสามารถใช้จุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มความร่วมมือกับนานาประเทศในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อกระชับและสร้างสัมพันธ์ไมตรี เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างพลังทางเศรษฐกิจและรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยจำเป็นต้องสร้างความพร้อมในการที่จะยกระดับมาตรฐานและมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกติกาสากลในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งให้มีการปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดีและเสถียรภาพทางการเมือง มีการส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจ เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี และลดความขัดแย้งภายในประเทศโดยที่นโยบายการพัฒนาต่าง ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับโครงสร้างและลักษณะพฤติกรรมของประชากรที่อาจมีความแตกต่างจากปัจจุบันมากขึ้น

ดังนั้น ภายใต้เงื่อนไขโครงสร้างประชากร โครงสร้างเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม และปัจจัยการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนการพัฒนาที่รอบคอบและครอบคลุม อย่างไรก็ตาม หลายประเด็นพัฒนาเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการปรับตัวซึ่งจะต้องหยั่งรากลึกถึงไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง การขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตจึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวที่ต้องบรรลุ พร้อมทั้งแนวยุทธศาสตร์หลักในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นบูรณาการบนพื้นฐานประชาธิปไตยยกระดับจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ และปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและจุดด้อยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเป้าหมายใหญ่ในการขับเคลื่อนประเทศ และถ่ายทอดไปสู่แผนในระดับอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจ และพื้นที่ ซึ่งรวมถึงพื้นที่พิเศษต่าง ๆ อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

วิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ

ในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลมีวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยจะต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย การดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐาน

ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีการออมสำหรับวัยเกษียณ ความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุขได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วน มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ไม่มีประชาชนที่อยู่ในภาวะความยากจน เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศ เพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่องไปได้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้ การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาค

ส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย

1. ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
2. ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
4. ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
5. ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ
6. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของประเทศ ได้รับการพัฒนาระดับไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และพัฒนาโลกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ของประชาชนในภาพรวมและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม คนไทยได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สามารถ “รู้ รับ ปรับ ใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐาน ระบบสวัสดิการ และกระบวนการยุติธรรม ได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบน

คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนา ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เกราะ อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดม ออบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกร นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ ที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทาง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับ หรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

แนวนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

แนวนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ถือเป็นกำหนดประเด็นไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ที่เน้นการตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรม

และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนโดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การกำหนดให้ภาคการเกษตรและครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมายของการปรับโครงสร้างและพฤติกรรม และการกระจายศูนย์กลางความเจริญเพื่อให้เกิดการสร้างงานในพื้นที่ เพื่อพลิกฟื้นโครงสร้างทางสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และช่วยลดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังเน้นการดึงเอาพลังทางสังคมที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในรูปแบบประชารัฐ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ยั่งยืน รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด

เป้าหมาย

1. สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ
2. กระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ
3. เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ

ตัวชี้วัด

1. ความแตกต่างของรายได้และการเข้าถึงบริการภาครัฐระหว่างกลุ่มประชากร
 2. ความก้าวหน้าของการพัฒนาคน
 3. ความก้าวหน้าในการพัฒนาจังหวัดในการเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี
 4. คุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุ
- แนวนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

1. สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

1.1 ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร ฐานทรัพยากรและบริบทของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นระบบการจัดการตนเองของเกษตรกร และการมีกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงฐานทรัพยากร การวิจัย ความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการผลิตและยกระดับเป็นผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่คุณค่า และเพิ่มช่องทางการตลาดและเชื่อมโยงการค้าด้วยเครือข่ายพันธมิตรและวิสาหกิจเพื่อสังคม กำหนดนโยบายและกติกาเพื่อเพิ่มโอกาสของเกษตรกร พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

รวมถึงส่งเสริมการผลิตแปรรูปสินค้าให้มีเอกลักษณ์ และการจัดการในภาคบริการที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน เพื่อยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการเกษตร

1.2 ปฏิรูประบบภาษีและการคุ้มครองผู้บริโภค โดยกำหนดมาตรการเพื่อสร้างความเสมอภาคที่สำคัญ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความเสมอภาคในการจัดเก็บภาษีและพัฒนาระบบข้อมูลการทำธุรกรรมทางการเงินของประชาชนและภาคธุรกิจ กำหนดเป้าหมายการจัดเก็บภาษี และค่าธรรมเนียมเพื่อนำไปใช้ในการจัดบริการที่ชัดเจน ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเน้นการแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ปรับปรุงระบบและกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภค สนับสนุนองค์กรของผู้บริโภคให้มีความเข้มแข็ง ป้องกัน

1.3 กระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร โดยแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์อย่างเป็นธรรม และกระจายการถือครองที่ดินในขนาดที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน ปรับระบบเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้ไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอพิจารณาสินเชื่อกับสถาบันการเงินได้ รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับประชาชน เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเป็นธรรมและมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงการละเมิดสิทธิผู้บริโภคและอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภค สนับสนุนการบริโภคอย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.4 เพิ่มผลิตภาพและคุ้มครองแรงงานไทย ให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพและความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความปลอดภัยในการทำงาน โดยส่งเสริมการปรับทัศนคติของนายจ้างให้มองลูกจ้างว่าสามารถเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้กับธุรกิจได้ สถานประกอบการจัดโครงสร้างค่าจ้างตามความสามารถและประสบการณ์ ส่งเสริมกลไกและระบบการออมและแหล่งเงินทุนเพื่อผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ รวมถึงการยกระดับกลไกการดูแลแรงงานไทยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ตลอดจนการพัฒนาด้านคุณภาพแรงงาน ทั้งในด้านทักษะฝีมือแรงงานและความสามารถด้านเทคโนโลยี ภาษาและการจัดการ เพื่อส่งเสริมให้แรงงานพัฒนาตนเองไปเป็นผู้ประกอบการได้

1.5 สร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศภาวะและทุกกลุ่ม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทของสังคมสูงวัย รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและการมีส่วนร่วมเป็นพลังในสังคมสำหรับคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้พิการและผู้สูงวัย โดยการเชื่อมโยงระบบข้อมูลสวัสดิการรายบุคคล และการพัฒนาระบบการให้บริการสวัสดิการที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน ธุรกิจ หรือองค์กรประชาสังคม เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบสวัสดิการถ้วนหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและควบคุมค่าใช้จ่ายไม่ให้เป็นภาระทางการคลังมากเกินไป ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการออมและการลงทุนระยะยาวเพื่อเพิ่ม

ความสามารถในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของประชาชนทุกกลุ่มด้วยมาตรการทางภาษีและอื่น ๆ ตลอดจนส่งเสริมให้แรงงานทั้งในระบบและนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคมอย่างทั่วถึง

1.6 ลงทุนทางสังคมแบบมุ่งเป้าเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยตรง โดยการจัดให้มีมาตรการพิเศษเพื่อให้สามารถระบุตัวกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ และให้ความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการอย่างเฉพาะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อย ยากจน และผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติซ้ำซ้อน โดยมีเป้าหมายการตัดขาดวงจรความยากจนไม่ให้ส่งต่อจากรุ่นพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูกหลาน และช่วยเหลือกลุ่มคนที่เดือดร้อนที่สุด

1.7 สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการศึกษา โดยเฉพาะสำหรับผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยในด้านบริการสาธารณสุข เน้นการกระจายทรัพยากรและเพิ่มบุคลากรทางการแพทย์ การพยาบาล ให้กระจายไปยังพื้นที่อำเภอ ตำบล เพื่อให้สามารถดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึง การพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมผู้มีรายได้น้อย ให้ได้รับบริการที่ไม่มีความเหลื่อมล้ำในด้านคุณภาพ รวมทั้งระบบคุ้มครองการรักษายาบาลต่อการเจ็บป่วยที่สร้างภาระทางการเงินโดยไม่คาดคิดหรือเกินขีดความสามารถของผู้มีรายได้น้อย สนับสนุนส่งเสริมให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพ รวมถึงการพัฒนาสถานพยาบาลให้มีคุณภาพและมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรตามมาตรฐานสากลในทุกพื้นที่ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการสาธารณสุข ด้านการศึกษาเน้นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพที่เป็นมาตรฐานเสมอกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารและยากจนและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ การจัดให้มีมาตรการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การสนับสนุนกลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัด การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้และนวัตกรรมของคนทุกกลุ่ม รวมถึงระบบการติดตามสนับสนุนและประเมินผลเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของประชาชน

1.8 สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง เน้นการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน การพัฒนากลไกช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยในการต่อสู้คดีที่มีคุณภาพมาตรฐานและเพียงพอ การให้หลักประกันสิทธิของผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน การกำหนดกรอบเวลาและขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เป็นธรรมและเสมอภาค และการมีมาตรการที่ละเอียดอ่อนสำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและการจัดการคดีเกี่ยวกับกลุ่มที่มีความเปราะบาง ตลอดจนการพัฒนาวิธีพิจารณาความแพ่งและคดีปกครองเพื่อเพิ่มโอกาสของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม ปรับปรุงระบบโทษปรับเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส และระบบการช่วยเหลือผู้พ้นโทษในการกลับสู่สังคม

2. การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

2.1 พัฒนาศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในภูมิภาค โดยคำนึงถึงสัดส่วนจำนวนประชากรของจังหวัดบิรวาร เพื่อให้สามารถดูแลการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรได้อย่างทั่วถึง

และมีคุณภาพ กระจายโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี คมนาคมและการสื่อสาร จัดทำผังเมืองและผังภาค เพื่อการจัดโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค แหล่งงาน แหล่งน้ำ และการใช้ที่ดิน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ภายในกลุ่มจังหวัด รวมทั้งส่งเสริมให้จังหวัดหลักมีความสามารถในการบริหารจัดการและจัดการตนเองได้ อย่างเป็นอิสระมากขึ้น เพื่อให้สามารถสร้างความแตกต่างบนฐานศักยภาพของทรัพยากรและความต้องการ ของประชาชนในพื้นที่ได้ และส่งเสริมการพัฒนาจังหวัดรองควบคู่ไปกับการพัฒนาจังหวัดหลัก

2.2 กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละกลุ่มจังหวัดในมิติต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง และบูรณาการแผนให้มีความเชื่อมโยง สอดคล้องกันในทุกระดับเป็นแผนเดียวกัน ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด จนถึงกลุ่มจังหวัด เน้น การกระจายแหล่งอุตสาหกรรมในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการสร้างงานในพื้นที่ และการพัฒนาภาคบริการที่คนใน พื้นที่ สามารถเป็นผู้ประกอบการ และสามารถกระจายรายได้ให้เกิดความเป็นธรรม ให้มีความสำคัญกับการสร้าง “คุณค่า” และ “มูลค่า” ทางเศรษฐกิจ จากศักยภาพของฐานทรัพยากรของแต่ละพื้นที่ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคม การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่และผู้ประกอบการในการสืบค้น นำมาปรับใช้และยกระดับการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างยั่งยืน

2.3 จัดระบบเมืองที่เอื้อต่อการสร้างชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพและปลอดภัย ให้สามารถ ตอบสนองต่อสังคมสูงวัยและแนวโน้มของการขยายตัวของเมืองในอนาคต โดยพัฒนาระบบผังเมืองของ ประเทศและผังเมืองระดับพื้นที่ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการเมืองและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ให้เป็นเมืองอัจฉริยะ ปลอดภัย สะดวกสำหรับคนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของเมืองด้วยการมีส่วนร่วมและการลงทุนของภาคเอกชน ชุมชนและ ภาคประชาสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดูแลคุณภาพ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของคนในเมือง ตลอดจนลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มประชากรที่อาศัยในเขต เมือง

2.4 ปรับโครงสร้างและแก้ไขกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อวางระบบและกลไก การบริหารงานในระดับภาค กลุ่มจังหวัด เพื่อรับผิดชอบการบริหารงานในระดับภาค กลุ่มจังหวัด ที่เชื่อมโยง กัน และสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับกลุ่มจังหวัดและระดับภาค ปรับโครงสร้างและปรับปรุง กฎหมายเพื่อจัดความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้เอื้อต่อประชาชนใน การตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่และการกำกับติดตามเพื่อสร้างธรรมาภิบาลในการทำงานของ ภาครัฐ ตลอดจนการปรับปรุงกฎหมายเพื่อพัฒนาระบบการปกครองท้องถิ่น และการเปิดพื้นที่และโอกาสการ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการในการ กำหนดยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัด

2.5 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่บนฐานข้อมูลความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลมิติต่าง ๆ ของพื้นที่ให้มีความถูกต้องแม่นยำ การเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่จะเอื้อให้ประชาชน

และภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจและการติดตามการดำเนินงานของรัฐ พัฒนา กลไกเพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยี การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การขยายเครือข่ายเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อให้ชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ และนำไปใช้เพื่อพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนการ เพิ่มบทบาทของสถาบันการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อร่วมพัฒนาพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น

2.6 การพัฒนากำลังแรงงานในพื้นที่ โดยการวางแผนกำลังคนที่สอดคล้องกับแผนการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มจังหวัด และการพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของเมืองทั้งในปัจจุบัน และอนาคต เน้นการส่งเสริมการยกระดับทักษะของผู้ประกอบการ และกลุ่มวิสาหกิจในพื้นที่ทั้งในด้านภาษา การบริหารธุรกิจ การจัดการห่วงโซ่คุณค่าและตลาด การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึง การพัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความต้องการของกำลังแรงงานในพื้นที่กับระบบการผลิต กำลังคนในสายอาชีพ

3. การเสริมสร้างพลังทางสังคม

3.1 สร้างสังคมเข้มแข็งที่แบ่งปัน ไม่ทอดทิ้งกัน และมีคุณธรรม โดยสนับสนุนการรวมตัวและดึง พลังของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะการเชื่อมพลังของคนสามวัย คือเยาวชนคนรุ่นใหม่ คนวัยทำงาน และ ผู้สูงอายุ ให้มาเป็นกำลังของการพัฒนาเพื่อส่วนรวม โดยการสร้างเวทีกลางเป็นพื้นที่สาธารณะ เพื่อ ปรึกษาหารือปัญหาสาธารณะของพื้นที่ ตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่น อำเภอจนถึงระดับจังหวัด การสร้างผู้นำการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมและสร้างกลไกการทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ การสนับสนุนกิจกรรมของเด็ก และเยาวชนในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อฝึกทักษะให้เป็นผู้รุ่นใหม่ในอนาคต ตลอดจนสนับสนุนระบบวิสาหกิจเพื่อ สังคม การดำเนินงานของภาคประชาสังคม การสร้างเครือข่ายในพื้นที่ รวมถึงการสร้างชุมชนเสมือนบน เครือข่ายสื่อ ให้เป็นเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกันทางสังคมที่ร่วมทำสิ่งที่สร้างสรรค์ และการยกย่องให้คุณค่ากับการ ทำประโยชน์ร่วมกันเพื่อส่วนรวม

3.2 การรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ โดยเตรียมความพร้อมในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการออมและการลงทุนระยะยาวของคนตั้งแต่ก่อนเกษียณอายุ พัฒนา ระบบและกลไกเพื่อสนับสนุนการปรับตัวของประชากรให้สามารถปรับเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมตามแต่ละช่วง อายุ เพื่อยืดช่วงเวลาและเพิ่มโอกาสในการทำงานในยามสูงอายุและสร้างหลักประกันทางรายได้ให้แก่ตนเองได้ นานขึ้น สร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการในการเตรียมความพร้อมของแรงงานก่อนวัย เกษียณ การจ้างงานผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ ประสบการณ์และสมรรถนะ ตลอดจนส่งเสริมการ สร้างสรรค์เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการส่งเสริมและฟื้นฟูศักยภาพผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมี กิจกรรมทำต่อเนื่องทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ รวมทั้งคงไว้ซึ่งบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนา สังคม โดยส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนมีการจ้างงานผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ ประสบการณ์

และสมรรถนะ ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์ และร่วมสร้างสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน เพื่อเพิ่มคุณค่าของผู้สูงอายุ

3.3 สนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน เพื่อสนับสนุนการทำงานของภาคส่วนต่าง ๆ สนับสนุนการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนในรูปแบบนิติบุคคลเพื่อดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ประโยชน์สาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งการปรับปรุงระเบียบการใช้งบประมาณและจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐเพื่อเอื้อให้สามารถสนับสนุนความริเริ่มที่สร้างสรรค์ของภาคส่วนต่าง ๆ

3.4 ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและบทบาทของสตรีในการสร้างสรรค์สังคม โดยปรับเปลี่ยนทัศนคติและบทบาทเพศ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการยอมรับของสังคมต่อเรื่องเพศสภาพและความเสมอภาคทางเพศ ส่งเสริมให้ทุกเพศมีส่วนร่วมรับผิดชอบครอบครัวและร่วมกันพัฒนาสังคม ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว พัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคมในสถานประกอบการเพื่อให้ทั้งชายและหญิงสามารถดูแลครอบครัวได้อย่างสมดุลกับการทำงาน ส่งเสริมการสร้างประชากรรุ่นใหม่บนรากฐานของครอบครัวที่มีคุณภาพ เพิ่มโอกาสของสตรีในการทำงานเชิงเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเพิ่มศักยภาพความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำของสตรีเพื่อให้สามารถมีบทบาทในทางการเมืองและการบริหารทั้งในระดับสากล ระดับชาติและในระดับท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและกว้างขวาง

3.5 สนับสนุนการพัฒนาทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ภายใต้บริบทของสังคมที่มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ส่งเสริมความตระหนักในสิทธิมนุษยชน สร้างความเท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกลุ่มชาติพันธุ์ ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มชน สร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น สร้างความเข้าใจและจุดร่วมบนความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริมบทบาทของสถาบันการศึกษาในการช่วยยกระดับคุณค่าที่หลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้ รวมถึงเชื่อมโยงการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านบนรากฐานมรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันกับประเทศไทย

3.6 สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสร้างสรรค์ เพื่อรองรับสังคมยุคดิจิทัล พัฒนาระบบโครงสร้างเครือข่ายด้านข้อมูลเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันสมัยได้อย่างรวดเร็ว ส่งเสริมเสริภาพของสื่อสาธารณะ ควบคู่ไปกับมาตรการสร้างความรับผิดชอบของสื่อต่อสังคม รวมถึงส่งเสริมบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการให้ความรู้เรื่องสิทธิเพื่อคุ้มครองการใช้เทคโนโลยีและสื่อตามมาตรฐานความปลอดภัยและกฎหมาย ตลอดจนพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ทั้งในเชิงเนื้อหา และการสร้างความตระหนักและภูมิคุ้มกันของผู้เสพสื่อ

4. การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง

4.1 ส่งเสริมการปรับพฤติกรรมในระดับครัวเรือน ให้มีขีดความสามารถในการจัดการวางแผนชีวิต สุขภาพ ครอบครัว การเงินและอาชีพ โดยใช้ข้อมูลความรู้ และการยกระดับการเรียนรู้ของครัวเรือน ทั้งในกลุ่มครัวเรือนภาคเกษตรและอาชีพอื่น ๆ เพื่อปรับการคิดเชิงระบบ การวางแผนอนาคต การออมและการลงทุน การดูแลสุขภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว เพิ่มทักษะทางการเงินและการวางแผนการจัดการที่ดิน ที่อยู่อาศัยและระบบการผลิตด้านอาชีพ เพิ่มความสามารถในการประกอบการธุรกิจ การบริหารจัดการตลอดจนพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นการสร้างการเรียนรู้จากภายในเพื่อสร้างคนที่มีระบบคิดที่มีเหตุผลและพึ่งตนเองได้ ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้ชุมชนได้บริหารจัดการและมีส่วนร่วมในกิจการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง การสนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่สะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยมีข้อมูลครัวเรือนเพื่อสนับสนุนการจัดทำแผน และเชื่อมโยงแผนชุมชนกับแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาภูมิภาค และเชื่อมโยงกับการกำหนดการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกัน ขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือทุกภาคส่วนให้มีเป้าหมายทิศทาง มีความสมดุล มีอิสระและมีอำนาจในการตัดสินใจ โดยมีระบบการติดตามตรวจสอบที่ต่อเนื่องและโปร่งใส ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาตัวชี้วัดและระบบการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าในการยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

4.3 สร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสร้างประชาธิปไตยชุมชน โดยสนับสนุนให้ประชาชนสามารถรวมกลุ่มและมีเวทีกลางเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและเพื่อปรึกษาหารือกิจการที่เป็นประเด็นสาธารณะ สามารถกำหนดเป้าหมายการพัฒนาบนฐานการมีข้อมูลและการใช้เหตุผล และสร้างข้อตกลงร่วมกันที่สามารถผูกพันและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และลดความขัดแย้งได้ อันจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยที่ระดับฐานราก และสร้างความสมานฉันท์ ตลอดจนปรับบทบาทภาครัฐให้เป็นฝ่ายสนับสนุนให้ชุมชนจัดการตนเองได้มากขึ้น โดยรัฐเป็นที่ปรึกษาสนับสนุนองค์ความรู้และพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการให้กับชุมชน เพื่อเป็นพลังของการพัฒนา

4.4 สร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับชุมชน โดยการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก การพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ของชุมชน ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อเร่งกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการก้าวเข้าสู่สังคมในยุคดิจิทัล การพัฒนาวิถีคิดในการประกอบการและการจัดการความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ในบริบทของการแข่งขันอย่างยั่งยืน รวมถึงการเพิ่มความสามารถและทักษะในการใช้ความรู้และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาและยกระดับขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการตนเอง และ

สร้างหลักประกันให้คนทุกกลุ่มได้รับโอกาสและเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยไม่จำกัดวัยหรือเพศสถานะ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561: 41)

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร จะเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างไร แท้จริงนั้น จะต้องมาจากประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนเป็นสำคัญ ประกอบกับแนวคิดของท่าน ศาสตราจารย์ ดร.วรเดช จันทรศร (2563 : 18) ที่ได้แสดงทัศนะไว้ว่า นโยบายสาธารณะที่รัฐบาลกำหนดขึ้น จะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยองค์ความรู้ทางการบริหารอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ที่สามารถจำแนกได้ 12 ด้าน และอีก 6 ตัวแบบ กล่าวคือ 12 ด้าน ได้แก่ คือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านการกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน 3) ด้านทรัพยากร 4) ด้านหน่วยงาน/องค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ 5) ด้านผู้บริหาร และผู้กำหนดนโยบาย 6) ด้านบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน 7) ด้านสภาพแวดล้อม 8) ด้านกลุ่มเป้าหมาย/ประชาชนผู้รับบริการ 9) ด้านการประสานงานและความร่วมมือ 10) ด้านการประชาสัมพันธ์ 11) ด้านการวางแผนและการควบคุม และ 12) ด้านมาตรการในการตรวจตราและประเมินผล ส่วน 6 ตัวแบบ ได้แก่ 1) ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล 2) ตัวแบบทางด้านการจัดการ 3) ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์การ 4) ตัวแบบทางด้านกระบวนการของระบบราชการ 5) ตัวแบบทางการเมือง และ 6) ตัวแบบเชิงบูรณาการ และที่สำคัญ บุญทัน ดอกโรสง (2563 : 73) ก็ได้แสดงทัศนะไว้อย่างน่าสนใจว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ เรามีบ้าน 4 หลังที่เป็นแกนพลังหลักในการขับเคลื่อนประเทศที่มีการถ่วงดุล ร่วมมือ ปะทะ สันสรรค์ซึ่งกันและกันเพื่อสร้างความรู้รักสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยบ้านทั้ง 4 หลังนี้ เป็นบ้านประชาชนที่สร้าง L : Legislative Power body บ้านนิติ E : Executive Power body บ้านบริหารท่า J : Judicial Power body บ้านสถิตธรรม และบ้านเจ้าของอำนาจบ้านทรงไทย People House ทำหน้าที่ส่งตัวแทนจากบ้านไปเป็นตัวแทนเพื่อออกกฎหมาย แก่กฎหมายให้ตรงกับพหุวัจนะ และเลือกหัวแถวที่ฉลาดว่องไวใจรักบ้านเกิดเมืองนอน ไปทำหน้าที่เป็นพ่อบ้าน เรียกว่า นายก คือ ยกเงิน ยกทอง ยกไร่ ยกนา ยกปลา ยกข้าว ยกถนนหนทางมอบให้ประชาชนได้ใช้จ่ายบริโภคให้สมบูรณ์ พุ่มเทการทำงานไม่เล่นพรรคเล่นพวก ไม่เอาปืนหรือสิ่งรถถังมาปล้นเจ้าของบ้าน ไม่ยกสมบัติให้ต่างชาติ มีคุณสมบัติเป็นที่ยกย่องสรรเสริญทั้งเจ้าบ้านและเพื่อนบ้านต่างประเทศ เพราะนายกเมื่อได้รับฉันทานุมัติจากรัฐสภาแล้ว คือ ตัวแทนของประชาชน ให้มีสิทธิ์เลือกคนเก่งได้ไม่เกิน 35 คน เป็น 3 คน ปัดกวาดถนน ถูบ้าน ฝ้าบ้านให้ประชาชนไม่ให้เป็นพวกนายชูตรีต คดโกงประชาชน และอีกหลังหนึ่งเลือกนักปราชญ์ฉลาดทางกฎหมาย นิสัยใจคอดีมีธรรม เป็นนักบุญ ชื่อสัตย์ ชื่อตรง เสมือนพ่อยมบาลเพื่อสั่งการปกป้องคนทำดีไม่ให้ตกอเวจี ประกันสิทธิเสรีภาพของคนดีคนเก่งอย่างเที่ยงธรรม เรียกว่า บ้านสถิตธรรม ใครทำผิดนำมายังบ้านนี้ ใช้ความรู้อยู่ 2 คำ

คือ เข้าเรือนจองจำนะลูก และอีกคำหนึ่งกลับบ้านได้ลูก สบายใจ คำตัดสินก็ถือว่าสิ้นสุดในเบื้องต้น คือ ไม่พิจารณามาที่ไหนกลับไปตามเดิม หรือพิจารณาว่าผิดเป็นผิด รอไปห้องที่ 2 เรียกว่าห้องอุทธร และห้องนี้ก็จะบอกว่าผิดยังมีสิทธิร้องเรียนสู่ชั้นบนสุด เรียกว่าห้องฎีกา ซึ่งห้องนี้มีอำนาจตกลงกันไว้ว่าเป็นห้องสูงสุด คำสั่งใด ๆ ออกมาถือว่าจบลงด้วยดี คือ กลับบ้าน แต่ถ้าบอกว่าผิดต้องถือว่าต้องจองจำ ในระหว่างที่บ้าน 3 ห้องนั้น ต้องสูงสุดยังไม่ตัดสินว่าผิด ต่อปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้ไม่กระทำความผิด จึงกล่าวได้ว่า บ้านทั้ง 4 หลังนี้ จึงถือเป็นบ้านที่มีสภาพที่มีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน **Cheek and balance** ได้ พร้อมกับเป็นบ้านทรงไทยที่สร้างขึ้นเพื่อประชาชนทุกคน โดยการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมทุกระบวนการของการพัฒนา สร้างความเสมอภาค และความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมและสายตานานาอารยประเทศอย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้ประชาชนทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ดี กินดี สมบูรณ์ไปด้วยกาย ใจ สติปัญญา ส่งเสริมคนดี เสียสละ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมเข้ามาปกครองบริหารประเทศ เพื่อสืบสาน ถวายทอดสิ่งที่ดี มีคุณค่าไปยังรุ่นลูก รุ่นหลานในอนาคตสืบไป

สรุป

จากบริบทข้างต้น จะเห็นได้ว่า รากเหง้าปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่ได้มีเพียงแค่ปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วความเหลื่อมล้ำเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น การกำเนิดชาติพันธุ์ ผิวสี เพศสภาพ ถิ่นที่อยู่อาศัย อายุ สังคม โอกาสและรวมถึงความเหลื่อมล้ำในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ปัญหาทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจตามมา และถ้าหากปัจจัยดังกล่าวยังมีมากเท่าไร ความเหลื่อมล้ำยิ่งมีความทวีคูณมากยิ่งขึ้น ความเหลื่อมล้ำที่เราเห็นได้ชัดในปัจจุบัน ดังที่ภาสกร ดอกจันทร์ (2563 : 3) ได้สรุปไว้อย่างน่าสนใจว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำนั้น เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่มาจากปัจจัยหรือเงื่อนไขสำคัญ คือ อำนาจที่ไม่เท่าเทียมทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งอำนาจดังกล่าวเกิดจากความสามารถในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรทางสังคม และทรัพยากรทางการเมืองของกลุ่มประชาชนที่แตกต่างกัน และในขณะเดียวกันการที่ประชาชนแต่ละกลุ่มมีอำนาจที่แตกต่างกันก็ยิ่งทำให้ความสามารถในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ มีความแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำนั้นควรมุ่งเน้นการเพิ่มความเท่าเทียมของโอกาส (Equality of Opportunity) ในการเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Mobility) โดยการปฏิรูปเชิงโครงสร้างใน 5 ประเด็นคือ การปฏิรูประบบภาษี การปฏิรูปที่ดิน การปฏิรูประบบสวัสดิการ การปฏิรูประบบการศึกษา และการปฏิรูประบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินการจำเป็นต้องกำหนดกลไกเครื่องมือ (Mechanism Design) ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายบริบทของพื้นที่ และต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารทรัพยากร จึงจะสามารถลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม และเพิ่มความเท่าเทียมกันของโอกาสได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2561). *“ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580”*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2560). *“แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564”*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2563). *ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ชั้นสูง*. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ภาสกร ดอกจันทร์. (2563). *นโยบายศาสตร์*. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วรเดช จันทรศร. (2563). *นโยบายศาสตร์*. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

การจัดการเครือข่ายทางธุรกิจในแง่มุมของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ
ในการดำเนินงานทางธุรกิจ

**Business Network Management in the Aspects of Factors
That Affect the Success of Business Operations**

พงศ์สฎา เฉลิมกลิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Pongsada Chaleomklin

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand.

Email: pongsada.ch@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยเกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอการจัดการเครือข่ายทางธุรกิจในแง่มุมของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานทางธุรกิจซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพที่เริ่มจากต้นแบบการสร้างความเข้มแข็งที่เป็นผลดีต่อผู้ประกอบการภาคเอกชน ดังนั้นการจัดการเครือข่ายทางธุรกิจ จึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานทางธุรกิจได้เป็นอย่างดี การทำความเข้าใจไม่ว่าจะกล่าวถึงผู้ทำหน้าที่ซื้อสินค้าและบริการหรือจะเป็นผู้ผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่ารวมถึงการสร้างกลยุทธ์และนวัตกรรมความแปลกใหม่เพื่อจัดการเครือข่าย ส่งผลถึงปัจจัยภายในซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือข่ายของธุรกิจทั้งสิ้น การจัดการเครือข่ายจึงส่งผลทำให้เกิดปัจจัยในทิศทางต่าง ๆ ประกอบไปด้วย 1) ความเข้มแข็งทางการเงิน 2) โครงสร้างองค์กร 3) การจัดการประสบการณ์ 4) ความสามารถทางด้านเทคนิค และ 5) วัฒนธรรมขององค์กร เมื่อการจัดการเครือข่ายส่งผลถึงองค์ประกอบเป็นไปในทิศทางซึ่งส่งผลที่ดีต่อกิจการจะทำให้เกิดจุดแข็งด้านการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน รวมถึงการเพิ่มคุณค่าทางนวัตกรรมและเครือข่ายถือว่าส่งผลดีอย่างมากต่อความสำเร็จในการเชื่อมโยงด้านผลประโยชน์ในการดำเนินกิจการ อีกทั้งยังสามารถเพิ่มผลผลิตที่สำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จในการดำเนินงานธุรกิจให้มีความแตกต่างเหนือคู่แข่ง

คำสำคัญ: การจัดการ ; เครือข่ายธุรกิจ ; ปัจจัยความสำเร็จ

Abstracts

This academic article is a review of relevant literature and research to present business network management in the aspects of factors that affect the success of business operations, which is a potential development that starting from a strengthening model that is beneficial to the private sector entrepreneurs. Therefore, business network management is one of its key factors affecting the success of business operations, as well. Understanding, whether dealing with buyers of goods and services or a manufacturer to add value, as well as creating innovative strategies and innovations to manage the network affects internal factors, this is considered a significant part of building a business network relationship. Network management results in the variety of factors, including 1) financial strength, 2) organizational structure, 3) experience management, 4) technical competence and 5) organization culture. When network management results in a directional component that positively affects the business, it creates a competitive advantage strength. It can also increase productivity that is very important to the success of business operations to differentiate itself from competitors.

Keywords: Management ; Business network ; Success factor

บทนำ

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ข้อสังเกตประการหนึ่งซึ่งนับว่าเป็นการทำทลายความสามารถของนักธุรกิจและนักลงทุนเพื่อที่จะพร้อมก้าวข้ามการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวเข้าสู่การสร้างสรรค์ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รวมถึงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องพร้อมพิสูจน์และค้นหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของทุกองค์กรไม่ว่าจะสืบทอดทางวัฒนธรรมเก่าและวัฒนธรรมใหม่ก็ตามสิ่งหนึ่งที่จะต้องเร่งปรับนั้นคงหนีไม่พ้นคือต้อง “เปลี่ยน” การพัฒนาศักยภาพที่เริ่มจากต้นแบบการสร้างเข้มแข็งที่เป็นผลดีต่อผู้ประกอบการภาคเอกชน ดังนั้นการจัดการเครือข่ายทางธุรกิจ (Business Network Management) นับว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานทางธุรกิจ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการทำความเข้าใจไม่ว่าจะกล่าวถึงผู้ทำหน้าที่ซื้อสินค้าและบริการเพื่อเพิ่มมูลค่ารวมถึงนวัตกรรม ปัจจัยภายในถือว่ามีส่วนสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือข่ายของธุรกิจทั้งสิ้น การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน การเพิ่มคุณค่าทางนวัตกรรมนั้นเครือข่ายถือว่ามีผลอย่างมากและเชื่อมโยงต่อผลประกอบการในการดำเนินกิจการ รวมทั้งการบูรณาการองค์ความรู้ และนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อการประกอบการ (ขจรศักดิ์ วงศ์วิรัช และ บุญทวรรณ วิงวอน, 2563 : 308-324)

ความสำคัญการเชื่อมโยงสร้างเครือข่ายทางธุรกิจนั้นสิ่งนี้นักธุรกิจต้องมองเห็นประการแรก ควรต้องดูว่าการให้ความสำคัญไม่ว่าจะเป็นด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันส่งผลต่อกิจการอย่างไรบ้างการสร้างเครือข่ายจึงแบ่งหน้าที่ของกระบวนการจัดการหลากหลายด้านประกอบด้วยสิ่งนั้นมีความจำเป็นและหาได้ยาก อีกทั้งยังเป็นการสร้างนวัตกรรมอันจะส่งผลและภาพรวมที่ดีต่อธุรกิจและองค์กร (Barney, 1990 : 99-120) ในความท้าทายเพื่อให้กิจการอยู่รอดในยุคศตวรรษที่ 21 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจนั้นต้องมองให้รอบทิศทางและมีความสัมพันธ์ต่อผลประกอบการ เมื่อเปรียบเทียบกับแล้ววิเคราะห์ได้จากงานวิจัยของ Yan,

Yang & Dooley (2017 : 153-222) พบว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการประกอบธุรกิจร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อเครือข่ายธุรกิจ ที่ชี้ให้เห็นถึงการสร้างเครือข่ายธุรกิจของผู้ประกอบการขึ้นอยู่กับคุณลักษณะ เฉพาะตัวของผู้ประกอบการแต่ละคน รวมทั้งการสร้างความสำเร็จในการดำเนินงานเครือข่ายได้ ส่วนหนึ่งมาจากตัวผู้ประกอบการซึ่งเป็นองค์ประกอบรวมกันกับปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันที่ชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรขององค์กรภายใต้ แนวทางการสร้างความร่วมมือในลักษณะเครือข่าย การสร้างนวัตกรรมหรือแม้กระทั่งโอกาสทางการตลาดนั้น ผู้ประกอบการที่เล็งเห็นโอกาสดังกล่าวมักจะสร้างเครือข่ายหรือดำเนินการในการสร้างเครือข่ายเพื่อให้ได้มา ซึ่งผลประโยชน์ที่ต้องการ (ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และคณะ, 2563 : 121-130) ขณะเดียวกันพนารัช ปรีดากรณ์ และสุภาวดี เหล่าฤทธิรัตน์ (2561 : 1-43) จากการศึกษาการสร้างเครือข่ายธุรกิจที่มีศักยภาพนั้นต้องประกอบไปด้วยการขยายความร่วมมือให้ครอบคลุมธุรกิจการค้าตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำโดยกลไกการขับเคลื่อนในการสร้างเครือข่ายธุรกิจการค้า คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มธุรกิจคือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ สนับสนุน และแก้ไขปัญหาให้แก่กลุ่มธุรกิจ มีการขยายเครือข่ายกลุ่มธุรกิจการค้าไปยังกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง การแบ่งปันโอกาส เพื่อกระจายประโยชน์ให้เกิดขึ้นอย่างทั่วถึงภายในเครือข่าย การสร้างความร่วมมือด้านการจัดการวัตถุดิบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้างสัมพันธ์เชิงปฏิบัติการ

ดังนั้นบทความวิชาการนี้จึงมีการกำหนดวัตถุประสงค์หลัก ๆ เพื่อนำหลักการสำคัญทางด้านการจัดการธุรกิจให้ผู้ประกอบการมีข้อมูลไว้เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แผนของกิจการ องค์กร บริษัท ห้างร้าน ได้เป็นอย่างดีในการจัดการเครือข่ายทางธุรกิจในแง่มุมของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานทางธุรกิจ ซึ่งจะลำดับการนำเสนอต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย

การจัดการเครือข่ายนับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ การเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบไม่ว่าจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์กันทางสังคม การจัดกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างผู้หนึ่งไปยังอีกผู้หนึ่งนับว่าเป็นการติดต่อแบบเชื่อมโยงกันต่อเนื่องเมื่อได้รับผลกระทบจากสถานะการเกิดโรคติดต่อสายพันธุ์ใหม่โควิด-19 (COVID-19) ทำให้ทุกวงการไม่ว่าจะในประเทศไทยและต่างประเทศล้วนได้รับผลกระทบด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นแน่นอนความผันผวนและการปรับเปลี่ยนด้านพฤติกรรม การดำรงชีพของมนุษยชาติต้องปรับตัว และมีการดำเนิน วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) อย่างทันท่วงทีไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจ กิจการค้า และการขนส่งที่ต้องมีการปรับควบคู่กันอย่างเป็นระบบและที่สำคัญเน้นความปลอดภัยตามหลักการป้องกันที่ดีที่ทางราชการได้กำหนดไว้ชัดเจน ดังนั้นเครือข่ายนับว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้กันมายาวนาน สภาพสังคมที่มีการเบียดเบียนกันรวมถึงการแข่งขันที่นับวันจะรุนแรงยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน Costa and Tavares (2012 : 387-397) ได้เสนอว่า การจัดการเครือข่ายเป็นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วย

องค์กรไม่ว่าจะองค์กรธุรกิจหรือภาคอุตสาหกรรมเพื่อใช้ในการกำกับการเชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่อุปทานให้เกิดเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพได้ต้นแบบสร้างสรรค์หรือร่วมกันในการแก้ไขปัญหา รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีการจัดการเครือข่ายนั้นจึงนับว่าส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดความร่วมมือกันสร้างสรรค์ และเป็นการบูรณาการกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ Tajeddini, Martin and Ali (2020 : 1-15) ได้กล่าวถึงแนวคิดเครือข่ายว่า ความสัมพันธ์ทางเครือข่ายเป็นขอบเขตของแต่ละบุคคล บริษัทผู้ประกอบการและ บริษัทอื่นที่มีความสนใจในลักษณะเดียวกัน สิ่งนี้มีแนวโน้มที่จะเสริมสร้างและพัฒนาข้อมูลเชิงลึกและความคิดใหม่ร่วมกันอย่างไม่ปกปิดอำพรางอย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่าง การเชื่อมโยงเครือข่ายที่แน่นแฟ้นจะช่วยทำให้เกิดการอำนวยความสะดวกในการสื่อสารการทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ภายในองค์กร จากการศึกษาของ Heck and Vervest (2009 : 275-276) ได้ประเด็นสำคัญที่มีต่อแนวคิดเครือข่ายว่า ศักยภาพของแนวทางเครือข่ายธุรกิจใหม่คือการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการเหล่านี้ด้วยความช่วยเหลือในการรวมข้อมูลเชิงลึกของเครือข่ายธุรกิจที่มีความสามารถด้านการสื่อสารโทรคมนาคม “ธุรกิจ” ไม่ได้เป็นองค์กรที่มีอยู่ในตัวเองอีกต่อไป เป็นผู้มีส่วนร่วมในเครือข่ายหลายแห่งที่อาจเป็นผู้นำหรือดำเนินการร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการร่วมมือที่ดีในอนาคต สร้างความเชื่อมั่น ในการดำเนินธุรกิจได้อย่างเหมาะสม (Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen) and Phumphongkhochasorn, 2020 : 2058-2065) สามารถนำไปพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการรับรู้คุณภาพสินค้าให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของลูกค้าและช่วยเพิ่มยอดขาย ในขณะที่คุณภาพการบริการที่ดีส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำช่วยให้ลูกค้าไม่เปลี่ยนไปใช้บริการผู้ประกอบการรายอื่น (รุ่งนภา บริพนธ์มงคล, กฤษดา เขียววัฒนสุข, 2563 : 166-179)

เมื่อศึกษารูปแบบกระบวนการทางการจัดการเครือข่ายทางธุรกิจแล้วนั้นจะสังเกตได้ว่าประการสำคัญของการเสนอและการสร้างความเป็นเลิศให้กับกิจการที่มีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเครือข่ายที่ดีนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากร ในองค์กรและผู้บริหารเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินกิจการให้มีศักยภาพที่ดีขึ้นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลัก ๆ หลายประการ ซึ่งจะกล่าวต่อในส่วนที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัยของ Yan, Yang & Dooley (2017 : 153-222) ทราบว่าปัจจัย เหล่านี้ย่อมส่งผลต่อประกอบธุรกิจร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเครือข่ายทางธุรกิจ
ปรับปรุงจาก : Yan, Yang & Dooley (2017: 153-222)

การศึกษาถึงปัจจัยข้างต้นจากภาพที่ 1 จะอธิบายโดยใช้หลักการจัดการเครือข่ายทางธุรกิจ ซึ่งปัจจัยรอบด้านทั้ง 5 เป็นประเด็นที่ทำให้เกิดการคิดและไตร่ตรองเป็นหลักในการร่วมดำเนินกิจการร่วมกันในการทำเครือข่ายนั้นหมายความว่า トラバได้ก็ตามกลุ่มพันธมิตรทางด้านการสร้างเครือข่ายยังมีความคลุมเครือหรือขาดความชัดเจนนั้น ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบเพื่อให้เป็นไปตามกลไกของการสร้างกระบวนการให้เกิดความเข้มแข็งทางธุรกิจได้แก่ 1) ความเข้มแข็งทางการเงิน 2) โครงสร้างองค์กร 3) การจัดการประสบการณ์ 4) ความสามารถทางด้านเทคนิค และ 5) วัฒนธรรมขององค์กร ดังนั้นปัจจัยที่กล่าวมานี้ถือว่าส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจในการสร้างเครือข่ายร่วมกันเป็นอย่างมาก ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารองค์กรเอกชนทุกภาคส่วนต้องสร้างความตระหนัก (Awareness) เพื่อให้เกิดพลังและการปรับตัวรวมถึงวิธีการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานและจะปรับส่วนใดในองค์กรตนเองได้อย่างไร เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นประโยชน์สาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการหรือข้อเรียกร้องของชุมชน/ท้องถิ่นและการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ทรงพล โชติกเวชกุล, 2563 : 262-271)

ขณะที่ Zaefarian, Thiesbrummel, Hennebeg & Naude (2017 : 69-81) กล่าวว่า คุณลักษณะที่สำคัญที่ทำการศึกษาและค้นพบว่า กิจกรรมที่ประกอบธุรกิจจะทำให้เกิดผลสำเร็จที่จะช่วยให้เกิดการแข่งขันที่สมบูรณ์ทางเครือข่ายของธุรกิจได้นั้นรวมถึงเป็นการส่งเสริมและการร่วมสร้างศักยภาพของกิจการให้มีความพร้อม อีกทั้งยังก้าวข้ามเหนือคู่แข่งซึ่ง กลยุทธ์ที่องค์กรควรนำไปปรับใช้ประกอบด้วย 1) ความไว้วางใจและความผูกพัน (Commitment-trust) 2) การสื่อสารและความร่วมมือต่อกัน (Communication – Cooperation) และ 3) ความสัมพันธ์ของการลงทุนที่เฉพาะเจาะจง (Relationship-specific investment) ความสัมพันธ์ของการลงทุนที่เฉพาะเจาะจงเป็นการสร้างความไว้วางใจระหว่างกันอีกลักษณะหนึ่งซึ่งแสดงออกว่ามีการลงทุนในความสัมพันธ์ที่

เฉพาะเจาะจงในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันได้นั้นต้องมีมูลเหตุที่ให้ความสำคัญต่อกิจการในด้านการลงทุนไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ที่พร้อมเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ที่ต้องแข่งขันทั้งภายในกิจการและภายนอกกิจการล้วนแต่ต้องเสี่ยงต่อการลงทุน ความไว้วางใจต่อกันก็ยังคงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะส่งผลให้ธุรกิจภายในกิจการดำรงอยู่ต่อไปได้ควบคู่กัน

เหตุผลประการที่สำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่ายของธุรกิจนั้นต้องคำนึงสิ่งที่ทำให้กิจการดำรงอยู่และรุ่งเรืองได้นั้นนอกจากอาศัยด้านปัจจัยที่กล่าวข้างต้นไม่ว่า จะเป็นด้านความไว้วางใจระหว่างกันความผูกพัน ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ และความสัมพันธ์ที่เป็นการลงทุนกันเฉพาะเจาะจง สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีส่วนสำคัญยิ่งแต่ในอีกสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย

Möller (2013 : 324-335) ได้ทำการศึกษาการจัดการเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ด้านมุมมองทางการจัดการธุรกิจว่า ในการศึกษาความสำเร็จของธุรกิจให้ประสบความสำเร็จที่ดีได้นั้นมาจากหลายปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวเนื่องกันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นส่วนที่ทำให้เกิดผลกำไรที่ลงตัวและหาคุณค่าในการแข่งขันเชิงรุกซึ่งปัจจุบันสถานการณ์โลกนั้นต้องคอยอาศัยปรากฏการณ์นิยมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อฐานความคิดของผู้บริหารเช่นกัน การจัดการเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อลูกค้าและตัวผู้จำหน่ายนั้นถือว่าต้องทำความเข้าใจระหว่างกันเพื่อส่งผลต่อการดำรงอยู่ของกิจการอย่างแท้จริง สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดคุณลักษณะที่สอดคล้องกันนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 หลักใหญ่ๆ ได้แก่ 1) หลักความสัมพันธ์ภายในองค์กร 2) หลักความสัมพันธ์กับลูกค้า เมื่อความสัมพันธ์ทั้งสองส่วนนี้มีการปรับและทำให้งานเกิดความสมดุลกันเป็นอย่างดีนั้นมองว่าทฤษฎี 2 ประการที่มีส่วนทำให้เกิดการจัดการเครือข่ายประกอบด้วย ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) และ ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากร (Resource dependence theory) ทั้งนี้ขณะเมื่อใช้ทฤษฎีทั้ง 2 แบบนี้ในการพัฒนาเครือข่ายก็จะช่วยส่งผลต่อการดำเนินการด้านธุรกิจของกิจการได้เป็นอย่างดีตามลำดับ

ดังนั้นการค้นหาความสำเร็จในการที่คิดจะลงทุนเพื่อส่งผลต่อกิจการเครือข่ายที่ดีได้นั้นต้องพยายามหาจุดและมุมมองเพื่อผลตอบแทนที่ดีกว่า ในการทดสอบผลการวิจัยของ Nuroglu (2016 : 50-59) การจัดการทุกด้านถือว่ามีความจำเป็นต่อการสร้างแนวทางพื้นฐานการบริหารจัดการ รวมไปถึงการปฏิรูปซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญๆ ปัจจัยพื้นฐานทรัพยากรก็ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการจัดการกลยุทธ์เพื่อช่วยในการจัดการเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ การดำเนินการวิจัยทั้งหลายจึงต้องพึ่งพาหลักสำคัญประการนี้เพื่อช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในการประกอบกิจการควบคู่กันอย่างลงตัว นอกจากนี้หลักการและแนวคิด ซึ่งต้องตั้งข้อสังเกตในการจัดการกลยุทธ์ปรับให้เหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์ไม่ว่าจะทางตรง หรือ ทางอ้อม ก็ตาม หลักการที่สำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือข่ายนั้นไม่ได้เกิดจากมุมมองด้านใด ด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวแต่ความสัมพันธ์เพื่อสร้างประโยชน์ระหว่าง หรือผลต่างตอบแทนต่อกัน อาทิเช่น ความไว้วางใจ (trust) การดำเนินงานร่วมกัน (collaboration) การแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) และ การรักษาประโยชน์ร่วมกัน (mutual benefit) เป็นต้น เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม (กุลณัฐ เหมราช และคณะ, 2563) ทั้งนี้การพัฒนางองค์กรกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำไปสู่องค์กรแห่งการ

เรียนรู้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ในลักษณะที่เป็นกระบวนการ เพื่อการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความต้องการของลูกค้า คู่แข่งขัน และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่าง ไม่หยุดยั้ง สำหรับปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นภาพรวมของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรรวมทั้งสิ้น เมื่อนำเอาปัจจัยทั้งภายนอกและภายในมาบูรณาการร่วมกันเป็นปัจจัยการขับเคลื่อน โดยอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผนวกกับความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมมาเป็นพลังแห่งการขับเคลื่อนการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมจะสำเร็จสมบูรณ์ตามความคาดหวัง (จันทร์ภา อุดม, 2563 : 81-90)

จากงานวิจัยของ Nuroglu (2016 : 50-59) ศึกษาพบว่า การค้นหาข้อเท็จจริงสิ่งๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานในการจัดการเครือข่ายทางธุรกิจนั้นมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อ สัดส่วนในอำนาจการตัดสินใจ และ สัดส่วนของความเป็นเจ้าของ ความสำเร็จของกิจการที่มีการพึ่งพาอาศัยกันนั้น ไม่สามารถทำได้ฝ่ายเดียวตลอดไป ในยุคที่มีการแข่งขันที่สูง ความสำเร็จใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งแต่ละกิจการมีหลักความคิดที่มุ่งเน้นเฉพาะเจาะจงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องคำนึงถึงการสร้างความสัมพันธ์ต่างองค์กร ด้วยความสำเร็จที่อยู่ใต้พื้นฐานบริษัทที่มั่นคงถ้าจะอธิบายถึงสัดส่วนในอำนาจการตัดสินใจ และ สัดส่วนของความเป็นเจ้าของ ในรูปแบบนี้ปัจจัยส่งผล 3 ด้านตามที่กล่าวแล้ว นั้น ถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง 1) ความไม่แน่นอนด้านสิ่งแวดล้อม 2) ความไม่แน่นอนด้านพฤติกรรม และ 3) การลงทุนเฉพาะเจาะจงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่ามีผลต่อกระบวนการจัดการที่เห็นได้อย่างชัดเจน และการประมาณการอย่างสมเหตุสมผลต่อการดำเนินธุรกิจให้เกิดความเหมาะสมในการคิดหากกลยุทธ์ เพื่อวางแผนตามกระบวนการทางธุรกิจอย่างเป็นระบบขึ้นตอน

การสร้างเครือข่ายจึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนารูปแบบรวมไปถึงการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ร่วมกันอย่างเป็นระบบหลายกิจการที่เห็นในปัจจุบันจะเห็นว่าต้องเป็นการร่วมทุนกันมากกว่า 1 แห่งเกือบจะทุกที่เพื่อความเติบโตของกิจการและองค์กรให้มีการเติบโตอย่างเป็นระบบ หลายบริษัทที่มีการจัดการลงทุนแล้วมีความคาดหวังว่า “ผลกำไรในอนาคต” น่าจะเป็นผลตอบแทนที่ดีต่อหน่วยการลงทุนทางด้านการจัดการเครือข่าย ก็จะมีผลดีต่อกิจการได้เช่น กิจการที่เป็นยักษ์ใหญ่ในการลงทุนทางอสังหาริมทรัพย์ และการลงทุนห้างสรรพสินค้าที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง ที่นำเงินมาลงทุนในไทยหรือนักลงทุนไทยเองก็ตามที่แสวงหาผลกำไร ก็ต้องมีการร่วมลงทุนแบบการสร้างเครือข่าย ต้องมีเหตุและผลในการจัดการเครือข่ายดังนั้นเมื่อปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบที่สำคัญได้อีก 1 รูปแบบในการสร้างความสำเร็จทางธุรกิจผลการวิจัยของ Langviniene et.al (2015 : 902-910) พบว่า การสร้างความสำเร็จให้แก่กิจการธุรกิจประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีนั้นต้องมีปัจจัยองค์ประกอบหลักสำคัญด้วยกัน เพื่อให้ได้รูปแบบที่ตีรวม 6 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านการตลาดภายใน 2) ด้านข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ต่อกิจการ 3) ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า 4) ด้านการจัดการพนักงานและแรงงานที่ดี 5) ด้านเทคโนโลยีความนำสมัย 6) ด้านนวัตกรรมที่ดี ทั้ง 6 ด้านนั้นถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการสร้างความสำเร็จให้กิจการประสบความสำเร็จกับการลงทุนและการจัดการเครือข่ายที่ดี การวางแผน การวางระบบต่าง ๆ ต้องได้รับความร่วมมือกันทุกฝ่ายเพื่อไม่ให้เกิดความขัดข้องหรือสร้างปัญหาต่อกิจการได้

การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการสร้างเครือข่ายนั้นจึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะต้องทำความเข้าใจว่าการจัดการเครือข่ายของธุรกิจต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการสอดคล้องและปรับอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นมุมมองการจัดการเครือข่ายในรูปแบบที่มีความแตกต่างกันก็ตามที่ต้องวัดและเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในกิจการ ตลอดจนการสร้างความประทับใจด้านการบริการให้แก่ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการของโรงแรม และการมีนวัตกรรมการให้บริการต่างๆ ที่ทันสมัยให้แก่ลูกค้า (ศักดิ์สายันต์ ไยสามเสน และประทีป พิษทองกลาง, 2563 : 170-182) จากสถานการณ์ในปัจจุบันการดำเนินงานทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะความผันผวนทางด้านเศรษฐกิจที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับสถานการณ์การแข่งขันที่สูง พร้อมกับการสร้างความตระหนักที่ดีต่อกัน การจัดการทางเครือข่ายระหว่างกัน การเชื่อมโยงระหว่างกิจการกับกิจการจึงต้องทำความเข้าใจร่วมกันด้วยการเป็นพันธมิตรที่ดี จะเห็นได้ว่าการปรับตัวที่ต้องปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเพราะยุคการแข่งขันที่เติบโตมากขึ้น เป็นลำดับ

สรุป

การจัดการเครือข่ายในระดับธุรกิจด้วยกันถือว่ามีมีความจำเป็นอย่างมากต่อการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อกิจการโดยตรงในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการสร้างความไว้วางใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และกำหนดกรอบความคิดในหลากหลายรูปแบบเพื่อเป็นการลดต้นทุนการลงทุนบางอย่างได้อย่างเป็นระบบ ปัจจุบันการดำเนินธุรกิจแบบภาคีร่วมเครือข่ายนั้นถือว่าเป็นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อรูปแบบองค์กรธุรกิจเป็นอย่างมาก สภาพการแข่งขันที่ต้องต่อสู้กับคู่แข่งนั้นไม่ว่าจะในระดับองค์กรประเภทกิจการเดียวกัน หรือคนละประเภทก็ตามความเข้มข้นที่เป็นส่วนประกอบสำคัญนั้นควรต้องนำหลักการจัดการเบื้องต้นที่อธิบายไว้แล้วนั้น 1) ความเข้มแข็งทางการเงิน 2) โครงสร้างองค์กร 3) การจัดการประสิทธิภาพ 4) ความสามารถทางด้านเทคนิค และ 5) วัฒนธรรมขององค์กร มาปรับใช้เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพจุดแข็งลบลจุดอ่อนของกิจการอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอนที่องค์กรนั้น ๆ ควรต้องศึกษาในทิศทางรวมถึง สังเคราะห์ วิเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ในการที่ธุรกิจกับธุรกิจจะทำเครือข่ายร่วมกันได้นั้นที่ต้องเผชิญกับสภาพเศรษฐกิจที่ไม่คล่องตัวนักในปัจจุบันรวมถึงเศรษฐกิจโลกที่มีความเฉื่อยลงกว่าอดีตที่ผ่านมา การให้ความร่วมมือระหว่างกันจึงส่งผลดีต่อการบริหารจัดการในการจัดการรูปแบบเครือข่ายให้ตอบสนองผลัดกันสู่เป้าหมายที่กิจการมุ่งเป้าตามที่วางแผนไว้ประการสำคัญที่ทำให้เกิดความสอดคล้องกันในการจัดการเครือข่ายทางธุรกิจที่ดีนั้นต้อง มีปัจจัยช่วยในการส่งเสริมการดำเนินงานเพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์ร่วมกัน ทั้งด้านการประสานกิจการร่วมกันทั้งระบบได้นั้นควรต้องมีองค์ประกอบด้วยได้แก่ ความไว้วางใจและความผูกพัน การสื่อสารและความร่วมมือต่อกัน รวมไปถึงความสัมพันธ์ของการลงทุนที่เฉพาะเจาะจง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าส่วนประกอบที่สำคัญหลัก ๆ ไม่ใช่เพียงแต่สภาพปัญหาภายในองค์กรเท่านั้น แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญไม่ต่างไปกว่ากันนั้นต้องทำการศึกษาดั้งแต่กระบวนการ ของการจัดการปัญหาการแก้ไขประเด็นปัญหา

เพื่อให้สร้างจุดแข็งและลบจุดอ่อน ให้เกิดความน่าเชื่อถือถึงปัจจัยภายใน และส่งผลทำให้ปัจจัยภายนอกส่งผลที่ดีต่อกิจการในรูปแบบที่แสดงถึง ความต้องการและการปรับเปลี่ยนอย่างเป็นระบบ แม้ว่าประเทศไทยและนานาประเทศจะได้รับผลกระทบเพียงใดก็ตามการก้าวข้ามความเร่งด่วนหรือการประสานติดต่อกันระหว่างกิจการนั้น ก็มิได้เลือนหายไปไหนเลยสังคมไทย เมื่อมีการทำการค้าติดต่อลงทุนกันข้ามธุรกิจ ความไว้วางใจ และการลงทุนกิจการต่อกิจการหรือ กิจการต่อธุรกิจที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งต้องอาศัยหลักการเครื่องมือ และกระบวนการทางการจัดการมาช่วยสร้างค่านิยมและปัจจัยพื้นฐานให้ผู้ที่ร่วมค้าด้วยนั้นเกิดความสบายใจและกล้าที่จะลงทุนร่วมกันสืบต่อไปภายหน้าและปัจจุบัน ในการเพิ่มมูลค่าในและนอกองค์กรเป็นต่างตอบแทนระหว่างกันและมีส่วนร่วมช่วยกันพัฒนาให้กิจการก้าวหน้าสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กุลณัฐ เหมราช และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *Journal of Modern Learning Development*, 5 (3), 46-59.
- ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และ บุญทวรรณ วิงวอน. (2563). อิทธิพลของภาวะการเป็นผู้ประกอบการ การบูรณาการองค์ความรู้และนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4 (2), 308-324.
- ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และคณะ. (2563). คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเครือข่ายธุรกิจวัฒนธรรมองค์การและนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในประเทศไทย. *วารสารชุมชนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 14 (2), 121-130.
- จันทนา อุดม. (2563). การเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3 (1), 81-90.
- ทรงพล โชติกเวชกุล และคณะ. (2563). รัฐประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน. *Journal of Modern Learning Development*, 5 (1), 262-271.
- พนารัช ปรีดากรณ์ และ สุภาวดี เหล่าฤทธิรัตน์. (2561) การสร้างเครือข่ายธุรกิจที่มีศักยภาพ: กรณีศึกษาเครือข่ายเครื่องนุ่งห่มและเสื้อผ้าในต่างประเทศ. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 5 (1), 1-43.
- รุ่งนภา บริพนธ์มงคล และ กฤษดา เขียววัฒนสุข. (2563). การรับรู้คุณภาพสินค้าและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำเครื่องทำความสะอาดอุตสาหกรรม. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4 (1), 166-179
- ศักดิ์สายันต์ โยสามเสน และประทีป พิษทองกลาง. (2563). การบริการของโรงแรมขนาดเล็กในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3 (2), 170-182.

- Barney, J. F. (1991). Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17, 99-120.
- Costa, A.A. and Tavares, L.V. (2012). Social E-Business and the Satellite Network Model: Innovative Concepts to Improve Collaboration In Construction. *Automation in Construction*, 22, 387-397.
- Heck, E.V. and Vervest, P. (2009). Smart business networks: Concepts and empirical evidence. *Decision Support Systems*, 47 (4), 275–276.
- Langviniene, N. and Daunoraviciute, I. (2015). Factors Influencing the Success of Business Model in the Hospitality Service Industry. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 213, 902 – 910.
- Möller, K. (2013). Theory map of business marketing: Relationships and networks Perspectives. *Industrial Marketing Management*, 42 (3), 324-335.
- Nuroglu, H. (2016). Business Network Governance Structure and IT Capabilities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 229, 50-59.
- Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen) and Phumphongkhochasorn. P. (2020).The Development of the Innovative Model of School Administration in the Secondary Education Area Office 18. *Solid State Technology*, 63 (2s), 2058-2065.
- Tajeddini, M. and Ali, E. (2020). Hospitality business performance: The role of entrepreneurial orientation and networking ties in a dynamic environment International. *Journal of Hospitality Management*, 90, 1-15.
- Tömroos, J., Halinen, A. and Medlin, C. (2017). Dimensions of Space In Business Network Research. *Industrial Marketing Management*, 61, 10-19.
- Yan, Y. and Dooley. (2017). A Theory of Supplier Network-Based Innovation Value. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 3, 153-222.
- Zaefarian, T, Thiesbrummelb, C. and Henneberg, S. and Naude, P. (2017). Different Recipes for Success in Business Relationships. *Industrial Marketing Management*, 63, 69-81.

แนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ต

Guidelines for Social Media Marketing Communications in Generation Net

มาริษา สุจิตวานิช และ ดวงใจ คงคาหลวง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Marisa Sujittavanich and Duangjai khongkhaluang

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail address: voon58@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ แนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ต ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดออนไลน์ เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ทฤษฎีการสื่อสารการตลาด ทฤษฎีการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ต และนำเสนอแนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ต

ผู้เขียนได้อธิบายถึงการสื่อสารการตลาดในรูปแบบของการตลาดแบบออฟไลน์และในรูปแบบของการตลาดแบบออนไลน์ซึ่งบทความนี้แนะนำให้ผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในทางวิชาการและการประกอบธุรกิจ ทั้งนี้เพราะการสื่อสารการตลาดออนไลน์ สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้ง่าย ทั่วถึง และรวดเร็ว ดังกรณีร้านค้าออนไลน์ เช่น ลาซาด้า ช้อปปี้ เวิร์ดเฟลส อาลีบาบา อาลีเอ็กเพรส อีเบย์ และอาเมซอน เป็นต้น โดยร้านค้าออนไลน์เหล่านี้ไม่สามารถควบคุมได้อย่างรัดกุมก็ตาม ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า เจนเนอเรชันเน็ต ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เกิดขึ้นในยุคที่พัฒนาการของคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากอนาล็อกสู่ยุคดิจิทัล โดยจะนำเสนอและวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีการสื่อสารการตลาด ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การขายโดยพนักงาน และการจัดกิจกรรมพิเศษ การสื่อสารการตลาดออนไลน์

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาด ; สื่อสังคมออนไลน์ ; เจนเนอเรชันเน็ต

Abstracts

This article aimed to present guidelines for social media marketing communication in Generation Net. Literature and related researches on online marketing communication were reviewed to present the concepts and theories of marketing communication, marketing through social media, and Generation Net. In addition, guidelines for social media marketing in Generation Net was presented.

The researchers explained online and offline marketing communications. The article was that interested people can apply in their academic and corporate fields. Online marketing communication can access consumers conveniently, extensively, and rapidly; for instance, there were many online shopping applications such as Lazada, Shopee, WordPress, Alibaba, eBay, and Amazon. These online applications cannot be controlled concisely. Most customers are called Generation Net. These people live in the era that computers, the Internet, and digital technology are greatly improved. The effects of the technology change the analog era to the digital era. The article showed and analyzed based on theories of marketing communication; advertising, public relations, sales promotion, sales by staff, and special events.

Keywords: Marketing Communications ; Social Media ; Generation Net

บทนำ

การสื่อสารเป็นกระบวนการข้อมูลทำให้เกิดพฤติกรรมที่เชื่อมโยงและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในอดีตมนุษย์สื่อสารข้อมูลด้วยวิธีการและใช้เครื่องมือการสื่อสาร เช่น การใช้ไวยวะในร่างกาย เช่น ปาก มือ หน้า แขนขา เป็นต้น และยังใช้ ม้า นกพิราบ หรือกระบอกไม้ รวมถึงกำแพง หรือฝาผนังเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการสื่อสารได้พัฒนา โดยมีการเพิ่มเติมวิธีการและรูปแบบการสื่อสารข้อมูล เป็นการส่งจดหมาย โทรเลข หนังสือหรือสารสาร โทรศัพท์ วิทยุ และโทรศัพท์ ซึ่งการพัฒนาารูปแบบการสื่อสารเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้ปัจจุบันมีวิธีการและรูปแบบการสื่อสารที่ทันสมัยและรวดเร็ว โดยมีเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเข้ามาเป็นระบบที่ช่วยสร้างความเชื่อมโยง กับอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เช่น บริการ IRC (Internet Relay Chat) โปรแกรม สนทนา (Chat programs) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic mail หรือ E-mail) และเว็บบอร์ด (Web board) รวมถึง บล็อก (Blogging) ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing) ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารการตลาดที่ต้องการนำเสนอสินค้าและบริการให้กับผู้บริโภค ธุรกิจใช้ในการส่งมอบ หรือแลกเปลี่ยนคุณค่าบางอย่างให้แก่ลูกค้า ทำให้การสื่อสารข้อมูลในปัจจุบันของคนในสังคมกับชีวิตประจำวัน ใช้รูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ (ลิตีร์ อีร์สรณ์, 2552 : 62)

สื่อสังคมออนไลน์ เป็นสื่อปฏิสัมพันธ์และเป็นเครื่องมือสื่อสารชนิดหนึ่งที่มีการบอกเล่าประสบการณ์ออกมาเป็นเนื้อหา เรื่องราว รูปภาพ และวิดีโอ การระบุขอบเขตของสื่อสังคมนั้นจึงเป็นสิ่งที่ยากเพราะมีความสลับซับซ้อน อันเนื่องมาจากสื่อที่มีการเพิ่มรูปแบบของช่องทาง และอุปกรณ์ใหม่ ๆ ตลอดเวลา เครื่องมือหรือ

แอปพลิเคชันในสื่อสังคมนั้นยังมีการแตกขยายออกไปได้อีกหลากหลายประเภท ทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จะมองว่า สื่อสังคม หมายถึง กลุ่มของอินเทอร์เน็ตแอปพลิเคชันที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานของเทคโนโลยีซึ่งสามารถนำมาแบ่งปันให้แก่ผู้ที่อยู่ในเครือข่ายของตนผ่านทางเว็บไซต์และพบเห็นข้อมูลกลายเป็นปัจจัยของชีวิตมนุษย์ที่สำคัญไม่สามารถขาดกันได้ การใช้สื่อสารระหว่างกันในเครือข่ายทางสังคม ที่ผ่านทางโปรแกรมประยุกต์และเว็บไซต์บนสื่อต่าง ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ต โดยมีกระบวนการปฏิบัติการที่ เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์เนื้อหาข้อมูล (Kaplan & Haenlein, 2009 : 563-572) การจัดประเภทของสื่อสังคมเพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของสื่อสังคมกับเทคโนโลยี และการแลกเปลี่ยนเนื้อหาที่สร้างขึ้นโดยผู้ใช้งานได้ในมุมมองของการตลาด (Miller & Rice, 2013 : 18) รวมทั้งรูปแบบการสื่อสารแบบสองทางผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น การส่งอีเมล การส่งจดหมายข่าวอิเล็กทรอนิกส์ การนำเสนอผ่านเว็บไซต์ และการส่งข้อความ ซึ่งความหลายของรูปแบบเครื่องมือในการสื่อสารสื่อสังคม (Tuten & Solomon, 2013 ; 65) สามารถแบ่งสื่อสังคมออกเป็น 4 โชน ได้แก่ โชน 1 ชุมชนสื่อสังคม (Social community) เครือข่ายสังคมที่ให้เพื่อนมาพบปะ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร พูดคุยระหว่างกันและกัน เช่น Hi5 Myspace หรือ Facebook เป็นต้น โชน 2 สื่อสังคมเผยแพร่เนื้อหา (Social publishing) เป็นบล็อกและเว็บประเภทเนื้อหา (Content) ตัวอย่างเช่น Blogger Bloggang เป็นต้น โดยจะมีการแบ่งเนื้อหาให้ย่อยลงและให้แตกต่าง ที่ทุกคนสามารถเป็นนักข่าวได้ด้วยตัวเองโดยการเขียนบล็อกเพื่อเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และยังสามารถนำเสนอสื่อเป็นวิดีโอต่าง ๆ ร่วมกัน อย่างเช่น YouTube Dailymotion โชน 3 สื่อสังคมบันเทิง (Social entertainment) อาทิ เกมออนไลน์ที่มีการสร้างตัวละครขึ้นมา สร้างบทบาทของตัวละครขึ้นมาเพื่อเล่นร่วมกัน ในเครือข่ายหรือเกมเดียวกัน การทำกิจกรรมร่วมกันอย่าง และโชน 4 สื่อสังคมการค้า (Social commerce) เป็นเว็บเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจซื้อขาย ดังกรณีร้านสินค้าออนไลน์ เช่น ลาซาด้า ซ้อปี้ เวิร์ดเพลส อาลีบาบา อาลีเอ็กซ์เพรส อีเบย์ และอาเมซอน เป็นต้น

การสื่อสารการตลาด (Marketing Communication) หมายถึง การผสมผสาน และประสานช่องทางการสื่อสารหลาย ๆ ทาง เพื่อสื่อเนื้อหาเกี่ยวกับองค์กรและผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน สอดคล้อง และเป็นอันหนึ่งเดียวกัน (Kotler & Armstrong, 1999 : 87) เป็นกระบวนการพัฒนาและดำเนินการโปรแกรมการสื่อสารที่จูงใจ โดยการผสมผสานเครื่องมือทางการสื่อสารหลายรูปแบบอย่างสอดคล้องและต่อเนื่องเพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย (Shimp, 2000 : 78) ดังนั้น การสื่อสารทางการตลาด จึงเป็นการนำการสื่อสาร และการตลาดมารวมกัน ทำให้มีรูปแบบเป็นกระบวนการที่ผสมผสานกันระหว่างกระบวนการสื่อสาร และกระบวนการทางการตลาดไว้ด้วยกันอย่างลงตัวโดย การสื่อสารการตลาด ถูกทำขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการทำการตลาด สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ให้กับผู้บริโภค หรือกลุ่มเป้าหมายตามที่ได้ผลิตได้สื่อออกไปให้มากที่สุด

การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมนั้น เป็นกลยุทธ์ที่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ทางการตลาดได้แก่ สร้างการตระหนักรู้ให้เพิ่มขึ้น กระตุ้นให้เกิดความต้องการ ส่งเสริมการตลาดให้ ช่วยอำนวยความสะดวก

สร้างความจงรักภักดี ด้วยการเป็นพื้นที่ ให้ผู้บริโภคเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์และสร้างการตระหนักรู้ต่อตราสินค้านั้นอย่างกว้างขวางผ่านการออกแบบเนื้อหาสาระที่สามารถสร้างประสบการณ์ของผู้รับสารในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมนั้น ๆ อย่างมีส่วนร่วม จนเกิดเป็นกระแสการบอกต่อแบบปากต่อปาก และการสื่อสารแบบไวรัล อีกทั้งนำไปสู่การมีความเชื่อมโยงผสานพื้นที่ของการสื่อสารระหว่าง สื่อซื้อ สื่อที่ได้รับ และสื่อที่เป็นเจ้าของอีกด้วย บุษงา ชัยสุวรรณ (2558 : 173-198)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่ดี ราคาถูกและยังสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ตที่ให้ความสำคัญกับการได้รับประสบการณ์ที่ดีต่าง ๆ ผ่านทางสินค้าหรือบริการต่าง ๆ โดยในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของการสร้างตราสินค้า และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้วยการตลาดดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ควบคู่ไปกับการตลาดแบบดั้งเดิมที่มีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป (Kotler, Kartajaya & Setiawan, 2017 : 83) ตลอดจนเป็นแนวทางเพื่อให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมในใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการขายสินค้า และเกิดทัศนคติที่ดีต่อการขายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (ธัญชนก เบญโญ๊ะและคณะ, 2563 : 42-57) หรือบริหารจัดการในบริบทที่เหมาะสมและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนและประชาชนในสังคมได้อย่างเหมาะสม (เยาวภา บัวเวช และทิวพร ทราบเมืองปัก, 2563 : 107-120) ดังนั้นผู้เขียนบทความจึงต้องการนำเสนอแนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ต โดยจะนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ทฤษฎีการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) สื่อสังคมออนไลน์ 3) เจเนอเรชันเน็ต และ 4) แนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ต เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจต่อไป

ทฤษฎีการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การสื่อสารทางการตลาดว่าเป็นความพยายามในการให้รายละเอียดเพื่อโน้มน้าวและเตือนผู้บริโภคทั้งทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งการสื่อสารทางการตลาด (Kotler and Keller, 2009 : 39 ; ธีรรัตน์ รัตนกุล, 2558 : บทคัดย่อ) เป็นกิจกรรมทางการตลาดในการศึกษาพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค และสร้างการรับรู้รวมถึงการสร้างความรักภักดีของลูกค้า โดยมีมุ่งหวังให้เกิดผลที่สำคัญในด้านการตลาด ซึ่งองค์ประกอบของการสื่อสารทางการตลาด มีดังนี้ 1) การโฆษณาด้วยการสื่อสารข้อมูลของสินค้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข่าวสารจูงใจและเตือนความทรงจำเกี่ยวกับสินค้า 2) การประชาสัมพันธ์ คือการติดต่อสื่อสารที่มุ่งเน้นในการเตือนความจำและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์การ เช่น การให้ข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ 3) การส่งเสริมการขาย ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ตราสินค้าจัดขึ้นเพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อ ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง ที่ส่งข้อมูลไปยังผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นการใช้การลดราคาการให้ของแถม หรือการแลกซื้อ เป็นต้น 3) การขายโดยพนักงาน คือการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัวของผู้บริโภคกับพนักงานขายของสินค้าซึ่งผู้ขายพยายามให้คำแนะนำ และเชิญชวนผู้ซื้อกลุ่มเป้าหมายให้ซื้อสินค้า และ 5)

การจัดกิจกรรมพิเศษ หมายถึง การสร้างประสบการณ์ระหว่างตราสินค้าและบริษัทกับลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ซึ่งลูกค้ามีโอกาสร่วมกิจกรรมกับบริษัท

การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการผลิตเครื่องมือทางการตลาดโดยใช้กับสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าทางการตลาด โดยใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านออนไลน์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ ตั้งใจ โดยมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นภาพ ภาษา เนื้อหา ซึ่งเป็นที่นิยมในปัจจุบัน เนื่องจาก สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่าย เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายและบรรลุผลตรงความ ต้องการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งกระบวนการในการสร้างเครื่องมือทางการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นั้นได้มีหลายกระบวนการด้วยกัน ได้แก่ ความบันเทิง (Entertainment) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ความ นิยม (Trendiness) ชุมชนออนไลน์ (Online Communities) การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth:- WOM) เป็นต้น (ชลธิศ บรรเจิดธรรม, 2559 : บทคัดย่อ) การตลาดสื่อสังคมออนไลน์” คือการตลาดสื่อดิจิทัลที่ทำงานอยู่บนพื้นฐานของ ระบบเว็บ หรือเว็บไซต์บน อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางสังคมของผู้คนในยุคปัจจุบัน โดยการนำประสบการณ์ของ ตัวเอง ที่ได้พบเจอเหตุการณ์ เช่น บทความ รูปภาพ วิดีโอและเพลง ซึ่งผู้เขียนจัดทำขึ้นเองแล้วนำมาแบ่งปันใน รูปแบบเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ และพูดคุยในโลกออนไลน์ผ่านเครือข่ายของตน เพื่อสร้างการ รับรู้ถึงความแตกต่างจากการตลาดแบบเดิม สู่การตลาดดิจิทัลกับผู้พบเห็น โดยมีภาพเคลื่อนไหว เสียง กับคน ที่อยู่ใกล้กันและการใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นรชกฤต วันตะเมธ (2557 : 73) ปัจจุบันการตลาดออนไลน์ (Online Marketing) ถือเป็นเครื่องมือการสื่อสารการตลาดที่มีความสำคัญที่ ธุรกิจหันมาใช้การตลาดออนไลน์ในการสื่อสารกับผู้บริโภคกันอย่างแพร่หลาย ด้วยปัจจัยสำคัญอีกอย่างคือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทันสมัยซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การตลาดออนไลน์กลายเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ได้รับความนิยมทั้งจากองค์กรและผู้บริโภค ซึ่งการตลาดออนไลน์ ถือเป็นเครื่องมือการสื่อสารการตลาดที่ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมต่อด้วยการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือเคลื่อนที่ และเครื่องช่วยงานส่วนบุคคลแบบดิจิทัล (PDA) (วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล, 2557 : 41) ที่สามารถตอบโต้กับได้ ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยได้แบ่งการตลาดสื่อสังคมออนไลน์ แบ่งได้เป็น 2 ทาง ดังนี้

1. การตลาดในรูปแบบของการตลาดออฟไลน์ (Offline Marketing) หมายถึง การสื่อสารในส่วน ของการตลาด เช่น กิจกรรมในการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการขาย ที่ไม่เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตหรือเป็น การตลาดที่สามารถจับต้องได้ แต่เมื่อโลกออนไลน์เชื่อมโยงกับโลกออฟไลน์ ทำให้การตลาดบนโลกออนไลน์ เริ่มเข้าไปมีบทบาท เช่น หลายคนหาข้อมูล-ส่วนลด ร้านอาหารจากทางออนไลน์ผ่านบริการของดีพิเศษแต่ละ วัน หรือ ลูกค้าบางคนส่อง QR Code เพื่อรับข้อมูล ณ.จุดขาย ลูกค้าสามารถดูข้อมูลสินค้า ทำให้สามารถเพิ่ม ยอดขายอย่างมากให้กับธุรกิจหน้าร้านค้าปกติแบบเดิมที่เรียกว่าออฟไลน์ ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าการตลาด แบบออฟไลน์เป็นการทำการตลาดในรูปแบบเก่า ซึ่งไม่มีการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) โดยจะเน้นสื่อสารด้าน

เดียว เช่น สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ป้ายโฆษณาต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ชัดเจน แต่จะช้ากว่าทางรูปออนไลน์อย่างแน่นอน รวมถึงยังมีค่าใช้จ่ายที่มากกว่าด้วย โดยสื่อที่ใช้สำหรับการตลาดแบบออฟไลน์ ได้แก่

1.1 โทรทัศน์ (Television) การทำการตลาดผ่านสื่อที่ทีวีถือเป็นช่องทางที่สร้างความสนใจให้กับกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างได้มากและรวดเร็วที่สุด เพราะใช้สื่อที่เป็นภาพเคลื่อนไหวน่าติดตาม แต่ก็ต้องใช้งบประมาณสูงมาก สื่อทีวีจะเหมาะกับธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีเป้าหมายการตลาดในการสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้ลูกค้ารับรู้ จดจำ ค้นเคย และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการในที่สุด

1.2 วิทยุ (Radio) สื่อวิทยุเหมาะสำหรับการทำการตลาดที่ต้องการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง โดยเฉพาะในต่างจังหวัด เหมาะกับธุรกิจที่มีงบประมาณทำการตลาดไม่สูงมากแต่ต้องการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก ๆ

1.3 หนังสือพิมพ์ (Newspaper) การทำการตลาดออฟไลน์ผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ทำให้เข้าถึงผู้คนได้ในวงกว้างอย่างรวดเร็วด้วยต้นทุนที่ต่ำ สามารถใส่รายละเอียดที่ต้องการสื่อลงไปได้มาก เหมาะกับธุรกิจค้าปลีกหรือธุรกิจขนาดเล็ก

1.4 นิตยสาร (Magazine) การโฆษณาธุรกิจผ่านนิตยสารเหมาะสำหรับธุรกิจที่ต้องการสื่อสารโดยเจาะไปที่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น แม่และเด็ก การทำอาหาร หรือเรื่องรถยนต์ เป็นต้น นิตยสารเหมาะสำหรับธุรกิจที่ต้องการใช้สื่อที่เป็นรูปภาพที่มีสีสันสวยงามเพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านสนใจ

1.5 ป้ายโฆษณา (Billboard) สื่อชนิดนี้เหมาะกับธุรกิจขนาดใหญ่เพราะต้องใช้งบประมาณสูง เริ่มต้นที่หลักหมื่นบาทจนถึงแสนบาทก็มีส่วนธุรกิจที่ขนาดเล็กลงมาอาจเลือกสื่อที่เล็กลงมาอย่างโปสเตอร์ที่ติดตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานีรถไฟ หรือในห้องสรรพสินค้า

1.6 จดหมายทางตรง (Direct Mail) เหมาะสำหรับธุรกิจขนาดเล็กที่มีงบประมาณทำการตลาดไม่มากนัก จึงจำเป็นต้นเจาะจงไปที่กลุ่มเป้าหมายที่มีโอกาสเป็นลูกค้าของเราเท่านั้น หรือเป็นวิธีที่ใช้สื่อสารกับลูกค้าเก่าของบริษัท เช่น แจกโปสเตอร์ ฯลฯ

1.7 พนักงานขายผ่านโทรศัพท์ (Tele sales) มีธุรกิจหลายประเภทที่ต้องอาศัยช่องทางในการทำการตลาดผ่านการพูดคุยกับลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายโดยตรง เช่น บัตรเครดิต ประกันชีวิต ประกันภัย เพราะมีรายละเอียดที่ต้องอธิบายหรือแนะนำให้กับลูกค้าได้ทราบอยู่พอสมควร การได้พูดคุยผ่านทางโทรศัพท์เป็นการสื่อสารแบบสองทาง เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกค้าสอบถามถึงเรื่องที่ต้องการทราบเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการของธุรกิจได้ด้วยและนับเป็นช่องทางที่ช่วยปิดการขายได้เร็วกว่าช่องทางอื่น ๆ

1.8 จัดอีเวนต์ (Event) ปัจจุบันธุรกิจหันมาทำการตลาดผ่านการจัดอีเวนต์กันมากขึ้น เนื่องจากการจัดอีเวนต์มีข้อดีหลากหลาย เริ่มตั้งแต่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ตอกย้ำความสัมพันธ์กับลูกค้าเก่า ประชาสัมพันธ์ถึงสินค้าหรือบริการที่สร้างความประทับใจได้ทันที การจัดอีเวนต์ยังเหมาะกับการตลาดที่ต้องการเพิ่มยอดขายสินค้าหรือบริการ โดยมีการจัดโปรโมชั่น ลดแลกแจกแถม เพื่อดึงดูดให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการภายในงานทันทีอีกด้วย

1.9 แผ่นพับ/ใบปลิว (Leaflet) สื่อโฆษณาที่เหมาะสมกับธุรกิจขนาดเล็ก เช่น สอนพิเศษ สอนเรียนดนตรี หรือสอนเล่นกีฬา นอกจากนั้นยังเหมาะใช้เป็นช่องทางเสริมของธุรกิจขนาดใหญ่ในการต่อยอดแบรนด์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นด้วย

2. การตลาดในรูปแบบของการตลาดแบบออนไลน์ (Online Marketing) หมายถึง กิจกรรมด้านการตลาดทั้งหมดที่องค์กร เช่น รูปแบบของการซื้อ การขาย การทำโฆษณา รวมถึงการวางแผนในส่วนของการตลาดจัดขึ้นบนโลกไซเบอร์หรือระบบผ่านอินเทอร์เน็ต และสิ่งสำคัญที่สุดอีกประการที่องค์กรตระถึงคือ การทำการตลาดบนโลกออนไลน์สามารถลดค่าใช้จ่ายได้อย่างมาก โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์หรือสื่อใหม่เข้ามาช่วยสนับสนุนในการที่จะสื่อสารไปยังกลุ่มลูกค้าที่เป็นกลุ่มเจาะเรซิ่นเน็ต สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการตลาดต่อไปได้โดยไปใช้ในการวางแผนการตลาดในการเพิ่มยอดขายอุปกรณ์ผ่านช่องทางออนไลน์อันจะนำไปสู่ผลประกอบการทางธุรกิจที่ดีที่สุดในที่สุด (มนัสชนก อริยะเดช และ บุษกรณ์ ลีเจียรระ, 2563 : 100-111)

ตัวอย่างเช่น หลุยส์ วิตตอง (Louis Vuitton: LV) มีการนำเสนอวีดีโอการเดินทางแบบผ่าน ทางเฟซบุ๊กแฟนเพจ ซึ่งทำให้เหล่าบรรดาผู้ชื่นชอบตราสินค้านิยมชมชอบและมีความสุขกับโซวีได้ เหมือนใกล้ชิดกับตราสินค้าและกิจกรรมของตราสินค้า (Kapferer, 2012 : 83) รวมไปถึงเบอร์เบอร์รี่ (Burberry) มีการนำเสนอร้านค้าออนไลน์ต่อลูกค้าชาวจีน ซึ่งเป็นการเปิดบริการบนโลกอินเทอร์เน็ต ตลอด 24 ชั่วโมง โดยรวมไปถึงระบบการอำนวยความสะดวกและเปิดให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน สอบถาม ทั้งนี้เบอร์เบอร์รี่ยังมีบัญชีการเข้าถึงของนักสังคมออนไลน์ชาวจีนผ่านเว็บไซต์ ไม่ว่าจะเป็น kaixin001.com และ douban.com ทั้งนี้ผู้มีชื่อเสียงพื้นเมืองของชาวจีนยังมีการสนทนาเกี่ยวกับเบอร์เบอร์รี่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อันเป็นชื่อเสียงของจีนหรือโปรแกรมที่มีชื่อเสียงบนโลกออนไลน์ที่ เรียกว่า ไวโบ (Weibo) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ในรูปแบบไมโครบล็อกที่มีชื่อเสียงที่สุดในจีน นอกจากนี้เดือน มกราคม ปี 2012 เบอร์เบอร์รี่มีผู้ติดตามจำนวน 180,000 คนในเว็บไซต์ไวโบ ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 90,000 คนในต้นปี 2011 (Spillecke & Perrey, 2012 : 13) นอกจากนี้การตลาดของธุรกิจประเภทหรูหราหรือ สินค้าระดับแพงมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการกระตุ้นยอดขาย โดย (Kim et al., 2012 : 374-387) ได้อธิบาย การใช้การตลาดของสื่อสังคมออนไลน์จากสินค้าประเภทหรูหราหรือระดับแพงถึงความพยายาม พัฒนาตราสินค้าด้วย 5 ทิศทางผ่านระบบการตลาดสังคมออนไลน์ซึ่งประกอบด้วย ความบันเทิง การปฏิสัมพันธ์ ความนิยม ความเฉพาะเจาะจง และการตลาดแบบปากต่อปาก เป็นการตอบสนองความต้องการ และมีกระบวนการทำงาน ที่เป็นระบบและมีมาตรฐาน (ธนศักดิ์ สุกิจจากร, 2563) กิจกรรมการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จะช่วยส่งเสริมในด้านคุณค่าความสัมพันธ์ ได้แก่ การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นกิจกรรมในลักษณะที่ผู้บริโภคเสมือนเป็นคนพิเศษ ตัวอย่างเช่น การอวยพรวันเกิดในวันสำคัญ หรือรับสิทธิพิเศษในวันเกิด ควบคู่ไปกลยุทธ์ที่ให้ผู้บริโภคมีการบอกต่อ (อภิตี คำเจริญและ สุมาลย์ ปานคำ, 2563 : 341-354)

ผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่าจากที่ผู้บริโภคเปลี่ยนพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น จึงมีปัจจัยสำคัญด้านต่าง ๆ ในการดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ การ

สร้างเนื้อหา (Content) การสื่อสารการตลาดออนไลน์ รูปแบบการนำเสนอ เนื้อหาการสื่อสารการตลาดทางออนไลน์จึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารการตลาดออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์

สื่อหรือช่องทางการทำการตลาดแบบเก่า (Offline Marketing) คือ การทำการตลาดแบบเก่า ที่ไม่มีการใช้อินเทอร์เน็ตเข้ามาช่วย โดยใช้สื่อดั้งเดิม (Traditional media) หรือสื่อแบบเก่า เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ป้ายประกาศ ซึ่งอาจจะเป็นการทำการตลาดแบบเฉพาะเจาะจงในพื้นที่นั้น ๆ เน้นไปที่การสื่อสารด้านเดียว แต่ถึงแม้ว่าชื่อจะเรียก สื่อหรือช่องทางว่า “แบบเก่า” แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า สื่อและช่องทางแบบนี้ ยังคงอยู่ในชีวิตประจำวันของเราทุกคน ข้อดีของสื่อเก่านี้ คือ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ทดลองสินค้า ใน ณ ตอนนั้นเลย และมีรายละเอียดผลิตภัณฑ์ในรูปแบบสิ่งพิมพ์ให้นำกลับไปศึกษา เพื่อเป็นช่องทางในการสั่งซื้อได้ในอนาคต นอกจากนี้ยังสามารถกำหนดพื้นที่ให้ตรงตามกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ชัดเจนอีกด้วย เช่น กลุ่มเป้าหมายเป็นพนักงานออฟฟิศ แบรินต์สามารถไปแจกลินค้าทดลองได้ในย่านที่มีบริษัท เช่น สีส้ม สาธ หรือถ้ากลุ่มเป้าหมาย เป็นสินค้าสำหรับนักศึกษา แบรินต์อาจจะไปที่มหาลัยต่าง ๆ ที่กลุ่มเป้าหมายอยู่เยอะ ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าว เป็นเพียงการนำเสนอองค์ประกอบส่วนหนึ่งและยกตัวอย่างของการทำการตลาดออฟไลน์ (Offline Marketing) เท่านั้น ซึ่งในการทำการตลาดให้ประสบความสำเร็จ ไม่สำคัญว่า จะต้องเป็นออนไลน์ (Online) หรือ ออฟไลน์ (Offline Marketing) รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเสมอไป แต่ผู้ประกอบการควรเลือกกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมและตอบโจทก์ มาผสมผสานกัน หรือที่เรียกว่า IMC- Integrated Marketing Communication

เหตุผลที่สื่อเก่าต้องการสื่อใหม่ นั่นก็คือ การผลิตสื่อและการเผยแพร่มีราคาแพงและใช้ได้อย่างจำกัด แต่โฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้นประหยัดกว่า ทำให้คนส่วนใหญ่เบื่อหน่ายจากโฆษณาจำนวนมากที่พบในชีวิตประจำวัน ทำให้เลือกที่จะละเลย หรือหลีกเลี่ยงการดูโฆษณา ไม่รู้ลึกถึงความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วม สื่อสารได้ทางเดียวไม่สามารถพูดคุย ถามคำถาม แต่สื่อออนไลน์ ช่วยให้บริษัทมีโอกาสที่ได้รับข้อมูล เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการได้ดีขึ้นจากข้อเสนอแนะที่ได้รับโดยตรงจากลูกค้า มีช่วงเวลาโฆษณาจำกัด เป็นการรอรอเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย แต่สื่อสังคมออนไลน์แทรกเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์สำเร็จของงานสื่อสารการตลาดได้ยาก แต่เราสามารถนำบทเรียนจากสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เป็นแนวทางให้กับสื่อเก่าได้

สื่อใหม่ (New Media) หมายถึง สื่อมวลชนที่เกิดขึ้นใหม่ เกิดจากการหลอมรวมเทคโนโลยีการสื่อสาร ภายใต้พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสาร และภาษาระบบตัวเลข (Digital Language) กล่าวคือ เทคโนโลยีการ สื่อสาร 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1. เทคโนโลยีด้านการพิมพ์ (Printing Technology) 2. เทคโนโลยีการแพร่ภาพและ กระจายเสียง (Broadcast Technology) และ 3. เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมและ

คอมพิวเตอร์ (Information and Communication Technology) เช่น หนังสือพิมพ์ออนไลน์ โปรแกรม CHAT: MSN, ICQ, Perch, Skype รวมถึง เครือข่ายสังคม (Social Media Network) เช่น Hi5, Facebook, Multiply, Twitter Camfrog, Web board, Website, นักข่าวมือถือ “โมโจ” (Mobile Journalist), MMS, SMS (ไม่เกิน 70ตัวอักษร), E-Magazine, E-book, Blog, นักข่าว พลเมือง (Citizen Reporter), ปัจจัยเร่งให้เกิดสื่อใหม่ ได้แก่ ความแพร่หลายของอินเทอร์เน็ต, การบรรจบหลอมรวม เทคโนโลยีสื่อ (Convergence), การค้าเสรีขององค์การการค้าโลก (WTO: World Trade Organization)

สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม (Social Tool) เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกัน เครือข่ายทางสังคม (Social Network) ผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใด ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้ทั้งที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วม (Collaborative) อย่างสร้างสรรค์ ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเอง (User-Generate Content: UGC) ในรูปของข้อมูล ภาพ และเสียง

สื่อสังคมออนไลน์มีหลายรูปแบบ ทั้งประเภทเครื่องมือ และการประยุกต์ใช้งานที่หลากหลาย ขอ ยกตัวอย่าง ดังนี้ (Williamson, 2013 : 65-73)

1. **Weblogs** หรือเรียกสั้นๆ ว่า **Blogs** คือ สื่อส่วนบุคคลบนอินเทอร์เน็ตที่ใช้เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อคิดเห็น บันทึกส่วนตัว โดยสามารถแบ่งปันให้บุคคลอื่นๆ โดยผู้รับสารสามารถเข้าไปอ่าน หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ ซึ่งการแสดงเนื้อหาของบล็อกนั้นจะเรียงลำดับจากเนื้อหาใหม่ไปสู่เนื้อหาเก่า ผู้เขียนและผู้อ่านสามารถค้นหาเนื้อหาย้อนหลังเพื่ออ่านและแก้ไขเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เช่น Exteen, Bloggang, Wordpress, Blogger, Okanation

2. **Social Networking** หรือเครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ใช้สำหรับเชื่อมต่อระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มสังคม (Social Community) เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยน และแบ่งปันข้อมูลระหว่างกันทั้งด้านธุรกิจ การเมือง การศึกษา เช่น Facebook, Hi5, Ning, Linked in, MySpace, Youmeo, Friendste

3. **Micro Blogging** และ **Micro Sharing** หรือที่เรียกกันว่า “บล็อกจิ๋ว” ซึ่งเป็นเว็บเซอร์วิสหรือเว็บไซต์ที่ให้บริการแก่บุคคลทั่วไป สำหรับให้ผู้ใช้บริการเขียนข้อความสั้นๆ ประมาณ 140 ตัวอักษร ที่เรียกว่า “Status” หรือ “Notice” เพื่อแสดงสถานะของตัวเองว่ากำลังทำอะไรอยู่ หรือแจ้งข่าวสารต่าง ๆ แก่กลุ่มเพื่อนในสังคมออนไลน์ (Online Social Network) (Wikipedia,2010) ทั้งนี้การกำหนดให้ใช้ข้อมูลในรูปข้อความสั้นๆ ก็เพื่อให้ผู้ใช้ที่เป็นทั้งผู้เขียนและผู้อ่านเข้าใจง่าย ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายคือ Twitter

4. **Online Video** เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการวิดีโอออนไลน์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเนื้อหาที่น่าสนใจในวิดีโอออนไลน์ไม่ถูกจำกัดโดยผังรายการที่แน่นอนและตายตัว ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถติดตามชมได้อย่างต่อเนื่อง เพราะไม่มีโฆษณาคัน

รวมทั้งผู้ใช้สามารถเลือกชมเนื้อหาได้ตามความต้องการและยังสามารถเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้จำนวนมากอีกด้วย เช่น Youtube, MSN, Yahoo

5. Poto Sharing เป็นเว็บไซต์ที่เน้นให้บริการฝากรูปภาพโดยผู้ใช้บริการสามารถอัปโหลดและดาวน์โหลดรูปภาพเพื่อนำมาใช้งานได้ ที่สำคัญนอกเหนือจากผู้ใช้บริการจะมีโอกาสแบ่งปันรูปภาพแล้ว ยังสามารถใช้เป็นพื้นที่เพื่อเสนอขายภาพที่ตนเองนำเข้าไปฝากได้อีกด้วย เช่น Flickr, Photobucket, Photoshop, Express, Zoom

6. Wikis เป็นเว็บไซต์ที่มีลักษณะเป็นแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (Data/Knowledge) ซึ่งผู้เขียนส่วนใหญ่อาจจะเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งผู้ใช้สามารถเขียนหรือแก้ไขข้อมูลได้อย่างอิสระ เช่น Wikipedia, Google Earth, diggZy Favorites Online

7. Virtual Worlds คือการสร้างโลกจินตนาการโดยจำลองส่วนหนึ่งของชีวิตลงไป จัดเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่บรรดาผู้ท่องโลกไซเบอร์ใช้เพื่อสื่อสารระหว่างกันบนอินเทอร์เน็ตในลักษณะโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) ซึ่งผู้ที่จะเข้าไปใช้บริการอาจจะบริษัทหรือองค์การด้านธุรกิจ ด้านการศึกษา รวมถึงองค์การด้านสื่อ เช่น สำนักข่าวรอยเตอร์ สำนักข่าวซีเอ็นเอ็น ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อพื้นที่เพื่อให้บุคคลในบริษัทหรือองค์กรได้มีช่องทางในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ไปยังกลุ่มเครือข่ายผู้ใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่ม ลูกค้าทั้งหลัก และรองหรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ของบริษัท หรือองค์การก็ได้ ปัจจุบันเว็บไซต์ที่ใช้หลัก Virtual Worlds ที่ประสบผลสำเร็จและมีชื่อเสียง คือ Second life

8. Crowd Sourcing มาจากการรวมของคำสองคำคือ Crowd และ Outsourcing เป็นหลักการขอความร่วมมือจากบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยสามารถจัดทำในรูปแบบของเว็บไซต์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นหาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางธุรกิจ การศึกษา รวมทั้งการสื่อสาร โดยอาจจะเป็นการดึงความร่วมมือจากเครือข่ายทางสังคมมาช่วยตรวจสอบข้อมูลเสนอความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะ กลุ่มคนที่เข้ามาให้ข้อมูลอาจจะเป็นประชาชนทั่วไปหรือผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่อยู่ในภาคธุรกิจหรือแม้แต่ในสังคมนักข่าว ข้อดีของการใช้หลัก Crowd sourcing คือ ทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิดเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยตรวจสอบหรือคัดกรองข้อมูลซึ่งเป็นปัญหาสาธารณะร่วมกันได้ เช่น Idea storm, MyStarbucks Idea

9. Podcasting หรือ Podcast มาจากการรวมตัวของสองคำ คือ Pod กับ Broadcasting ซึ่ง POD หรือ Personal On - Demand คือ อุปสงค์หรือความต้องการส่วนบุคคล ส่วน Broadcasting เป็นการนำเสนอต่าง ๆ มารวมกันในรูปแบบของภาพและเสียง หรืออาจกล่าวง่าย ๆ Podcast คือ การบันทึกภาพและเสียงแล้วนำมาไว้ในเว็บเพจ (Web Page) เพื่อเผยแพร่ให้บุคคลภายนอก (The public in general) ที่สนใจดาวน์โหลดเพื่อนำไปใช้งาน เช่น Dual Geek Podcast, Wiggly Podcast

10. Discuss / Review/ Opinion เป็นเว็บบอร์ดที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถแสดงความคิดเห็น โดยอาจจะเกี่ยวกับ สินค้าหรือบริการ ประเด็นสาธารณะทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เช่น Epinions, Moutshut, Yahoo!Answer, Pantip, Yelp

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าหากองค์กรธุรกิจสามารถเชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับเจเนอเรชันเน็ตได้มากเท่าไรก็สามารถเชื่อมต่อกับตราสินค้า และสามารถเป็นจุดเชื่อมโยงที่จะช่วยกำหนดให้มีการตัดสินใจซื้อในครั้งถัด ๆ แต่จะจงรักภักดี และรู้สึกเชื่อมั่นมากพอที่จะให้การสนับสนุนต่อไปในอนาคตหรือไม่ นั่น ก็ขึ้นอยู่กับว่าการเชื่อมโยงนั้นสร้างความพึงพอใจ หรือช่วยแก้ปัญหาให้กับพวกเขาได้มากน้อยแค่ไหน

เจเนอเรชันเน็ต

เจเนอเรชันเน็ต หรือ มิลเลนเนียล (Millenials) หมายถึง คนที่เกิดหลังปี ค.ศ. 1978 หรือปี พ.ศ. 2553 เป็นกลุ่มคนที่เกิดขึ้นในยุคที่พัฒนาการของคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีดิจิทัลเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก กลุ่มคนกลุ่มนี้ถูกเรียกว่าเจเนอเรชันเน็ต (The Net Generation) หรือเรียกอีกอย่างว่า เจเนอเรชันวาย ด้วยความทันสมัยเทคโนโลยี ได้ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ. 2553 (Tapscott, 2009 : 98)

ซึ่งประเทศไทยได้มีการคาดการณ์ว่ามีประชากรที่อยู่ในกลุ่มเจเนอเรชันวายนี้ ประมาณ 10 ล้านคน คิดเป็นประมาณ 16% ของประชากรทั้งหมดของประเทศ แต่ก็ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่อธิบายว่า ศรีกัญญา มงคลศิริ (2548 : 58) เจเนอเรชันวายเป็นกลุ่มคนรุ่นหลัง กลุ่มเจเนอเรชันเอ็กซ์ ซึ่งจะมีการกำหนดช่วงอายุไว้เล็กน้อยแตกต่างกันไป บ้างก็ครอบคลุมผู้ที่ เกิดระหว่างปีพ.ศ. 2522-2537 หรือระหว่างปี พ.ศ. 2514-2537 ขึ้นอยู่กับการพิจารณาลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกจากผู้ที่มีอายุสูงกว่าและต่ำกว่า จึงทำให้เจเนอเรชันวายมีลักษณะ เฉพาะที่แตกต่างไปจากเจเนอเรชันอื่น ๆ (Yarrow & O'Donnell, 2009 : 186) ได้แบ่งลักษณะเด่นไว้ 4 ประการ ได้แก่ มีความมั่นใจใน ตัวเองสูง มุ่งเน้นความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ประเมินทางเลือกต่าง ๆ อย่างรอบคอบ และต้องการ ความรวดเร็ว ส่งผลให้กลุ่มคนเจเนอเรชันวายมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากเจเนอเรชันอื่น ๆ จนเรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นสำหรับคนกลุ่มนี้ ทิพย์พิมล เกียรติวาทีรัตนะ (2552 : 36) เจเนอเรชันวาย ยังถือได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่เกิดในช่วงที่เศรษฐกิจเฟื่องฟู ซึ่งพิจารณาได้จากตลาดหุ้นที่มีการขยายตัวและเติบโต รวมถึงมีการลงทุนในโครงการใหญ่ ๆ เกิดขึ้นมากมายอย่างต่อเนื่องของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

เสาวคนธ์ วิทวัสโอฬาร (2550 : 53) ให้ความเห็นว่า คนกลุ่มมิลเลนเนียลมีลักษณะร่วมกัน คือ เป็นตัวของตัวเองสูง ความอดทนต่ำทั้งทางร่างกายและจิตใจ อายากรู้อยากเห็น ทำหายกฎระเบียบ ทะเยอทะยานสูง คำนึงเกี่ยวกับเทคโนโลยีคนกลุ่มนี้จะยึดติดกับเทคโนโลยีเสมือนเป็นส่วนประกอบหนึ่งของชีวิต ชอบการ

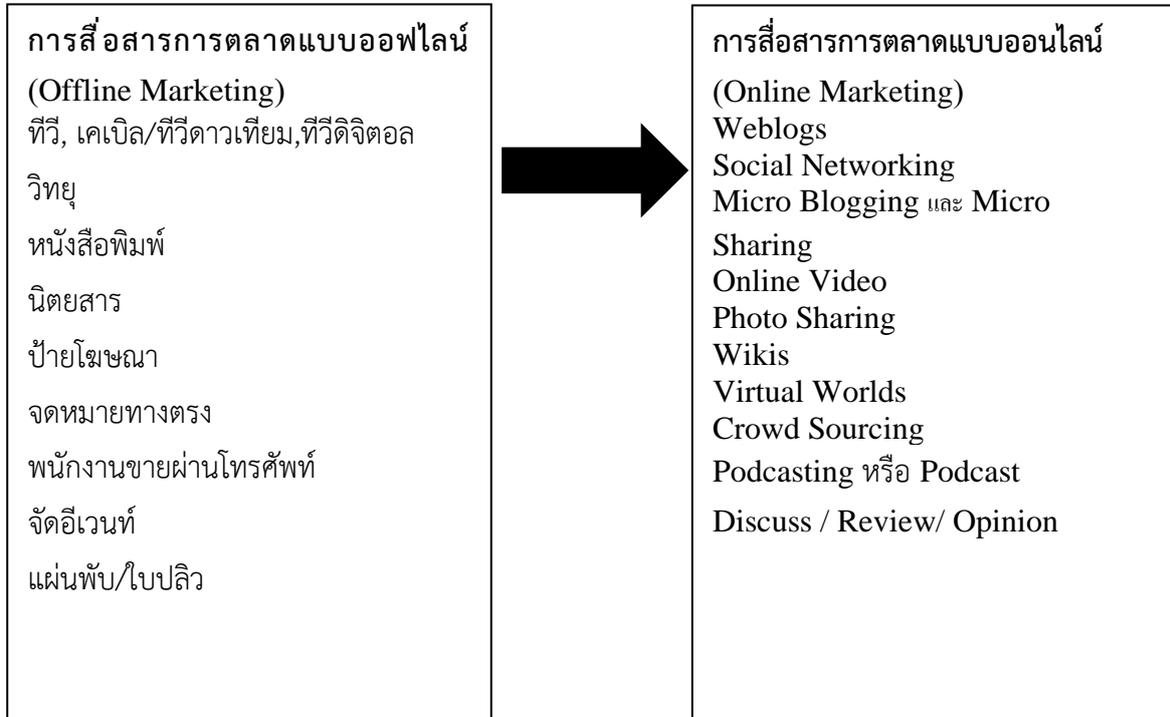
เปลี่ยนแปลง มองโลกในแง่ดีมาก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มั่นใจในตนเองสูง และมีความจงรักภักดีกับองค์กรต่ำ

เทคโนโลยีคนกลุ่มนี้จะยึดติดกับเทคโนโลยีเสมือนเป็นส่วนประกอบหนึ่งของชีวิต เช่น โซเชียลเน็ตเวิร์ก, อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มนี้ใช้สื่อใหม่ ไว้วางใจสื่อเก่า ซึ่งกลุ่มนี้รับข่าวสารผ่านทางสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดียบ่อยที่สุด รองลงมาจึงเป็นโทรทัศน์ เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ ตามลำดับ แม้คน Gen Y จะรับข่าวสารทางสื่อใหม่มากขึ้น แต่ก็ยังคงให้ความเชื่อถือในสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์มากกว่าข่าวสารจากสื่อใหม่ ทั้งยังมีแนวโน้มจะเชื่อถือข่าวในสื่อใหม่มากขึ้น โดยต้นตอข่าวทางออนไลน์ที่ Gen Y รับข่าวสารบ่อยครั้งกว่าสำนักข่าวที่เป็นทางการ คือสำนักข่าวที่ไม่เป็นทางการ และการรับข้อมูลข่าวสารจากคนใกล้ชิดแชร์มา

จากข้อมูลต่าง ๆ ข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคให้เปิดรับสื่อผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้นนั้น องค์กรธุรกิจต้องดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค ด้วยการสื่อสารการตลาดออนไลน์ โดยการสร้างเนื้อหา (Content) และ นำเสนอ เนื้อหาการสื่อสารการตลาดซึ่งหากองค์กรธุรกิจสามารถเชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับเจเนอเรชันเน็ตได้อย่างเหมาะสมก็จะสามารถเชื่อมต่อกับตราสินค้า การตัดสินใจซื้อและสร้างความจงรักภักดีในตัวสินค้าและองค์กรต่อตัวผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มคน Gen Y ที่รับข่าวสารทางสื่อใหม่เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังคงให้ความเชื่อถือในสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ควบคู่กับสื่อใหม่ด้วย แต่ก็มีแนวโน้มจะเชื่อถือข่าวในสื่อใหม่มากขึ้น จึงทำให้องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการตลาดสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ทาง ดังนี้ 1) การตลาดในรูปแบบของการตลาดแบบออฟไลน์ (Offline Marketing) หมายถึง การสื่อสารในส่วนของการตลาด เช่น กิจกรรมในการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการขาย ที่ไม่เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตหรือเป็นการตลาดที่สามารถจับต้องได้ และ 2) การตลาดแบบออนไลน์ (Online Marketing) หมายถึง องค์กรสร้างโลกออนไลน์เชื่อมโยงกับโลกออฟไลน์ ทำให้การตลาดบนโลกออนไลน์ เริ่มเข้าไปมีบทบาท เช่น หลายคนหาข้อมูล-ส่วนลด ซึ่งผู้เขียนสามารถนำเสนอตามภาพที่ 1 การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจเนอเรชันเน็ต

ภาพที่ 1 แนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ต



แนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ตนั้น องค์กรธุรกิจต้องให้ความสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมของคนกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ต ซึ่งเป็นคนกลุ่มที่มีความสามารถและชื่นชอบในการใช้เทคโนโลยีกับชีวิตประจำวัน โดยองค์กรธุรกิจควรทำการศึกษาถึงรูปแบบวิธีการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ในการซื้อสินค้าหรือบริการส่งผลให้องค์กรธุรกิจต้องมีพัฒนาองค์กรธุรกิจโดยเฉพาะด้านการตลาด ซึ่งองค์กรธุรกิจสร้างรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์ ทั้งรูปแบบการตลาดในรูปแบบของการตลาดแบบออฟไลน์ (Offline Marketing) เช่น ทีวี, เคเบิล/ทีวีดาวเทียม, ทีวีดิจิตอล วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ป้ายโฆษณา จดหมายทางตรง พนักงานขายผ่านโทรศัพท์ จัดอีเวนต์ และแผ่นพับ/ใบปลิว เป็นต้น และการตลาดแบบออนไลน์ (Online Marketing) Weblogs Social Networking Micro Blogging และ Micro Sharing Online Video Photo Sharing Wikis Virtual Worlds Crowd Sourcing Podcasting หรือ Podcast และ Discuss / Review / Opinion เป็นต้น ซึ่งหากองค์กรสามารถปฏิบัติแนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจนเนอเรชันเน็ต จะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรในยุคที่สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและธุรกิจเกิดการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง

สรุป

ผู้เขียนบทความขอสรุปดังนี้ว่า ผู้บริโภคเปิดรับสื่อผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น จึงมีปัจจัยสำคัญด้านต่าง ๆ ในการดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ ด้วยการสร้างเนื้อหา ข้อมูล ซึ่งองค์กรธุรกิจสามารถเชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับผู้บริโภคโดยเฉพาะในกลุ่มเจเนอเรชันเน็ต ซึ่งผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มคน Gen Y ที่รับข่าวสารทางสื่อใหม่เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังคงให้ความสำคัญเชื่อถือในสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ควบคู่กับสื่อใหม่ด้วย แต่ก็มีแนวโน้มจะเชื่อถือข่าวในสื่อใหม่มากขึ้น ซึ่งหากมีการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้มากเท่าไรก็สามารถเชื่อมต่อกับตราสินค้า และสามารถเป็นจุดเชื่อมโยงที่จะช่วยกำหนดให้มีการตัดสินใจซื้อและเกิดการซื้อในครั้งถัด ๆ ไปและอาจส่งผลต่อความจงรักภักดี จึงเสนอแนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเจเนอเรชันเน็ต ให้องค์กรได้นำการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งแบบการสื่อสารการตลาดแบบออฟไลน์ (Offline Marketing) และการสื่อสารการตลาดแบบออนไลน์ (Online Marketing) เพื่อองค์กรธุรกิจและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจและเชิงวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิศ บรรเจิดธรรม และนิตนา ฐานิตชนกร. (2559). การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร และความเหมาะสมของตนเองส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ในการประชุมวิชาการนำเสนอ ผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ทิพย์พิมล เกียรติวาทีรัตนะ. (2552). Gen Y ประเทศไทย จินตนาการถึงชาติวันพรุ่งนี้. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพธุรกิจ Bizweek.
- ธนศักดิ์ สุกิจจากร. (2563). การพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลทีวี: กรณีศึกษากลุ่มช่องประเภทบริการธุรกิจระดับชาติ. วารสารศิลปการจัดการ, 4 (3), 552-565.
- ธนัญชนก เบญจเสีและคณะ. (2563). ทักษะคตินักศึกษาต่อการขายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 7 (1), 42-57.
- ฉัตรรัตน์ รัตนกุล. (2558). การสื่อสารทางการตลาดและการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อชุดชั้นในยี่ห้อวาโก้ของสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- นชกฤต วันตะเมธ. (2557). การสื่อสารการตลาด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- บุหงา ชัยสุวรรณ. (2558). การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคม: ภาพรวมและกรอบแนวความคิด. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม, นิต้า. 2 (1), 173-198

- มนัสชนก อริยะเดช และ บุษกรณ์ สีเจ็ยวะระ. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์วิทยาศาสตร์ของผู้บริโภคออนไลน์. *Journal of Modern Learning Development*, 5 (5), 100-111.
- เยาวภา บัวเวช, ทิวาพร ทราบเมืองปัก. (2563). การรู้เท่าทันสื่อ : ประโยชน์และการนำไปใช้ กรณีศึกษา นักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*. 7 (1), 107-120.
- วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล. (2557). *หลักการตลาด*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ศรีกัญญา มงคลศิริ. (2548). *Power gens branding*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร.
- สิทธิ์ อธิสรณ์. (2552). *การสื่อสารการตลาด*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวคนธ์ วิทวัสโอฬาร. (2550). *Gen Y จับให้มันคั่นให้เวิร์ค*. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นมัลติมีเดีย กรุ๊ป.
- อธิบดี คำเจริญและ สุมาลย์ ปานคำ. (2563). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อครีมยูกิมิกซ์ สกินแคร์ ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4 (2), 341-354 .
- Tapscott, D.. (2009). *Grown up digital: how the net generation is changing your world*. New York: McGraw Hill.
- Kapferer, J. N. (2012). *The new strategic brand management: Advanced insights & strategic thinking*. London: Kogan Page Ltd.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2009). The fairyland of Second Life: About virtual social worlds and how to use them. *Business Horizons*, 52(6), 563-572.
- Kim, C.et. al. (2012). Factors influencing Internet Shopping value and customer repurchase intention. *Electronic Commerce Research and Applications*. 11 : 374-387.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2009). *Marketing management*. (6th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Kotler, P., Kartajaya, H. & Setiawan, I. (2017) . *Marketing*. Translated by Nongluck Jariwathana. Bangkok: Nation Books. [in Thai]
- Kotler, P. & Armstrong, G. (1999). *Principle of Marketing*. (8th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Miller, E. J., & Rice, A. K. (Eds.). (2013). *Systems of organization: The control of task and sentient boundaries*. London: Routledge.
- Shimp, T. A. (2000). Advertising promotion. Supplemental aspects of integrated marketing communications. (5th ed). California: Harcourt College Publishers.
- Spillecke, D., & Perrey, J. (2012). *Retail marketing and branding: A definitive guide to maximizing ROI*. (2nd ed.).New Jersey:Wiley.
- The American Heritage Dictionary. (1992). *The American Heritage Dictionary of English Language*. (3rd ed.). New York: Houghton Mifflin Company.
- Tuten, T. L. & Solomon, M. R. (2013). *Social Media Marketing*. New Jersey: Prentice Hall.
- Williamson, A. (2013). *Social Media Guidelines for Parliaments*. (10th ed.)Geneva: Inter-Parliamentary Union.
- Yarrow, K. & O'Donnell, J. (2009). *Gen BuY: How Tweens, Teens and Twenty-Somethings Are Revolutionizing Retail*. New Jersey: Wiley & Son.

หลักธรรมพละ 5 (ศรัทธาพละ) กับการเกื้อหนุนการปฏิบัติพระกรรมฐาน
**The 5 Principles of Physical Faith (Faith, Physicality) and Support
for the Practice of Meditation**

พระสมุห์บุญฤทธิ์ มหาบุญโญ (ศรีวิชัย)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phrasmuh Boonyarit mahapunya

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus ,Thailand

E-mail : PhrasmuBoonyarit@hotmail.com

บทคัดย่อ

ทำไมพระพุทธเจ้าจึงตรัสสติปัฏฐาน 4 ก่อนพละ 5 ในโพธิปักขิยธรรม สติปัฏฐาน 4 เป็น ฐานของพละ 5 หรือพละเป็นฐานของสติปัฏฐาน หรือพละกับสติปัฏฐานสัมพันธ์กันอย่างไรในขณะปฏิบัติ เพื่อให้ได้ความกระจำอันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาและเกิดศรัทธาเลื่อมใส ในคำสอนของพระพุทธองค์ผู้เป็นสัพพัญญู อันจะนำไปสู่ประโยชน์ของการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาและ เป็นองค์ความรู้สำคัญของการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่จะนำไปสู่ธรรมอันเป็นกำลังที่ เกื้อหนุนแก่อริยมรรค ต่อไป

พละ หรือ พละ 5 คือ กำลังห้าประการ ได้แก่ศรัทธาพละ ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย ความวิตกวิริยะพละ ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน สติพละ ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท ความมกมายสมาธิพละ ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกไขว่ไขว่ ฟุ้งซ่านปัญญาพละ ความรอบรู้ กำลังการควบคุม การทำเกินพอดี

ศรัทธาพละ คือการกำหนดอารมณ์วิปัสสนาน้อยอย่าง แคบกว่าหยาบกว่ากำลังของสติและสมาธิที่มีอยู่ ซึ่งในตอนแรกทำให้สมาธิเกิดขึ้นได้ดี แต่ถ้าอารมณ์ที่ใช้กำหนดน้อยเกินไป ในกรณีที่จิตมีสติสมาธิที่เริ่มมีกำลังมากขึ้น จะกลายเป็นทำให้จิตตั้งสมาธิจนสติอ่อนกำลังการกำหนดรู้รอบตัวลง หรือสมาธิอ่อนกำลังลงอันเกิดจากความชำนาญในอารมณ์ภาวนามากขึ้น จนเหม่อลอยง่าย ทำให้กามวิตก พยาบาทวิตกเกิดขึ้นได้ง่าย แต่เมื่อเพิ่มการกำหนดให้ละเอียดขึ้นสมาธิจะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : หลักธรรม; พละ 5; กรรมฐาน

Abstracts

Why did the Lord Buddha speak the fourth mindfulness before the 5th power in the poshakikisanship? Mindfulness 4 is the base of physical 5, or PE is the base of consciousness. Or how physicality and consciousness are related in practice In order to gain enlightenment that will benefit the practitioner of Vipassana, prayer, and faithfulness In the teaching of the omniscient Buddha This will lead to the benefits of meditation and meditation. Is an important body of knowledge of Vipassana meditation practice that will lead practitioners into Dharma, which is the strength that Continue to support the elite

Vigor, or vitality, is the five strengths Including faith and belief Power to control doubt Anxiety, persistence, perseverance Idleness control power Mindfulness Negligence control power Laziness, concentration, physicality Determination Distraction control power Distraction, intelligence, intelligence, power, control Overdoing

Physical faith is the determination of the least introspection mood. Narrow, rougher than the power of mindfulness and concentration. Which in the beginning made it possible to concentrate better But if the mood used to define too little In the event that the mind has become more powerful. Will become the mind to focus and focus until the consciousness weakens the determination of the surroundings Or weakened concentration caused by more proficiency in the prayer mood Until it becomes easily disoriented, making vengeful, vengeful, anxious a lot easier But as more detailed assignments are added, concentration will be more apparent.

Keywords: Principle; Physical education 5; meditation

บทนำ

พละ 5 เป็นสภาวะที่มีกำลังหนักแน่น มั่นคง เป็นสภาวะที่ทำให้ไม่หวั่นไหวไปในเรื่องตรงกันข้าม ไม่เอนเอียงหรือไม่ให้น้ำหนักไปทางฝ่ายตรงกันข้าม เหมือนกับคนมีกำลังดีก็จะไม่ล้ม ไม่เอนเอียงไปทางฝ่ายศัตรูหรือฝ่ายตรงกันข้ามซึ่งถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่อาจทำให้หวั่นไหวได้ พละมืองค์ธรรม 5 ประการที่สำคัญ ได้แก่ (1) สัทธาพละ คือกำลังศรัทธา ไม่หวั่นไหวในสภาวะที่ไม่น่าศรัทธา ไม่หวั่นไหวในเรื่องที่ตรงกันข้ามกับศรัทธา พระพุทธศาสนาเห็นว่าศรัทธาเป็นองค์ธรรมที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ในเรื่องแนวคิด เกี่ยวกับเรื่องศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องศรัทธา (2) วิริยะพละ คือความเพียรที่มีกำลังไม่หวั่นไหวไปในความขี้เกียจ มีความเพียรที่พอดี ไม่ตั้งจนเกินไป ไม่หย่อนจนเกินไปและจะปรับอินทรีย์ให้สมดุลกัน จึงจะประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา (3) สติพละ คือการมีสติระลึกได้ในปัจจุบันของอารมณ์ มีความไม่หวั่นไหว มีความไม่ประมาท (4) สมาธิพละ คือความตั้งมั่นและแน่วแน่ในอารมณ์นั้นๆ

สมาธิทำให้จิตใจผ่องใสสะอาดประกอบกิจการงานได้ราบรื่น คิดอะไรก็รวดเร็วทะลุปรุโปร่ง เพราะว่าระดับจิตที่ได้ถูกฝึกมาให้มีความนิ่งจากการเป็นสมาธิ ย่อมมีพลังกว่าระดับจิตใจที่ไม่มีสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิจะคิดจะทำอะไรย่อมทำได้ดีและได้เร็วกว่าปกติตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา (5) ปัญญาพละ คือไม่หวั่นไหวไปในทางอวิชาที่คอยปิดบังความจริงของอารมณ์ปัญญานั้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการพิจารณาเพื่อความรู้แจ้งตามความจริง 1 (สุภีร์ ทุมทอง, 2559 : 157-161)

พละเป็นหลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในโพธิปักขิยธรรม อันเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อการตรัสรู้ มี 7 หมวด 37 ประการ ได้แก่ สติปัฏฐาน 4 สัมมัปปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 และอริยมรรคมีองค์ 8 แต่ละหมวดธรรมมีความสมบูรณ์อยู่ในตัว ผู้ปฏิบัติจะถือหลักธรรมใดก็สามารถบรรลุธรรมได้เช่นเดียวกัน โพธิปักขิยธรรม เป็นธรรมอันประเสริฐเพื่อการตรัสรู้ เป็นหลักธรรมที่ทำให้บุคคลผู้ที่เจริญแล้วทำให้มาก ย่อมเป็นไปเพื่อละสังโยชน์เพื่อถอนอนุสัย เพื่อกำหนดรู้สังสารวัฏ อันยืดยาว เพื่อความสิ้นอาสวะและหวังผล คือ อรหัตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีความถือมั่นเหลืออยู่เป็น พระอนาคามี แต่การที่จะบรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ นิพพาน นั้น จะต้องปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา เท่านั้น 2

ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะศึกษาพละ 5 ในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในประเด็นต่างๆ เช่น ทำไมจึงตรัสสติปัฏฐาน 4 ก่อนพละ 5 ในโพธิปักขิยธรรม สติปัฏฐาน 4 เป็น ฐานของพละ 5 หรือพละเป็นฐานของสติปัฏฐาน หรือพละกับสติปัฏฐานสัมพันธ์กันอย่างไรในขณะปฏิบัติ เพื่อให้ได้ความกระจ่างอันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาและเกิดศรัทธาเลื่อมใส ในคำสอนของพระพุทธองค์ผู้เป็นสัพพัญญู อันจะนำไปสู่ประโยชน์ของการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาและ เป็นองค์ความรู้สำคัญของการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่จะนำไปสู่ธรรมอันเป็นกำลังที่ เกื้อหนุนแก่อริยมรรค ต่อไป

ศรัทธาพละ คือการกำหนดอารมณ์วิปัสสนาน้อยอย่าง แคบกว่า หยิบกว่ากำลังของสติและสมาธิที่มีอยู่ ซึ่งในตอนแรกทำให้สมาธิเกิดขึ้นได้ดี แต่ถ้าอารมณ์ที่ใช้กำหนดน้อยเกินไป ในกรณีที่จิตมีสติสมาธิที่เริ่มมีกำลังมากขึ้นก็จะกลายเป็นการทำให้จิตตั้งสมาธิจนสติอ่อนกำลัง การกำหนดครอบงำมีน้อยลง หรือสมาธิอ่อนกำลังลง อันเกิดจากความชำนาญในอารมณ์ภาวนามากขึ้น จนเหม่อลอยง่าย ทำให้เกิดกามวิตก พยาบาทวิตกเกิดขึ้นได้ง่าย แต่เมื่อเพิ่มการกำหนดให้ละเอียดมากขึ้นสมาธิจะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

ความหมายและลักษณะของพละ 5 พละ 5 ธรรมอันเป็นกำลัง (power) คือเป็นกำลังในการปฏิบัติ และเป็นกำลังในการประหารอกุศล ต่าง ๆ มี 5 ประการคือ 1. สัทธา คือความเชื่อ 2. วิริยะ คือความเพียร 3. สติคือ ความระลึกได้ 4. สมาธิคือ ความตั้งใจมั่น 5. ปัญญาคือ ความรู้ชัดใน ธรรม 5 อย่างนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อินทรีย์ 5 คือธรรมที่เป็นใหญ่ในกิจของตน 3 (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2540 : 145) ที่เรียกว่า อินทรีย์ เพราะมีความหมายว่า เป็นใหญ่ในการกระทำหน้าที่แต่ละอย่างๆ ของตน คือเป็นเจ้าการ ในการครอบงำเสียซึ่งความไร้ศรัทธา ความเกียจคร้าน ความประมาท ความฟุ้งซ่าน และความหลงตามลำดับ ที่เรียกว่า พละ เพราะ มีความหมายว่า เป็นพลังทำให้เกิดความมั่นคง ซึ่งความไร้ศรัทธาเป็นต้น แต่ละอย่างจะเข้าครอบงำไม่ได้ พละหมวดนี้เป็นหลักปฏิบัติทางจิตใจ เพื่อให้ถึงความหลุดพ้นโดยตรง พละ 5 มีลักษณะสำคัญดังนี้ สัทธาพละ มีความไม่หวั่นไหว ในความไม่มีศรัทธา วิริยะพละ มีความไม่หวั่นไหว ในความไม่เกียจ สติพละ มีความไม่หวั่นไหว ในความไม่ประมาท สมาธิพละ มีความไม่หวั่นไหวไป เพราะความฟุ้งซ่าน ปัญญาพละ มีความไม่หวั่นไหวไป ในความไม่รู้ พละ 5 และ อินทรีย์ 5 เหมือนกันโดยองค์ธรรม เพียงแต่อธิบายคนละนัย คือ ความเป็นใหญ่และ ความไม่หวั่นไหว เปรียบเหมือน แม่น้ำ มีเกาะอยู่ตรงกลาง ฟังทราบว่ามีแม่น้ำสองสาย ที่แบ่งโดยเกาะตรง กลาง ก็เป็นสายน้ำเดียวกันและก็ย่อมบรรจบกัน ดังเช่น อินทรีย์ 5 และพละ 5

ประการที่สำคัญ ที่ลืม ไม่ได้ คือ อินทรีย์ 5 และพละ 5 ก็คือการอบรมเจริญปัญญาเพื่อบรรลุมรรคผล ในขณะที่อบรมสติปัฏฐาน ก็ชื่อว่าอบรมอินทรีย์ 5 และพละ 5 ด้วย

คำจำกัดความหรือนิยามต่างๆ

พละ หรือ พละ 5 คือ กำลังห้าประการได้แก่

- 1.ศรัทธาพละ ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย ความวิตก
- 2.วิริยะพละ ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน
- 3.สติพละ ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท ความมมงาย
- 4.สมาธิพละ ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกเขวไขว่ ฟุ้งซ่าน
- 5.ปัญญาพละ ความรอบรู้ กำลังการควบคุม การทำเกินพอดี

หลักการทั่วไปเกี่ยวกับพละ 5 พลธรรมทั้ง 5 เป็นกำลังพลังแห่งธรรมขั้นเริ่มต้น พลธรรม คือ กำลังสำหรับบุคคลที่จะต้องปฏิบัติ จะต้องมี พลธรรม 5 ประการ คือ ศรัทธาพละ องค์ธรรมได้แก่ สัทธาเจตสิก คือความเลื่อมใสอย่างแรงกล้า ไม่มีความย่อท้อหรือท้อถอยในการปฏิบัติ มุ่งหน้าที่จะปฏิบัติบำเพ็ญวิปัสสนาธุระเพื่อให้ได้มาซึ่งมรรคผลนิพพาน ปหานอนุสัยเสียได้ นี่คือศรัทธาพละ ปฏิบัติมากกว่า 10 ครั้ง ตามไม่ทันความฟุ้งซ่านเอาไปกิน เปื่อมาก หงุดหงิดง่าย รู้สึกว่ามันไม่ค่อยเจริญขึ้นเท่าไร แล้วก็ห้ามหมั่นประมาทว่าทางนี้คงไม่ใช่ ห้ามคิดเด็ดขาด เพราะเป็นการตัดพลธรรม ตัดศรัทธา ให้นึกอยู่เสมอว่า ขณะที่เรากำลังปฏิบัตินี้เหมือนต้นไม้นอกฤดูกาล ให้ทำให้ตนเองเหมือนต้นไม้นอกฤดูกาล ไม่ถึงเวลายังไม่ออกดอกออกผล แต่รักษาสภาพความเป็นต้นไม้วัวให้ดี อย่าเปลี่ยนตัวเองเป็นไม้เลื้อย

ฉะนั้น สติปัฏฐาน ย่อมเป็นเสาหลัก กาย เวทนา จิต ธรรม อย่าดูหมิ่นพระวิปัสสนากรรมฐานเด็ดขาด เพราะจะเป็นการตัดถอนพลธรรม ข้อที่ 1 นี้โดยตรง ด้วยจะได้นามรูปปริจเฉทญาณ หรือยังไม่ได้ หรืออีก 3-4 ชาติ จะได้ ก็จงมั่นใจเลยว่าทางนี้ทางเดียว เอกายนมรรค 4 เหตุที่เรายังไม่ได้ศรัทธาพละก็เพราะเหตุเรายังสร้างบารมีไม่พอ เช่น ต้นสะเดาต้องมีดอกแน่ แต่ตอนนี้ยังไม่ถึงเวลาที่จะออกดอก เหตุปัจจุบันยังไม่พร้อม เมื่อเหตุปัจจัยพร้อมพร้อมดอกและผลย่อมพร้อมพร้อมออกมาเอง จงทำตนให้เป็นเหมือนกับไม้ยืนต้นอย่าเป็นเหมือนไม้ล้มลุก ท่านกล่าวไว้อย่างนี้ พลธรรมองค์ศรัทธานี้ถ้าเต็มแล้วมันจะทำหน้าที่ประหาร อสัทธิยะ แปลว่า ประหารความไม่เชื่อ 5 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 25) ต้องเชื่อว่าไปดูเถอะว่า รูปต้องเห็นลวดลายของรูป เช่น ไปป่าจะดูสัตว์จะต่อเห็นสัตว์ ไปวัดจะต้องเห็นพระ ลองไปยืนดูเถอะสัตว์มันอาจจะหลบอยู่ตามพุ่มไม้ พระอาจจะจำวัดอยู่ในกุฏิก็ได้ แต่ไปดูให้ถูกที่ถูกเวลาก็แล้วกัน ถ้าจะให้แน่ใจก็ยืนเฝ้าดูอยู่นั้นแหละ อย่างไรก็ตามเสียก็ต้องเห็นสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นแน่ ไม่ว่าจะเห็นสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ก็ตาม ถ้าไปวัดก็ต้องเห็นพระไม่ว่าจะเป็นเวลาไหนก็ไม่รู้ พอสัตว์มันออกมาให้เห็นแล้วก็จะรู้ว่าเป็นสัตว์ชนิดไหน ถ้าเป็นเสือจะต้องเห็นลวดลายของเสือแน่นอนว่าเป็นเสือด้าหรือ เสือดาว ถ้ายืนอยู่ในวัดก็ต้องเห็นพระ เราต้องดูให้ชัดว่าเป็นพระหนุ่มหรือพระแก่ มันจะชัดขึ้น มันต้องค่อย ๆ ไปทีละขั้นตอน ยืนในป่าก็ต้องเห็นสัตว์ ยืนในวัด

ก็ต้องเห็นพระ ปฏิบัติตรงอย่างนั้นก็ต้องได้เหตุผลตรงนั้น ต้อง มั่นใจ แปลว่าทำลายอัสถิยะ ความไม่เชื่อออกไป

2. วิริยะผละ องค์ธรรมได้แก่ วิริยะเจตสิก 6 (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551 : 65) คือ ความมองอาจกล้าหาญ มีความมองอาจกล้าหาญอย่างแรง กล้าพากเพียรที่จะปฏิบัติวิปัสสนาเท่านั้น โดยไม่มีความย่อท้อถอย สะดุ้งกลัวหวาดเกรงอะไรเกิดขึ้น เพื่อที่จะได้มาซึ่งมรรคผลนิพพาน วิริยะนี้ทำลายโกสัชชะ คือความเกียจคร้าน มีความเพียร ถึงเวลาพัก เหนื่อยก็ พักหนักก็วาง แต่อย่าห่างจากความเพียร

3. สติผละ องค์ธรรมได้แก่ สติเจตสิก 7 พละ 5 คือความระลึกได้อย่างถูกต้องและแรงกล้าด้วย เป็นไปกับนาม รูปไม่ขาดสาย ติดกันไปเป็นปัจจุบันธรรมทุกขณะ จนกระทั่งปราภุเด่นชัดเป็นพิเศษ ความพิเศษนี้เพื่อกำจัด กิเลสร้าย เพื่อจะได้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพาน อำนาจของสติผละนี้ประหารปมาทะ คือความประมาทแล้วก็ โดยเฉพาะสตินี้ ท่านบอกว่าให้ปฏิบัติผละ โดยเฉพาะสติผละนี้ยิ่งเพิ่มพูนมากเท่าไรยิ่งจะให้ผลดีต่อผู้ปฏิบัติ เท่านั้น ฉะนั้น ฝึกสติอยู่เสมอ

4. สมာธิผละ องค์ธรรม ได้แก่ เอกัคคตาเจตสิก 8 คือความสงบตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียวอย่างแรงกล้าต่อวิปัสสนากรรมฐานเพื่อมิให้หวั่นไหวโยกคลอน ท้อถอย เจตนาเพื่อให้ได้มาซึ่งมรรค ผล นิพพาน อำนาจของสมာธิผละประหาร 2 ตัว คือ วิหะปะ ความซัดส่าย ไม่หยุดนิ่งแห่งจิต และอุทธัจจะ ความฟุ้งซ่านแห่งจิต

5. ปัญญาผละ องค์ธรรม ได้แก่ ปัญญาเจตสิก 9 คือ การกำหนดรู้แจ้งสอดส่องในธรรมปฏิบัติอย่างแรงกล้าเป็นพิเศษเพื่อจะทำลาย กิเลสอันเป็นอริร้ายโดยไม่มีความย่อท้อเบื่อหน่ายหรือสะดุ้งกลัวหวั่นไหว เพื่อเจตนาให้สมนึกคือมรรคผลนิพพาน อำนาจของธรรมจะเป็นหัวประหารกิเลส จำไว้อย่าให้กิเลสมากดหัวธรรมชีวิตจะล้า บาก แต่อย่าลืมกิเลสนั้นก็มีความศักดิ์สิทธิ์เหมือนกัน พละ 5 ประการในฐานะเป็นกำลัง

เมื่อกล่าวถึงกำลัง จะเห็นว่ากำลังมี 2 อย่างคือ กำลังกายของเราบำรุงให้เจริญแข็งแรงได้ด้วยการบำรุงสุขภาพ พละนามัยให้ดี ส่วนกำลังใจเป็นของที่มองเห็นได้ยาก มันต้องมีสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นกำลังที่เรียกว่า “พละ5” สำหรับบำรุงใจ พละ 5 นั้นไม่ใช่เป็นตัวกำลังเสียทีเดียว มันเป็นเรื่องที่ทำให้ใจมีกำลัง บำรุงด้วยพละ คือ “ศรัทธาพละ ” ความ เชื่อ เป็นกำลังใหญ่โต “ วิริยะพละ ” ความเพียร ก็เป็นกำลังอันหนึ่ง “ สติผละ สมာธิผละ ปัญญาพละ ” ก็เป็น กำลังของใจแต่ละอย่าง

ธรรมทั้ง 5 อย่างนี้ประกอบกันเข้าแล้วทำให้ใจมีพลังแก่กล้า สามารถที่จะทำให้มรรค ผลนิพพานลุล่วงไปได้เหมือนกัน ถ้าหากว่ามีครบบริบูรณ์แล้ว เชื่อได้เลยว่าเป็นอันสำเร็จประโยชน์ตามที่ ต้องการ

1.ศรัทธาพละ ความเชื่อ เชื่อแน่วแนในคุณงามความดีว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่มีใครคนอื่นรับแทน ได้ ตนทำตนต้องได้รับผลนั้นแน่นอน มีพลังเต็มที่ สามารถที่จะสละสิ่งของของตนที่มีอยู่ให้ “จำอะ” บริจาคไป ได้ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นของมากของน้อยยอมสละได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว จงบำรุงรักษาให้เจริญอกงาม ยินดี พอใจกับการทำทานนั้นให้แก่กล้าเสียก่อน ให้มันกำลังเต็มที่เสียก่อน เราจะเอาศรัทธานั้นไปใช้ในทางอื่นอีก ต่อไปคนประมาทถูกศรัทธาเลยไม่กล้าทำความดีต่อไป

ทีหลังศรัทธาที่จะเกิดในศีล สมาธิ ปัญญา ก็เลยหมด ไป ครั้นศรัทธาในการที่จาคะบริจาคไม่มีแล้ว บุญอันนั้นก็หมดไปเหมือนกัน ศรัทธาในการรักษาศีลก็ให้แนวแน่ เต็มที่ในการรักษาไม่ว่าจะเป็นศีล 5 ศีล 8 กรรมบถ 10 อะไรต่าง ๆ อย่าไปหวังศีล 227 อย่างพระภิกษุเลย ถึงศีล 227 ก็ตามเถิด ถ้าศรัทธาไม่แนวแน่ เต็มที่แล้ว ก็ไม่มี ประโยชน์อะไร สมาธิก็เหมือนกัน ถ้าหากได้สมาธิ ขณิกะ อุปจาระ อะไรต่าง ๆ นิด ๆ หน่อย ๆ ก็ไม่ยินดีพอใจ ก็เลยทำสมาธิไม่ได้ทีหลัง เมื่อสมาธิมีเล็กน้อยก็พอใจยินดีกับสมาธินั้นแหละ ตั้งใจขยันหมั่นเพียรในสมาธินั้นให้ เต็มที่มันจึงค่อยเลื่อนไหลขึ้นไปเอง ปัญญา ก็เหมือนกัน ถ้าหากว่าเราเกิดอุปาย ปัญญาอะไรขึ้นมา นิด ๆ หน่อย ๆ

การนำผล 5 มาเกี่ยวหนุนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ถ้าไม่ตั้งใจพิจารณาอันนั้น ไม่ประกอบศรัทธา อันนั้น ให้แก่กล้ามันก็ไม่มีประโยชน์อีกเหมือนกัน การที่ทำอะไรหละหลวมก็เพราะเหตุไม่มีศรัทธา และทำอะไรไม่แนวแน่เต็มทีก็เพราะไม่มีศรัทธา เหมือนกันเรา พลัง ๆ ผลอ ๆ หลง ๆ ลืม ๆ นั่นคือศรัทธาของเราไม่เต็มที ศรัทธามันขาดตรงนี้แหละ เหตุนี้ จงพากันบำรุงศรัทธาให้แก่กล้าเป็นขั้นตอน ให้ศรัทธาออกงามเสียก่อน เจริญเต็มที่เสียก่อน เมื่อศรัทธามีแล้ว วิริยะความเพียร มันวิ่งเข้ามาสนับสนุน ช่วยเหลือเป็นกำลัง ขยันหมั่นเพียรประกอบกิจต่างๆ เช่น ทำบุญสุนทานขยันหมั่นเพียรแสวงหาสิ่งที่ต้องนำมาทำบุญทำทาน หามาได้ก็คิดถึงการทำทาน หามาได้เท่าไร ไม่ว่าของเล็กของน้อยของมากก็คิดถึงการทำทาน นี้ศรัทธามันสนับสนุนช่วยเหลืออย่างนี้

2) วิริยะ พะเพียรพยายามอยู่ตลอดเวลา ในเมื่อมีศีลก็พยายามรักษาศีลไม่ให้ขาด ทีแรกก็รักษาได้ เป็นครั้งคราวเพียรพานานเข้าให้มันชินให้มันคุ้นเคยกับศีล มันก็เป็นศีลบริบูรณ์ขึ้นมาให้คิดถึงเรื่องศีลของตน ว่าข้อไหนบกพร่อง ข้อไหนบริบูรณ์ ผู้ไม่คิดถึงศีลเลย มีของดีแล้วได้ของดีแล้วแต่ไม่เห็นความของของดีนั้น ก็อย่างโบราณท่านว่าเหมือนลิงได้แก้ว เหมือนไก่ได้พลอย ขอให้พยายามให้เห็นคุณค่าของศีล คุณค่าของ ปัญญา คุณค่าของสมาธิก็เหมือนกัน เราทำสมาธิได้นิด ๆ หน่อย ๆ ก็ดีอีกโง่แล้วคิดถึงเรื่องเก่าที่เราไม่เคยทำ สมาธิไม่เคยมีสมาธิเลย อายุขนาดนี้แล้วได้สมาธิครั้งหนึ่งสองครั้ง ก็ยังดีที่เราเห็นตัวสมาธิ พวกที่ไม่ได้นั้น มากมายเหลือหลาย การเห็นสมาธิทำให้เกิดความเพียรพยายาม พยายามทำอยู่นั้นแหละวันหนึ่งต้องได้แน่นอน ผลมันเป็นกำลังให้เกิดได้ที่เดียว

3) สติ พละ สติจดจ่อตั้งมั่นอยู่ในเรื่องนั้น ๆ มีศรัทธาวิริยะแล้วอาจที่จะหลงไปได้เชื่อในสิ่งที่ไม่ถูกก็มี เพียรพยายามในสิ่งที่ผิดก็มี ถ้าหากสติไม่ควบคุมไว้ว่าสิ่งนั้นควรหรือไม่ควรสิ่งนั้นผิดหรือถูก ถูกต้องตามธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ ฟังคำครูบาอาจารย์แนะนำสั่งสอนตักเตือนมันตรงกันหรือไม่ สิ่งเหล่านี้ต้องมีสติควบคุมระวัง จึงจะเดินถูกทาง

ส่วนมากมีแต่ศรัทธา มีศรัทธาก็ต้องมีวิริยะวิ่งเข้ามาสนับสนุน มากทีเดียวที่ เห็นผิด ๆ ทำผิดแล้วคนอื่นก็ไม่สามารถที่จะตักเตือนได้เสียด้วย ความถือมั่นว่าตนทำถูก คนอื่นไม่ถูก ไม่ เหมือนกับตน เพราะศรัทธามันแรง วิริยะก็มาก แต่ผู้มีสติเดินเสมอภาคไม่เอนเอียงข้างโน้นข้างนี้ เรียกว่า “ มัชฌิมาปฏิปทา ” ธรรมดำผู้ที่มีสติแล้วไม่ถือตนว่าดีทั้งนั้น คนเรามันไม่ดีทั้งหมดหรอกเหตุนี้จึงต้อง ระมัดระวังคอยสังเกตคอยฟังคนอื่น

ตกเดือนแนะนำ สั่งสอน อาตมาจึงพูดอยู่เสมอว่า “ คนใดว่าตนดี คนนั้นยังไม่ดี ใครว่าตนวิเศษหรือฉลาด เียบแหลม คนนั้นคือคนโง่ ”

4) สมานิพละ เป็นหลักใหญ่ที่สุด ศรัทธา วิริยะ สติ มันต้องรวมมาเป็นสมานิเสียก่อน ถ้าไม่รวมเป็นสมานิมันเตลิดเปิดเปิงไปใหญ่โต พระพุทธศาสนาสอนไปไหนก็สอนเถอะ ถ้าไม่เข้ามาถึงใจแล้วไม่ถึงพระพุทธศาสนา สอนไปไหนก็สอนเถอะ ถ้าไม่เข้ามาถึงใจแล้วไม่ถึงพระพุทธศาสนา มันต้องรวมเข้ามาถึงใจ สิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกนี้ ต้องมีที่รวมเป็นจุดเหมือนกัน การทำมาหากินทุกสิ่งทุกอย่าง ค้าขาย ทำราชการ บ้านเมืองอะไรต่าง ๆ

จุดรวมก็คือมาเลี้ยงตัว จุดรวมก็คือหาเงิน หาเงินแล้วก็รวมเอาเงินเข้ามาใส่ถุงไว้ ทำไร่นา ทำไร่ทำนา อย่างข้าวก็ต้องขนมารวมที่ลานข้าวแล้วยังต้องเอามารวมกันขึ้นยุ้ง เอาไปสี ไปซ้อม เอามาหุงมาต้ม เอามา รวมลงในปากในท้อง นั้นแหละหมดเรื่องพระพุทธศาสนาสอนกว้างขวาง ถ้าหากไม่รวมลงเป็นสมานิมันก็ไม่ถึง แก่นศาสนา อาตมาจึงพูดอยู่เสมอว่า “ พระพุทธศาสนานี้สอนมีจุดที่รวมได้ มีที่สุด หมดสิ้นสงสัย หมดเรื่อง ไม่เหมือนวิชาชีพอื่นเขาสอนไม่มีที่สิ้นสุด ” อย่างธรรมทั้งหลายรวม 84,000 พระธรรมชั้นตรี รวมลงที่ “ ความไม่ประมาท ” อันเดียว มรรค คือ ทางดำเนินไปให้ถึงมรรคผลนิพพานก็มารวมลงที่ “ มรรคสมังคี ” อันเดียว จึงว่าพระพุทธศาสนาสอนถึงที่สุด แต่บุคคลผู้ทำตามนั้นทำไม่ถึงที่สุด

5) ปัญญาพละ ปัญญาพิจารณาเห็นสังขารร่างกายของตน เห็นอะไร เอากระจกมาส่องดูก็ได้ หน้าตาของเราที่ละมันเห็นของแก่ของเฒ่าของชำรุดทรุดโทรม เหี่ยวแห้งอันนี้เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นเท่านั้นไม่ต้องเห็นอื่นไกลพยายามให้เห็นอยู่อย่างนั้นเสมอ เพราะเหตุที่คนจะเห็นความแก่ความชรา ความชำรุดทรุดโทรม ความเสื่อมความสิ้นของสังขารไม่ใช่ของง่าย ๆ บางทีจนหนุ่มจนสาว จนเฒ่าจนแก่ก็ไม่เคยเห็นเลย แก่จะตายแล้วก็ยังมีมาอยู่ว่าเป็นหนุ่มเป็นสาวอยู่รำไป ผู้ที่มองเห็นความแก่ ความชรา ความชำรุดทรุดโทรมนั้นนับว่าดีที่สุด เป็นหนทางที่จะหลุดพ้นได้ทางเดียวเท่านั้น

ถ้าไม่มีปัญญาไม่เกิดสมานิ ถ้าไม่มีปัญญาไม่มีศรัทธาไม่มีวิริยะ ศรัทธาขั้นนั้นไม่ใช่ศรัทธาวิเศษวิโสอะไร หรอกปัญญาในขั้นทำทาน มีอุบายปัญญาที่จะแสวงหาของมาทำบุญทำทานเรียกว่าปัญญา ความเพียรพยายามในการทำบุญเรียกว่าปัญญาเหมือนกัน จิตจะรวมได้ก็เพราะปัญญา จะเป็นสมานิได้เพราะปัญญา ปัญญาพวกนั้นยังอ่อน รวมทั้งหมดเรียกว่าปัญญาทั้งนั้นแหละถ้าปัญญาชั้นสูงเป็น “ วิปัสสนาปัญญา ” พละ 5 กับการปฏิบัติธรรม

พละทั้ง 5 นี้บำรุงให้ใจมีกำลังเข้มแข็งกล้าหาญสามารถที่จะทำสมานิ สามารถที่จะให้เกิดปัญญา อุบายอันยิ่งใหญ่ และสามารถทำให้ลุล่วงมรรคผลนิพพานได้ผู้ปฏิบัติธรรมที่ปรารถนาให้เจริญทั้งสมณะและ วิปัสสนา ต้องพึงสังวรระลึกในเรื่องของพละ 5 เพื่อให้เจริญขึ้นและปรับความสมดุลย์ ในการปฏิบัติอยู่เนื่องๆ เพื่อให้การปฏิบัติดำเนินไปอย่างดี.

สิ่งที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องทำความเข้าใจคือหน้าที่ของ สติ สมานิ ปัญญา ในการปฏิบัติธรรม เพื่อไม่ให้เข้าใจผิดในการปฏิบัติธรรมแบบยึดมั่นถือมั่นตามต้นหา คือความอยากมีอยากเป็นและความไม่อยากมีไม่อยาก

เป็น ในการกำหนด การภาวนา หรือการน้อมใจรู้ น้อมใจเห็น หรือการเพ่ง ที่เป็นเบื้องต้นของการปฏิบัติ ธรรมเนียม จนก่อให้เกิดการดำรงจิตไว้อย่างไม่ถูกต้อง เพราะเกิดการไปยึดมั่นถือมั่นนั่นเอง

เมื่อสะสมมากๆ เข้า ก็จะกลายเป็นยึดมั่นไปเองแบบไม่รู้ตัว สติ สมาธิ ปัญญา ก็ไม่เจริญขึ้นตามที่ควร แต่จะกลายเป็นความเคร่งความเครียดที่เกิดกับตนเองจนเกิดการติดตามหลอกหลอนตนเอง จนไม่กล้าปฏิบัติ ธรรม หรือปฏิบัติตามตัมหาแบบไม่ยอมก้มไม่ยอมยกเป็นเมื่อเกิดทุกข์ไม่ว่าจากสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะรอบข้าง กอดตันหรือเกิดจากกิเลสตนเองภายในกอดตัน แบบกำปั้นทุบดิน ซึ่งจะมีทุกข์ที่ทวีคูณมากขึ้นเป็นเสียส่วนมาก เป็นเพราะการดำรงจิตไว้อย่างไม่ถูกต้องนั่นเอง..

ผู้ปฏิบัติธรรมต้องทำความเข้าใจหน้าที่ของ สติ สมาธิ ปัญญา ก่อนที่จะพอบรรเทาในการกำหนด ภาวนา ตามหลักของการปฏิบัติธรรมฐานนั้นๆ เพื่อบรรเทาการดำรงจิตไว้อย่างไม่ถูกต้องในการปฏิบัติธรรม ดังนี้. สติ มีหน้าที่ กั้น หรือตัดกระแสสภาวะที่ปรากฏ ที่เป็นปัจจุบันขณะๆ หรือทันปัจจุบันนั่นเอง สมาธิ มี หน้าที่ จับ หรือหยุด หรือใจเป็นหนึ่งขึ้น กับกระแสสภาวะที่ปรากฏ ปัญญา มีหน้าที่ ปล่อย, วาง, คลาย, ตัด, หรือ ดับ สภาวะธรรมที่ปรากฏ เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมเข้าใจในการปฏิบัติ ก็จะกำหนดภาวนา อย่างมี สติ สมาธิ โดย ตั้งจิตไว้อย่างถูกต้องไม่ เกิดตัณหายึดมั่นถือมั่นเกินควร เพราะมีปัญหา

ในการปล่อยวางในการ คลาย ในการตัด ในสภาวะธรรม ที่รู้ปณาม นั้นปรากฏ ในปัจจุบันธรรมนั้นๆ ย่อม ทำให้อินทรีย์ 5 คือ สัทอินทรีย์ วิริยอินทรีย์ สตินทรีย์ สมาธิอินทรีย์ ปัญญาอินทรีย์ เจริญสมบูรณ์ ก็จะทำให้การ ปฏิบัติสมณะและวิปัสสนา ถูกต้องฉลาดเคลื่อนน้อย ย่อมทำให้ สติปัญญา 4 สมบูรณ์ขึ้น โพชฌงค์ 7 ก็สมบูรณ์ ขึ้น มรรคมีองค์ 8 ก็ย่อมเต็มบริบูรณ์ได้ ตามฐานะบุคคลที่ปฏิบัติ ธรรมนั้นๆ

สรุป

พละ หรือ พละ 5 คือ กำลังห้าประการ ได้แก่ศรัทธาพละ ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย ความ วิตกวิริยะพละ ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน สติพละ ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความ ประมาท ความมกมายสมาธิพละ ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการรอกแวกเขวไขว่ ฟุ้งซ่านปัญญาพละ ความรอบรู้ กำลังการควบคุม การทำเกินพอดี

ศรัทธาพละ คือการกำหนดอารมณ์เกื้อหนุนวิปัสสนากรรมฐานน้อยอย่าง แคบกว่าหยาบกว่ากำลังของ สติและสมาธิที่มีอยู่ ซึ่งในตอนแรกทำให้สมาธิเกิดขึ้นได้ดี แต่ถ้าอารมณ์ที่ใช้กำหนดน้อยเกินไป ในกรณีที่ดีมี สติสมาธิที่เริ่มมีกำลังมากขึ้น จะกลายเป็นทำให้จิตตั้งสมาธิจนสติอ่อนกำลังการกำหนดรู้รอบตัวลง หรือสมาธิ อ่อนกำลังลงอันเกิดจากความชำนาญในอารมณ์ภาวนามากขึ้น จนเหม่อลอยง่าย ทำให้กามวิตก พยาบาทวิตก เกิดขึ้นได้ง่าย แต่เมื่อเพิ่มการกำหนดให้ละเอียดขึ้นสมาธิจะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2251). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
บันลือธรรม.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. *นวโกวาท*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหามกุฏราช
วิทยาลัย, 2540

สุภีร์ ทุมทอง. (2559). *อินทรีย์ 5 พละ 5*. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

พระสงฆ์กับการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ตามสถานีวิทยุกระจายเสียง
ในยุคปัจจุบัน

**The Monks and the Use of Public Relations Media in the
Present Day Radio Broadcasting Stations**

พระพิพิธพัชรโรดม และ มะลิ ทิพย์ประจง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

Phra Phiphit Patcharodom and Mali Thipprajong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phetchaburi Buddhist College, Thailand

E-mail : thipprajongmali@gmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันย่อมนำมาซึ่งวิถีทางการดำเนินงานหรือว่าการประกอบศาสนกิจต่างๆ พระสงฆ์ซึ่งต้องอยู่กับชุมชนมาตั้งแต่อดีตก็ต้องมีการปรับแนวคิดและการประชาสัมพันธ์ให้มีความทันสมัยต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องและเข้าถึงชุมชนได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ทั้งยังให้ประชาชนได้นำข้อคิดธรรมหรือข้อธรรมที่ได้รับฟังไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองสืบต่อไป ดังนั้น การที่มีพระสงฆ์ของแต่ละพื้นที่หรือว่าแต่ละจังหวัดได้จัดให้มีพระสงฆ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมแสดงธรรมตามสถานีวิทยุต่างๆ ก็แสดงถึงชาวบ้านหรือว่าชุมชนยังต้องการที่จะได้รับฟังข้อคิดธรรมเพื่อนำไปปฏิบัติใช้กับชีวิตของตนเองเป็นจำนวนมากขึ้นด้วยทั้งยังให้พระสงฆ์ได้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ ของพระสงฆ์เองที่ได้นำหลักธรรมที่ถูกต้องออกไปสู่สาธารณชนที่ไม่ค่อยมีเวลาได้เดินทางมาฟังธรรมในวัดเหมือนในอดีต สภาพสังคมปัจจุบันทำให้ผู้ที่มีเวลาจะเข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมในวัดน้อยลงเรื่อยๆ เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมโลกและวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาสู่สังคมไทยมากขึ้นและเทคโนโลยีก็เข้ามาสู่สังคมปัจจุบันนี้มากขึ้นเรื่อยๆ

คำสำคัญ: พระสงฆ์ ; สังคม ; เทคโนโลยี ; สังคมโลก

Abstracts

Changes in today's society will bring about ways of doing things or that the practice of religious practices. Monks who have lived with the community since the past had to be adjusted. Concepts and public relations to be up-to-date on the current situation To be consistent and reach the community quickly So that people in the community can receive correct information according to the principles of Buddhism It also allows the people to apply

* วันที่รับบทความ: 29 กันยายน 2563; วันแก้ไขบทความ 15 พฤศจิกายน 2563; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: September 29, 2020; Revised: November 15, 2020; Accepted: December 30, 2020

the moral or dharma that has been heard in their own lives further. Therefore, having the monks of each area or that each province has arranged to have monks to participate. Preaching in various radio stations It shows the villagers, or that the community still wants to hear the moral and apply it to their own lives in a greater number, as well as allowing the monks to show the roles of the monks who have adopted the principles Which is correct, go out to the public who rarely have time to travel to listen to the dharma in the temple as in the past The current social conditions make people who have less and less time to study and practice Dharma in temples because society has changed according to the context of global society and foreign cultures to Thai society more and more technology has entered Society today more and more.

Keywords: Monks ; Society ; Technology ; World society

บทนำ

พระสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส สละเรือน ออกบวช ถีววัตร ปฏิบัติ ตาม พระธรรมวินัย ที่พระบรมศาสดา สั่งสอนและกำหนดไว้พระสงฆ์ จัดเป็นรัตนะ หนึ่งในจำนวนรัตนสามหรือพระรัตนตรัย ซึ่งได้แก่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ในพระรัตนตรัยหมายถึงเฉพาะ พระอริยสงฆ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548 : 496) คือบุคคลไม่ว่าคฤหัสถ์หรือนักบวช และไม่ว่ามนุษย์หรือเทวดา ที่ปฏิบัติตามพุทธธรรมจนได้บรรลุมรรคผล แต่โดยทั่วไปมักเข้าใจว่าพระสงฆ์คือพระภิกษุหรือพระภิกษุณี คือ มนุษย์ที่ได้ฟังคำสั่งสอนแล้วเกิดความเลื่อมใสจนสละเรือนออกบวชตามพระ พุทธเจ้า เพราะต้องการจะได้ บรรลุธรรมตามพระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้ ถือเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา พระภิกษุปฏิบัติตามสิกขาบทที่ กำหนดไว้จำนวน 227 ข้อ ส่วนพระภิกษุณีรักษาสิกขาบท 311 ข้อ บางครั้งเรียกว่าสงฆ์ พระสงฆ์รูปแรกใน พระพุทธศาสนาของพระโคตมพุทธเจ้าคือพระอัญญาโกณฑัญญะ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีได้กล่าวถึงถึง พระสงฆ์ ไว้ 2 ประเภท ได้แก่ สาวกสงฆ์ และ ภิกษุสงฆ์ (พระ พรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2563 : ออนไลน์) จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารเข้ามามีบทบาทกับสังคมทุกกลุ่ม รวมทั้งพระสงฆ์ของ พระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน จะพบเห็นการปรับตัวไม่ทันของพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ สื่อสารการศึกษา สมาร์ทโฟน โซเชียลมีเดียในทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นข่าวให้เห็นในปัจจุบัน ดังนั้นคณะสงฆ์ จึงต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วยเช่นกัน และสามารถนำ เทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์เพื่องาน ของสงฆ์หรือชุมชน จึงมีความจำ เป็นที่ต้องมีการสำรวจการใช้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อ ชุมชนของคณะสงฆ์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับคณะสงฆ์ คือ กลุ่มพระภิกษุที่ร่วมกันเพื่อปฏิบัติกิจอย่างใด อย่างหนึ่ง บทบาทหน้าที่ของคณะสงฆ์

เรียกว่า “การคณะสงฆ์” ซึ่งหมายถึง งานของคณะสงฆ์ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์ต้องถือหรือควรถือ เป็นธุระหน้าที่เพราะเป็นกิจการขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนและทุกชั้น เพราะคณะสงฆ์ต้องดำเนิน กิจการคณะสงฆ์โดยแท้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2535

มาตรา 15 ตรีและข้อ 5 แห่งกฎหมายธรรมนูญ ฉบับที่ 23 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กล่าวถึง“การ”ไว้โดยชัดเจน 6 ประการ คือ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ (พระเลิศพิพัฒน์ จนทปญญ, 2554 : 6-16)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากนี้ กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมโลกาภิวัตน์โดยเริ่มจากบทบาทภายในของคณะสงฆ์เองแล้วส่งผลต่อสังคม ต่อ ชุมชนในวงกว้างยิ่งขึ้น อันได้แก่ บทบาทด้านการปกครอง ด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์องค์กรทางพระพุทธศาสนาหรือองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการ กำหนดแนวปฏิบัติหรือสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ประโยชน์ในงานของ พระพุทธศาสนาต่อไป (ยิ่งศักดิ์ นิตินิษฐ์, 2557 : ออนไลน์) โดยพระพุทธศาสนา และด้านการฝึกอบรมธรรม พระสงฆ์ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศตามหน้าที่และบทบาท ในมหาปริณิพพานสูตร ดังนี้ 1) ด้าน การศึกษาพระธรรม ผลจากการที่ภิกษุอาศัยสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาให้ทันสมัย มากขึ้นมาโดยตลอด ช่วยให้ปัจจุบันพระภิกษุสามารถเรียนรู้พระธรรมวินัยได้อย่างรวดเร็ว อย่างสะดวก และ อย่างครอบคลุม ส่งผลให้ภิกษุสามารถสอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยคมีจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับทุกปี 2) ด้าน การนำ ความรู้ที่ไปประพฤติปฏิบัติในการนำ ความรู้ไปปฏิบัติบางครั้งภิกษุบางรูปอาจหลงลืมหรือสงสัยพระ ธรรมวินัยบางส่วนหรือบางข้อได้ ภิกษุรูปนั้นก็จะสามารถนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสอบทวนความ เข้าใจได้โดยง่ายจนสิ้นสงสัย 3) ด้านการเผยแผ่พระศาสนาเพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติ ปัจจุบันโลกอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าคนส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้นหากต้องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายครอบคลุม และรวดเร็ว ก็ไม่พ้นที่จะต้องอาศัย เทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ด้านการปกป้องพระศาสนา ในเวลาเดียวกันหากมีผู้ใดจ้วงจาบพระธรรมวินัยไม่ว่าจะ โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ก็สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมืออธิบายความเป็นจริงของพระวินัย แก่ผู้นั้นได้สะดวกรวดเร็วเช่นเดียวกันคุณธรรม จริยธรรม อุดมคติของพระพุทธศาสนา 4 ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อ ประโยชน์ เพื่อความสุขในปัจจุบันแก่กุลบุตร 4 ประการเป็นไฉน คือ อุฏฐานสัมปทา 1 อารักขสัมปทา 1 กัล ยานมิตตา 1 สมชิวิตา 1 พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า "ดูกรอานนท์ โดยกาลล่วงไปแห่งเรา ถ้าสงฆ์ ต้องการกิจจงถอนสิกขาบทเล็กน้อยเสียบ้างก็ได้"

ลักษณะเด่นของพระพุทธศาสนา คือ เป็นศาสนาแห่งการวิเคราะห์ กล่าวคือ เชี่ยวชาญในการ วิเคราะห์ทั้งความเป็นจริงและข้อธรรมได้ดียิ่งเป็นพิเศษ เช่น วิเคราะห์จิตได้ละเอียดลอออย่างน่าอัศจรรย์ใจ วิเคราะห์ธรรมะออกเป็นข้อๆ อย่างละเอียดสุขุมและประสานสัมพันธ์กันเป็นระบบที่แน่นแฟ้น หากจะพยายาม อธิบายธรรมะข้อใดสักข้อหนึ่ง ก็จะต้องอ้างถึงธรรมะข้ออื่นๆ เกี่ยวโยงไปทั้งระบบ วิธีการวิเคราะห์ธรรมะอย่าง นี้ บางสำนักของศาสนาฮินดูได้เคยทำมาบ้าง แต่ก็ไม่สามารถทำได้เด่นชัดอย่างธรรมะที่สอนกันใน พระพุทธศาสนา จึงควรยกย่องได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการวิเคราะห์ และเมื่อกล่าวเช่นนี้ก็มิได้ หมายความว่าพระพุทธศาสนาไม่สนใจด้านอื่นๆ ทั้งมิได้หมายความว่าความเลี้ยวไปถึงว่าศาสนาอื่นๆ ไม่รู้จักวิเคราะห์

หามิได้ ต้องการหมายเพียงแต่ว่าพระพุทธศาสนาเด่นกว่าศาสนาอื่นๆ ในด้านวิเคราะห์เท่านั้น และถ้าหากศาสนาต่างๆ จะพึ่งพาอาศัยกันและกันก็พระพุทธศาสนานี้แหละสามารถให้ตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อธรรมะได้อย่างดีเยี่ยม ในขณะที่ศาสนาอื่นๆ อาจจะมีบริการด้านอื่นๆ ที่ได้ปฏิบัติมาอย่างเด่นชัด เช่น ศาสนาพราหมณ์ในเรื่องจารีตพิธีกรรม ศาสนาอิสลามในเรื่องกฎหมาย เป็นต้น แต่ทั้งนี้แล้วแต่ว่าสมาชิกแต่ละคนของแต่ละศาสนาจะสนใจร่วมมือกันในทางศาสนาอย่างน้อยเพียงใด

บ่อเกิดของพระพุทธศาสนา

แม้ชาวพุทธจะมีความสำนึกว่า สัมมาสัมพุทธเจ้า ได้มีมาแล้วมากมายในอดีต และจะมีอีกมากมายต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็ตาม คำสอนของอดีตพระพุทธเจ้าไม่เหลือหลักฐานไว้ให้ศึกษาได้อีกแล้ว ส่วนคำสอนของพระพุทธเจ้าที่จะมาในอนาคตก็ยังไม่มีการรู้ ดังนั้น บ่อเกิดของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันจึงมาจากคำสอนของพระพุทธโคตมแต่องค์เดียว คำสอนของนักปราชญ์อื่นๆ ทั้งในและนอกพระพุทธศาสนา อาจจะเสริมความเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ แต่ไม่อาจจะถือว่าเป็นบ่อเกิดของพระพุทธศาสนาอย่างไรก็ตามพระพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนไว้ว่า ความรู้ที่พระองค์ทรงรู้จากการตรัสรู้นั้นมีมากกว่ากับไปไม้ทั้งป่า แต่ที่พระองค์นำมาสอนสาวกนั้นมีปริมาณเทียบได้กับไปไม้เพียงกำมือเดียว พระองค์ไม่อาจจะสอนได้มากกว่าที่ได้ทรงสอนไว้ ดังนั้น หากมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น ให้ตกลงกันด้วยสังคายนา (ร้องร่วมกัน) คือ ประชุมและลงมติร่วมกัน ส่วนในเรื่องธรรมวินัยปลีกย่อย หากจำเป็นก็ให้ประชุมตกลงปรับปรุงได้ ดังนั้น บ่อเกิดของพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่งก็คือสังคายนา สังคายนาจึงกลายเป็นเครื่องมือให้เกิดการยอมรับร่วมกันในหมู่ผู้ยอมรับสังคายนาเดียวกัน แต่ก็เป็นที่ทำให้เกิดการแตกนิกายโดยไม่ยอมรับสังคายนาาร่วมกัน นิกายต่างๆ ของพระพุทธศาสนาจึงเกิดขึ้น เพราะการยอมรับสังคายนาต่างกัน และนิกายต่างกันนั้นก็ยอมรับคัมภีร์และอรรถกถาที่ใช้ตีความคัมภีร์ต่างกันอย่างไรก็ตาม ชาวพุทธแม้จะต่างนิกายกันก็ถือว่าเป็นชาวพุทธด้วยกัน ทำบุญร่วมกันได้ และร่วมมือในกิจการต่างๆ ได้ ผู้ใดนับถือพระพุทธเจ้าและแม้จะนับถือสิ่งอื่นด้วย เช่น พระพรหม พระอินทร์ ไหว้เจ้า หรือภูตผีต่างๆ ก็ยังถือว่าเป็นชาวพุทธด้วยกัน มิได้มีความรังเกียจียดฉันกันแต่ประการใด ดังนั้น การที่จะมีบ่อเกิดเพิ่มเติมแตกต่างกันไปบ้าง トラバใดที่ยังยอมรับพระไตรปิฎกร่วมกันเป็นส่วนมาก ก็ไม่ถือว่าต้องแตกแยกกัน

ประโยชน์ของการบริหารจัดการ

1. ทำให้นอนหลับง่ายและหลับสนิท
2. มีให้สุขภาพกายดี ร่างกายแข็งแรง และรักษาโรคบางอย่างได้ เช่นโรคกระเพาะอาหาร โรคความดัน เป็นต้น
3. บุคลิกภาพโดยรวมดูดี มีสง่าราศี กระปรี้กระเปร่า สามารถควบคุมอารมณ์ และประพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ได้

4. ทำให้ปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะมีสมาธิเป็นพื้นฐาน
5. ทำให้ได้รับประโยชน์ระดับสูงสุด ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด คือบรรลุมรรคผลและปรินิพพาน

ประโยชน์ของการเจริญปัญญา

การเจริญปัญญาให้เกิดขึ้นในตน นอกจากจะทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องโลกและชีวิตมีความเป็นพหูสูต รู้จักรับผิดชอบ ชั่วดี แล้วยังก่อให้เกิดประโยชน์อื่นๆอีก ดังนี้

1. ทำให้ชีวิตโดยรวมเป็นระเบียบและดีงาม
2. ช่วยลดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการคดโกง เป็นต้น
3. ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
4. ช่วยให้หลุดพ้นจากกิเลส เพราะมีปัญญารู้เท่าทันกิเลสต่างๆ ทำให้กำจัดละวางกิเลสเหล่านั้นเสียได้

การพัฒนาตนเอง

คือการพัฒนาศักยภาพความสามารถด้านต่างๆ ของเราเช่น ด้านความคิด ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม หรืออื่นๆด้านความคิดก็อย่าง เช่น ต้องการฝึกทักษะการแก้ปัญหาที่ลองหากิจกรรมที่พัฒนาความสามารถด้านความคิดมาฝึกให้เกิดการพัฒนาด้านกระบวนการคิดเป็นต้น

ด้านร่างกาย เช่น มีน้ำหนักตัวมากต้องการลดน้ำหนักให้อยู่ในเกณฑ์ปกติก็ออกกำลังกายควบคุมการกินอาหารจนสามารถมีสุขภาพร่างกายที่เหมาะสม เป็นต้นด้านอารมณ์ เช่น จากเป็นคนใจร้อนก็ฝึกควบคุมอารมณ์ให้ได้ เป็นต้นการพัฒนาตนเองจึงมีความหมายกว้างครอบคลุมทุกส่วนของตัวเราครับ

การพัฒนา หมายถึง การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น องค์ประกอบของการพัฒนาตนเองมี 2 ลักษณะ คือ

1. ด้านพฤติกรรม (ภายใน) หมายถึง การพัฒนาจิตใจ เพื่อให้บุคคลมีความเจริญด้วยศีล สมาธิ และปัญญาจะได้นำปัญญาไปใช้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ ต่อไปอย่างถูกต้อง เหมาะสมและเป็นธรรม
2. ด้านสิ่งแวดล้อม (ภายนอก) หมายถึง การพัฒนาด้านทักษะความสัมพันธ์กับภายนอก เช่น การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ การประสานงาน การมีมนุษยสัมพันธ์ แรงจูงใจ

การพัฒนาคน ตรงกับศัพท์ทางพุทธศาสนาว่า "ภาวนา" พระราชวรมุนี จำแนกการพัฒนาคนไว้ 4 ประการ คือ

1. ภาวนา การพัฒนากาย หมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์ในทางที่ดี ระหว่างหู ตา จมูก ลิ้น กาย กับสิ่งแวดล้อม โดยการรับรู้และการเลือกรับแต่สิ่งที่ดี รวมแล้วสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

2. ศิลภาวนา การพัฒนาศิลปะ หมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์ทางกาย วาจา กับบุคคลอื่นในทางที่ดีงามและเกื้อกูล เช่น ไม่เบียดเบียน หรือมุ่งทำลายประโยชน์ของผู้อื่น

3. จิตภาวนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจิตดี สมรรถภาพจิตดี สุขภาพจิตดี จิตใจมีคุณธรรม มีเมตตา มีกรุณา มีมูทิตา มีศรัทธา มีขันติ มีสมาธิ มีวิริยะ มีสติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ยังผลให้เกิดปิติ มีความอิมเอบเบิกบาน แจ่มใส อยู่เสมอ

4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา หมายถึง การรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง รู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต จิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ในอำนาจของตัณหา อูปาทาน และอวิชชา การแนะนำเพื่อประโยชน์สูงสุดของชีวิตนั้น พระพุทธศาสนาถือว่าเป็น การแนะนำที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อการชีวิตมนุษย์ในฐานะที่เป็นสัตว์โลกที่มีศักยภาพสามารถนำตนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ และบรรลุถึงความสุขอันยั่งยืน จัดเป็นการแนะนำอีกประการหนึ่งซึ่งพระพุทธเจ้าทรงค้นพบนอกเหนือ จากประเภทของการแนะนำสมัยใหม่ทั้ง 3 ประเภทข้างต้น ซึ่งในของเรื่องประโยชน์สูงสุดของชีวิตนั้น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวว่า จุดหมายสูงสุด ของพระพุทธศาสนา ก็คือ สิ่งที่ดีที่สุดหรือประโยชน์สูงสุด ที่มนุษย์จะพึงได้ในชีวิตนี้สิ่งที่ดีที่สุด หรือประโยชน์สูงสุดนี้ ท่านเรียกว่า ภาวะไร้ทุกข์ ซึ่งได้แก่ ความสุขที่เต็มที ดีที่สุด ยอดเยี่ยม หรือความสุขที่แท้จริง ภาวะสงบเย็น ชื่นใจ ไร้ทุกข์นี้ มีชื่อเรียกว่า นิพพาน นิพพานนี้ เป็นปรมัตถ์ หรือบรมอรรถ คือ ประโยชน์สูงสุด หรือจุดหมายสูงสุด เป็นบรมสัจจ คือ ความจริงสูงสุด เป็นบรมสุข คือ ความสุขสูงสุด และเป็นบรมธรรม คือธรรมสูงสุด

สรุป

สังคมไทยซึ่งเต็มไปด้วยสารพัดปัญหา โดยเฉพาะปัญหาเรื่องวิกฤติทางด้านจิตวิญญาณซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนา แบบยั่งยืน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ถือได้ว่า เป็นจุดประทีปที่ให้แสงสว่างทางด้านปัญญาแก่บุคคลผู้มีปัญหาและต้องการชีวิตที่ดีงาม ท่านได้ทำหน้าที่ ดังพุทธสาวกที่สมบูรณ์แบบโดยการพากเพียรศึกษาและปฏิบัติธรรมเพื่อสั่งสอนแนะนำแนะนำบุคคลต่างๆ ในสังคมไทยให้เกิดปัญญาและนำพาตนเองได้ ท่านเป็น ผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ เป็นที่พึ่งทางใจของบุคคลและสังคมไทย ผลงานของท่าน ได้จุดประกายให้บุคคลในสังคมได้มาเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนและสังคมไปสู่ชีวิตที่ดีงามอย่างแท้จริง ท่านได้แนะนำอยู่เสมอว่า การที่จะมีชีวิตที่ดีงามตามหลักพุทธธรรม ได้นั้น บุคคลจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องของชีวิตอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งต้องมี การฝึกฝนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลาเพื่อให้บรรลุถึงประโยชน์ลึกลับจะทำให้ทุกคนมีชีวิตที่ดีงามในปัจจุบัน เกิดความมั่งคั่งมั่งคั่งในสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา เรื่องอาชีพ เรื่องส่วนตัวและสังคม และสามารถบรรลุถึง จุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาหรือนิพพานได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2563). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://84000.org/tipitaka/dic/>
- พระเลิศพิพัฒน์ จันทปญโญ. (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมโลกาภิวัตน์. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 7 (2), 6-16.
- ยิ่งศักดิ์ นิตินสิงห์. (2557). ความจำเป็นของพระสงฆ์ไทยกับการใช้ ICT ในยุคปัจจุบัน. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: <http://phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/100-ict>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

การให้คำปรึกษาเยาวชนตามหลักภาวนา

The Conceptual Principles of Youth Counseling

พระศรีรัตนวิมล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phrasrirattanawimon

Mahachulalongkorntajavidyalaya University, Thailand

Email: maha_vee_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวคิดการให้คำปรึกษาตามหลักภาวนา และการนำหลักภาวนาไปแก้ปัญหจริยธรรมของเยาวชน การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสังเคราะห์สรุปนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา ประกอบด้วยหลักสมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา โดยหลักสองอย่างนี้มุ่งเน้นให้ผู้รับคำปรึกษาได้ฝึกจิตให้มีความเข้มแข็ง มีสมาธิในการเผชิญกับปัญหาความทุกข์ที่ตนได้ประสบ และได้พิจารณาตามความเป็นจริงด้วยปัญญา รู้เท่าทันความคิดมิให้กิเลสครอบงำ โดยเฉพาะการมีจิตสำนึกในหลักศีลธรรมอันเป็นบรรทัดฐานความดีงามของพุทธศาสนิกชนหลักภาวนาสามารถนำไปแก้ไขปัญหจริยธรรมของเยาวชน เพราะเป็นกระบวนการควบคุมความประพฤติทางกาย ทางวาจา ทางใจ อันเป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ และเป็นตัวชี้วัดถึงความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษา ; เยาวชน ; หลักภาวนา

Abstracts

This article presents the concept of counseling based on the principles of Bhāvanā, and the application of prayer to solve the ethical problems of youth. This investigation applied documentary research exploring the Tipiṭaka, the Atthakathā, the Tikā, the related books, and researches. They were synthesized and briefed for a descriptive presentation. The research results were found that Ideas about mentoring Consisting of Samatha Bhāvanā and Vipassana Bhāvanā. These two principles focus on the mentee to strengthen their minds. Concentrate on facing the problems and suffering he has been experiencing and considered the truth with wisdom be aware of your thoughts and do not let passion overwhelm in particular, having a consciousness of morality which is the norm of the goodness of Buddhists, Bhāvanā can be used to resolve ethical problems of youth. It is the process of governing the physical, verbal,

* วันที่รับบทความ: 16 กันยายน 2563; วันแก้ไขบทความ 2 พฤศจิกายน 2563; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: September 16, 2020; Revised: November 2, 2020; Accepted: December 30, 2020

and mental behavior which is the basic ethics of humanity, and is a measure of physical, mental, emotional, social, and intellectual growth.

Keyword: Counseling; Youth; Conceptual Principles

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่ยุคทุนนิยม และเทคโนโลยี สภาพสังคม และวิถีชีวิตประชาชนก็ เปลี่ยนไป จากเดิม พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงไปสภาพของสังคม สู่ภาวะเสื่อมถอย จากหลาย สาเหตุหลายประการที่เป็นปัจจัยให้เด็กและเยาวชนอยู่ในสถานการณ์จนน่าวิตก สาเหตุหนึ่งมาจากสถาบัน ครอบครัว ซึ่งครอบครัวไทยแต่ก่อนเป็นครอบครัวขยาย แต่ปัจจุบันกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว จึงมีแต่พ่อแม่ ลูกๆ อยู่ด้วยกันเท่านั้น ไม่มีปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา มาอยู่ด้วย เมื่อพ่อแม่ไม่มีเวลาเลี้ยงดูและดูแลลูก เพราะ ต้องออกไปทำงานแต่เช้ากลับมาก็ค่ำมืด พ่อแม่จำเป็นจ้างคนมาเลี้ยงดูเด็กๆ ความใกล้ชิดและความอบอุ่น ระหว่างพ่อแม่กับลูกก็ขาดหายไป จะเห็นว่าความสัมพันธ์กันในครอบครัวถือเป็นเรื่องสำคัญ หากครอบครัวที่ พ่อแม่ทะเลาะแตกแยก เกิดการหย่าร้างต้องแยกทางกัน เด็กเหล่านี้จะมีปมด้อย เมื่อเด็กไม่มีพ่อแม่ หรือมีแต่ก็ ขาดความรัก ความอบอุ่น ก็จะไปหาสิ่งอื่นมาเติมเต็มให้กับตนเองได้มีความสุข เช่น คบหาแมวสุนัขกับเพื่อนฝูง ภาระงานเข้าหาอบายมุข เล่นการพนัน ดื่มสุรา ติดบุหรี่ เมื่อไม่มีเงินเที่ยวกลางคืน เล่นการพนัน หรือไม่มีเงิน เพื่อซื้อยาบ้า ก็หาวิธีหาเงินด้วยการก่ออาชญากรรม ลักขโมย จนถึงกระทั่งถึงปล้น เด็กหลายคนยอม ค้าประเวณี เพื่อให้ได้เงินมาใช้ในการดำเนินชีวิต จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและการสร้างความร่วมมือการ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและ การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกันในการจัดการปัญหาของเยาวชน (กองเกียรติ รัชชธรรม, 2563 : 458-471)

ปัญหาสำคัญ 6 ด้านหลัก ได้แก่ อันดับ 1 ปัญหาเยาวชนเสพยาติดมากถึง 2.7 ล้านคน อายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 3 แสนคนต้องเข้ารับการบำบัด ส่วนเยาวชนอายุ 11 ปีจำนวน 7 คนเริ่มเสพยาบ้า และอายุ 7 ปีส่งยาบ้า อันดับ 2 ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร จากสถิติพบว่า อายุต่ำกว่า 19 ปีลงมา ท้องถึงปีละ 1.5 แสนคน อันดับ 3 เด็กถูกละเมิดและกลั่นแกล้ง กระทำ ความรุนแรงโดยสื่อ อันดับ 4 การอบรมเลี้ยงดูของ พ่อแม่ยุคใหม่ที่รักลูกแบบไม่ถูกทาง อันดับ 5 การเสพสื่ออนาจารผ่านสื่อออนไลน์ และอันดับ 6 การบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เกิดนักดื่มหน้าใหม่ เพิ่มขึ้น 2.5 ล้านคน โดยอายุต่ำกว่า 20 ปี สามารถซื้อหาเครื่องดื่ม ได้เองถึงร้อยละ 98.7 (Thaihealth, 2562 : Online)

จากปัญหาเหล่านี้ซึ่งอิทธิพลอย่างรุนแรงต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับเยาวชน โดยเฉพาะความนิยมชมชอบ วัตถุนิยม มีพฤติกรรมเลียนแบบที่ไม่พึงประสงค์ ขัดต่อระบบศีลธรรม และจริยธรรมความเป็นชาวพุทธที่ไม่ ควรยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่งเรื่องนี้ตามทัศนะนักวิชาการทางด้านจิตวิทยา ได้สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้าน จิตใจ กล่าวคือเกิดลักษณะ ความอยากรู้อยากเห็น อยากพิสูจน์ ชอบความตื่นเต้น ความสนุกสนานท้าทาย ต้องการเด่นดังเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ และผู้ใหญ่ ทำให้วัยรุ่นมีการแสดงออกขาดการยับยั้งชั่งใจ ขาดการ

ไตรตรอง อย่างรอบคอบ ขาดทักษะการแสดงออกที่ถูกกาลเทศะ และมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงได้ง่าย ทั้งนี้เพื่อชดเชยหรือตอบสนองความต้องการทางอารมณ์บางอย่างที่ขาดอยู่ พฤติกรรมเสี่ยงอาจทำให้ปัญหาด้านอารมณ์หายไปชั่วคราว วัยรุ่นจึงมีพฤติกรรมเสี่ยงเกิดขึ้นได้ซ้ำๆ เมื่อทำแล้วเกิดความรู้สึกพอใจก็จะทำต่อจนติดเป็นนิสัย

ดังนั้นหากจะหาข้อยุติปัญหาหรือพฤติกรรมเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติ จะต้องมียุทธศาสตร์และองค์การต่างๆ เข้ามาเป็นเจ้าภาพมีส่วนร่วมของการสร้างความสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคม ปราศจากการทะเลาะวิวาท ดังจะเห็นในสถาบันการศึกษาต่างๆ และต้องเร่งรีบให้ความช่วยเหลือแก่เยาวชนที่มีปัญหาเหล่านั้นสร้างจิตสำนึกให้รักสังคม รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ มีจิตอาสาโดยปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เริ่มจากความรับผิดชอบง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน (บุญญารัตน์ จันทวี และคณะ, 2563 : 23-33) จึงต้องมีผู้ใกล้ชิดให้ความช่วยเหลือมีความเมตตารักใคร่ห่วงหวังดีต่อวัยรุ่นอย่างแท้จริงก็ต้องอาศัยสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันมีความเกี่ยวข้องและใกล้ชิดที่สุดกับเยาวชนโดยตรงในการปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรมและชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมแก่วัยรุ่นได้ (Ven. Kimpicheth Chhon, 2019 : 105-118) แต่ตรงกันข้ามสภาพสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวไม่อาจเป็นที่พึ่งให้กับเยาวชนได้ เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาโดยขาดการคัดสรร และการควบคุมที่ดีพอทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมวัตถุนิยม หรือสังคมบริโภคนิยมที่ขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดการพึ่งตนเอง เป็นผลให้โครงสร้างของสังคมเปลี่ยนแปลงไป สถาบันหลักในสังคมไทย เช่น ชุมชนชนบท สถาบันครอบครัวล่มสลาย เกิดปัญหาขึ้นมากมาย โดยสถาบันหลัก 3 คือ บ้าน วัด โรงเรียนที่เคยทำหน้าที่ให้การศึกษาวัยรุ่นมาแต่เดิม คงเหลือเพียงสถาบันโรงเรียนที่ยังทำหน้าที่หลักนี้อยู่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรในสถาบันการศึกษาคือ ครู ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ และด้านคุณธรรม จริยธรรม (Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen) and faculty, 2020 : 1331-1341) มีศาสนสถาน คือ วัดเป็นศูนย์รวมใจ เป็นทั้งแหล่งขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นแหล่งส่งเสริมเศรษฐกิจ ความเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันระหว่างวัดกับชุมชน (พระมหาประกาศิต ฐิติปัทมิก และคณะ, 2563 : 63-80) ทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นเมืองที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประชาชนในชุมชนผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงได้มีโอกาสเสนอแนะความคิดร่วมกันในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน เป็นแสดงออกถึงการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย

ด้วยเหตุนี้ การให้คำปรึกษาแก่วัยรุ่นเยาวชนมีปัญหาต้องใช้ความมั่นคงทางจิตใจ (สมถภาวนา) ให้เกียรติต่อความคิดเห็น และความรู้สึกของวัยรุ่น มีเจตคติที่ดีว่าเขาจะเปลี่ยนแปลงได้ พยายามช่วยเหลืออย่างจริงจัง สิ่งที่สำคัญต้องรักษาปัญหาของเขาไว้เป็นความลับ หากไม่ได้รับอนุญาตให้เปิดเผย แต่หากปัญหานั้นเป็นเรื่องร้ายแรงควรพูดคุยให้วัยรุ่นรับรู้ถึงความจำเป็น ที่จะต้องบอกให้บุคคลอื่นที่สามารถช่วยเหลือและทราบถึงปัญหานั้น การช่วยเหลือเยาวชนในระบบโรงเรียน พระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2540 : 57) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการแนะแนวตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ว่า หน้าที่ของการแนะแนว

คือการช่วยให้คนพึ่งตนเองได้ ซึ่งโดยทั่วไปคนทั้งหลายยังช่วยเหลือตนเองได้ไม่เต็มที่หรือมีระดับแห่งการพึ่งตนเองยังไม่สมบูรณ์ จึงต้องการผู้ช่วยแนะแนวบอกทางเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระดับที่สูงยิ่งขึ้นไป โดยใช้ภาษา วิธีการ และกิจกรรมต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้แนะแนว และบุคคลผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือผู้เรียนด้วยวิธีการทางจิตวิทยาแนะแนวนี้ปัจจุบันมีหลายกลุ่ม เช่น จิตแพทย์ ครู พระสงฆ์ และผู้มีอาชีพการให้คำปรึกษา ได้แก่ นักจิตวิทยาการให้การปรึกษา โดยใช้วิธีการเรียกว่า การปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อช่วยให้ผู้มีปัญหาสามารถเข้าใจปัญหาของตนอย่างชัดเจน ปรับปรุงทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา จนสามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองดีขึ้นได้ พร้อมทั้งนำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติให้เกิดผล สามารถนำไปใช้พัฒนาชีวิตเตรียมพร้อมปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปสังคม (พระครูสิทธิธรรมมาภรณ์ และคณะ, 2563 : 219-229) พุทธศาสนิกชนสามารถใช้วาทศิลป์ หรือความสามารถในการเขียนบทความเอกสาร ตำราต่าง ๆ ชี้แจง ขยายความรู้ความเข้าใจถึงหลักการที่สำคัญและเป็นสากลของพระพุทธศาสนา เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาแทนที่อดีต ด้วยใจที่เป็นกลาง (สุวรรณี ฮ้อแสงชัย และคณะ, 2563 : 180-192) มีการได้เรียนรู้ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตสูงชันการดำเนินชีวิตก็มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุขและมีฐานะในอนาคตที่มั่นคง (พระครูสุตภัสสร์ธรรม และคณะ, 2563 : 262-273)

ดังนั้นในฐานะที่เป็นผู้ศึกษาพระพุทธศาสนามีหน้าที่หลัก คือการศึกษาและเผยแผ่คำสอนของพระพุทธองค์จึงมีความสนใจใคร่ศึกษา “แนวคิดการให้คำปรึกษาเยาวชนตามหลักภาวานา” ซึ่งเป็นวิธีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของเยาวชนโดยตรงสำหรับนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชนให้สอดคล้องกับแผนนโยบายการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สืบไป

แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษา หมายถึง เป็นกระบวนการในเชิงจิตวิทยา โดยการให้คำปรึกษานั้นมักใช้กันทั่วไปในสังคมในแง่ของความเข้าใจที่ว่าใคร ๆ ก็สามารถให้คำปรึกษาได้ ซึ่งแท้จริงแล้วมีความต่างกันระหว่างการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา กับการให้คำปรึกษาคนทั่ว ๆ ไปที่ใช้กันอยู่ เพื่อให้มีความกระจ่างชัดของรากศัพท์ การให้คำปรึกษา (Counseling) ความหมายในภาษาอังกฤษ ซึ่งคำนี้มาจากศัพท์ภาษาละตินว่า (Consilium) หมายถึง “กับ” “ด้วยกัน” โดยตามรูปศัพท์การให้คำปรึกษามีความหมายในตัวเองตามนัยของนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ซึ่งมีนักวิชาการทั้งหลายได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

Carter V. Good (1985 : 174) ได้ให้คำจำกัดความว่า การให้คำปรึกษา หมายถึง การช่วยเหลือบุคคลเป็นการส่วนตัวเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ซึ่งผู้ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษานั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางการให้ความช่วยเหลือและมีความพยายามช่วยให้ผู้มีปัญหาสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ (อุษณิษฐ์ เย็นสบาย, 2533 : 142)

การทำให้การศึกษา คือ การสร้างสัมพันธภาพทางวิชาชีพระหว่างผู้ให้การศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมกับผู้รับการศึกษาสัมพันธภาพนี้ปกติเป็นสัมพันธภาพสองต่อสองระหว่างผู้ให้การศึกษากับผู้รับการศึกษา แต่อาจมีคนมากในกรณีของการให้คำปรึกษากลุ่ม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อม สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (Burke & Steffire, 1979 : 141)

การให้การศึกษาคือเป็นกระบวนการของสัมพันธภาพ ในการให้ความช่วยเหลือซึ่งเติมไปด้วยความอบอุ่น การยอมรับ และเข้าใจระหว่างผู้ให้การศึกษา ซึ่งเป็นนักวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมในการให้การศึกษาช่วยเหลือผู้รับการศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ตลอดถึงเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ มีทัศนคติใหม่ ๆ เกิดขึ้นสำหรับนำไปประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ตลอดจนการตระหนักถึงความต้องการของตนเอง และช่วยให้ผู้รับการศึกษาได้ดำเนินการตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และสามารถพัฒนาตนเองจนถึงที่สุด (Pietrofisa, 1975 : 27)

สรุปได้ว่า การให้คำปรึกษา หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือผู้ที่มาขอรับคำปรึกษา เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายหรือความประสงค์ที่ตัวเองได้คาดหวังเอาไว้ พร้อมทั้งสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ โดยมีขั้นตอนปฏิบัติอย่างชัดเจน นอกจากนั้นแล้วผู้ที่อยู่ในฐานะการให้คำปรึกษา จะต้องได้ผ่านกระบวนการฝึกฝนอบรมมาอย่างดี เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกในการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งท่ามกลางบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง และมีความเข้าใจกับผู้มาขอรับคำปรึกษาอย่างถูกต้องได้

องค์ประกอบการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษา ถือเป็นสิ่งสำคัญมีความจำเป็นในทุกองค์กร และทุกสถาบันของสังคมโดยเฉพาะสถาบันครอบครัว จัดเป็นสถาบันแรกที่ได้ให้คำปรึกษาอบรมบ่มเพาะฝึกฝนพัฒนาบุคลิกบุตรภรรยาให้เจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของการให้คำปรึกษาคือตัวบุคคลที่ยังต้องพัฒนาในด้านพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ทุกแขนงทั้งในเชิงที่สร้างสรรค์และเป็นผลในเชิงลบต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง โดยเหตุที่ความนิยมชมชอบค่านิยมแบบใหม่ ๆ หลังไหลเข้ามาของวัฒนธรรม และมีอิทธิพลอย่างมากต่อกลุ่มเยาวชน ทำให้ขาดการไตร่ตรองพิจารณาอย่างมีเหตุผล ในการเลือกเอาและนำมาปฏิบัติโดยเลียนแบบที่ผิด ๆ ขัดต่อขนบธรรมเนียมที่ดีงามของความเป็นไทย

ดังนั้น การที่จะช่วยเหลือเยียวยารักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่บรรพชนได้สร้างสรรค์ไว้ในกาลก่อนให้ดำรงคงอยู่คู่กับวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาตินั้น ก็จะต้องเร่งรีบปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้มีความหวงแหนจริยธรรมความเป็นชาติไว้ ซึ่งเยาวชนก็จะต้องได้รับการฝึกฝนพัฒนาในทางที่ถูกที่ควรด้วย เนื่องจากมนุษย์นั้นเป็นสัตว์สังคมที่พิเศษแตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ เพราะ ในเมื่อมนุษย์ได้ฝึกฝนพัฒนาดีแล้วย่อมได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ที่ประเสริฐรู้จักดำเนินชีวิตที่ดำรงด้วยตนเอง และช่วยให้สังคมดำรงอยู่อย่างสันติสุข โดยเฉพาะ

เยาวชนผู้เป็นสมาชิกใหม่ของมนุษยชาตินั้นต้องรับการศึกษา (สิกขา) เพื่อพัฒนาตนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540 : 69) มีรายละเอียดดังนี้

1) พัฒนากาย คือ การพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดี และพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างถูกต้องดังงามในทางที่เป็นคุณประโยชน์ เช่น การมีปัจจัย 4 พอที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุก และใช้ปัจจัย 4 อย่างถูกต้องเพื่อคุณค่าแห่งรวมถึงสิ่งแวดล้อมทางวัตถุที่เสริมความเป็นอยู่ว่าควรใช้อย่างไรให้เกิดคุณประโยชน์ที่แท้จริงตลอดจนรู้จักถือเอาประโยชน์จากธรรมชาติในลักษณะที่ถูกต้อง การปฏิบัติโดยทำให้ถูกต้องให้ดีขึ้นเหล่านี้จัดเป็นเรื่องการพัฒนา กาย เรียกว่า กายภาวนา ถ้าเป็นคนก็เรียกว่า ภาวิตกาย แปลว่า เป็นคนที่พัฒนากายแล้ว

2) พัฒนาศีล คือ การพัฒนาการอยู่ร่วมในสังคมด้วยดี อย่างเกื้อกูลเป็นประโยชน์และมีอาชีพที่ถูกต้องโดยประกอบสัมมาอาชีพ เรียกว่า ศีลภาวนา ถ้าเป็นคนได้พัฒนาศีล เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภาวิตศีล ซึ่งการพัฒนาศีลจะเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาจิตต่อไป

3) พัฒนาจิต คือ การพัฒนาคุณสมบัติของจิต ฝึกอบรมเสริมสร้างจิตให้พร้อมสมบูรณ์ 3 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม (คุณภาพจิต) เช่น ความมีเมตตา กรุณา ความรักเป็นมิตรปรารถนาประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น ด้านความสามารถของจิต (สมรรถภาพจิต) เช่น ความมีสติ วิริยะ อุตุน เข้มแข็ง มั่นคง เพียรพยายาม และด้านสุขภาพที่ดีของจิต (สุขภาพจิต) เช่น จิตใจที่เป็นสุข สดชื่น สงบ ผ่องใส พร้อมที่จะยิ้มแย้มแจ่มใส การพัฒนาจิต เรียกว่า จิตภาวนา ถ้าเป็นบุคคลที่ฝึกอบรม พัฒนาจิตแล้ว ก็เรียกว่า ภาวิตจิต

4) พัฒนาปัญญา คือ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเริ่มตั้งแต่ปัญญาเป็นความรู้ความเข้าใจในศิลปวิทยาการ ความรู้ทางวิชาการ ต่อจากนั้นก็ลึกซึ้งลงไปอีก คือการรับรู้เรียนรู้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือนหรือเอนเอียงด้วยอคติ และเหนือขึ้นไป ก็คือการวินิจฉัยซึ่งหมายถึงการคิดวินิจฉัยด้วยการใช้ปัญญา โดยบริสุทธิ์ใจ ไม่ถูกครอบงำบัญชาโดยกิเลสและตัณหา ซึ่งจะทำให้เกิดปัญญาในระดับสูงขึ้นไปอีก คือปัญญาที่รู้จักเข้าใจโลกและชีวิตตามเป็นจริงรู้ทางเสื่อมทางเจริญเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้วิธีแก้ไขปัญหา และสร้างสรรค์ความสำเร็จพัฒนาตน พัฒนาชีวิตและสังคมให้เจริญดังงามยิ่งขึ้นไป และปัญญาในขั้นสุดท้าย คือปัญญาที่รู้เท่าทันธรรมชาติของสังขาร คือโลกและชีวิตถึงขั้นที่ทำให้จิตใจเป็นอิสระหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์ (วิมุตติ) การพัฒนาปัญญานี้เรียกว่า ปัญญาภาวนา ถ้าเป็นคนเรียกว่า ภาวิตปัญญา คือคนที่ได้ฝึกอบรมพัฒนาปัญญาแล้ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550 : 78)

ดังนั้น องค์ประกอบที่ให้คำปรึกษาในทางพระพุทธศาสนา คือเน้นไปที่ตัวบุคคลเป็นหลัก และเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยการยกหัวข้อธรรมะมาแสดงไว้ เพื่อบอกทางสว่างให้ในการช่วยเหลือผู้มีปัญหาและมีความทุกข์นั้น สามารถที่หาทางดับจากความทุกข์ได้ ซึ่งมีพระองค์ทรงเป็นกัลยาณมิตร จึงเรียกว่าเป็นพุทธวิธีการให้คำปรึกษา

ประโยชน์การให้คำปรึกษา

การที่จะพัฒนาเยาวชนให้บรรลุเป้าหมาย หรือความมุ่งหวังของประเทศชาตินั้น คือเด็กดีมีจริยธรรม ดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบของความคิด ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ซึ่งเรื่องของการพัฒนาเยาวชนที่ว่านี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้เสนอแนะแนวทางของการพัฒนาเยาวชนตามหลักพระพุทธศาสนา คือจะต้องพัฒนาตามหลักภาวะ 4 ด้าน ให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังนี้

1. การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ เรียกว่า “กายภาวนา” ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า (Physical development) เหมือนของฝรั่ง แต่ความหมายไม่เหมือนกัน ในภาษาอังกฤษ หมายถึง การพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงเจริญเติบโตมีสุขภาพดี หมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพ เช่น กินอาหาร ใช้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เทคโนโลยี ฟังวิทยุ ดูทีวี สิ่งบริโภค สิ่งที่พบเห็นได้ยินได้ฟัง คือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดผลดี ทั้งหมดนี้เรียกว่า กายภาวนา

2. การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมกับเพื่อนมนุษย์ คือการอยู่ร่วมตั้งแต่ในครอบครัว เป็นต้นไป ให้เป็นความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เบียดเบียนกัน เรียกว่า ศีลภาวนา ตรงกับ (Social development)

3. การพัฒนาด้านจิตใจ คือ เรื่องของคุณธรรม ความดี เรื่องของสมรรถภาพจิตใจ ความเข้มแข็ง หมั่นเพียร อดทน ความมีสติ สมาธิ ฯลฯ และด้านความสุข ความสดชื่นเบิกบานทุกอย่างที่อยู่ในจิตใจ กว้างกว่าคำว่า (Emotion) คือคลุม (Emotion) ด้วย เรียกว่า จิตภาวนา

4. การพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ คือ ความหมายเกย ๆ กันกับของฝรั่ง แต่ไม่ตรงกันทีเดียว เพราะฝรั่งเน้นด้านการคิดเหตุผล ที่เขาเรียกว่า (Mental development) ก็คือ (Intellectual development) แต่ของเราเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริงเรียกว่า ปัญญาภาวนา

โดยสรุป ประโยชน์การให้คำปรึกษา คือเป็นการพัฒนาปัญญาของแต่ละบุคคล ช่วยให้คนมีสติสัมปชัญญะ อย่างสมบูรณ์บริบูรณ์ บริสุทธิ์ ไม่หลงติดตามกระแสแห่งโลก สามารถกำหนดและคัดสรรพิจารณาสิ่งทั้งหลายทั้งปวงว่า เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นความทุกข์ และไม่มีความเป็นตัวเป็นตน เมื่อเรามีกระบวนการคิดอย่างนี้ ก่อให้เกิดปัญญาชาญฉลาด ทำให้กิเลสค่อย ๆ เบาลงลงหมดสิ้นไป และยอมรับความจริงของธรรมชาติและชีวิตได้ในที่สุด

การให้คำปรึกษาตามหลักภาวนา

กระบวนการแก้ไขปัญหาก็ให้หมดจากความทุกข์ต่าง ๆ ที่พระพุทธองค์ทรงได้ศึกษาค้นพบพร้อมทั้งสั่งสอนพุทธบริษัทให้ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์มีวิธีการอย่างชัดเจน คือ การให้คำปรึกษาตาม

หลักภาวนา 2 ได้แก่ (1) สมถภาวนา และ (2) วิปัสสนาภาวนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548 : 27) โดยทั่วไปหลักภาวนาทั้งสองอย่างนี้ ส่วนมากจะเรียกกันว่า สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน ด้วยเหตุนี้เพื่อความเข้าใจผู้จึงใช้คำว่า การให้คำปรึกษาตามหลักสมถภาวนา และการให้คำปรึกษาตามวิปัสสนาภาวนา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การให้คำปรึกษาตามหลักสมถภาวนา

การให้คำปรึกษาตามหลักสมถกรรมฐานนี้ จะมีกรอบในการศึกษาอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความหมายสมถภาวนา 2) วิธีปฏิบัติสมถภาวนา และ 3) อารมณ์สมถภาวนา โดยกรอบการศึกษาทั้งสามประการนี้ พระพุทธองค์ทรงใช้ธรรมโอสภสำหรับฝึกฝนพุทธบริษัทให้เป็นบุคคลที่เป็นปรกติสุข ทั้งด้านร่างกาย วาจา และจิตใจ ด้วยการพัฒนาหรือเจริญสติปัญญาให้ถึงเป้าหมายสูงสุด

ความหมายสมถภาวนา

สมถภาวนา หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องสงบระงับของจิต ธรรมยังจิตให้สงบจากนิวรณ์ปกิเลส การฝึกจิตสงบเป็นสมาธิ เป็นอุบายวิธีสำหรับฝึกจิตให้สงบ ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่ ความตั้งมั่น ความไม่ซัดส่าย ความไม่ฟุ้งซ่าน ความที่จิตไม่ซัดส่าย (อภิ. สง.(ไทย) 34/45/30) ด้วยอาศัยวิธีการท่องถ้อยคำ บางอย่างซ้ำ ๆ กัน และบังคับตนเองในลักษณะการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับคำนั้น ๆ สิ่งที่เราสร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็น แนวความคิดหรือภาพพจน์ของคำ ๆ นั้น ล้วนเป็นองค์ประกอบของความสงบเรียกว่าสมถะ คือ เป็นการทำให้สงบ การวางจิตให้พอดี จากนิวรณ์ 5 ด้วยความตั้งมั่นที่จะละจากนิวรณ์ 5

โดยสรุปการบำเพ็ญเพียรตามหลักสมถกรรมฐาน คือ มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การชำระจิตให้สงบ จิตใจตั้งมั่นเป็นสมาธิ อยู่ในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่งโดยอาศัยการบริการกรม เช่น การกำหนดรู้ลมหายใจเข้า ออกเป็นอารมณ์ ก็จะทำให้จิตใจไม่ยึดติดถึงเรื่องอื่น ๆ มีความตั้งมั่นในสมาธิ และสามารถกำจัดนิวรณ์ให้หมดไปได้ในที่สุด

วิธีการปฏิบัติสมถภาวนา

หลักแห่งการปฏิบัติกรรมฐาน ทั้งสมถะและวิปัสสนา ชั้นแรกก็ต้องสำรวมอินทรีย์ ถึงพร้อมด้วยศีลมีความปกติทางกายทางวาจาและทางใจ ซึ่งก็มีศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 และศีล 227 เป็นพื้นฐานสำหรับสถานภาพของแต่ละบุคคล ที่มีความมั่นคงก่อนแล้ว จึงจะเจริญสมถกรรมฐานเพื่ออบรมจิตให้มีความพร้อมควรแก่การงานจิตที่เป็นสมาธิกล่าวคือ ภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนดหรือภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่งเป็นจิตที่มีความแน่วแน่อยู่ในอารมณ์เดียวหรือสิ่งบริการกรมอยู่จิตที่เป็นสมาธินี้แบ่งได้ 3 ระดับ ได้แก่

1) **ขณิกสมาธิ** คือ สมาธิชั่วขณะเรียกได้อีกว่า “มุลสมาธิ” (อง.อฎก.(ไทย) 23/160/308-311) เป็นขั้นแรกที่คนทั่วไปสามารถใช้ในการทำหน้าที่การงานในชีวิตประจำวันได้ผลดีและใช้เป็นฐานในการเจริญทั้งสมถะและวิปัสสนา

2) **อุปจารสมาธิ** คือ สมาธิเสียด ๆ จวนจะแน่วแน่อยู่ในชั้นระงับนิรวณได้เป็นส่วนเบื้องต้นแห่งอัปนาสมาธิ

3) **อัปนาสมาธิ** คือ สมาธิแน่วแน่วเป็นสมาธิระดับสูงสุดมีในฉานทั้งหลายถือเป็นผลที่ต้องการแห่งการเจริญสมาธิ

4) การเจริญสมาธิทั้ง 3 ระดับนี้ ก็จะปรากฏความชัดเจนว่าอุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ และอุปจารสมาธิคือเป็นสมาธิเมื่อจิตตั้งมั่นโดยการละนิรวณ5ได้ถ้ามองในแง่ของการกำหนดอารมณ์กรรมฐาน ก็เป็นช่วงที่เกิดปฏิภาคนิมิตคือภาพที่มองเห็นในใจของสิ่งที่ใช้เป็นอารมณ์กรรมฐาน

(1) **แบบบริกรรม** กำหนดวัตถุอันเป็นอารมณ์กรรมฐาน คือการกำหนดเอาวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น พุทธานุสติ คือการน้อมจิตระลึกถึงพระพุทธเจ้า ธัมมานุสติ คือการน้อมจิตระลึกถึงพระธรรม และสังฆานุสติ คือการน้อมจิตระลึกถึงพระสงฆ์

(2) **แบบพิจารณา** การพิจารณานั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พิจารณาถึงคุณของสิ่งที่มีคุณ และพิจารณาถึงโทษหรือสิ่งที่มีโทษหรือสิ่งไม่ดีไม่งามทั้งหลาย มีดังนี้ 1) **พิจารณาคุณ** กำหนดคุณของวัตถุอันเป็นอารมณ์กรรมฐาน คือการนำเอาคุณของสิ่งที่นำมากำหนดอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น กำหนดพุทธานุสติ คือ การน้อมจิตระลึกถึงพระพุทธเจ้า ธัมมานุสติ คือการน้อมจิตระลึกถึงพระธรรม และ สังฆานุสติ คือการน้อมจิตระลึกถึงพระสงฆ์ 2) **พิจารณาโทษ** กำหนดโทษของวัตถุอันเป็นอารมณ์ของกรรมฐาน คือการนำโทษ หรือความไม่ดีไม่งามของสิ่งที่กำหนดอย่างใดอย่างหนึ่งมาเป็นอารมณ์ เช่น การพิจารณาความไม่งามของซากศพที่เน่าพองขึ้นอืด มีสีเขียวคล้ำคละด้วยสีต่าง ๆ และมีน้ำไหลนองไหลเยิ้มอยู่ตามที่แตกปริออก เป็นต้น เมื่อผู้ปฏิบัติได้พิจารณาสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงแล้ว ก็จะนำไปสู่การกำหนดอารมณ์ของกรรมฐานที่เป็นของไม่น่ายินดี ไม่ควรยึดติด และเห็นความจริงร่างกายของเราอย่างชัดเจนว่าเป็นสิ่งปฏิถูล

ด้วยเหตุนี้ หากเรานำเอาแนวทางการให้คำปรึกษาตามหลักสมถภาวนามาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาทั้งปวงของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหาการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง การปกครองที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะปัญหาจริยธรรมของเยาวชน ที่เป็นประเด็นหลักของการศึกษาครั้งนี้ ก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ เพราะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้เน้นไปที่การแก้ปัญหาทางจิตใจ เป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ เมื่อจิตใจได้รับการฝึกฝน อบรมดีแล้วย่อมจะพัฒนาทางด้านร่างกายไปพร้อม ๆ กัน

การให้คำปรึกษาตามหลักวิปัสสนาภาวนา

การให้คำปรึกษาตามหลักวิปัสสนากรรมฐาน ก็ไม่แตกต่างจากการให้คำปรึกษาตามหลักสมถะ เพราะกระบวนการทั้งสองอย่างมีเป้าหมายอันเดียวกันคือ พยายามศึกษาเกี่ยวกับจิตใจของมนุษย์ เพื่อจะได้เข้าใจถึงสภาพของทุกพฤติกรรมที่แสดงออกมา ฉะนั้น การฝึกฝนบุคคลให้เกิดสติปัญญา รู้เท่าทันความคิดของตนเองนี้ พระพุทธองค์ทรงเน้นไปการฝึกปัญญา คือ มีสัมมาทิฐิเห็นชอบ ถูกต้องตามความเป็นจริงพระพุทธศาสนา

เรียกว่า ไตรลักษณ์ คือ สภาวะที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่สามารถที่จะบังคับได้ ถูกปรุงแต่งขึ้นจากเหตุปัจจัยทั้งที่เป็นวัตถุและมีใจวัตถุ (จิตใจ) ล้วนแล้วเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป เมื่อเห็นได้ถูกต้องตามความเป็นแล้วก็มารณปรับสภาพใจ รู้เท่าทันใจที่คิดนั้นไม่ว่าจะเป็นกุศลธรรม และอกุศลธรรม ด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548 : 38) ที่เป็นเอกมรรค ด้วยการตั้งสติกำหนดรู้พิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริงตามสภาวะจิตที่เกิดขึ้น หรือสิ่งมากระทบในอายตนะทั้งภายในและภายนอก โดยไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดียินร้ายของอำนาจกิเลส และต้องกำหนดพิจารณาองค์ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งสติ 4 อย่าง ได้แก่

1) **กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน** คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย การมีสติกำกับรู้เท่าทันกาย และเรื่องทางกาย

2) **เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน** คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา การมีสติกำกับรู้เท่าทันเวทนา

3) **จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน** คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต การมีสติกำหนดรู้เท่าทันจิตหรือสภาพ และอาการของจิต

4) **ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน** คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม การมีสติกำหนดรู้เท่าทันธรรม

โดยสรุป การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐานสูตร คือการน้อมจิตใจไปพิจารณากำหนดรู้เท่าทันองค์ธรรม คือ กาย เวทนา จิต และธรรม ตามสภาพความเป็นจริงของจิตที่รู้อารมณ์แต่ละขณะนั้น และต้องพยายามหมั่นเฝ้าดูอย่างมีสติบ่อย ๆ ถึงแม้จะทันบ้างไม่ทันบ้างก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่าเราได้ทำหน้าที่ของผู้ปฏิบัติเพื่อสร้างเหตุปัจจัยเตรียมความพร้อมอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากบ่วงแห่งมารทั้งหลายได้ด้วยปัญญา

ผลของการให้คำปรึกษาตามหลักสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา

หลักการให้คำปรึกษามีความประสงค์ช่วยเหลือให้ผู้ที่มาขอรับคำปรึกษาสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้พร้อมทั้งเข้าใจและยอมรับกระบวนการที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดจนตระหนักถึงความต้องการของตนเอง และดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่วางเอาไว้ และมีทัศนคติแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะเกื้อกูลของการพัฒนาและยกระดับจิตใจของตนเองให้สูงขึ้น พร้อมทั้งรู้จักหลักการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองได้โดยสมบูรณ์ และท้ายที่สุดก็สามารถจัดการกับความทุกข์นั้นได้ ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาและขจัดจากความทุกข์ หรือต้องการให้พ้นจากความทุกข์ที่ว่านี้ พระพุทธองค์ทรงเคยใช้และปฏิบัติมาแล้ว จนกระทั่งบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด คือพระนิพพานอันเป็นประโยชน์สูงสุดทางพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้การนำแนวคิดการให้ปรึกษาตามหลักภาวนา มาใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอบรมจิตใจเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเยาวชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีมีความรู้คู่คุณธรรมและรู้เท่าทันสิ่งที่ล้อมจิตใจให้ชุ่มมัว และมีจิตใจใฝ่ศึกษาเรียนรู้อยู่เสมอ (พระสมพร ฉนทสีโล (ท่าศิลา) และคณะ, 2563 : 78-92) โดยหลักของการให้คำปรึกษาตามหลักภาวนามีอยู่ 2 ประการ คือ

1) การให้คำปรึกษาตามหลักสมถภาวนา คือ การฝึกจิตให้สงบ มุ่งเน้นการฝึกจิตให้มีความเข้มแข็ง มีสมาธิในการเผชิญกับปัญหา ความทุกข์ที่ตนได้ประสบอยู่ และทำจิตให้ปราศจากนิเวรณ แล้วยกจิตของตนขึ้นสู่สมาธิ อภิญญา และเพื่อเตรียมจิตขึ้นสู่วิปัสสนา (ปัญญา) นับว่าเป็นกระบวนการให้คำปรึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของแต่ละบุคคลเป็นเรื่องสำคัญ

2) การให้คำปรึกษาตามหลักวิปัสสนาภาวนา คือการฝึกฝนบุคคลให้เกิดสติปัญญารู้เท่าทันความคิดของตนเอง คือ ความคิดที่ประกอบด้วยหลักสัมมาทิฐิที่ไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดีในร้ายของอำนาจกิเลส โดยการกำหนดพิจารณาองค์ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งสติตามสภาพความจริงของจิตที่รู้อารมณ์แต่ละขณะ และตั้งมั่นเฝ้าดูอย่างมีสติบ่อยๆ ถึงแม้จะทันท่วงทีบ้างก็ตาม ถือว่าเราได้ทำหน้าที่ของผู้ปฏิบัติ และผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา และเพื่อสร้างเหตุปัจจัยนำไปสู่ความหลุดพ้นจากบ่วงแห่งมารทั้งหลายด้วยปัญญา

สรุป

การศึกษาแนวความคิดการให้คำปรึกษาตามหลักภาวนานั้น นับเป็นกระบวนการสำคัญยิ่งในการนำไปใช้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะผู้อยู่ในฐานะนำหลักการทางพระพุทธศาสนาไปใช้ หรือให้คำปรึกษาจำเป็นอย่างยิ่ง คือต้องรู้หลักอย่างชัดเจน อันได้แก่คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แจ่มแจ้งเสียก่อนแล้วนำหลักที่วางนี้ไปให้คำปรึกษาช่วยเหลือผู้ที่ยังไม่เข้าใจในแนวทางการดำเนินชีวิต อย่างเช่นการให้คำปรึกษาของพระพุทธเจ้าทุกครั้งพระองค์ทรงวางหลักการและเป้าหมายอย่างชัดเจนเพื่อที่จะช่วยเหลือบุคคลจะได้ค้นพบสภาพความเป็นจริงของชีวิต พร้อมทั้งเข้าใจและยอมรับที่จะพัฒนาตนเอง ซึ่งก็หมายความว่า เป็นการแสดงออกถึงความเอื้ออาทร ความเอาใจใส่ ความมีเมตตาปราณีช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างบริสุทธิ์ใจ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก ก็คือการช่วยเหลือมวลมนุษย์ให้สามารถช่วยตนเอง และเป็นที่พักพิงของตนเองได้ ตลอดถึงการเป็นที่พึ่งทั้งทางด้านการงาน และด้านจิตใจด้วย ทั้งหมดนี้มีความสมบูรณ์อยู่ในศิลปะการให้คำปรึกษา หรือเป็นกระบวนการให้คำปรึกษา และมีทัศนคติแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะเกื้อกูลของการพัฒนาและยกระดับจิตใจของตนเองให้สูงขึ้น พร้อมทั้งรู้จักหลักการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองได้โดยสมบูรณ์ และท้ายที่สุดก็สามารถจัดการกับความทุกข์นั้นได้ ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาและขจัดจากความทุกข์หรือต้องการให้พ้นจากความทุกข์ที่วางนี้ พระพุทธองค์ทรงเคยใช้และปฏิบัติมาแล้ว จนกระทั่งบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด คือพระนิพพานอันเป็นประโยชน์สูงสุดทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ก่องเกียรติ รัชชธรรม. (2563). การวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4 (2), 458-471.
- บุญญารัตน์ จันทวี และคณะ (2563). ศึกษาการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียน ขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารศิลปการ จัดการ*, 4 (1), 23-33.
- พระครูสิทธิธรรมมาภรณ์ และคณะ.(2563). พระพุทธศาสนากับการบริหารทรัพยากรมนุษย์. *Journal of Modern Learning Development*, 5 (3), 219-229.
- พระครูสุตภัสสรธรรม และคณะ. (2563). *Journal of Modern Learning Development*, 5 (2), 262-273.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2540). *ธรรมบุญชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกรม และคณะ (2563). จิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชนและ ความเป็นเมืองเชิงพุทธ ในจังหวัดนครปฐม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3 (1), 63-80.
- พระสมพร ฉนทลีโล (ท่าศิลา) และคณะ .(2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในชุมชนบ้านหนองไฮ อำเภอ วาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ตามหลักภาวนา 4, *Journal of Modern Learning Development*, 5 (3), 78-92.
- สุวรรณี อ้อแสงชัย และคณะ (2563). มุมมองการศึกษาเชิงปรัชญาการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสันติ วิธี. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4 (1), 180-192.
- อุษณีย์ เย็นสบาย. (2533). *จิตวิทยาแนะแนว*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์.
- Thaihealth. (2562). พฤติกรรมวัยรุ่นไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2562. แหล่งที่มา: <https://www.thaihealth.or.th/Content/> .
- Burke, H.M. Jr. & Steffle, B. (1979). *Theories of Counseling*. (3rd ed.). New York: McGraw - Hill Book Company.
- Good, C.V.. (1985). *Dictionary of Education*. New York: McGraw - Hill Book Company.
- Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen) and faculty (2020). The Active Ageing in Buddhist Way Index Development of the Elderly in Retired Government Official Group. *Solid State Technology*, 63(2s), 1331-1341.

- Pietrofesa, John L. (1975). *Counseling: Research and Practice*. Chicago: Kand McNally College Publishing.
- Ven. Kimpicheth Chhon. (2019). Life and Hope Association: Engaged Buddhist Strategy Transforming Compassion into Social Action. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 3(2), 105-118.

การจัดการความรู้: กระบวนการพัฒนาคนและการพัฒนางาน

Knowledge Management: Men and Work Development Process

พระพนมภรณ์ ฐานิสโร,

นายชาติรี เพ็งท่าและ พระมหาวัฒนา สุรจิตโต

คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Phra Panomporn Thanissaro,

Chatree Pengtham and Phramaha Wattana Suracitto,

Faculty of Education (Social Studies Teaching),

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Thailand

Corresponding Author E-mail: panomporn.kab@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

ปัจจุบันองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ หัวใจของการจัดการความรู้ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมารวบรวม และประมวลอย่างเป็นระบบ ในการจัดการความรู้ คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกระบวนการจัดการความรู้ ที่นอกจากจะพัฒนาความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรแล้ว ยังก่อให้เกิดประสิทธิผลการทำงานของบุคลากรโดยก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคลากร การทำงานเป็นทีม จากกระบวนการรวบรวมความรู้ขององค์กรจากบุคลากรทุกคนทุกฝ่ายทำเก็บให้เป็นระบบ

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; การบริหารองค์กร; การพัฒนาองค์กร

Abstract

The term 'knowledge management (KM)' was currently focused by both public and private organizations. The key point of knowledge management was an exchange of knowledge through gathering and processing systematically. People were the most important elements in KM. The objective of the article was to explain the knowledge management process, which, in addition to knowledge development to enhance the performance of the organization, also contributes to the productivity of personnel. It contributes to the participation of personnel and team work through the process of knowledge gathering from all sectors of the organization, and it was systematically operated.

Keywords: Knowledge Management; Organizational Management; Organizational Development

*วันที่รับบทความ: 24 กันยายน 2563; วันแก้ไขบทความ 2 พฤศจิกายน 2563; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: September 24, 2020; Revised: November 2, 2020; Accepted: December 30, 2020

บทนำ

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ เกิดขึ้นกับองค์กรต่าง ๆ ในอดีตที่ผ่านมา สิ่งที่ผู้บริหารมักตัดสินใจในการรับมือกับสถานการณ์ คือ การปรับลดขนาดขององค์กรลง (Down-sizing) โดยวิธีการปรับลดพนักงาน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายขององค์กร ในระยะต่อมาได้พบความจริงว่า การปรับลดพนักงานเพื่อเป็นการลดขนาดขององค์กรทำให้องค์กรสูญเสียความรู้ในองค์กรที่มีอยู่หายไป องค์กรไม่สามารถปฏิบัติการได้ดีที่ผ่านมา เรียกได้ว่า “ได้ไม่คุ้มเสีย” จึงได้เกิดแนวคิด การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

หลักการสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) คือการแบ่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (tacit knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด หรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม และความรู้ที่ชัดเจน (explicit knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม การดำเนินการจัดการความรู้เป้าหมายคือนำความรู้ประเภทที่ 1 ให้กลายเป็นประเภทที่ 2 เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และสามารถพัฒนาตนเอง

ในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นสังคมยุคความรู้ ความรู้มีค่าสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การจัดการความรู้จึงถือว่ามีสำคัญในการพัฒนาองค์กรต่าง ๆ โดยอาศัยบุคลากร “คน” เป็นผู้ขับเคลื่อนองค์กร ดังนั้นการจัดการความรู้จึงถือได้ว่าเป็นกลไกและเครื่องสำหรับการพัฒนาทั้งคนและองค์กรไปพร้อม ๆ กัน

ความสำคัญของการจัดการความรู้

วิจารณ์ พานิช (2546: 2) ได้ให้ความหมายของการจัดการองค์ความรู้ไว้ว่า เป็นการรวบรวม การจัดระบบ การจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูล เพื่อสร้างเป็นความรู้เทคโนโลยีด้านข้อมูลและด้านคอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มพลังในการจัดการความรู้ แต่เทคโนโลยีด้านข้อมูลและคอมพิวเตอร์โดยตัวของมันเองไม่ใช่การจัดการความรู้ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อผลักดันแนวคิดธรรมาภิบาล (good governance) ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยในมาตรา 11 กำหนดว่า ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสม (ประพนธ์ ผาสุกยัต, 2547: 3) ด้วยเหตุนี้หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องดำเนินการจัดการความรู้

ในทางกลับกันการพัฒนาความรู้ที่ถือว่าเป็นเป้าหมาย ทั้งที่มีอยู่ทั้งในตัวบุคคลและองค์กร รวมไปถึงความรู้ที่สร้างขึ้น มารวบรวม และประมวลอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปถ่ายทอดในรูปแบบต่าง ๆ โดยกระบวนการจัดการความรู้ยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนและการพัฒนางานไปพร้อม ๆ กันด้วย

รูปแบบการจัดการความรู้

สกุลพร หลีภาพร (2558 : 249–386) ได้สรุปรูปแบบการจัดการความรู้ มีรายละเอียดของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการความรู้เชิงองค์ประกอบ ได้แก่ (1) รูปแบบการจัดการความรู้ของ Anderson and American Productivity and Quality Center--APQC (1996 ; 2) รูปแบบการจัดการความรู้ของ Singapore Productivity and Standards Board: PSB (2001 ; 3) รูปแบบการจัดการความรู้ของ Lindsey (2002 ; 4) รูปแบบการจัดการความรู้ของ Ernst and Young (1999 ; 5) รูปแบบการจัดการความรู้ของ Liebowitz, (2000 ; 6) รูปแบบการจัดการความรู้ของ Marquardt (1994 : 4)

2. รูปแบบการจัดการความรู้เชิงวงจร ได้แก่ (1) วงจรการจัดการความรู้ของ Wiig (1993 ; 2) วงจรการจัดการความรู้ของ Zack (1996)

3. รูปแบบการจัดการความรู้เชิงกระบวนการ ได้แก่ (1) รูปแบบการจัดการความรู้ของ Demarest (1997 ; 2) รูปแบบการจัดการความรู้ของ Turban (2001 ; 3) รูปแบบการจัดการความรู้ของ วิจารย์ พานิช (2547 ; 4) รูปแบบการจัดการความรู้ของประพนธ์ ผาสุกยัต (2547 ; 5) รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547 : 65)

ในการจัดการความรู้ รูปแบบเชิงกระบวนการถือว่าส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรขององค์กรเป็นอย่างมากในแง่การมีส่วนร่วมการจัดการความรู้ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า คนถือเป็นปัจจัยสำคัญตั้งแต่แรกเริ่มของแนวคิดการจัดการความรู้ ที่มองว่า “องค์ความรู้ขององค์กรกระจายอยู่ที่บุคลากรขององค์กร” การที่จัดทำจัดการความรู้ เป็นการ “รวบรวมความรู้ขององค์กรจากบุคลากรทุกคนทุกฝ่ายทำเก็บให้เป็นระบบ” เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงและพร้อมใช้งาน

องค์ประกอบของการจัดการความรู้

ในการที่จะเชื่อมโยงให้เห็นชัดว่ากระบวนการจัดการความรู้พัฒนาคนและงานไปพร้อม ๆ กันอย่างไรนั้น อธิบายได้จาก องค์ประกอบของการจัดการความรู้ตนเอง ดังที่ อัญญาณี สุบรรณ (2550 : 3-4) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบในการจัดการโดยทั่วไปมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วนคือ คน เทคโนโลยี สารสนเทศ และกระบวนการจัดการความรู้

1. คน (man)

ในการจัดการความรู้ คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เนื่องจากคนเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ส่วนบุคคล (Personal Knowledge Management - PKM) คือ ผู้ซึ่งต้องการจัดการความรู้เพื่อการใช้ประโยชน์กับตัวเอง จึงสามารถจัดการทุกอย่างทุกขั้นตอนได้เองเป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีบ้างที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนอื่น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การดำเนินการจัดการความรู้เป้าหมายคือนำความรู้ประเภท Tacit Knowledge ให้กลายเป็นประเภท Explicit Knowledge เพื่อสามารถใช้งานได้ทุกคน ประเภท Tacit Knowledge สามารถจำแนกออกเป็น 5 ชนิด คือ

- Natural Talent เป็นพรสวรรค์ที่ฝังอยู่ในตัวของบุคคลยากต่อการถ่ายทอดมีความเป็นนามธรรมสูง

- Experience เป็นความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้มาจนเป็นผู้เชี่ยวชาญ

- Heuristics เป็นความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และทดลอง

- Skills เป็นทักษะในการปฏิบัติงาน

- Artifacts เป็นความรู้ที่ ทำขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษร

ความรู้ทั้ง 2 ประเภทนี้สามารถเปลี่ยนสถานะระหว่างกันได้ตลอดเวลา โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า Knowledge Spiral หรือ SECI Model ซึ่งคิดค้นโดย Ikujiro Nonaka และ Takeuchi ซึ่งการปรับเปลี่ยนความรู้และสร้างความรู้จะเกิดขึ้นได้ 4 รูปแบบ คือ

1. Socialization เป็นการแบ่งปันและสร้างความรู้ประเภท Tacit Knowledge โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งได้จากการพูดคุยสังเกต กับบุคคลที่มีความรู้หรือประสบความสำเร็จ และเกิดเป็นความรู้ขึ้นในตนเองของอีกบุคคลหนึ่ง

2. Externalization เป็นการสร้างและแบ่งปันความรู้จากสิ่งที่มีอยู่และเผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นกระบวนการแสดงความรู้ประเภท Tacit Knowledge ให้ชัดเจน เช่น ผู้ค้นพบทฤษฎีใหม่ ๆ ได้เขียนรายงานการวิจัยเพื่อให้ผู้สนใจทั่วไปได้ศึกษา

3. Combination เป็นกระบวนการแปลงความรู้ประเภท Explicit Knowledge โดยรวบรวมความรู้ที่เห็นได้ชัดเจนมาสร้างเป็น Explicit Knowledge ใหม่ ๆ โดยทำให้เป็นระบบจนกลายเป็นความรู้ ซึ่งถูกจัดเป็นหมวดหมู่ของความรู้ที่ชัดเจน เช่น การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากงานวิจัยของนักวิชาการคนอื่น ๆ หลาย ๆ คน และรวบรวมเป็นความรู้ใหม่ ซึ่งเกิดจากการรวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ และความรู้ของตนเองเข้าด้วยกัน

4. Internalization เป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้ ประเภท Explicit Knowledge มาเป็นความรู้ประเภท Tacit Knowledge ซึ่งเป็นทักษะที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลนั้น ๆ อีกครั้ง มักเกิดจากการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาไปปฏิบัติ

2. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology-IT)

เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น จันท์เพ็ญ จันทวี (2550 : 25 – 29) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการความรู้โดยเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการจัดการความรู้ ใน 2 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 จัดหาสารสนเทศสำหรับบุคคลและองค์กร เพื่อการเข้าถึงความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) แนวทางที่ 2

เชื่อมต่อระหว่างคนกับคน ให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้ แบ่งปันความรู้ประเภทที่ไม่สามารถเขียนหรืออธิบายได้ชัดเจน (Tacit Knowledge) เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนและเป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ ได้ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมและการจัดการความรู้ที่ปรากฏ ได้แก่ ระบบการจัดการความสัมพันธ์ฐานข้อมูล (Relational Database Management System: RDBMS) ระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายให้มารวมในที่เดียวกัน เพื่อสะดวกในการใช้และเข้าถึงสารสนเทศนั้น ๆ เพื่อสะดวกในการค้นหา เข้าถึงและแจกจ่าย

2. เพื่อการเข้าถึงความรู้ที่ปรากฏ ได้แก่ Internet/Intranet โปรแกรมการค้นหา (Search Engine) การระดมความคิดผ่านระบบเครือข่าย (Web board) การเรียนรู้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-learning) การเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่าย (Web-based learning) ทำให้การเข้าถึงสารสนเทศมีความแม่นยำ กลุ่มคนสามารถทำกิจกรรมร่วมกันบนเครือข่ายได้

3. เพื่อการประยุกต์ใช้ความรู้ ได้แก่ ระบบสนับสนุนการปฏิบัติการ ซอฟต์แวร์ที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือกลุ่มในการดำเนินการทำงานอย่างเฉพาะเจาะจง ช่วยให้งานเสร็จอย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ที่ยุ่งยาก เช่น ระบบการเงิน รายรับ-รายจ่าย การคิดภาษี ระบบช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ระบบซอฟต์แวร์ที่เปลี่ยนรูปข้อมูลให้อยู่ในรูปของสารสนเทศที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ อาจนำเสนอในรูปแบบภูมิ กราฟ ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ และสามารถเข้าถึงได้จากคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล

3. กระบวนการจัดการความรู้ (Process)

เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาของความรู้ หรือการจัดการ ความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กร มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้าง รูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรบ้างที่จำเป็นต้องมี ทำให้ทราบว่าองค์กรขาดความรู้อะไรบ้าง

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) จากขั้นตอนการค้นหาความรู้ องค์กรจะทราบว่า ความรู้ที่มีอยู่แล้วนั้นมีอะไรบ้าง ต้องหาวิธีดึงความรู้ที่กระจัดกระจายมารวบรวมไว้ให้เหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ความรู้ที่จำเป็นแต่ยังไม่จำเป็นต้องสร้างอย่างไร สร้างจากความรู้เดิม หรือจากภายนอกองค์กร

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เมื่อผ่านกระบวนการค้นหาและแสวงหาความรู้จนมีเนื้อหาความรู้ที่ต้องการครบถ้วนแล้ว จะต้องมีการจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้ค้นหาและนำไปใช้ประโยชน์ได้ตัวอย่างการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เช่น การทำสารบัญ และจัดเก็บความรู้ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้การเก็บรวบรวม ค้นหา และการนำมาใช้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว

4. การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) นอกจากการจัดทำสารบัญความรู้อย่างเป็นระบบแล้ว ต้องมีการประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ได้ง่าย เช่น การปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งองค์กร การเรียบเรียงติดต่อและปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดีมีความครบถ้วนและทันสมัย เป็นต้น

5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) ความรู้ที่ผ่านกระบวนการตั้งแต่การค้นหาคำการจัดให้เป็นระบบ จนถึงการกลั่นกรองแล้วหากไม่มีการนำไปเผยแพร่ก็ไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด องค์กรต้องมีวิธีการในการเผยแพร่และกระจายความรู้ ตลอดจนให้บุคลากรเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย การส่งหรือกระจายความรู้ให้ผู้ใช่ มี 2 ลักษณะ คือ 1) Push เป็นการป้อนความรู้ คือการส่งข้อมูลหรือความรู้ให้โดยผู้รับไม่ได้ร้องขอหรือต้องการ เช่น การส่งหนังสือเวียนเพื่อแจ้งให้ทราบข่าวสาร กิจกรรม หรือข้อมูลใหม่ขององค์กร โดยทั่วไปการส่งข้อมูลด้วยวิธีนี้มักทำให้ผู้รับรู้สึกว่าได้รับข้อมูลมากเกินไป และในบางครั้งไม่ตรงความต้องการ 2) Pull เป็นการให้โอกาสเลือกใช้ข้อมูลคือผู้รับสามารถเลือกรับเฉพาะข้อมูล หรือ ความรู้ที่ต้องการได้ เช่น การเลือกใช้บริการ web หรือ intranet ขององค์กร

6. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) เป็นการจัดทำเอกสารจัดทำฐานความรู้ ซึ่งในกระบวนการนี้เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้กระบวนการนี้เป็นไปได้โดยง่าย เข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามวิธีการนี้ใช้ได้ดีสำหรับความรู้ประเภท Explicit Knowledge ส่วนการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Tacit Knowledge อาจจะต้องใช้วิธีการพบปะทั้งแบบเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม วิธีการแบ่งปันความรู้ประเภท Tacit Knowledge ได้แก่ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of Practice; CoP) การใช้ระบบพี่เลี้ยง โดยให้พนักงานที่มีความชำนาญเป็นพี่เลี้ยงพนักงานใหม่เพื่อถ่ายทอดความรู้โดยตรงในการสอนงาน เป็นต้น

7. การเรียนรู้ (Learning) เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการจัดการความรู้หากกระบวนการต่าง ๆ ได้มีการดำเนินการมาอย่างดีแล้ว แต่บุคลากรไม่ได้เรียนรู้ หรือ นำไปใช้ประโยชน์ ก็จะเป็นการสูญเปล่า เป้าหมายที่สำคัญของการจัดการความรู้ คือ บุคลากรสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ของบุคลากรทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ซึ่งทำให้ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่เพิ่มพูนขึ้นและนำไปสร้างความรู้ใหม่ได้อีกเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

ประโยชน์ของการจัดการความรู้

ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2547: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการความรู้ไว้ดังต่อไปนี้

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร
2. ป้องกันการสูญหายของภูมิปัญญา ในกรณีที่บุคลากรเกษียณอายุ ลาออก หรือเสียชีวิต

3. เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและความอยู่รอด
4. เป็นการลงทุนในต้นทุนมนุษย์ ในการพัฒนาความสามารถที่จะแบ่งปันความรู้ที่ได้เรียนรู้มาให้กับคนอื่น ๆ ในองค์กร และนำความรู้ไปปรับใช้กับงานที่ทำอยู่ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เป็นการการพัฒนาคนและพัฒนาองค์กร
5. ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการตัดสินใจและวางแผนดำเนินงานให้รวดเร็ว และดีขึ้น เพราะมีสารสนเทศ หรือแหล่งความรู้เฉพาะที่มีหลักการ เหตุผล และน่าเชื่อถือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ
6. ผู้บังคับบัญชาสามารถทำงานเชื่อมโยงกับผู้ใต้บังคับบัญชาให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ช่วยเพิ่มความกลมเกลียวในหน่วยงาน
7. เมื่อพบข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน ก็สามารถหาวิธีแก้ไขได้ทันที่
8. แปรรูปความรู้ให้เป็นทุน ซึ่งเป็นการสร้างความท้าทายให้องค์กรผลิตสินค้าและบริการจากความรู้ที่มี เพื่อเพิ่มคุณค่า และรายได้ให้กับองค์กร
9. เพื่อการสร้างสรรค์ และบรรลุเป้าหมายของจินตนาการที่ยิ่งใหญ่
10. เปลี่ยนวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมอำนาจในแนวดิ่งไปสู่วัฒนธรรมความรู้ในแนวราบ ซึ่งทุกคนมีสิทธิในการเรียนรู้เท่าเทียมกัน

สรุป

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้ และเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนา การจัดการความรู้จึงนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร โดยอาศัยกระบวนการจัดการความรู้ทำให้เกิดบุคลากรเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้อย่างเป็นระบบ พร้อมนำมาใช้งานเพื่อพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นในกระบวนการจัดการความรู้เองยังพัฒนาบุคลากรในด้านการงานแบบมีส่วนร่วม ร่วมแรงร่วมใจกัน ทำงานเป็นทีม และมีการแบ่งงานกันทำอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์เพ็ญ จันทวี. (2550). บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการจัดการความรู้. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธนบุรี*. 1 (1), 25-29.
- ประพนธ์ ภาสุขยัต. (2547). *การจัดการความรู้ฉบับมือใหม่หัดขับ*. กรุงเทพมหานคร: ไยใหม่.
- วิจารณ์ พานิช. (2546). *การจัดการความรู้ในยุคสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม
- วิจารณ์ พานิช. (2547). การจัดการความรู้คืออะไร. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2563 แหล่งที่มา <http://www.kmi.or.th/kmi-articles/prof-vicharn-panich/65-0001-intro-to-km.html>

- สกุลพร หสีภาพร. (2558). การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 5 (3), 249–386.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). *การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- อัญญาณี คล้ายสุบรรณ. (2550). *การจัดการความรู้ฉบับปฐมบท*. นครปฐม: เพชรเกษม พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.

การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21

Learning and Teaching Management of Social Studies in 21st Century

พระสิทธิชัย รินฤทธิ์ และ สุรีพร ชาบุตรบุนชริก

คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Phra Sitthichai Rinrit and Sureporn Charbudboontarik

Faculty of Education (Social Studies Teaching),

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Thailand

Corresponding Author E-mail: Sitthichai_nui@outlook.com

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนการสอนถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การสอนในรายวิชาต่าง ๆ มีประสิทธิภาพต่อผู้สอนและผู้เรียนเป็นอย่างมาก ในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมอย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ กระบวนการ และวิธีการต่าง ๆ ที่จะพัฒนาทักษะผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีการลงมือปฏิบัติ มีทักษะในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ คุณธรรม จริยธรรม การอยู่ร่วมกับคนในสังคม การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาต้องมีการบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ที่จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ตัวผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอน; สังคมศึกษา; กระบวนการเรียนรู้

Abstracts

The learning and teaching management consider an important thing which contributes the teaching in each subject to be more efficient for both the teachers and learners. There have been rapid changes in this 21st century whether in technology, economic, and society, therefore, the learning and teaching management of social studies must have principles, processes, and various methods for the development of learners' skills to learn from real experiences and practices, as well as having knowledge, morality, and virtues to coexist in the society. The learning and teaching management of social studies must be integrated with other subjects to develop the skills of the learners in order to create a new body of knowledge that the learners can apply in their daily lives efficiently and happily.

* วันที่รับบทความ: 29 กันยายน 2563; วันแก้ไขบทความ 8 พฤศจิกายน 2563; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: September 29, 2020; Revised: November 8, 2020; Accepted: December 30, 2020

Keywords: Learning and Teaching Management; Social Studies; Learning Process

บทนำ

การเรียนการสอนในปัจจุบันถือว่ามีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก เพราะในศตวรรษที่ 21 นี้ มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนมากขึ้น เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งกับการเรียนการสอนในยุคนี้เพราะทุก ๆ คนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้กันได้เท่าเทียม ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด หากมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตก็สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง สำหรับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ครูผู้สอนถือว่าจำเป็นต้องมีการปรับตัวและนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพแก่ตัวผู้สอนและผู้เรียนมากขึ้น เพราะในวิชาสังคมศึกษามีเนื้อหาสาระ 5 ด้าน คือ ด้านศาสนา ศิลปกรรมและจริยธรรม ด้านหน้าที่พลเมืองกับการดำเนินชีวิตในสังคม ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในอดีตจนถึงปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลาย และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ การเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนเหมาะสมกับผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และในการจัดการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติและการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติจริง ผู้สอนสามารถใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ (ขวัญชัย ช้วนา และคณะ, 2562 : 13 - 22)

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับเปลี่ยนจากเดิมจากที่เน้นการเรียนรู้จากชุดความรู้ที่มีความชัดเจนสามารถพิสูจน์ได้เป็นการเรียนรู้อีกชุดหนึ่ง คือความรู้ที่ไม่ชัดเจน อาจจะไม่แม่นยำและมีความคลุมเครือเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาหาคำตอบด้วยตนเอง หากจะให้ดีหรือบ่งชัดลงไปอีกว่า ทักษะใดที่สำคัญที่สุดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คำตอบคือ แรงแบบดาไลที่จะเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุด และส่งผ่านแรงแบบดาไลเหล่านี้ไปยังผู้อื่นและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าในศตวรรษที่ผ่านมาจะให้ความสำคัญกับการอ่านออกเขียนได้ (Literacy) แต่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความหมายของคำว่า อ่านออกเขียนได้ ที่เราค้นเคยกัน อาจไม่เพียงพออีกต่อไป และจุดอ่อนของการศึกษาไทย คือ ผู้เรียนไม่ได้ทักษะที่สำคัญต่อชีวิต แต่ได้แค่วิชาเพียงเพื่อเอาไปตอบข้อสอบ แต่ผลเพียงเท่านั้นไม่พอ สิ่งที่เราต้องให้ความสำคัญ คือ ต้องสร้างลูกศิษย์ให้เกิดความเป็นมนุษย์ ทักษะการเรียนรู้ และแรงแบบดาไล (นวพร ชลารักษ์, 2558 : 64-71)

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีวิธีการสอนสอนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองและพัฒนาความรู้ความเข้าใจในทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและเป็นกำลังสำคัญของชาติที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21

สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นักวิชาการด้านจิตวิทยาการศึกษาได้ให้นิยามทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ว่าหมายถึง กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดขึ้นโดยเป็นผลมาจากประสบการณ์ และทำให้มีการเพิ่มสมรรถนะ (Performance) เพิ่มความสามารถของการเรียนรู้ในอนาคต โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการไม่ใช่ผลผลิต (เป็น Process ไม่ใช่ Product) เกิดการเรียนรู้ที่ผลหรือสมรรถนะ การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเชื่อ พฤติกรรม หรือเจตคติ และมีผลระยะยาวต่อการคิดและพฤติกรรมของนักเรียน การเรียนรู้ไม่ใช่สิ่งที่ให้นักเรียน แต่เป็นสิ่งที่นักเรียนลงมือทำให้แก่ตนเอง โดยเป็นผลตรงจากสิ่งที่นักเรียนตีความและตอบสนองต่อประสบการณ์ของตนเอง ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน นักการศึกษา นักปฏิรูปการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันของผู้เรียน องค์ประกอบเกี่ยวกับองค์ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ซึ่ง Office of Learning and Youth Quality Promotion (2012 : Online) ได้รวบรวมองค์ประกอบของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เด็กและเยาวชนควรมี ประกอบด้วยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3R และ 4C คือ 3R ได้แก่ การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และคณิตศาสตร์ (Arithmetic) 4C ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การร่วมมือ (Collaboration) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา (วิภาพรรณ พินลา, 2560 : 13-34) ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจนั้นไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม สมดุล และยั่งยืน จุดมุ่งหมายสำคัญของรายวิชาสังคมศึกษาโดยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการแก้ไขปัญหาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในการสร้างพลเมืองดีของประเทศอันเป็นรากฐานของพลโลกต่อไป ดังนั้น การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา หรือสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องใช้วิธีการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมเติมเต็มประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ดี ตลอดจนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย และคุณวุฒิภาวะของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเอง จากความรู้ที่ได้เรียน โดยมีกระบวนการดังนี้

1. การพัฒนาทักษะทางปัญญา เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของวิชา อันประกอบด้วยเครื่องมือช่วยคิด กระบวนการคิด ทักษะการคิด เช่น การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความรู้ที่ได้จากการบูรณาการที่เชื่อมโยงเป็นสาระเรื่องราวต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นต้น

2. การพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตพื้นฐาน เช่น ทักษะการรู้จักตนเอง ทักษะการคิด การตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ทักษะการปรับตัว ทักษะการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ ทักษะการวางแผนและการจัดการ ตลอดจนทักษะการทำงานเป็นทีม

3. การพัฒนาจิตพิสัยและคุณลักษณะ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการพัฒนาค่านิยมและเจตคติที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมนั้น เช่น ความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน โดยยึดหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เป็นต้น

ดังนั้น การพัฒนาทักษะผู้เรียนทั้ง 3 ด้านนั้นจำเป็นต้องมีการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกันในแต่ละด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะทางปัญญา ผู้เรียนต้องสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในบริบททั้งในและนอกห้องเรียน เรียนรู้เรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว ผู้เรียนต้องศึกษามาก่อนว่ามีแหล่งข้อมูลใดในท้องถิ่นที่มีความสำคัญ ผู้เรียนสามารถรวบรวมข้อมูลและทำความเข้าใจข้อมูลได้ด้วยวิธีใด เช่น จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การฟังจากวิทยากร การฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง การจดบันทึก การอ่านจากเอกสาร ตำรา เป็นต้น ต่อมาในการจัดข้อมูลให้เป็นระเบียบโดยผู้เรียนสามารถเขียนเป็นเค้าโครงร่างที่มีหัวข้อประเด็นสำคัญ ๆ เช่น รูปภาพประกอบการเรียงลำดับข้อมูล ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการเสนอและอภิปรายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล หลังจากนั้นจึงนำมาเขียนเป็นรายงาน และนำมาใช้เป็นฐานของข้อมูลในการวิเคราะห์และการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างชัดเจนต่อไป

2. การพัฒนาทักษะทางสังคม ผู้เรียนสามารถนำทักษะในการทำงานมาใช้เป็นแนวทางให้งานประสบผลสำเร็จจากการร่วมกันแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการสรุปเพื่อใช้ในการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งทักษะดังกล่าวใช้กระบวนการทักษะทางสังคม เช่น การทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ทั้งหมด การประสานงานกับบุคคลภายนอก การเดินทาง และใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างการออกไปศึกษาจากแหล่งความรู้ในพื้นที่เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคร่วมกัน

3. การพัฒนาจิตพิสัยและคุณลักษณะ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะจากการปฏิบัติที่ได้มาใช้ในการส่งเสริมค่านิยมและเจตคติในการรับข้อมูลด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ด้วยตนเอง จนเกิดความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนรู้สึกถึงคุณค่าความสำคัญและเห็นศักยภาพของท้องถิ่น เกิดความภูมิใจ รักหวงแหนและผูกพันท้องถิ่นของตน ตลอดจนเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยและประเทศชาติสืบไป

จากการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาข้างต้น ผู้จัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ ทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อใช้ในการปลูกฝังและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดหรือวิธีการคิด ดังนั้น

การจัดการเรียนรู้ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการจัดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายอันเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และปลูกฝังเจตคติที่ดีในสังคมอย่างมีคุณภาพสืบไป

หลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ระบุความหมายของการศึกษาว่าหมายถึง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” นอกจากนี้แนวทางการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องจัดบรรยากาศ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อเอื้อต่อผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ให้อำนาจคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าว ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทตนจากผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนทุกอย่างมาเป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่ตนเองต้องการได้

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง คนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว ครูและศิษย์ต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วย และในขณะเดียวกันต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งไม่เหมือนการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 20 หรือ ศตวรรษที่ 19 (วิจารณ์ พานิช, 2556 : 9)

ทักษะการจัดการกระบวนการเรียนรู้สังคมศึกษา

การสร้างกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนมีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการสอนสังคมศึกษา ประกอบด้วย 5 สารการเรียนรู้ ได้แก่ สารศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สารเศรษฐศาสตร์ สารประวัติศาสตร์ และสารภูมิศาสตร์ ดังนั้นทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนของครูผู้สอน ได้แก่ 1) มีอิสระที่จะเลือกสิ่งที่พอใจ แสดงความคิดเห็นและลักษณะเฉพาะของตนเอง 2) มีความต้องการดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ตรงตามความพอใจของตนเอง 3) ตรวจสอบหาความจริงเบื้องหลัง 4) เป็นตัวของตัวเองและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อรวมตัวกันเป็นองค์กร 5) ชอบความสนุกสนานและการละเล่น ถือเป็นส่วนหนึ่งของงาน การเรียนรู้และชีวิตทางสังคม 6) การร่วมมือและความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรม 7) ต้องการความรวดเร็วในการสื่อสาร การหาข้อมูลและตอบ

คำถาม 8) สร้างนวัตกรรมต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต นอกจากนี้จำเป็นต้องเสริมด้วยการพัฒนาสมอง 5 ด้าน ได้แก่ สมองด้านวิชาและวินัย ด้านสังเคราะห์ ด้านสร้างสรรค์ ด้านเคารพให้เกียรติ และด้านจริยธรรม เพื่อให้เกิดมิติทางปัญญา นอกจากนี้จำเป็นต้องสอดแทรกทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ครูผู้สอนต้องสอดแทรกทักษะด้านการเรียนและการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี เนื่องจากปัจจุบันแหล่งไอที ข้อมูล ข่าวสาร ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้สื่อที่หลากหลายในการจัดกระบวนการเรียนรู้

3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ครูผู้สอนต้องสอดแทรกสาระสำคัญในการดำรงชีวิต และการทำงาน เช่น การปรับตัว ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ เป็นต้น

รพีพัฒน์ หาญโสภาก และคณะ (2563 : 163–172) ได้สรุปงานที่คณะของนักวิชาการว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 19 ทักษะ ดังนี้

1. ทักษะการสื่อสาร ข้อมูลสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communication, Information and Media Literacy) เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย การฟัง การอ่าน การพูด และการเขียน

2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดที่รอบคอบสมเหตุสมผลที่ผ่านกระบวนการพิจารณาปัจจัยรอบด้าน และถ่วงถ่วง ไตร่ตรอง ทั้งด้านคุณ - โทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นมาแล้ว ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายในการคิดอย่างถูกต้อง สามารถระบุประเด็นในการคิดอย่างชัดเจน

3. ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ การขยายขอบเขตความคิดออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่สู่ความคิดใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น การคิดเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมไปสู่สิ่งใหม่ที่ดีกว่า ซึ่งจะได้ผลลัพธ์ที่ต่างไปโดยสิ้นเชิง หรือที่เรียกว่า “นวัตกรรม” (Innovation)

4. ทักษะความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้โดยพึ่งพาซึ่งกันและกัน อันเกิดจากการร่วมมือร่วมใจในการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติงาน แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถที่แตกต่างกัน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

5. ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการศึกษาข้อมูล รับรู้ และทำความเข้าใจในปัญหาจนสามารถสรุป และตระหนักถึงปัญหานั้น

6. ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ (Computing and Media Literacy) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการรู้เทคโนโลยี และการรู้สารสนเทศในระดับพื้นฐานเพื่อสามารถเข้าถึงและสามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี หรือไอซีทีเพื่อการค้นคว้า รวบรวม และประมวลผลจากแหล่งต่าง ๆ และเพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ บูรณาการความรู้ด้านเทคโนโลยีและทักษะการจัดการสารสนเทศเพื่อพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา

7. การเขียน (Writing) การพิมพ์ (Typing) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเขียนเพื่อแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ให้ผู้รับสารสามารถอ่านได้เข้าใจ ได้ทราบความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ แล้วผู้อ่านสามารถนำความรู้ที่ผู้เขียนถ่ายทอด ไปใช้ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์

8. การอ่าน (Reading) การฟัง (Listening) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน เพื่อรู้ เข้าใจ วิเคราะห์ สรุปสาระสำคัญ ประเมินสิ่งที่อ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ รู้จักเลือกอ่านตามวัตถุประสงค์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันในสังคม

9. การคำนวณ (Arithmetic) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดรวบยอด คำนวณศัพท์ อุปนัย การวินิจฉัย ปรับปรุงข้อบกพร่อง ส่วนทักษะการแก้ปัญหาโจทย์ คือสามารถในการแปลโจทย์ในเชิงภาษา การหาวิธีแก้ปัญหาโจทย์ การวางแผน การปฏิบัติตามขั้นตอน และการตรวจสอบซึ่งไม่ใช่แค่คิดเลขเป็น แต่ต้องมีความสามารถตีความและเข้าใจความคิดต่าง ๆ ที่สื่อสารออกมาในรูปของคณิตศาสตร์ และสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตได้

10. การตั้งคำถาม (Question) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคำถาม เกิดความคิดและลงมือเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เช่น การสืบค้นหาแหล่งความรู้ การศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ การสรุปข้อมูล การอภิปรายโต้แย้งทางวิชาการ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

11. การเรียนรู้เป็นกิจกรรมทางสังคม (Social learning) การออกแบบกระบวนการทางสังคม เพื่อให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกและเกิดนิสัยรักการเรียน เพราะการเรียนไม่ใช่กิจกรรมส่วนบุคคลที่หงอยเหงา น่าเบื่อ ไม่ติดทฤษฎี หรือเชื่อตามหนังสือจนเกินไป จนไม่กล้าทดลองวิธีคิดใหม่ ๆ ที่อาจจะเหมาะสมต่อนักเรียนของเรามากกว่าความคิดแบบตะวันตก

12. ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานและดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างไม่แปลกแยก การพัฒนาทักษะนี้จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเกิดผลดีในเรื่องกาลเทศะ เกิดการทำงานในทีมที่แตกต่างหลากหลายอย่างได้ผลดี มีการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตอบสนองความเห็นและคุณค่าที่แตกต่างอย่างใจกว้าง เพื่อยกระดับความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมสู่การสร้างแนวความคิด วิธีทำงานใหม่ สู่คุณภาพของผลงาน

13. ทักษะอาชีพและทักษะการใช้ชีวิต (Career and Life Skills) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม ความรับผิดชอบและความสามารถผลิตผลงาน ความเป็นผู้นำและรับผิดชอบต่อสังคม

14. การจัดการองค์ความรู้ (Cognitive load management) และการประยุกต์ใช้ความสามารถในการจัดการกับความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวคนและความรู้เด่นชัด นำมาแบ่งปันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง

15. ความสามารถในการใช้เหตุผล (Reasoning Ability) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ที่เป็นอิสระจากความรู้เดิมที่ได้มา การให้เหตุผลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้ เชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ไปวิเคราะห์สังเคราะห์ ประเมินค่า เพื่อการตัดสินใจโดยมีเหตุผลประกอบอย่างสมเหตุสมผล

16. ทักษะการเรียนรู้ที่แท้จริง (Authentic Learning) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดำเนินการให้ผู้เรียนทุกคน ซึ่งมีความสามารถและสติปัญญาที่แตกต่างกัน สามารถเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง บรรลุวัตถุประสงค์ โดยผู้สอนวิเคราะห์เนื้อหาสาระและกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้อย่างละเอียดไปตามลำดับขั้นตอนโดยให้ตอบสนองต่อความถนัดที่แตกต่างกันของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงที่สุด การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบริบทหรือสภาพแวดล้อมในขณะที่เรียนรู้

17. การเรียนรู้เชิงกระบวนการทัศน์ (Mental model building) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ในระดับสร้างกระบวนการทัศน์ เป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic learning) การเรียนรู้วิธีการนำเอาประสบการณ์มาสังสมจนเกิดเป็นกระบวนการทัศน์ (หรือความเชื่อ ค่านิยม) และที่สำคัญคือ การสังสมประสบการณ์ใหม่นำมาโต้แย้งความเชื่อหรือค่านิยมเดิม ทำให้ละจากความเชื่อเดิม แล้วหันมายึดถือความเชื่อหรือกระบวนการทัศน์ใหม่ ซึ่งประสบการณ์เรียนรู้ (Experiential Learning) ที่ได้จากการทดลองปฏิบัติหรือลองทำ หรือได้จากการเห็นกิจกรรมจริง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ แต่การจะมีทักษะหรือความสามารถขนาดนี้ จำต้องมีความสามารถรับรู้ข้อมูลหลักฐานใหม่ ๆ และนำมาสังเคราะห์เป็นความรู้เชิงกระบวนการทัศน์ใหม่ได้

18. ทักษะการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตัวเองอย่างสิ้นเชิง โลกทัศน์ วิธีคิด จิตสำนึกเปลี่ยนแปลงใหม่หมด กลายเป็นคนที่เห็นความเป็นหนึ่งเดียวของทั้งหมด จิตใจเป็นอิสระ เบาสบาย ปลอดโปร่ง มีความสุขอย่างลึกซึ้ง มีสัมพันธ์ภาพใหม่กับคนอื่นและสิ่งอื่น เป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถฝ่าสถานการณ์ที่ยากไปสู่ความสำเร็จได้

19. คุณธรรม จริยธรรม (Ethical Person) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้เชิงนามธรรม เรียนรู้ซึมซับได้โดยการชวนกันสมมติและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันว่าตัวเองเป็นอย่างไรในเรื่อง

ใดเรื่องหนึ่ง เช่น เอาข่าวเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาคุยกัน ผลัดกันออกความเห็นว่า พฤติกรรมในข่าวก่อผลดี หรือผลเสียต่อการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างไร

สรุป

การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการสอนสังคมศึกษามีการจัดการเรียนรู้ถึง 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในการจัดการเรียนการสอนที่มาพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี จึงต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่มีหลักการและวิธีการสอนให้ผู้เรียนได้มีความรู้ มีทักษะ ลงมือปฏิบัติ และมีประสบการณ์จริง เพื่อที่ตัวผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ไปใช้ให้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างสันติและมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญชัย ช้วน และคณะ. (2562). การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 16 (73), 13–22
- นวพร ชลาธิกษ์. (2558). บทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยพายัพ*. 9 (1), 64–71.
- รพีพัฒน์ หาญโสภาก และคณะ. (2563). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน*. 20 (2), 163–172.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น.
- วิภาพรรณ พินลา. (2560). แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 30 (1), 13–34.
- Office of Learning and Youth Quality Promotion. (2012). *New Future Skills: How to learn in the 21st Century*. *Online*. Retrieved on August 8, 2020 from <http://qlf.or.th/home/Contents/417>.

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมของผู้ตายซึ่งตกทอดแก่วัด

Some Observations on Devolution of Immorally-Acquired Property of a Deceased upon the Monastery

กิตติพร สุดประเสริฐ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Kittitorn Sudprasert

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand

Email: ksudprasert@gmail.com

บทคัดย่อ

ตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ได้กำหนดให้ “วัด” มีฐานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้นแล้ว วัดก็ย่อมสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายได้เช่นบุคคลธรรมดา ซึ่งรวมถึงสิทธิในการรับทรัพย์สินของผู้ตายด้วยนั่นเอง แต่ทั้งนี้วัดย่อมมีสิทธิและหน้าที่ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้

แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก กำหนดให้ทรัพย์สินของผู้ตายตกแก่วัดได้ ไม่ว่าจะตกเป็นสมบัติแก่วัดอันเป็นภูมิลำเนาของภิกษุโดยผลของกฎหมายตามมาตรา 1623 หรือตกทอดอย่างมรดกโดยพินัยกรรมตามมาตรา 1646 ก็ตาม หากทรัพย์สินที่ตกทอดแก่วัดนั้นโดยสภาพมีลักษณะที่ขัดต่อศีลธรรมซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการมั่วเมออบายมุขอย่างสถานบันเทิงผับบาร์ หรือเป็นการประพฤติผิดในกามอย่างสถานอาบอบนวด หรือเป็นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตอย่างโรงฆ่าสัตว์ เช่นนี้ทรัพย์สินเหล่านั้นหรือที่มีลักษณะในทำนองดังกล่าวย่อมไม่สามารถตกแก่วัดได้เลยทั้งสองกรณี

อย่างไรก็ตาม การที่ทรัพย์สินของผู้ตายไม่สามารถตกแก่วัดได้ทั้งสองกรณีข้างต้นเป็นไปโดยผลของกฎหมายที่ต่างกัน กล่าวคือ เนื่องจากทรัพย์สินนั้นขัดต่อขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของวัดเอง ตามมาตรา 66 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ กรณีหนึ่ง หรือพินัยกรรมที่เจ้ามรดกยกทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่วัดนั้นเป็นนิติกรรมที่ตกเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามมาตรา 150 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกกรณีหนึ่ง ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินของผู้ตายจะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ก็ตาม

คำสำคัญ : วัด; ภิกษุ; ทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรม; ทรัพย์สินของผู้ตาย

* วันที่รับบทความ: 29 กันยายน 2563; วันแก้ไขบทความ 2 พฤศจิกายน 2563; วันตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: September 29, 2020; Revised: November 2, 2020; Accepted: December 30, 2020

Abstracts

According to the law relating to the Sangha, the monastery is prescribed to be a juristic person who is eligible to have rights and duties in the same manner as a natural person. This includes the right to receive property from the deceased. However, the monastery shall enjoy the rights and be subject to the duties provided within the scope of its statutory power, duty or objective.

Although the Civil and Commercial Code Book 6 provides that property of the deceased may devolve upon the monastery whether the one which is the domicile of the deceased monk as per the provision of Section 1623 or as a legatee by virtue of the will as per the provision of Section 1646, if such property is considered by its nature to be an immorally-acquired one such as those involving human vices and temptation (e.g. pub or bar) or sexual misconduct (e.g. massage parlor or sex trade establishment) or depriving life (e.g. slaughterhouse). Those kinds of property are not eligible by law to become the property of the monastery.

The ground for prohibition of devolution of the deceased's property upon the monastery as mentioned in the two cases above may differ. The first one is that such immorally-acquired property will be contrary to the power, duty or objective of the monastery as a juristic person pursuant to the provision of Section 66 of the Civil and Commercial Code in association with the law relating the Sangha while for the second one, the will devolving property upon the monastery shall be considered as void juristic act as it is contrary to the public order and morality pursuant to the provision of Section 150 of the same Code regardless such property is immovable or movable one.

Keyword: Monastery, Monk, Immorally-Acquired Property, Property Of The Deceased

บทนำ

“ทายาท” หรือผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ “ทายาทโดยธรรม” ประเภทหนึ่ง และ “ผู้รับพินัยกรรม” อีกประเภทหนึ่ง (มาตรา 1603) เมื่อกล่าวถึงทายาทโดยธรรมแล้วโดยสภาพจะเป็นได้ก็แต่เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น (เสริม วินิจฉัยกุล, 2496 : 12) และหากกล่าวถึง “วัด” ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 31 กำหนดให้วัดมีสถานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคล โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัด ซึ่งคำว่า “วัด” ตามมาตรานี้หมายถึง (1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ได้แก่ “อาราม” ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 เป็นวัดที่เลื่อนฐานะมาจากสำนักสงฆ์ เพื่อประโยชน์ทางพระวินัยโดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้วพร้อมที่จะใช้เป็นสถานที่กระทำสังฆกรรมตามพระวินัยได้ทุกประการ เป็นวัดที่สมบูรณ์ด้วยฐานะทั้งทางกฎหมายและทางวินัย และ (2) สำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดแล้วแต่ยังมิได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา รวมถึงวัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้นตามความในมาตรา 9

แห่ง พ.ร.บ.ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ด้วย และวัดที่สร้างขึ้นก่อน ร.ศ. 121 ซึ่งยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา แต่สามารถใช้เป็นสถานที่พำนักอยู่อาศัยสำหรับพระภิกษุสงฆ์ได้ ฐานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคลโดยสมบูรณ์แล้ว ส่วนฐานะทางพระวินัยยังไม่พร้อมที่จะใช้เป็นสถานที่กระทำสังฆกรรมตามพระวินัย (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2563 : 47) แม้โดยสภาพวัดจะเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกมิได้ก็ตาม อย่างไรก็ตาม ภายใต้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเจ้ามรดกในการทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้กับวัด (มาตรา 1646) และเกิดจากผลของกฎหมายบังคับให้ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างบวชของพระภิกษุซึ่งมรณภาพตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนา (มาตรา 1623) ซึ่งทั้งสองกรณีดังกล่าวมีวิธีการตกไปและนิติสัมพันธ์ระหว่างวัดกับผู้ตายที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ ทรัพย์สินของผู้ตายที่ตกแก่วัดเป็นได้ทั้งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์

ปัญหาที่ควรพิจารณาในเรื่องนี้มีอยู่ว่า ถ้าทรัพย์สินที่ตกแก่วัดเป็นอสังหาริมทรัพย์แล้ว ทรัพย์สินนั้นย่อมมีสถานะเป็นที่ธรณีสงฆ์ ตามมาตรา 33 (2) พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และตามมาตรา 34 พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กำหนดว่าหากจะมีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวได้จะโอนกันโดยทำเป็นนิติกรรมมิได้ แต่ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา แล้วแต่กรณี และห้ามมิให้บุคคลโดยอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องสิทธิอันเป็นที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์ได้ ประกอบกับเมื่อวัดเป็นนิติบุคคลที่มีสิทธิและหน้าที่ภายในขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ตามที่บัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้ ในที่นี้คือ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฯ และรวมถึงจารีตประเพณีของสังคมไทยด้วย ถ้าหากทรัพย์สินที่ตกแก่วัดโดยตัวของทรัพย์สินนั่นเองมีลักษณะขัดต่อศีลธรรมแล้ว กรณีเช่นนี้ผลทางกฎหมายจะเป็นอย่างไร วัดสามารถรับทรัพย์สินนั้นได้หรือไม่ ด้วยเหตุผลแห่งบทกฎหมายใด

บทความนี้ จะได้กล่าวถึงสิทธิของวัดในการรับทรัพย์สินของผู้ตายแต่ละประเภท และทำการวิเคราะห์ผลทางกฎหมายในกรณีที่ทรัพย์สินที่ตกแก่วัดนั้นเป็นทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรม ซึ่งอาจมีลักษณะหรือโดยสภาพของตัวทรัพย์สินนั่นเองขัดต่อคำสอนหรือศีลทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ภายใต้อำนาจของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในบ้านเมือง ในบทความนี้ ตัวเลขมาตราที่กล่าวถึงจะเป็นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) หากเป็นบทบัญญัติในกฎหมายอื่นจะระบุชื่อกฎหมายนั้นไว้เป็นการเฉพาะ

สิทธิของวัดในการรับทรัพย์สินของผู้ตายโดยผลของกฎหมาย : กรณีทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างบวชของพระภิกษุซึ่งมรณภาพ

ตามมาตรา 1623 กำหนดให้พระภิกษุที่ได้ทรัพย์สินใดมาระหว่างสมณเพศ เมื่อภิกษุมรณภาพโดยมิได้มีการจำหน่ายทรัพย์สินออกไประหว่างชีวิตหรือทำพินัยกรรมไว้ ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนา พระภิกษุที่กล่าวนี้หมายความถึงบุคคลที่อุปสมบทในพระพุทธศาสนานิกายหินยานโดยถูกต้อง

ตามพระวินัยบัญญัติ ทั้งนี้ไม่ว่าจะอยู่ในธรรมยุติกนิกายหรือมหานิกาย แต่ไม่รวมถึงสามเณรและพระในนิกายมหายาน เช่น พระจีน ซึ่งคำพิพากษาฎีกาที่ 504/2461 วินิจฉัยว่าเป็นนักพรตมิใช่พระภิกษุ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2549 : 36) รวมทั้งไม่กินความไปถึงแม่ชีและนักบวชในศาสนาอื่น (เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2508 : 503) ทั้งนี้ไม่ว่าพระภิกษุจะได้ทรัพย์สินนั้นมาระหว่างบวชโดยการให้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3712/2546) หรือโดยพินัยกรรม (คำพิพากษาฎีกาที่ 1516/2503 (ประชุมใหญ่)) หรือได้มาในฐานะทายาทโดยธรรม (คำพิพากษาฎีกาที่ 1316/2544) หรือด้วยวิธีการใด ๆ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1064/2532) ก็ตาม และทรัพย์สินนี้รวมทั้งที่เป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ ส่วนวัดอันเป็นภูมิลำเนา นั้น ตามปกติแล้วพระภิกษุต้องสังกัดอยู่วัดใดวัดหนึ่งเสมอ เช่นนี้เมื่อพระภิกษุบวชในวัดใดก็ต้องถือว่าสังกัดอยู่ในวัดนั้น แต่พระภิกษุอาจแสดงเจตนาย้ายสังกัดวัดในภายหลังได้ ทั้งนี้ ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 27 กำหนดให้พระภิกษุรูปใดไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดอยู่เป็นหลักแหล่ง มหาเถรสมาคมมีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ (เพริยบ หุตางกูร, 2563 : 84) ตามมาตรา 1623 นี้มีประเด็นที่ควรพิจารณาด้วยกันสองประการ ดังนี้คือ

ประการแรก วัดอันเป็นภูมิลำเนาไม่อาจเป็นทายาทโดยธรรมของพระภิกษุได้ การที่วัดได้รับทรัพย์สินของพระภิกษุในกรณีนี้ไม่ได้หมายความว่าวัดจะมีสถานะเป็นทายาทของพระภิกษุที่มรณภาพแต่อย่างใด เนื่องจากกรณีที่ทรัพย์สินของพระภิกษุตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนา นั้น กฎหมายมีเจตนาให้ทรัพย์สินนั้นเป็นของวัดไปเลย และมีใช้ตกไปในลักษณะเป็นทรัพย์สินมรดก ซึ่งเมื่อกล่าวถึงทรัพย์สินที่ได้แก่วัดอันเป็นภูมิลำเนาใช้คำว่า “ตกเป็นสมบัติของวัด” แต่เมื่อกล่าวถึงทรัพย์สินที่ให้แก่ทายาทตามมาตรา 1624 ใช้คำว่า “เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท” แสดงว่ากฎหมายมีเจตนาจะให้ทรัพย์สินนั้นตกไปคนละลักษณะ (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2563 : 47) กล่าวคือ คำว่าให้ตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาตามมาตรา 1623 นี้มีความหมายอย่างเดียวกันกับคำว่าให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นเป็นของวัด ดังนี้แล้ว เมื่อพระภิกษุมรณภาพ ทรัพย์สินของพระภิกษุรูปนั้นจึงมีสภาพเป็นศาสนสมบัติของวัด ตามมาตรา 40 (2) พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หรือเป็นที่ธรณีสงฆ์ ตามมาตรา 33 พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แล้วแต่กรณี ในทางกลับกัน ถ้าหากถือว่าวัดอันเป็นภูมิลำเนาตามมาตรา 1623 เป็นทายาทโดยธรรมแล้ว สิทธิของวัดก็จะเป็ณสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินที่รวมกันอยู่ในกองมรดก กรณีนี้วัดจะต้องเรียกร้องบังคับเอาเสียภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 1754 มิฉะนั้นแล้วสิทธิรับมรดกอาจสูญเสียไปตามมาตรา 1599 วรรคสอง ได้นั่นเอง ด้วยเหตุนี้เอง การที่มาตรา 1623 และมาตรา 1624 ใช้ถ้อยคำให้แตกต่างกันดังกล่าวมานั้น ย่อมมีเจตนาให้ทรัพย์สินตกแก่วัดอันเป็นภูมิลำเนาในลักษณะมรดก และวัดอันเป็นภูมิลำเนาตามมาตรา 1623 มิใช่เป็นทายาทโดยธรรม (เพริยบ หุตางกูร, 2563 :

82) ถ้าถือว่าวัดเป็นทายาทแล้ว บทบัญญัติที่บังคับกับทายาทโดยธรรมก็ต้องนำมาใช้บังคับกับวัดด้วย โดยเฉพาะวัดจะต้องรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ของเจ้ามรดก ซึ่งไม่น่าจะถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2563 : 47) ประกอบกับเมื่อพิจารณามาตรา 1603 ด้วยแล้วเห็นว่า ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกจากกองมรดกของเจ้ามรดกมีเพียงสองประเภท คือ ทายาทโดยธรรมและทายาทผู้รับพินัยกรรม เมื่อทรัพย์สินของพระภิกษุที่ตกแก่วัดอันเป็นภูมิลำเนาไม่มรดกแล้ว วัดจึงมีอาจเป็นทายาทของพระภิกษุได้เลย

ผลตามกฎหมายที่ตามมาจากรื่องนี้ คือ ทายาทของพระภิกษุซึ่งมรณภาพมีอายุความมรดกขึ้นต่อสู้อีกวัดได้ กรณีถ้าทรัพย์สินที่ตกแก่วัดเป็นอสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์นั้นก็จะมิมีสถานะเป็นที่ธรณีสงฆ์ ซึ่งห้ามมิให้ผู้ใดอ้างอายุความขึ้นต่อสู้อีกวัด ตามมาตรา 33 (2) และมาตรา 34 วรรคสาม แห่ง พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฯ แต่หากทรัพย์สินนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ แม้จะมีได้อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ก็ตาม ทายาทก็ไม่สามารถยกอายุความมรดกขึ้นต่อสู้อีกวัดได้เช่นกัน นอกจากนี้แล้ว โดยหลักแล้วเจ้าหนี้ของพระภิกษุจะบังคับหนี้ของพระภิกษุที่มรณภาพจากทรัพย์สินที่ตกเป็นสมบัติของวัดมิได้ แต่เจ้าหนี้ต้องไปบังคับจากกองมรดกที่ตกแก่ทายาทของพระภิกษุเอง ตามมาตรา 1600 ประกอบกับมาตรา 1601 (พินัย ฦ นศร, 2558 : 299)

จึงกล่าวได้ว่า การที่ให้ทรัพย์สินตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาตามมาตรา 1623 นี้ เป็นการตกไปโดยผลของกฎหมายที่บัญญัติเอาไว้เป็นพิเศษ (อัมพร ฦ ตะกั่วทุ่ง, 2526 : 72) ด้วยเหตุผลในทางนิตินโยบายและในทางศาสนาที่ว่า พระภิกษุอยู่ในสถาบันอนาถาเป็นผู้ไม่หามาหรือสะสมไว้ซึ่งทรัพย์สมบัติ แต่ห้ามมิได้ที่จะมิให้ชาวบ้านถวายของเป็นจตุปัจจัยตามศรัทธา ของที่ชาวบ้านถวายพระนี้ ในทางหลักนโยบายถือว่าเป็นของที่เขาคำบุญในศาสนา ไม่ใช่ของให้แก่พระเป็นส่วนตัว เมื่อพระถึงแก่มรณภาพ กฎหมายจึงให้ตกเป็นสมบัติของวัด ว่ากันในทางนโยบายแล้ว บทบัญญัติเช่นนี้ย่อมเป็นผลดีไปอีกทางหนึ่งเพราะถ้าไม่มีบทบังคับให้ทรัพย์สินของพระภิกษุตกเป็นของวัดเมื่อมรณภาพ พระบางองค์ที่ไม่เคร่งในทางธรรมวินัย อาจชวนชวายสะสมทรัพย์สมบัติผิดต่อสมณเพศ ทำให้พระศาสนาเศร้าหมอง (เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2508 : 508) ก็เป็นไปได้ บทบัญญัติมาตรา 1623 นี้เป็นเหมือนกฎหมายริบทรัพย์ กฎหมายเวนคืนที่ดินจากราษฎรเพื่อประโยชน์ของวัด (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2563 : 48) อย่างไรก็ตาม สมควรตั้งเป็นข้อสังเกตในเรื่องนี้ว่าถ้ากฎหมายต้องการให้ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาระหว่างบวชตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาเมื่อพระภิกษุรูปนั้นมรณภาพแล้ว เพื่อป้องกันบุคคลเข้ามาแสวงหาประโยชน์ทางทรัพย์สินจากสมณเพศ เฉพาะสิ่งของที่ชาวบ้านมาทำบุญนั้น ก็สมควรให้พระภิกษุทำพินัยกรรมหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างบวชให้กับบุคคลอื่น แต่ควรให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของวัดอันเป็นภูมิลำเนาทั้งหมดไปเลย ซึ่งจะสอดคล้องกับเจตนาที่ว่าชาวบ้านมาทำบุญนั้น มิใช่ให้พระภิกษุเป็นส่วนตัวแต่เป็นการถวายให้แก่ศาสนาอย่างแท้จริง

ประการที่ 2 พระภิกษุไม่สามารถเปลี่ยนสถานะของวัดอันเป็นภูมิลำเนาให้เป็นทายาทของตนได้เลย ดังจะเห็นว่า ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาระหว่างบวชจะด้วยเพราะความเป็นพระภิกษุที่ดี หรือเนื่องจากความเป็นพระภิกษุที่ดี หากพระภิกษุที่มีมรณภาพมิได้ทำพินัยกรรมหรือจำหน่ายทรัพย์สินเหล่านั้นออกไประหว่างชีวิตแล้ว ย่อมตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาโดยผลของกฎหมายทันที เช่นนี้ แม้ว่าพระภิกษุทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่วัดอันเป็นภูมิลำเนา ข้อกำหนดในพินัยกรรมก็ไม่มีผล เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแห่งสิทธิที่วัดจะได้ทรัพย์สินนั้นมาอย่างกรรมสิทธิ์ให้กลายเป็นได้มาอย่างสิทธิเรียกร้องซึ่งเป็นการขัดต่อกฎหมาย และพินัยกรรมดังกล่าวไม่เข้าลักษณะของพินัยกรรมที่จะจำหน่ายทรัพย์สินไปให้บุคคลอื่นตามข้อยกเว้นของมาตรา 1623 (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2563 : 48) ขณะเดียวกันพระภิกษุก็ไม่สามารถทำพินัยกรรมตัดมิให้วัดอันเป็นภูมิลำเนาได้รับทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาระหว่างบวชได้ การแสดงเจตนาของพระภิกษุดังกล่าวย่อมไม่มีผลตามกฎหมาย เพราะทรัพย์สินนั้นมีไซ้มรดก และวัดก็มีไซ้ทายาทโดยธรรมของพระภิกษุ อีกทั้งพินัยกรรมที่มีข้อความตัดมิให้วัดได้ทรัพย์สินก็มีไซ้พินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์สินนั้นให้บุคคลใดตามความในมาตรา 1623 ด้วยแต่อย่างใด ดังนั้น ข้อบังคับใด ๆ อันว่าด้วยการเสียสิทธิของทายาทจะนำมาใช้บังคับกับวัดมิได้ (เพริยบ หุตางกูร, 2563 : 85-86) ในทางกลับกัน ถ้าพระภิกษุทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินที่ได้มาก่อนบวชให้แก่วัดอันเป็นภูมิลำเนา หรือพระภิกษุทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างบวชให้กับวัดอื่นที่มีไซ้วัดอันเป็นภูมิลำเนา กรณีเช่นนี้วัดก็มีสถานะเป็นทายาทผู้รับพินัยกรรมของพระภิกษุได้ ดังนี้แล้ว บทบัญญัติที่ว่าด้วยการเสียสิทธิของทายาทต้องนำมาใช้บังคับกับวัดด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้การเสียสิทธิมรดกที่นำมาใช้บังคับกับวัดกรณีที่เป็นทายาทผู้รับพินัยกรรมดังกล่าว โดยสภาพอาจเกิดขึ้นได้เฉพาะการสละมรดกและอายุความมรดกที่เป็นสังหาริมทรัพย์ และหากกล่าวถึงทรัพย์สินที่ยกให้วัดถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ กรณีเช่นนี้วัดจะต้องเรียกร้องบังคับเอาเสียภายในกำหนดอายุความมรดกตามมาตรา 1754 มิฉะนั้นแล้วสิทธิรับมรดกของวัดอาจสูญเสียไปได้ตามมาตรา 1599 วรรคสอง (เพริยบ หุตางกูร, 2563 : 82) แต่ถ้าทรัพย์สินที่ยกให้วัดเป็นอสังหาริมทรัพย์ ทายาทของภิกษุที่มีมรณภาพมีอายุความขึ้นต่อผู้วัดได้เลย ด้วยเหตุที่ว่าทรัพย์สินนั้นกลายเป็นที่ธรณีสงฆ์ตามมาตรา 34 แห่ง พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฯ (พินัย ณ นคร, 2558 : 298) ทันทีเมื่อพินัยกรรมมีผลตามกฎหมาย

ในทำนองเดียวกัน ถ้าบุคคลจะยกทรัพย์สินให้พระภิกษุโดยกำหนดเป็นเงื่อนไขว่าเป็นของให้ส่วนตัว และมีให้ตกเป็นสมบัติของวัดเมื่อพระภิกษุมรณภาพ ก็ย่อมเป็นเงื่อนไขที่มีขอบเขตต่อมาตรา 1623 รวมถึงมาตรา 1623 นี้เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ซึ่งจะตกลงกันเป็นอย่างอื่นมิได้ การกำหนดเงื่อนไขไว้ดังกล่าวมีผลทำให้นิติกรรมตกเป็นโมฆะ ข้อกำหนดเงื่อนไขย่อมเป็นอันไร้ผล แม้แต่พระภิกษุก็มิได้รับทรัพย์สินจากผู้ให้ (เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2508 : 509)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า หากตัวพระภิกษุเองพยายามที่จะกระทำการใด ๆ ที่ส่งผลทำให้วัดอันเป็น
ภูมิลำเนาสุญเสียกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่จะตกเป็นของวัดอันเป็นภูมิลำเนาที่ดี หรือร่วมกับบุคคลอื่นทำ
ข้อตกลงเพื่อหลบเลี่ยงมิให้ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาระหว่างบวชตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาที่ดี การ
กระทำหรือข้อตกลงเหล่านี้ย่อมมิชอบด้วยมาตรา 1623 ไม่มีผลทางกฎหมายแต่อย่างใด

ตามที่กล่าวมา โดยสภาพแล้ววัดอันเป็นภูมิลำเนาไม่สามารถเป็นทายาทโดยธรรมของพระภิกษุได้
เนื่องจากทายาทโดยธรรมจะเป็นได้ก็แต่เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ท่านอาจารย์บวรศักดิ์
อุวรรณโณ เห็นว่า สำหรับวัดที่เป็นนิติบุคคลนั้น ไม่มีบทบัญญัติใดเลยที่ห้ามเป็นทายาทโดยธรรม จริงอยู่วัด
ไม่ใช่ทายาทโดยธรรมประเภทญาติซึ่งมีลำดับ และไม่ใช่ทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส แต่สิทธิที่วัดรับ
มรดกพระภิกษุตามมาตรา 1623 ก็เป็นการได้มาโดยผลของกฎหมายต้องด้วยมาตรา 1603 เช่นกัน วัดจึงเป็น
“ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย” หรือทายาทโดยธรรมประเภทพิเศษนอกเหนือจากประเภทญาติและคู่สมรส
ตามมาตรา 1629 (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2537 : 224) แต่หากยอมรับให้วัดมีสถานะเป็นทายาทโดยธรรมของ
พระภิกษุได้แล้ว ย่อมมีประเด็นที่ควรพิจารณาต่อไปว่า ในขณะที่พระภิกษุมรณภาพ โดยที่พระภิกษุรูปนั้นมี
ทรัพย์สินที่ได้มาก่อนบวช แต่ไม่มีทายาทโดยธรรมประเภทญาติหรือประเภทคู่สมรสที่มีสิทธิรับมรดก ประกอบ
กับพระภิกษุรูปดังกล่าวมิได้ทำพินัยกรรมมรดกให้กับบุคคลใดเอาไว้อย่างใด เช่นนี้แล้ว ทรัพย์มรดกของภิกษุรูป
ดังกล่าวจะตกทอดแก่แผ่นดินตามมาตรา 1753 ยังมิได้ แต่วัดอันเป็นภูมิลำเนาย่อมมีสิทธิรับทรัพย์มรดกของ
ภิกษุรูปนั้นในฐานะทายาทโดยธรรมที่ยังเหลืออยู่ได้ ซึ่งก็คงมิใช่เจตนารมณ์ของกฎหมายแต่อย่างใด เนื่องจาก
ทายาทโดยธรรมต้องเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางหนึ่งทางใดกับเจ้ามรดก ทั้งนี้ อาจเป็นความสัมพันธ์ทาง
สายโลหิต (ญาติ) อันเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์จำต้องอาศัยพึ่งพากันและกันทั้งทางด้านกายภาพและจิตใจ ซึ่ง
ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกเป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานที่สุดแล้วขยายเกลียวความสัมพันธ์ออกเป็นพี่กับ
น้อง ลุง ป้า น้า อา ลูก หลาน หลาน ลื้อ ฯลฯ แล้วขยายตัวไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นเครือญาติ (ประสิทธิ์ พิ
วาววัฒนพานิช, 2560 : 8-9) หรือความสัมพันธ์ทางชีวภาพ (คู่สมรส) ที่ชายหญิงต่างมีภารกิจระหว่างกันในเรื่อง
ทางเพศ อันเป็นภาวะตามธรรมชาติในการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติ เพราะภาวะตามธรรมชาติดังกล่าวทำให้
ชายหญิงอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยาอย่างถาวร (สมยศ เชื้อไทย, 2561 : 43) แต่กรณีของวัดอันเป็นภูมิลำเนา
นั้นมิได้มีความสัมพันธ์กับภิกษุในทางใดทางหนึ่งดังที่กล่าวมาเลยแต่อย่างใด ซึ่งเป็นการพ้นวิสัยของผู้ร่าง ป.
พ.พ. บรรพ 6 ที่จะคาดคิดให้วัดอันเป็นภูมิลำเนาเป็นทายาทโดยธรรมของภิกษุได้ ถึงแม้ว่า ป.พ.พ. บรรพ 6
จะบัญญัติให้มาตรา 1623 รวมอยู่ในลักษณะ 2 สิทธิโดยธรรมในการรับมรดก ปะปนอยู่กับทายาทประเภทอื่น
ๆ ก็ตาม แต่ก็ต้องตีความเพียงว่าวัดมีสถานะเป็นทายาทของเจ้ามรดกได้เฉพาะทายาทผู้รับพินัยกรรมเท่านั้น

ไม่อาจตีความขยายให้วัดมีสถานะเป็นทายาทโดยธรรมได้ด้วยแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ท่านอาจารย์บวรศักดิ์ อูวรรณโณ กลับเห็นว่า มาตรา 1623 ซึ่งเป็นเรื่องการรับมรดกของวัดโดยผลของกฎหมายอยู่ในลักษณะ 2 สतिโดยธรรมในการรับมรดกและบัญญัติอยู่ในลักษณะเดียวกันแต่มาก่อนสतिโดยธรรมของญาติและคู่สมรสของผู้ตายด้วย จึงเห็นได้ว่าเป็นบทพิเศษที่ตัดทายาทโดยธรรมประเภทญาติหรือคู่สมรส ด้วยเหตุนี้ ในโครงสร้างและหลักที่ ป.พ.พ. บรรพ 6 ยึดอยู่ จึงไม่มีทางตีความได้เลยว่าการรับมรดกของวัดตามมาตรา 1623 ไม่ใช่การรับมรดกของทายาท (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, 2537 : 224)

สิทธิของวัดในการรับมรดกของเจ้ามรดก : กรณีวัดเป็นทายาทผู้รับพินัยกรรม

“ทายาทหรือผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่ง และผู้รับพินัยกรรมอีกประเภทหนึ่งดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น แต่ทายาทจะเป็นประเภทใดก็ตาม พื้นฐานประการแรกต้องมีสถานะทางกฎหมายเป็นบุคคลเสียก่อน ซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล แล้วแต่กรณี เมื่อมาตรา 31 แห่ง พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฯ รับรองให้วัดเป็นนิติบุคคล เมื่อวัดมีสถานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคลประเภทหนึ่งเช่นเดียวกับนิติบุคคลประเภทอื่น ๆ แล้ว เป็นต้นว่า สมาคม มูลนิธิ ห้างหุ้นส่วน บริษัท ซึ่งนิติบุคคลเหล่านี้สามารถเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกได้ฉันใด วัดก็ย่อมสามารถเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกได้ฉันนั้น แม้โดยสภาพของวัดซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นจะไม่สามารถเป็นทายาทโดยธรรมได้ก็ตาม อย่างไรก็ตาม นิติบุคคลสามารถเป็นทายาทผู้รับพินัยกรรมของเจ้ามรดกได้ ดังนี้ เมื่อวัดเป็นนิติบุคคลเช่นเดียวกัน เท่ากับว่าวัดก็ย่อมสามารถเป็นทายาทตามพินัยกรรมที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกเช่นนิติบุคคลอื่น ๆ ได้ด้วยนั่นเอง สมควรกล่าวไว้ในที่นี้ว่า วัดไม่สามารถเป็นเจ้ามรดกในการทำพินัยกรรมได้แต่อย่างใด เนื่องจากสิทธิการทำพินัยกรรมโดยสภาพแล้วพึงมีได้เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น (เฉลิมชัย เกษมสันต์, ม.ล. ,2554 : 243)

เมื่อวัดเป็นทายาทผู้รับพินัยกรรมของเจ้ามรดกได้อย่างบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลอื่น ๆ แล้ว วัดก็ต้องตกอยู่ภายใต้หลักความสามารถของผู้รับพินัยกรรมที่กำหนดไว้ในมาตรา 1654 วรรคสอง ด้วย ทั้งนี้ ความสามารถดังกล่าวหมายความว่า การที่วัดอยู่ในฐานะที่จะมีสิทธิและหน้าที่ได้อย่างทายาท ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับความสามารถในการทำนิติกรรม (เพริยบ หุตางกูร, 2563 : 48) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ วัดต้องมีความสามารถในการมีสิทธิรับมรดก และความสามารถในการใช้และจัดการทรัพย์สินมรดก (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, 2537 : 87) วัดที่มีสถานะเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ในเบื้องต้นต้องเป็นบุคคลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งความเป็นบุคคลนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายได้นั่นเอง นอกจากต้องเป็นบุคคลแล้ว วัดยังต้องมีสภาพบุคคลอยู่ในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตายด้วย อย่างไรก็ตามจึงจะถือว่าวัดมีสภาพบุคคลอยู่ใน

ขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตายนั้น ในประเด็นนี้ต้องพิจารณาจากมาตรา 31 แห่ง พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฯ และกฎกระทรวงที่ออกตามกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดไว้ อันได้แก่ กฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา พ.ศ. 2559 กล่าวคือ วัดแห่งใดที่จะเป็นทายาทของเจ้ามรดกได้ต้องมีการจัดตั้งขึ้นโดยเสร็จสิ้นสมบูรณ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วเท่านั้น นั่นคือวัดแห่งนั้นต้องได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาหรือเป็นสำนักสงฆ์ ตามมาตรา 31 แห่ง พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฯ และได้ดำเนินการจัดตั้งถูกต้องตามกฎกระทรวงที่ออกตามกฎหมายดังกล่าว ถ้ายังไม่ครบขั้นตอนตามกฎกระทรวงก็ยังคงถือไม่ได้ว่าเป็นวัด และยังไม่มีสภาพบุคคล (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, 2537 : 88) ดังนี้แล้ว ถ้าวัดยังไม่มีสภาพบุคคลในขณะที่เจ้ามรดกตาย วัดย่อมมีสถานะเป็นทายาทของเจ้ามรดก และเมื่อวัดมิได้เป็นทายาทแล้วจึงไม่มีสิทธิรับพินัยกรรมของเจ้ามรดกได้แต่อย่างใด ต้องเข้าใจด้วยความที่มีสภาพบุคคลของวัดที่กล่าวมานี้ รวมถึงในขณะที่เจ้ามรดกตายนั้น วัดที่จะเป็นทายาทรับมรดกตามพินัยกรรมได้วัดก็ยังคงต้องไม่ถูกยุบเลิกด้วยเช่นกัน

การที่วัดซึ่งเป็นนิติบุคคลสามารถเป็นทายาทผู้รับพินัยกรรมของเจ้ามรดกได้นั้น มีประเด็นที่ควรให้พิจารณาด้วยกันหลายประการ ดังนี้คือ

ประการที่ 1 หากวัดเป็นผู้รับพินัยกรรมแล้ว บทบัญญัติที่ใช้บังคับกับทายาทก็ต้องนำมาใช้กับวัดด้วย แต่ทั้งนี้เท่าที่สภาพความเป็นนิติบุคคลเปิดช่องให้เท่านั้นตามมาตรา 67 ดังจะเห็นได้ในเรื่องการเสียชีวิตรับมรดกของทายาทนั้น การก้ำกัทยาบทมิให้รับมรดก และการตัดทายาทมิให้รับมรดก โดยสภาพแล้วไม่อาจนำมาใช้บังคับกับวัดได้แต่อย่างใด กล่าวคือ การก้ำกัทยาบทมิให้รับมรดกไม่ว่าเพราะเหตุยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกตามมาตรา 1605 หรือเพราะเหตุเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606 แม้กฎหมายจะมีได้กำหนดไว้ อย่างชัดเจนว่าทายาทผู้รับพินัยกรรมที่เป็นนิติบุคคลไม่อาจถูกก้ำกัทยาบทมิให้รับมรดกด้วยเหตุดังกล่าวได้ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาโดยสภาพความเป็นนิติบุคคลแล้วจะเห็นได้ว่า ถ้าเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้กับวัด โดยสภาพแล้ววัดไม่อาจกระทำการยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกโดยการแสดงเจตนาฉ้อฉลหรือทำให้เสื่อมประโยชน์แก่ทายาทคนอื่นได้ด้วยตัวเอง แม้วัดจะมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนที่มีอำนาจกระทำการแทนวัดก็ตาม แต่ถ้าเจ้าอาวาสกระทำการเช่นนั้นก็ย่อมไม่ผูกพันวัดอยู่ดี เนื่องจากการกระทำนั้นมิได้อยู่ในขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของวัดแต่อย่างใด รวมถึงการเป็นผู้ไม่สมควร ทั้งการกระทำที่เป็นผู้ที่เข้าไปเกี่ยวพันกับความตายของเจ้ามรดก ดังจะเห็นได้ว่า วัดไม่อาจตกเป็นจำเลยฐานความผิดเจตนาฆ่าหรือพยายามฆ่า หรือฐานความผิดฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ หรือการเพิกเฉยไม่นำข้อความขึ้นร้องเรียนเพื่อเป็นทางนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในกรณีทราบเจ้ามรดกถูกฆ่าตายโดยเจตนาประกอบกับข้อยกเว้นหากบุคคลที่ลงมือฆ่า

ดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับวัด และโดยสภาพแล้ววัดไม่อาจกระทำการที่เป็นการบั่นทอนเสรีภาพในการทำปณิกรรมของเจ้ามรดกได้เลย ซึ่งจะเห็นได้ว่าวัดไม่อาจแสดงเจตนาฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำหรือไม่ทำ แก้อิหรือไม่แก้อิ หรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงปณิกรรมทั้งหมดหรือบางส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก หรือทำการปลอม หรือทำลาย หรือปิดบังปณิกรรมทั้งหมดหรือบางส่วนด้วยตัวเองได้ ตามที่กล่าวมาทั้งหมดเหล่านี้โดยสภาพจึงจะกระทำได้เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น ส่วนการตัดมิให้ทายาทรับมรดกตามมาตรา 1608 กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า เจ้ามรดกสามารถตัดได้แต่เพียงทายาทโดยธรรมมิให้รับมรดกของตนได้เท่านั้น ซึ่งวัดไม่สามารถเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกได้แต่อย่างใด

ประการต่อมา เมื่อกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์กำหนดให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ดังนี้ เท่ากับว่าวัดสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายได้ดังเช่นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลประเภทอื่น ๆ และเมื่อวัดในพระพุทธศาสนามีฐานะเป็นนิติบุคคลมหาชนเนื่องจากพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ อีกทั้งประมุขของรัฐก็ทรงเป็นพุทธมามกะ ประเทศไทยจึงถือเอากิจการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นงานของรัฐอย่างหนึ่งและมีการตั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้นมาดูแล ตลอดจนช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานในทางพระพุทธศาสนาโดยตรง (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555 : 62) ประเด็นที่ควรพิจารณามีว่า นิติบุคคลที่จะเป็นผู้รับทรัพย์สินหรือมรดกของผู้ตายนั้นมีสิทธิเต็มหรือมีขอบเขตแห่งสิทธิในการรับมรดกหรือทรัพย์สินดังกล่าวมาน้อยเพียงใด โดยที่มาตรา 66 จำกัดความสามารถในการใช้สิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคลตามขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลซึ่งกำหนดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งของนิติบุคคลนั้น ๆ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามหลัก *Ultra vires* ถือว่าการใด ๆ ที่ผู้แทนนิติบุคคลทำไปนอกขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล ย่อมไม่อาจถือเป็นการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้ และนิติบุคคลย่อมไม่อาจถือสิทธิหรือหน้าที่เพราะเหตุที่ผู้แทนนิติบุคคลทำการนอกขอบวัตถุประสงค์หรือนอกอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลนั้น ๆ ได้ การอันที่ผู้แทนนิติบุคคลทำไปเช่นนั้นจึงไม่ผูกพันนิติบุคคล การตีความตามหลักกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา 66 นี้ หากถือตามหลัก *Ultra vires* ก็ต้องตีความว่า นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ว่าเป็นหลักที่มาจำกัด “ความสามารถมีสิทธิและหน้าที่” ของนิติบุคคลนั่นเอง (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2563 : 268-269) เช่นนี้แล้ว ต้องแล้วแต่วัตถุประสงค์ของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องว่าจะรับมรดกได้หรือไม่ได้ ถ้าวัตถุประสงค์ไม่เปิดโอกาสให้รับมรดกได้ ก็รับมรดกมิได้ (เสนีย์ ปราโมช , ม.ร.ว. 2508 : 446) กล่าวเฉพาะวัดในพระพุทธศาสนา นั้น หากพิจารณา พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฯ แล้วจะเห็นได้ว่ามิได้กำหนดถึงขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งวัดไว้อย่างชัดเจนนัก แต่เราสามารถอนุมานได้ว่าตามหลักพระพุทธศาสนาโดยทั่วไปแล้ว วัดเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์และการประกอบศาสนกิจต่าง

ๆ เป็นสถานที่อันเป็นประโยชน์แก่ประชาชน (ข้อ 5 (2) และ (3) ของกฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา พ.ศ. 2559) รวมถึงเป็นสถานที่บำเพ็ญทานโดยไม่จำกัดแถมมนุษย์เท่านั้น (เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2508 : 446) จากขออำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า วัดเป็นแหล่งรวมศูนย์ทางศีลธรรมอันดีของสังคม เป็นสถานที่บำเพ็ญบุญ บำเพ็ญทาน และบำเพ็ญศีลของคนในสังคมนั้นเอง ฉะนั้นแล้ว ถ้าเกิดกรณีที่ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาระหว่างบวชตกเป็นสมบัติของวัดก็ดี หรือมีผู้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินเป็นมรดกให้กับวัดก็ดี โดยที่ทรัพย์สินดังกล่าวแม้จะชอบด้วยกฎหมายก็ตามแต่ถ้าขัดต่อคำสอนหรือศีลทางพระพุทธศาสนา เมื่อผู้นั้นถึงแก่ความตายแล้ววัดมีสิทธิรับทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมเหล่านี้ได้หรือไม่ หากเกิดกรณีดังกล่าวจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร ทั้งนี้ ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

ผลทางกฎหมายกรณีทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมของผู้ตายตกได้แก่วัด

ตาม ป.พ.พ. บรรพ 6 วัดอาจารรับมรดกหรือทรัพย์สินของผู้ตายได้ในสองกรณี กล่าวคือ ในฐานะวัดอันเป็นภูมิลำเนาที่เป็นผู้รับทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างบวชของภิกษุซึ่งมรณภาพ ตามมาตรา 1623 กรณีหนึ่ง และในฐานะทายาทผู้รับพินัยกรรมของเจ้ามรดก ตามมาตรา 1603 ประกอบมาตรา 1646 อีกกรณีหนึ่ง ซึ่งทั้งสองกรณีกฎหมายกำหนดถึงวิธีการที่ทรัพย์สินของผู้ตายตกแก่วัดและนิติสัมพันธ์ระหว่างวัดกับผู้ตายที่แตกต่างกันออกไปดังที่ได้กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้ โดยในที่นี้จะกล่าวถึงกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขัดต่อศีลธรรมของผู้ตายตกแก่วัด กล่าวเฉพาะทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้นว่า ทรัพย์สินที่มีลักษณะเป็นการมัวเมาอบายมุข เช่น สถานบันเทิงผับบาร์ก็ดี (พ.ร.บ.สถานบริการ พ.ศ. 2509 และที่แก้ไขเพิ่มเติม) หรือที่มีลักษณะเป็นการประพฤติดีในกาม เช่น สถานบริการอาบอบนวดก็ดี (พ.ร.บ.สถานบริการ พ.ศ. 2509 และที่แก้ไขเพิ่มเติม) หรือที่มีลักษณะเป็นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เช่น โรงฆ่าสัตว์ก็ดี (พ.ร.บ.ควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2559) ว่าจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร ซึ่งจะได้กล่าวเป็นสองกรณีโดยแบ่งตามลักษณะที่ทรัพย์สินตกได้แก่วัด ดังนี้คือ

ในกรณีที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมให้กับวัด เมื่อพิจารณาถึงตัวทรัพย์สินเอง ประกอบกับขออำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของวัดแล้วเห็นได้ว่า วัดมีหน้าที่หรือวัตถุประสงค์เพื่อจรรโลงจิตใจให้คนในสังคมประพฤติดำรงตนอยู่ในศีลในธรรมอย่างน้อยศีลห้าเป็นพื้นฐาน แต่หากวัดกลับรับพินัยกรรมของเจ้ามรดกอันเป็นทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมได้แล้วย่อมชัดเจนในตัวเองว่า การรับทรัพย์สินดังกล่าวอยู่นอกขอบ

อำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของวัด เช่นนี้ วัดก็ไม่สามารถรับทรัพย์สินอันเป็นมรดกตามพินัยกรรมได้แต่อย่างใด (วรวพจน์ วิศรุตพิชญ์ ,2549 : 95) เนื่องจากการทำพินัยกรรมในกรณีนี้เป็นนิติกรรมที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนจึงมีผลตกเป็นโมฆะตามมาตรา 150 (เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2508 : 446) ดังนั้น เท่ากับว่าพินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมที่ยกทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมให้แก่วัดกรณีนี้เป็นอันไร้ผลมาตั้งแต่ต้น และวัดก็ไม่มีสิทธิบอกสละมรดกได้แต่อย่างใด เพราะขณะที่เจ้ามรดกตาย วัดเองก็มีโชทายาทของเจ้ามรดกนั่นเอง หรือแม้กระทั่งทรัพย์สินที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกให้วัดนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ด้วยแล้ว ทรัพย์สินนั้นก็อาจตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ตามมาตรา 33 (2) ได้ ด้วยเหตุว่าพินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมที่มีข้อความดังกล่าวไม่มีผลทางกฎหมายตั้งแต่ต้นที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรม ทำให้ทรัพย์สินตามพินัยกรรมไม่สามารถตกเป็นของวัดได้อยู่แล้ว ดังนี้ ทรัพย์สินดังกล่าวจึงอาจมีสถานะเป็นที่ธรณีสงฆ์ได้เลย

ส่วนกรณีที่พระภิกษุได้รับทรัพย์สินมาระหว่างบวชแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรม อาจเป็นไปได้ที่ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นธุรกิจของครอบครัว ก็เป็นธรรมดาตามขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทยที่พ่อแม่จะแสดงเจตนาทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินเหล่านั้นของตนให้ตกเป็นมรดกของลูกเพื่อสืบทอดทางธุรกิจของครอบครัวต่อไป หรือหากมิได้ทำพินัยกรรมไว้ทรัพย์สินเหล่านั้นก็ย่อมตกทอดแก่ลูกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมตามผลของกฎหมายอยู่แล้ว แล้วแต่กรณี เมื่อพระภิกษุได้รับทรัพย์สินเหล่านั้นมาระหว่างสมณเพศแล้วมิได้มีการทำพินัยกรรมหรือจำหน่ายออกไประหว่างชีวิตจนมรณภาพ เช่นนี้แล้ว ผลในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวจะตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภุมิลาเนาได้หรือไม่ อย่างไร

ต่อประเด็นนี้ ตามมาตรา 1623 กำหนดให้ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาระหว่างบวช หากภิกษุมิได้ทำพินัยกรรมหรือจำหน่ายทรัพย์สินออกไประหว่างชีวิต เมื่อพระภิกษุมรณภาพแล้วทรัพย์สินนั้นตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภุมิลาเนา และดังที่กล่าวมาแล้วว่าวัดอันเป็นภุมิลาเนาก็มิได้เป็นทายาทของพระภิกษุที่มรณภาพ บทบัญญัติเรื่องการเสียสิทธิรับมรดกที่บังคับกับทายาทก็จะนำมาใช้กับวัดอันเป็นภุมิลาเนาไม่ได้ ปัญหาย่อมเกิดขึ้นเมื่อทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์เมื่อตกเป็นสมบัติของวัดไม่ว่าจะด้วยผลทางกฎหมายตามมาตรา 1623 หรือโดยพินัยกรรมก็ตาม ก็มีสถานะเป็นที่ธรณีสงฆ์เช่นเดียวกัน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2537 : 226-227) ดังนี้ แม้ว่าวัดอันเป็นภุมิลาเนาจะสละสิทธิไม่รับทรัพย์สินของพระภิกษุที่มรณภาพนั้นก็ตาม การแสดงเจตนาดังกล่าวย่อมไม่มีผลทางกฎหมายแต่อย่างใด (เพริยบ หุตางกูร, 2563 : 85) ขณะเดียวกันทายาทหรือผู้ใดจะอ้างอายุความขึ้นต่อผู้วัดกรณีที่ดินธรณีสงฆ์มิได้เช่นกัน (พินัย ณ นคร, 2558 : 298) อันเป็นผลตามมาตรา 34 วรรคสาม แห่ง พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฯ

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นมิได้มีบทกฎหมายใดกำหนดทางแก้ไว้อย่างชัดเจน หากจะตีความให้
พินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมที่เจ้ามรดกยกทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมให้แก่พระภิกษุตกเป็นโมฆะมา
ตั้งแต่ต้น เนื่องจากเป็นนิติกรรมที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา 150
เพื่อตัดช่องทางมิให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนากรณีที่พระภิกษุมรณภาพโดยมิได้
ทำพินัยกรรมหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นออกไประหว่างชีวิตก็คงมิได้ ด้วยเหตุที่ว่า การที่พินัยกรรมหรือ
ข้อกำหนดพินัยกรรมที่เจ้ามรดกทำขึ้นนั้นเป็นการแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตาย ซึ่งแสดงอยู่นัยที่ว่าเจ้ามรดก
ขณะที่ทำพินัยกรรมไม่สามารถรู้ล่วงหน้าได้ว่าตนจะถึงแก่ความตายเมื่อไร เมื่อเจ้ามรดกยังไม่ถึงแก่ความตาย
พินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมดังกล่าวก็ยังไม่เกิดผลทางกฎหมาย แต่พินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรม
นั้นจะมีผลทางกฎหมายก็ต่อเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเป็นต้นไป เว้นเสียแต่จะได้กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไข
เวลาให้พินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมมีผลบังคับเรียกร้องกันได้ภายในภายหลังตามมาตรา 1673 ทำนอง
เดียวกัน อีกทั้งเจ้ามรดกไม่อาจล่วงรู้ถึงจิตใจของพระภิกษุว่าจะดำรงสมณเพศถึงเวลาใด ซึ่งขณะที่เจ้ามรดกถึง
แก่ความตายพระภิกษุรูปนั้นอาจมิได้ดำรงสมณเพศแล้วก็เป็นได้ นอกจากนี้แล้ว ถ้าเจ้ามรดกขณะถึงแก่ความ
ตายมิได้ทำพินัยกรรมไว้เลย และมีพระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกของตน การที่พระภิกษุรับ
มรดกกรณีนี้เป็นไปตามผลของกฎหมายตามมาตรา 1629 ประกอบกับมาตรา 1622 ก็รับรองให้พระภิกษุมี
สิทธิรับมรดกได้ทั้งในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมระหว่างอยู่ในสมณเพศได้ จะเห็นได้ว่า
การที่มรดกตกทอดไปสู่พระภิกษุทั้งสองกรณีดังกล่าวก็เนื่องจากที่พระภิกษุเป็นทายาทของเจ้ามรดกมิใช่เพราะ
เป็นพระภิกษุแต่อย่างใด ส่วนพระภิกษุเมื่อได้รับมรดกซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมมาแล้วนั้น พระภิกษุ
อาจสละมรดก หรืออาจจำหน่ายทรัพย์สินนั้นออกไประหว่างชีวิต แต่ต้องไม่ลืมว่ากรณีที่พระภิกษุได้ทรัพย์สิน
ใดมาแทน ซึ่งอาจเป็นเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดแล้ว เมื่อพระภิกษุมรณภาพทรัพย์สินที่ได้มาแทนนั้นก็ตกเป็น
สมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาอยู่นั่นเอง อันเป็นไปตามหลักกฎหมายช่วงทรัพย์ หรืออาจทำพินัยกรรมยกให้
บุคคลอื่น เพื่อมิให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาต่อไปในภายหลัง ก็อาจเป็นวิธีการที่
เหมาะสมที่สุดแล้ว

อย่างไรก็ตาม ถ้าพระภิกษุมิได้ทำพินัยกรรมหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมออกไประหว่าง
ชีวิตซึ่งพระภิกษุได้มาระหว่างบวชในฐานะทายาทนั้น วัดอันเป็นภูมิลำเนาสามารถรับทรัพย์สินดังกล่าวเป็น
สมบัติของวัดอยู่อีกได้หรือไม่ แม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้โดยตรงก็ตาม ปัญหาเรื่องนี้คงต้อง
ย้อนกลับไปหาลักทั่วไป ตามมาตรา 66 ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่ใช้บังคับกับนิติบุคคลทุกประเภทในกรณีที่
กฎหมายที่จัดตั้งนิติบุคคลมหาชน หรือข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งนิติบุคคลเอกชนมิได้บัญญัติเรื่องหนึ่งเรื่องใด

ไว้เป็นการเฉพาะ กล่าวคือ เมื่อวัดเป็นนิติบุคคลที่มีขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่จรรโลงและเผยแผ่ ศีลทางพระพุทธศาสนาให้คนในสังคมยึดถือประพฤติปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แต่ทรัพย์สินที่ ตกเป็นสมบัติของวัดกลับเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะเป็นการมั่วเมออบายมุขอย่างสถานบันเทิงผับบาร์ (สุรา เมรยมชชปมาทภูฐานา เวมณี (สิกขาบทสมาธิยามิ)) หรือมีลักษณะที่เป็นการประพฤติดินในกามอย่างสถาน บริการอาบอบนวด (กาเมสมุจิฉาจาธา เวมณี (สิกขาบทสมาธิยามิ)) หรือมีลักษณะเป็นการเบียดเบียนฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตอย่างโรงฆ่าสัตว์ (ปาณาติปาตา เวมณี (สิกขาบทสมาธิยามิ)) ตามสภาพที่กล่าวมานี้เป็นทรัพย์สินที่ขัด ต่อคำสอนและศีลทางพระพุทธศาสนา ดังนี้ ทรัพย์สินดังกล่าวจึงขัดต่อขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของ วัดอย่างชัดเจน นอกจากนี้แล้ว ทรัพย์สินเหล่านี้ยังเป็นที่ผู้เป็นเจ้าของใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบธุรกิจ เพื่อแสวงหากำไรอันเป็นวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของเอกชนเป็นการส่วนตัวโดยแท้ ซึ่งการดำเนินงาน ดังกล่าวอยู่นอกขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของวัดอย่างชัดเจนเช่นกัน เนื่องจากวัตถุประสงค์ตั้งขึ้นโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะทางด้านพระพุทธศาสนา และเป็นสถาบันอนาถา (เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2508 : 508) ที่ไม่แสวงหาทรัพย์สินเพื่อสะสมเป็นสมบัติแต่อย่างใด ตามเหตุผลที่กล่าวมานี้ แม้พระภิกษุมีมรณภาพ ทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมก็ไม่อาจตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาได้เลย ด้วยเหตุที่ว่า ทรัพย์สินเหล่านี้ ขัดและอยู่นอกขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของวัดนั่นเอง ทั้งนี้ ทั้งตามกฎหมายคณะสงฆ์และจารีต ประเพณีของสังคมไทย

สรุป

ตามระบบกฎหมายไทยแล้ว “วัด” เป็นนิติบุคคลซึ่งวัดสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ได้อย่างเช่น บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลประเภทอื่น ๆ รวมถึงสามารถเป็นผู้รับทรัพย์สินของผู้ตายได้ องค์กรใด ๆ ก็ดี วัดอาจ เป็นผู้รับทรัพย์สินของผู้ตายได้สองกรณี ได้แก่ รับมรดกโดยเป็นผู้รับพินัยกรรมตามมาตรา 1603 ประกอบกับ มาตรา 1646 กรณีเช่นนี้วัดจึงเป็นทายาทของเจ้ามรดก และได้รับทรัพย์สินโดยผลของกฎหมายตามมาตรา 1623 ซึ่งกรณีนี้วัดมิใช่ทายาทของพระภิกษุที่มีมรณภาพแต่อย่างใด กล่าวเฉพาะทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ ที่จะตกทอดแก่วัด ซึ่งโดยสภาพตัวมันเองเป็นทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมหรือคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า สถานบันเทิงผับบาร์ สถานบริการอาบอบนวด หรือโรงฆ่าสัตว์

โดยผลของกฎหมายแล้วทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมของผู้ตายย่อมไม่อาจตกทอดแก่วัดได้เลย ไม่ว่าจะ ตกไปโดยลักษณะอย่างมรดกหรืออย่างสมบัติ แล้วแต่กรณี ก็ตาม แต่การไม่อาจตกทอดแก่วัดดังกล่าว นั้น เป็นไปตามบทกฎหมายคนละบท กล่าวคือ หากเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมให้กับวัด

เมื่อพินัยกรรมเป็นนิติกรรมด้วยแล้ว พินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมที่มีข้อความเช่นนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ เพราะมีเนื้อหาขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามมาตรา 150 แต่ถ้าหากทรัพย์สินที่ขัดต่อศีลธรรมตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาของภิกษุที่มรณภาพ ซึ่งพระภิกษุได้รับทรัพย์สินนั้นมา ระหว่างบวชจะด้วยวิธีการใด ๆ และพระภิกษุมิได้ทำพินัยกรรมหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นออกไประหว่างชีวิต แม้ว่ามาตรา 1623 จะเป็นบทกฎหมายบังคับให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นสมบัติของวัดอันเป็นภูมิลำเนาก็ตาม อย่างไรก็ตาม เมื่อพระภิกษุมรณภาพแล้วทรัพย์สินดังกล่าวก็จะตกเป็นสมบัติของวัดมิได้อยู่ดีด้วยผลของมาตรา 66 เนื่องจากตัวมันเองเป็นทรัพย์สินที่ขัดและอยู่นอกขอบอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของวัด ดังจะเห็นได้ว่า วัดเป็นสถานที่แหล่งรวมศีลธรรมอันดี และจรรโลงให้คนในสังคมประพฤติดำรงตนอยู่ในศีลในธรรม ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะในด้านศาสนา

อย่างไรก็ตาม กรณีที่กล่าวมาข้างต้นยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดได้กำหนดถึงผลทางกฎหมายในเรื่องนี้เอาไว้โดยตรง ประกอบกับยังไม่ปรากฏคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินวางหลักในเรื่องนี้ไว้เป็นบรรทัดฐานเช่นกัน จึงต้องอาศัยการนำบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่มาปรับเข้ากับกรณีดังกล่าว แต่ทั้งนี้ เพื่อความชัดเจนในผลของกฎหมายต่อกรณีนี้ เห็นว่าควรมีการกำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2563). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะบุคคล*. (พิมพ์ครั้งที่ 10) . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เฉลิมชัย เกษมสันต์, ม.ล. (2554). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*. (พิมพ์ครั้งที่ 6) . กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2537). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. (2560). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พินัย ญ นคร. (2558). *กฎหมายลักษณะมรดก*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เพริียบ หุตากร. (2563). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*. (พิมพ์ครั้งที่ 17) . กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2563). *หลักกฎหมายมรดก*. (พิมพ์ครั้งที่ 7) . กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2549). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) . กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2555). *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักทั่วไปของกฎหมายมหาชน* . กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมยศ เชื้อไทย. (2561). *ความรู้กฎหมายทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 24) . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2508). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริม วินิจฉัยกุล. (2496). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. (2526). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.

กรรมของนางจัญจมาณวิกา

Lady Cinacamāvikā's Kamama

พระมหาสุพล สุพล (สุขดา) และ พระมหามิตรฐิตปณฺโญ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phramahasuphon Supala/Sukda and Phramaha Mit Thitapanyo
Mahachulalongkornrajavidyalaya Unoversity Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail : suphon38@gmail.com

บทคัดย่อ

กรรมเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา แบ่งออกเป็น 3 คือ การกระทำที่มีแสดงออกด้วยเจตนาทางกาย เรียกว่า กายกรรม การกระทำที่แสดงออกด้วยเจตนาทางวาจา เรียกว่า วจีกรรม การกระทำที่แสดงออกด้วยเจตนาทางใจ เรียกว่า มโนกรรม ซึ่งจะส่งผลไปตามเจตนา นั้น ๆ คือ เจตนาดีก็จะส่งผลไปทางด้านกุศลกรรม ถ้าเจตนาไม่ดีก็จะส่งผลไปทางด้านอกุศลกรรม การกระทำของนางจัญจมาณวิกาที่จัดว่าเป็น กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ทำให้ผลกรรมของนางนั้นได้ปรากฏดังต่อไปนี้ 1) ชนกรรม เป็นผลกรรมที่นางจัญจมาณวิกาได้รับจากอดีตชาติที่ได้เคยกระทำไว้ 2) อุปัตถัมภกรรม เป็นผลกรรมที่ทำให้นางนั้นได้ถูกธรณีสูบและตกนรกอเวจีในที่สุดและยังจะมีผลต่อไปหากนางจัญจมาณวิกาได้กลับมาเกิดอีกก็เป็นได้ 3) อุปฆาตกรรม เป็นผลกรรมที่ส่งผลในชาติปัจจุบัน คือ ทางโดนชาวบ้านไล่ทุบตีและถูกธรณีสูบตกนรกอเวจีทั้งเป็น เนื่องจากได้กระทำความผิดต่อพระพุทธเจ้า 4) ครุกรรม นางจัญจมาณวิกา นั้นถือว่าได้กระทำความผิดหนักเพราะว่าเป็นการกระทำที่เป็นกายกรรม วจีกรรมและมโนกรรม ซึ่งกรรมนั้นส่งผลทันทีทั้งนั้นเพราะนางได้กระทำความผิดต่อพระพุทธเจ้า จนทำให้ครุกรรมนั้นส่งผลโดยนางจัญจมาณวิกาได้โดยธรณีสูบในที่สุดและตกนรกอเวจี 5) อุปัชชเวทนิยกรรม เป็นผลกรรมที่จะส่งผลของการกระทำที่นางจัญจมาณวิกาได้กระทำไว้นั้น จะมีผลให้นางได้รับกรรมนั้นในชาติหน้าอีก โดยยกตัวอย่างในครั้งที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับเหล่าสาวกถึงการกระทำของนางจัญจมาณวิกาในครั้งอดีตชาติ

คำสำคัญ: กรรม; ผลของกรรม; นางจัญจมาณวิกา

* วันที่รับบทความ: 19 ตุลาคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 11 พฤศจิกายน 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 20 พฤศจิกายน 2563

Received: October 19, 2020; Revised: November 11, 2020; Accepted: November 20, 2020

Abstracts

Kamma an act that consists of intent, divided into 3 acts, which are expressed with physical intent, called 'kāya-kamma'. The actions that are expressed with verbal intent are called 'vacī-kamma'. The acts with mental intentions are called 'mano-kamma'. These acts will give their results according to that intention. The good intentions will result in wholesomeness; while, bad intention leads to the unwholesomeness. The act of lady Ciṇacamāṇavikā is considered to be all of physical, verbal and mental acts. The result of that kamma is as follows: 1) in terms of Janaka-kamma (productive kamma), it is the deeds that she has received from her past lives; 2) in terms of Upatthambhaka-kamma (supportive kamma), it is the result of kamma that caused her to be buried in the earth and went finally the Avejī hell, and it will continue when she is reborn; 3) in terms of Upaghātaka-kamma (destructive kamma), it is the result of present kamma causing her to be hit by villagers and buried in the ground to the Avejī hell due to the heavy kamma being committed to the Buddha; 4) in terms of Garuka-kamma (weighty kamma), lady Ciṇacamāṇavikā has done physical, verbal and mental deeds with the immediately results to the Buddha and consequently received the above mentioned results; 5) in terms of Upapajja-vedanīya-kamma (kamma to be experienced on rebirth), it leads her to get the results of kamma in next life as in the time the Buddha mentioned the kamma of the lady Ciṇacamāṇavikā this to his followers.

Keywords: Kamma; Effect of Kamma; Lady Cinacamāvīkā

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล มีระบบความเชื่อความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญา ผู้ที่มีความเชื่อตามคำสอนในพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งถึงวิถีแห่งชีวิตอันเป็นระบบแห่งการดำเนินชีวิตที่จึงทำให้พระพุทธศาสนาแตกต่างจากศาสนาอื่น โดยพระพุทธศาสนาสอนหลักความจริงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นคนสัตว์หรือสิ่งของก็ตามล้วนเป็นรูปธรรมและนามธรรมทั้งสิ้น เป็นวัตถุหรือเป็นเรื่องของจิตใจทั้งนั้น ไม่ว่าจะชีวิตหรือโลกก็ตามล้วนเกิดมาด้วยเหตุปัจจัยทั้งสิ้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นด้วยปัจจัยที่สัมพันธ์กัน ซึ่งพระพุทธศาสนานั้นจะเน้นสอนเรื่องของผลการกระทำเป็นหลักสำคัญ คือ ทำดียอมได้ดี ทำชั่วยอมได้ชั่ว หรือจะเรียกว่ากรรมนั่นเอง

คำว่า กรรม เป็นคำกลาง ๆ หมายถึง การกระทำถ้าหากเป็นการทำความดีก็ เรียกว่า กุศลกรรม แต่ถ้าหากเป็นการทำความชั่วก็เรียกว่า อกุศลกรรม และกรรมนี้มีบ่อเกิด อยู่ 3 ทวารด้วยกัน คือ กายทวาร วจิทวาร และมโนทวาร เพราะฉะนั้น คำว่า กรรม ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาจึง หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา (อง.ฉกภ, 2539 : 422) กล่าวคือ กระทำด้วยความจงใจหรือตั้งใจกระทำดังพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กम्मํ วทามิ” แปลว่า ภิกษุทั้งหลายเรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม (มนตริ สิบดวง, 2548 : 36-62) จากพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่าการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความตั้งใจใจเท่านั้นจึงจัดว่าเป็นกรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งมีจุดเน้นอยู่ที่เจตนาเป็นสำคัญและโดยนัยนี้ก็จะเห็นอีก

ว่าคำว่า เจตนา คำนี้ หมายถึง ความคิดของจิตจึงเรียกว่า มโนกรรม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าใจหรือความคิด ความรู้สึกของจิตเป็นเรื่องสำคัญที่ก่อให้เกิดกรรม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วแต่ใจ บุคคลกล่าวอยู่ที่ดี กระทำอยู่ที่ดี ด้วยใจที่ประทุษร้ายแล้วความทุกข์ย่อมติดตามบุคคลนั้นไป เปรียบดังล้อรถตามรอยเท้าโคตัวที่เข็นภาระไปฉะนั้น” (ขุ.ธ, 2539 : 23)

กฎแห่งกรรม หรือ กรรมนี้กล่าวโดยย่อได้ว่าผู้ที่ทำดีย่อมได้รับผลดีผู้ที่ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว ไม่เร็วก็ช้า คำว่า ไม่เร็วก็ช้า (พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), 2547 : 2) จำต้องใส่เข้ามาด้วยเพราะกรรมบางอย่างให้ผลเร็ว กรรมบางอย่างให้ผลช้า ทั้งนี้เพราะกรรมบางอย่าง เช่น กรรมกรรมของพระองค์คุณิมาล ซึ่งได้ทำกรรมชั่วคือฆ่าคนไว้มาก แต่เมื่อท่านได้บรรลุป็นพระอรหันต์ละเข้านิพพานไม่เวียน วายตายเกิดแล้ว กรรมที่ท่านสร้างไว้ทั้งหมดไม่อาจตามท่านไปได้ เพราะท่านไม่เกิดอีกกรรมทั้งหมดที่ท่านทำไว้นั้นก็กลายเป็น อโหสิกรรม (ม.ม, 2539 : 421-433) หรือกรรมกรรมของพระเทวทัตซึ่งเป็นอนันตริยกรรมตัดมรรคผลนิพพานในชาติปัจจุบัน อีกทั้งเป็นกรรมที่อำนาจส่งผลให้เห็นในชาติปัจจุบันตลอดทั้งเป็นกรรมที่จะต้องชดใช้เป็นเวลานานจนกว่ากรรมที่ตนเองได้กระทำขึ้นจะอโหสิกรรม อโหสิกรรมกรรมที่เล็กให้ผล ได้แก่ กรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตามเมื่อไม่มีโอกาสที่จะให้ผลในเวลาที่จะเกิดผลได้ ครั้นเมื่อผ่านล่วงพ้นเวลานั้นไปแล้วก็จะไม่ให้ผลอีกต่อไป ในวิสุทธิมรรคกล่าวไว้ว่า “อันอโหสิกรรมย่อมเป็นด้วยอำนาจจิตจะ”

การกระทำของแต่ละบุคคลนั้นจะส่งผลให้แก่ผู้ที่กระทำในที่สุดไม่ว่าจะเป็นในปัจจุบันชาติหรือในชาติอนาคต ผลของกรรมหรือการกระทำนั้นก็จะเป็เงาติดตัวของผู้ที่กระทำนั้นไปจนถึงที่สุด แม้บุคคลใดก็ตามแต่ไม่เชื่อเรื่องของผลของการกระทำหรือกรรมของตนนั้นก็มิอาจหลีกเลี่ยงกรรมของตนได้ยกตัวอย่าง เช่น เรื่องนางจิญจมาณวิกาที่นับถือเดียรถีย์จนหลงผิดคิดหาอุบายเพื่อทำลายพระพุทธเจ้า นางได้ให้ร้ายพระพุทธเจ้าต่อหน้าคนจำนวนมากทำให้นางตั้งครุฑ ด้วยความที่นางมีความฉลาดในมารยาทของหญิง นับถือศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า มีเจตนาเพื่อทำลายพระพุทธเจ้าจึงเดินเข้าออกวัดเขตวันอยู่เสมอ ทำที่เหมือนอยู่ในพระเขตวัน แต่แท้จริงแล้วนางอยู่ในวัดเดียรถีย์ใกล้เคียงโดยกาลล่วงไป 8-9 เดือน ผูกไม้กลมไว้ที่ท้องห่มผ้าทับข้างบนให้หุบหลังมือและเท้าด้วยไม้คางโคแสดงอาการบวมขึ้น มีอินทรีย์บอบช้ำยอมตนกล่าวต่อพระพุทธเจ้าในท่ามกลางหมู่ชน ภายหลังความจริงปรากฏด้วยผลกรรมที่ใส่ร้ายพระศาสดา เมื่อออกจากวัดพระเขตวันนางจึงถูกธรณีสูบลงเวจิมหานรก สถานที่ที่นางถูกธรณีสูบอยู่ที่สระโบกขรณี ติดกับสถานที่ที่พระเทวทัตถูกธรณีสูบ (ขุ.ธ.อ., 2561 : 169-173) ซึ่งถือว่าเป็นผลของการกระทำที่ส่งผลในชาติปัจจุบันและยังมีผลติดตามไปในภพชาติต่อไปอีกด้วย หรือในกรณีปัจจุบันยกตัวอย่างเช่น เรื่องการสร้างหลักฐานเท็จของครุฑานหนึ่งซึ่งบรรณชนคนตายแล้วปลอมหลักฐานให้สังคมนั้นได้เข้าใจว่าตนนั้นเป็นแพะที่ต้องติดคุกฟรี แต่สุดท้ายความจริงปรากฏจึงทำให้ครุฑานนั้นถูกสังคมโจมตีและทำให้ไม่มีจุดยืนในสังคมอีกต่อไป และได้รับผลกรรมอีกคือตนเองต้องมาติดคุกเพิ่ม ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวนี้เราจะเห็นได้ว่ากรรมนั้นมีผลต่อผู้ที่กระทำโดยตรง เมื่อตนนั้นได้กระทำกรรมใดไว้ก็ต้องได้รับผลกรรมที่ตนได้ทำ ซึ่งไม่อาจจะหนีผลกรรมนั้นได้

จากประเด็นเรื่องนางจัญจมาณวิกาได้กระทำในครั้งสมัยพุทธกาลจนเป็นเหตุให้ธรณีสูบนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “กรรมของนางจัญจมาณวิกาในธรรมบท” ว่ามีความเป็นมาอย่างไร และนางจัญจมาณวิกานั้นได้กระทำการในด้านกายกรรม วาจกรรม มโนกรรมอย่างไรบ้าง

ความหมายของกรรมในพระพุทธศาสนา

คำว่า “กรรม” แปลว่า การกระทำ มีความหมายกลาง ๆ ใช้ได้ทั้งในทางดีและทางไม่ดี ถ้าเป็นกรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม กรรมไม่ดี เรียกว่า อกุศลกรรม แต่ในความรู้สึกของคนไทยทั่วไป แล้ว คำว่า กรรม มักจะ หมายถึง การกระทำไม่ดีและผลของการกระทำไม่ดี พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสความหมายของกรรมไว้ในนิพเพติกสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ว่าเรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรมบุคคลคิดแล้วจึงกระทำด้วยกาย วาจา และใจ” (อง.ฉก.ก., 2539 : 577)

นอกจากนี้นักวิชาการทางพระพุทธศาสนายังได้ความหมายของกรรมไว้ว่า

กรรมที่ชาวโลกโดยเฉพาะคนไทยเข้าใจผิดกันอยู่ โดยเปรียบเทียบกับความหมายทางภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาต้นตำรับเดิม งานนี้ของท่านปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ โอสาเรตัพพธรรม โดยท่านอธิบายว่า “คำพูดที่เป็นภาษาบาลี เช่นคำว่า กम्म อย่างนี้ มันมีความหมายจำกัดชัดเจนเป็นอย่างอื่นไม่ได้ แต่ในภาษาไทย ชาวบ้านพูดกันอยู่ คำว่า กรรม นี้เปลี่ยนความหมายไปเป็นอย่างอื่นก็มี ดิ้นได้ก็มี ภาษาไทยเขาพูดว่า กรรม คือ การกระทำ ที่นี้ การกระทำนี้มันมีหลายชนิดการกระทำที่เป็นกรรมก็มีการกระทำที่ไม่เป็นกรรมก็มี ฉะนั้น พูดว่า การกระทำ คือ กรรมนี้มันไม่ถูกแต่ถ้าภาษาบาลีพูดว่า กम्म แล้วหมายถึงกรรมที่เดียวหมายความว่า การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนาของสัตว์ที่มีความรู้สึกนี้ขอให้สังเกตไว้ด้วย คำว่า กรรม ในภาษาไทยเปลี่ยนความหมายมากกลายเป็นของบางอย่างเป็นสิ่งบางสิ่ง เช่นว่า ถึงแก่กรรมอย่างนี้ก็หมายความว่า ตาย ภาษาบาลีไม่มีอย่างนี้ไม่เคยพูดอย่างนี้ไม่เคยพูดว่าถึงกรรมแล้วก็ต้องตาย เด็ก ๆ ร้องกันอยู่ได้ยินบ่อย ๆ ว่ากรรมแล้ว แก้วตาเอ๊ยอย่างนี้ คำว่า กรรม อย่างนี้มันเปลี่ยนความหมายหมดแล้วมันหมายถึง การรับผลกรรมหรือกรรมมาถึงเข้าแล้ว คือ หมายความว่า ได้รับผลกรรมไม่ใช่กรรม” (พุทธทาสภิกขุ, 2538 : 261)

“กรรม” โดยทรงให้ความหมายตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กम्मวทามิ” ซึ่งแปลว่า เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม เจตนา (ความจงใจ) เป็นกรรมเพราะคนจงใจ คือ มีใจมุ่งแล้วจึงทำกายบ้าง ทางวาจาบ้าง ทางใจบ้าง ฉะนั้น กรรม คือ กิจที่บุคคลจงใจทำหรือทำด้วยเจตนา ถ้าทำด้วยไม่มีเจตนาเรียกว่า ไม่เป็น (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2551, 3)

กรรม หมายถึง การกระทำ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ทางกายก็ตาม ทางวาจาก็ตาม ทางใจก็ตาม แบ่งเป็น 2 อย่าง คือ 1) อกุศลกรรม คือ กรรมที่เป็นอกุศล 2) กุศลธรรม คือ กรรมที่เป็นกุศล

สรุปได้ว่า กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาที่ประกอบด้วย กายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต เรียกว่า กรรมดี ส่วนการกระทำที่ประกอบด้วย กายทุจริต วาจาทุจริต มโนทุจริต เรียกว่า กรรมชั่ว

ประเภทของกรรมในพระพุทธศาสนา

ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอถึงประเภทของกรรมโดยแบ่งออกเป็น 2 คือ ประเภทของกรรมในพระไตรปิฎกและประเภทของกรรมในอรรถกถา รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1. ประเภทของกรรมในพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกได้แบ่งประเภทของกรรมไว้หลายประเภทด้วยกัน คือ โดยแบ่งตามคุณภาพหรือมูลเหตุที่เกิดกรรม แบ่งตามทางที่ทำความกรรมและแบ่งตามกรรมที่มีความสัมพันธ์กับวิบาก

1.1 กรรมตามคุณภาพหรือสาเหตุที่เกิดกรรม

กรรมที่แบ่งตามคุณภาพหรือสาเหตุที่เกิดกรรมนั้นพระไตรปิฎกได้กล่าวไว้ในอกุศลมูลสูตร สรุปลงได้ว่า อกุศลมูล (รากเหง้าแห่งอกุศล) มี 3 อย่าง คือ โลภะ โทสะ โมหะ บุคคลทำความกรรม เพราะมี โลภะ โทสะ โมหะ ทางกาย วาจา ใจ จัดเป็นอกุศลกรรมและมีผลทำให้เป็นทุกข์ ลำบาก คับ แค้น เตือดร้อนในปัจจุบัน หลังการตายแล้ว ย่อมไปเกิดในทุคติ (อง. ทก., 2539 : 277)

กุศลมูล (รากเหง้าแห่งกุศล) มี 3 อย่าง คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ บุคคลทำความกรรม โดยไม่มีโลภะ โทสะ โมหะ ทางกาย วาจา ใจ จัดเป็นกุศลกรรมและมีผลทำให้อยู่เป็นสุข ไม่ลำบาก ไม่คับแค้น ไม่เตือดร้อนในปัจจุบัน ย่อมปรินิพพานในชาติปัจจุบัน

กรรมที่แบ่งตามคุณภาพหรือสาเหตุการเกิดมี 2 อย่าง คือ

1. อกุศลกรรม หมายถึง กรรมชั่ว มีสาเหตุมาจากโลภะ โทสะ โมหะ
2. กุศลกรรม หมายถึง กรรมดี มีสาเหตุมาจากอโลภะ อโทสะ อโมหะ เรียกว่า กรรม 2

1.2 กรรมแบ่งตามทางที่ทำ

กรรมแบ่งตามทางที่ทำพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงกรรมตามที่เกิดไว้ในพระสูตรอุปาสิทสูตติยสูตร ไว้ว่า ตปัสสี เราบัญญัติในการทำชั่ว ในการประพฤติชั่วไว้ 3 ประการ คือ

1. กายกรรม
2. วจีกรรม
3. มโนกรรม

ตปัสสี กายกรรมก็อย่างหนึ่ง วจีกรรมก็อย่างหนึ่ง มโนกรรมก็อย่างหนึ่ง ตปัสสี บรรดากรรมทั้ง 3 ประการที่จำแนกแยกออกเป็นอย่างนี้ เราบัญญัติมโนกรรมว่ามีโทษมากกว่าในการทำกรรมชั่วในการประพฤติชั่ว มีไต่กายกรรมหรือวจีกรรม (ม.ม, 2539 : 55)

กรรมแบ่งตามทางที่ทำหรือแสดงออกของกรรมจัดเป็น 3 ทาง คือ

1. กายกรรม กรรมทำด้วยกาย หรือการกระทำทางกาย
2. วจีกรรม กรรมทำด้วยวาจา หรือการกระทำทางวาจา
3. มโนกรรม กรรมทำด้วยใจ หรือการกระทำทางใจ

1.3 กรรมแบ่งตามกรรมที่มีความสัมพันธ์กับวิบากการแบ่งกรรมที่มีความสัมพันธ์กับวิบาก

นอกจากการแบ่งกรรมตามสาเหตุและทางแห่งการกระทำแล้ว พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสถึงกรรม 4 ไว้ในพระสูตรต่างๆ หลายพระสูตรด้วยกัน เช่น สังคิติสูตร กุกกุรวติสูตร และในหมวดกรรม วรรค สรุไปได้ว่า กรรม 4 มีดังนี้

1. กรรมดำ มีวิบากดำ คือ กรรมชั่ว ให้ผลชั่ว หมายถึง กรรมชั่วที่บุคคลทำทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นอกุศลกรรมบถ 10 เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้กระทำได้รับแต่ความ ทุกข์ ฝ่ายเดียวเหมือน สัตว์นรกที่ได้รับโทษทัณฑ์

2. กรรมขาว มีวิบากขาว คือ กรรมดี ให้ผลดี หมายถึง กรรมดีที่บุคคลกระทำ ทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศลกรรมบถ 10 มีผลไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้ได้รับมีแต่ ความสุขฝ่ายเดียว เหมือน อยู่บนสวรรค์ชั้นสุภกนิหะ

3. กรรมทั้งดำและขาว มีวิบากทั้งดำและขาว คือ กรรมทั้งชั่วและทั้งดี ให้ผลทั้งชั่วและดี หมายถึง การที่บุคคลกระทำทั้งกรรมชั่วและกรรมดี ทางกาย วาจา ใจ มีผลเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นส่งผลให้ผู้ได้รับมีทั้งความทุกข์และความสุขสลับกัน เหมือนมนุษย์เทวดาบาง จำพวก และวินิปาติกะ

4. กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากทั้งไม่ดำและไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม คือ กรรมไม่ชั่ว และกรรมไม่ดี มีผลทั้งไม่ชั่วและไม่ดีเป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม หมายถึง การที่บุคคลมีเจตนาละกรรมทั้ง 3 ดังกล่าวข้างต้น โดยปฏิบัติตามหลักธรรมโพชฌงค์ 7 หรือมรรคมืองค์ 8 (ที.ปา., 2539 : 291)

สรุปได้ว่า ในพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทของกรรมไว้ตามสาเหตุการเกิด ตามทางแห่งการทำ กรรม และตามความสัมพันธ์กันของกรรมและวิบาก ซึ่งเมื่อสรุปแล้ว อกุศลกรรม (กรรมชั่ว) ให้วิบาก (ผล) ชั่ว หรือทุกข์ และเกิดจากกุศลกรรม (กรรมดี) ให้วิบาก (ผล) ดีหรือสุข โดยทั้งกรรมชั่วและกรรมดี มีทางกระทำ กรรมทางกาย วาจา ใจ ผลที่ได้รับระดับชั้นใน คือ จิตใจเป็นความทุกข์ หรือสุขใจ

2. ประเภทของกรรมในอรรถกถา

ประเภทในอรรถกถานั้นผู้ศึกษาจะมุ่งศึกษาประเภทของกรรมในวิสุทธิมรรคนั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ๆ ละ 4 หมวด รวมเป็นกรรม 12 ดังนี้

1) ขนกรรม เป็นกรรมที่ทำหน้าที่ยังวิบากให้เกิดขึ้นในวิภูมิจิต ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เดียรัจฉาน มนุษย์ เทวดา หรือจะเกิดเป็นอะไรก็ตาม ย่อมเกิดจากเหตุปัจจัยจากขนกรรมด้วยกันทั้งสิ้น ขนกรรม มีหน้าที่ในการตกแต่งให้ไปเกิดทั้งหมด

2) อุปถัมภ์ภกรรม กรรมมีหน้าที่อุปถัมภ์ค้ำชูกรรมของสัตว์ให้ไปในทางดีก็ได้ ทางไม่ดีก็ได้ตามสมควรแก่กรรมที่กระทำ ถ้าทำกรรมดีก็จะสนับสนุนอุปถัมภ์ค้ำชูให้มีสุข แต่ถ้าทำกรรมไม่ดีก็จะคอยอุปถัมภ์ไปในทางตรงกันข้าม

3) อุปปีฬกรรม กรรมมีหน้าที่ในการเบียดเบียนทำร้ายกรรมที่มีสภาพตรงกันข้ามกับตน เช่น ถ้าเป็นอุปปีฬกรรมฝ่ายอกุศลก็จะเบียดเบียนทำร้ายกุศลกรรมความดีงาม ในตรงตรงกันข้ามถ้า เป็นอุปปีฬกรรมฝ่ายกุศลก็จะทำหน้าที่เบียดเบียนอกุศลกรรมความชั่วที่ให้เกิดเป็นความทุกข์ความ เสื่อมแก่เจ้าของกรรม

4) อุปฆาตกรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อุปจเลทกรรม กรรมนี้จะทำหน้าที่ในการเข้าไปฆ่าตัดรอนกรรมอื่นที่มีสภาพในทางตรงกันข้ามกับตน การทำหน้าที่ของอุปฆาตกรรมนั้นจะทำหน้าที่อย่างรวดเร็วปัจจุบันทันด่วนยิ่งกว่าอุปปีฬกรรม เช่น ในขณะที่เสวยผลแห่งกรรมคืออยู่นั้น อุปฆาตกรรมก็จะทำหน้าที่ตัดรอนกรรมดีนั้นได้โดยการนำสู่อบายภูมิได้ในทำนองเดียวกันในขณะที่เสวยกรรมไม่ดีอุปฆาตกรรมก็จะทำหน้าที่ให้เจ้าของกรรมไปสู่สุคติภูมิได้เช่นกัน

5) ครุกรรม กรรมหนักซึ่งมีอำนาจให้ผลเป็นลำดับที่ 1 เนื่องจากเป็นการกระทำอนันตริยกรรม กรรมนี้ไม่มีกรรมใดมาทางกั้นการให้ผลแห่งครุกรรมนี้ได้เลย ถ้าเป็นครุกรรมฝ่ายอกุศลก็จะชักนำเจ้าของกรรมไปปฏิสนธิในนรียภูมิทันทีหลังจากตายไปแล้ว แต่ถ้าครุกรรมฝ่ายกุศลก็จะให้ผลนำไปปฏิสนธิในสุคติภูมิในภายหลังจากที่ตายแล้วเช่นกัน

6) อาสันนกรรม กรรมที่กระทำในเวลาใกล้จะตาย ซึ่งมีอำนาจให้ผลเป็นลำดับที่ 2 รองจากครุกรรม หมายความว่าเมื่อสัตว์ที่เกิดในวิภวภูมิไม่ได้ทำครุกรรมแต่อย่างใด กรรมที่กระทำในขณะที่ใกล้จะตายก็ย่อมจะให้ผลทันที คือ ถ้าเป็นอาสันนกรรมฝ่ายอกุศลก็จะชักนำให้บุคคลที่ทำการนั้นไปเกิดในสุคติภูมิในชาติต่อไปทันทีทันใด แต่ถ้าเป็นอาสันนกรรมฝ่ายอกุศลก็จะชักนำให้บุคคลที่ทำการนั้นเป็นสู่อบายภูมิทันทีทันใดเช่นกัน

7) อาจิณณกรรม หรือ พหุลกรรม เป็นกรรมที่ทำบ่อย ๆ ทำเป็นประจำจนเคยชินเป็นกรรมที่มีอำนาจให้ผลเป็นลำดับที่ 3 หมายความว่า สัตว์ที่เกิดในวิภวภูมิไม่ได้ทำครุกรรมทั้งเวลาใกล้จะตาย อาสันนกรรมก็ไม่ปรากฏมีอาจิณณกรรมที่ตนเคยกระทำกรรมไว้ สัมผัสไว้ในสันดานมาก ๆ ก็จะปรากฏให้เห็นเป็นโอกาสให้เขาได้แสดงผลทันทีทันใด ถ้าเป็นกุศลฝ่ายดีก็จะไปเสวยสุคติ แต่ถ้าเป็นอกุศลกรรมฝ่ายไม่ดีก็จะเสวยผลกรรมเป็นไปทางทุกอบายภูมิเช่นกัน

8) กตตตกรรม กรรมที่สักว่ากระทำ ซึ่งมีอำนาจให้ผลลำดับที่ 4 หมายความว่า สัตว์ที่เกิดในวิภวภูมิไม่ได้ทำครุกรรมไม่ได้ทำอาสันนกรรมทั้งเวลาใกล้จะตายอาสันนกรรมไม่ปรากฏให้เห็นกตตตกรรมก็จะมีพลังอ่อนน้อยที่สุด เพราะเป็นกรรมธรรมดาสามัญผู้กระทำไม่ได้เจตนาตั้งใจในการกระทำเป็นแต่เพียงสักแต่ว่ากระทำไปเท่านั้นเอง คือ ถ้าเป็นกรรมฝ่ายอกุศลกรรมก็จะชักนำไปในทางแต่ถ้าเป็นกรรมฝ่ายอกุศลกรรมก็จะชักนำไปในทางสุคติภูมิเช่นเดียวกัน

9) ทัศนคติธรรมเวทนิยกรรณ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือ ให้ผลชาตินี้ หมายความว่า ทัศนคติธรรมเวทนิยกรรณนี้เป็นกรรมที่ให้ผลรวดเร็วเป็นปัจจุบันทันด่วน เมื่อสัตว์ถูกกระทำเข้าแล้วย่อมได้รับผลในชาติปัจจุบันนี้ทีเดียวไม่ต้องไปรอรับผลเอาในชาติหน้าหรือชาติไหน ๆ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมไม่ดีก็ตามเป็นกรรมที่ให้ผลทันตาเห็นอย่างน่าประหลาดใจ

10) อุปัชฌายเวทนิยกรรณ กรรมที่ให้ผลในชาติหน้าหมายความว่า อุปัชฌายเวทนิยกรรณ เป็นกรรมที่ให้ผลช้าเป็นที่สองรองจากทัศนคติธรรมเวทนิยกรรณ เมื่อสัตว์ถูกกระทำเข้าแล้วย่อมได้รับผลใน ชาติที่ 2 คือ ในชาติหน้าซึ่งต่อจากชาตินี้แน่นอนโดยมีการให้ผลตีผลชั่วตามฝักฝ่ายของตนที่ได้กระทำไว้

11) อปราชัยเวทนิยกรรณ กรรมที่ให้ผลในชาติต่อ ๆ ไป หมายความว่า อปราชัยเวทนิยกรรณ เป็นกรรมที่ให้ผลช้ากว่าทัศนคติธรรมเวทนิยกรรณและอุปัชฌายเวทนิยกรรณ เมื่อสัตว์ถูกกระทำเข้าแล้ว ย่อมได้รับผลกรรมในชาติที่ 3 เป็นต้นไปโดยมีการผลตีผลร้ายตามฝักฝ่ายแห่งตน

12) อโหสิกรรม กรรมที่สำเร็จเป็นกรรมแล้ว แต่กลายเป็นหมันไปเพราะไม่มีโอกาสให้ผลในอดีตกาล ปัจจุบันกาล และอนาคตกาล หมายความว่า อโหสิกรรมนี้แม้จะสำเร็จเป็นตัวกรรม อันมีชื่อว่าทัศนคติธรรมเวทนิยกรรณชนิดอื่นที่มีพลังกว่าซึ่งส่งผลให้เสียแล้วจึงต้องกลายเป็นกรรมที่หมด ประสิทธิภาพไปไม่ว่าจะเป็นอโหสิกรรมฝ่ายกุศลหรือฝ่ายอกุศลก็ตามที่ (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2546 : 969-1171)

สรุปได้ว่าประเภทของกรรมในอรรถกถาแบ่งออกเป็น 12 ได้แก่ ชนกรรม อุปัตถัมภกรรม อุปปีฬกรรม ครุกรรม อาสันนกรรม อาจิณณกรรม กตัตตกรรม ทัศนคติธรรมเวทนิยกรรณ อุปัชฌายเวทนิยกรรณ อปราชัยเวทนิยกรรณ อโหสิกรรม ซึ่งจะทำหน้าที่ตามเจตนาของผู้กระทำทั้งด้านกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม

ประวัติความเป็นมาของนางจิญจมาณวิกา

นางจิญจมาณวิกา เป็นอีกผู้หนึ่งที่เสวยผลของกรรมหนัก ทั้งสองมิติ คือด้วยการถูกรณนิสุบ อันเป็นผลของกฎแห่งกรรมในมิติ ทัศนคติธรรมเวทนิยกรรณ (ผลทันตาเห็น) และไปตกนรกตาม กฎแห่งกรรม ในมิติ อปราชัยเวทนิยกรรณ(เสวยผลในภพต่อมา) เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อคราวที่พระศาสดา ประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภนางจิญจมาณวิกา ตรัสพระธรรมเทศนาที่ขึ้นต้นด้วยบาทพระคาถานี้ว่า เอกธมมมตีตสส เป็นต้นเรื่องในอรรถกถาพระธรรมบท พระพุทธโฆษาจารย์เล่าไว้ว่า ในปฐมโพธิกาล พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย มีพวกเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายได้บรรลุอุริยภูมิในชั้นต่างๆมีโสดาปัตติผลเป็นต้น พระเกียรติคุณของพระศาสดาจึงได้ขจรขยายไปทั่วสารทิศ ลากและสักการะเป็นอันมากได้บังเกิดแต่พระศาสดาเป็นที่ริษยาของบรรดาเดียรฉัตรทั้งหลาย คนเหล่านี้จึงได้วางแผนที่จะทำลายเกียรติภูมิชื่อเสียงของพระศาสดา โดยใช้นางงามชื่อจิญจมาณวิกาหนึ่งในศิษย์คนสำคัญของพวกเดียรฉัตรเป็นเครื่องมือ พวกเขากล่าวกับนางงามผู้นี้ว่า “น้องหญิง ถ้าเจ้าปรารถนาความสุขแก่เราทั้งหลายไซ้ จงยังโทษให้เกิดขึ้นแก่พระสมณโคดมแล้ว ยังลาภ

สักการะให้ลืมหายเพราะอาศัยตน” ในเย็นวันนั้นเอง นางงามก็เริ่มทำตามแผน “นารีพิฆาต” โดยนางมีมือถือ ดอกไม้และของหอมเป็นต้นเดินไปทางวัดพระเชตุวัน เมื่อคนทั้งหลายถามนางว่าจะไปไหน นางก็ตอบว่า “พวก ท่านอย่ารู้เลย” จากนั้นนางก็ไปยังที่พำนักของพวกเดียรถีย์ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับวัดพระเชตุวัน และนางก็จะเดิน กลับออกมาในช่วงเช้าวันรุ่งขึ้นโดยทำทีประหนึ่งว่านางเข้าไปนอนค้างแรมในวัดพระเชตุวัน เมื่อมีคนถาม ในช่วง 1-2 เดือนแรก นางก็จะบอกว่า “ข้าพเจ้าไปค้างแรมกับพระสมณโคดม ในพระคันธกุฎี ในวัดพระเชตุวัน” หลังจากเวลาผ่านไป 3-4 เดือน นางก็นำผ้ามาผูกไว้ที่ท้องทำทีว่านางเริ่มตั้งครรรค์ และสร้างข่าวลือว่า นางตั้งครรรค์กับพระศาสดา เมื่อเวลาผ่านไป 8-9 เดือน นางก็นำไม้กลมๆมาผูกที่ท้องห่มผ้าทับไว้ข้างบน ให้ทุบ หลังมือและเท้าด้วยไม้คางโค ให้มีอาการบวมตามร่างกาย เหมือนหญิงครรรค์แก่ใกล้คลอด จนถึงวันหนึ่งในขณะที่พระศาสดาประทับนั่งแสดงธรรมบนธรรมาสน์ นางงามก็ไปสู่อัฒมสภา ยืนตรงพระพักตร์ของพระศาสดา กล่าวว่า “ มหาสมณะ พระองค์ดีแต่แสดงธรรมแก่มหาชน เสียงของพระองค์ไพเราะ พระโอษฐ์ของพระองค์สนิท ส่วนหม่อมฉัน อาศัยพระองค์ได้เกิดมีครรรค์ครบกำหนดแล้ว พระองค์ไม่ยอมจัดการหาสถานที่คลอดของหม่อมฉัน ไม่ทรงจัดหาอุปกรณ์เครื่องบริหารครรรค์มีเนยใสและน้ำมันเป็นต้น เมื่อไม่ทรงทำเอง ก็นำตรัสบอกพระเจ้าโกศล อนาถบิณฑิกเศรษฐี หรือนางวิสาขามหาอุบาสิกา คนใดคนหนึ่ง จัดการให้ พระองค์ทรงรู้แต่จะอภิรมย์เท่านั้น ไม่ทรงรู้ในการจัดการบริหารครรรค์” พระศาสดาทรงหยุดแสดงธรรมชั่วคราว และตรัสว่า “ น้องหญิง ความที่คำอันเจ้ากล่าวแล้ว จะจริงหรือไม่ เราและเจ้าเท่านั้น ย่อมรู้” นางงามตอบว่า “ ถูกต้อง มหาสมณะ คนอื่นจะรู้ได้อย่างไร พระองค์และหม่อมฉันเท่านั้นที่รู้” ทันใดนั้นเอง เท้าสักกะเทวราช ทรงทราบเหตุร้ายเกิดขึ้นที่วัดพระเชตุวัน จึงได้เสด็จจากสวรรค์มาที่นั่น แล้วมีเทวบัญชาให้เทพบุตรจำแลงกายเป็นหนู ปีนขึ้นไปกัดเชือกที่ผูกท่อนไม้กลมที่ท้องของนางงาม เมื่อเชือกผูกถูกกัดขาด ท่อนไม้กลมนั้นก็หลุดหล่นลงมาทับที่ปลายเท้าของนางงาม เมื่อความลับของนางงามถูกเปิดเผย ชาวบ้านก็ได้ร้องตะโกนสาปแช่ง “นางกาลกัณณี เจ้าใส่ร้ายพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” บ้างถ่มน้ำลายรดศีรษะของนาง บ้างหยิบก้อนดิน บ้างหยิบท่อนไม้ วังขับไล่ นางงามออกจากพระเชตุวัน ตามเรื่องในพระคัมภีร์บรรยายในช่วงที่นางงามถูกธรณีสูบและไปเกิดในอเวจีมหานรกว่า “ ครั้นในเวลานางล่องคลองพระเนตรของพระตถาคตไป แผ่นดินใหญ่แตกแยกเป็นช่องแล้ว เปลวไฟตั้งขึ้นจากอเวจี นางจึงจมจมน้ำวนั้น ไปเกิดในอเวจี เป็นเหมือนหม้อผ้ากัมพลที่ตระกูลให้” ในวันรุ่งขึ้น ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในธรรมสภา ถึงเรื่องที่เกิดขึ้นกับนางจิญจมาณวิกา พระศาสดาได้ทรงสอบถามเรื่องและประเด็นของการสนทนา และตรัสว่า “ ภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่บัดนี้เท่านั้น ถึงในกาลก่อน นางจิญจมาณวิกา ก็ดำเราด้วยคำไม่จริง ถึงความพินาศแล้วเหมือนกัน” แล้วตรัสเล่าเรื่องในมหาปทุมชาดก ในทวารทสปีบาต ซึ่งในชาดกดังกล่าวเล่าถึงพฤติกรรมของนางจิญจมาณวิกาเมื่อครั้งเป็นพระมเหสีของพระราชาและเป็นพระมารดาเลี้ยงของมหาปทุมกุมารพระโพธิสัตว์ ใช้อุบายเพื่อให้พระโพธิสัตว์เป็นชู้กับตน เมื่อพระโพธิสัตว์ปฏิเสธก็

ได้ทำการกลั่นแกล้ง จนพระโพธิสัตว์ ถูกจับตัวไปทิ้งลงแหว แต่ไม่ได้รับอันตรายเพราะพระยานาคช่วยชีวิตเอาไว้ และภายหลังพระโพธิสัตว์ได้กลับมาครองราชสมบัติ ส่วนนางจิญจมาณวิกา(พระมเหสีของพระราช) ถูกจับไปโยนลงเหวสิ้นพระชนม์ พระศาสดา เมื่อตรัสเล่ามหาปทุมชาดกจบลงแล้ว ได้ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ละคำสัตย์ซึ่งเป็นธรรมอย่างเอก และไม่สนใจในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในโลก ชื่อว่าจักไม่ทำบาปกรรม ย่อมไม่มี” (ขุ.ธ.อ. 2561 : 172)

กรรมในธรรมบทเรื่องจิญจมาณวิกา

การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา แบ่งออกเป็น 3 คือ การกระทำที่มีแสดงออกด้วยเจตนาทางกาย เรียกว่า กายกรรม การกระทำที่แสดงออกด้วยเจตนาทางวาจา เรียกว่า วจีกรรม การกระทำที่แสดงออกด้วยเจตนาทางใจ เรียกว่า มโนกรรม ซึ่งจะส่งผลไปตามเจตนา นั้น ๆ คือ เจตนาดีก็จะส่งผลไปทางด้านกุศลกรรม ถ้าเจตนาไม่ดีก็ส่งไปทางด้านอกุศลกรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าในธรรมบทเรื่องนางจิญจมาณวิกานั้นนางได้กระทำการกรรมที่มีเจตนาประกอบ ทั้งด้านกายกรรม วจีกรรมและมโนกรรม ซึ่งการกระทำของนางจิญจมาณวิกานั้นจะเป็นไปในลักษณะของอกุศลกรรมบถการกระทำซึ่งอกุศลกรรมบถของนางจิญจมาณวิกานั้นมีดังต่อไปนี้

1. ด้านกายกรรม

การประพฤติด้านกายกรรมของนางจิญจมาณวิกาที่ว่า นางได้ผูกไม้กลมไว้ที่ท้องห่มผ้าทับข้างบนให้หุบหลังมือและเท้าด้วยไม้คางโค เพื่อแสดงได้เกิดอาการบวมขึ้นมีอินทรีย์บอบช้ำการกระทำของนางจิญจมาณวิกานั้นเป็นการกระทำที่จงใจทำด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความเสื่อมและความเข้าใจผิดของชาวบ้าน ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าพระพุทธเจ้านั้นได้ทำให้ตนนั้นท้องและนางได้มีเจตนาที่จะแต่งตัวเวียนแบบคนท้องอีกด้วย

ซึ่งองค์แห่งกายกรรมที่จัดว่าเป็นกายทุจริตนั้นมีดังต่อไปนี้

1) ปาณาติบาต คือ การยั้งสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป ได้แก่ การฆ่าสัตว์ คือ การสังหารสัตว์ โดยอรรถ ได้แก่ เจตนา (เจตนาผู้ฆ่า) ซึ่งเป็นไปทางกายทวาร และวจีทวาร ทวารใดทวารหนึ่ง อันยังประโยชน์ที่จะเข้าไปตัด รอนซึ่งชีวิตินทรีย์ของผู้อื่นให้ตั้งขึ้น และการยั้งชีวิตสัตว์อื่นให้ตกลง การทำลายชีวิต ประเภทของปาณาติบาต คือ การทำปาณาติบาตนั้นมีหลายวิธี กล่าวถึง “ประโยค ปาณาติบาต 6” หรือ วิธีการฆ่า 6 ประเภท ได้แก่

(1) สาหัตถิกประโยค คือ การประหารด้วยกายหรือด้วยของเนื่องด้วยกายของบุคคลผู้ฆ่า เอง (ทำการฆ่าด้วยตนเอง)

(2) อาณัตติกประโยค คือ การสั่งว่าจงแทง จงตีให้ตายอย่างนี้ของบุคคลผู้สั่งคนอื่น (ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า หรือใช้วาจาทำการฆ่า)

(3) นิสัคคิยประโยค คือ การขัดเครื่องประหารมีลูกศร หอกยন্ত্র และหิน เป็นต้น ไปด้วยกายหรือด้วยของเนื่องด้วยกายของบุคคลผู้มีความประสงค์จะฆ่าคนที่อยู่ในที่ไกล (ใช้อาวุธ เป็นเครื่องทำการฆ่า)

(4) ถาวรประโยค คือ การขุดหลุมพราง วางกระดานหก วาง(เครื่องประหาร) ไว้วีไกล และ จัดยา(พิษ) ของบุคคลผู้มีความประสงค์จะฆ่าด้วยเครื่องมือที่เคลื่อนที่ไม่ได้ (ฆ่าด้วยหลุมพราง หรือมีการวางแผนนานาประการเพื่อให้สัตว์นั้นตาย)

(5) วิชขามยประโยค คือ การร้ายเวทย์เพื่อจะให้เขาตาย (สังหารด้วยวิชาคุณ หรือพิธีทางไสยศาสตร์)

(6) อิทธิมยประโยค คือ การประกอบบฤทธิอันเกิดแต่ผลแห่งกรรม (สังหารด้วยฤทธิ์)

2) อทินนาทาน คือ การลักขโมยในที่นี้หมายรวมไปถึงการล้วงกระเป๋า การข่มขู่เอาทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น การคดโกง การเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น แต่ยังรวมไปถึงการละเมิดในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น การก้าวล่วงในหน้าที่การงานของผู้อื่นโดยพลการ การละทิ้งหน้าที่ การสนับสนุนให้คนทำทุจริต เป็นต้น (วคิน อินทสระ, 2549 : 81)

(1) ประเภทฉายาโจรกรรม หมายถึง กิริยาที่ถือเอาสิ่งของที่ไม่มีผู้ให้ด้วยอาการเป็นโจร 14 ลักษณะ คือ ลัก ฉก กรรโชก ปล้น ตู๋ ฉ้อ หลอก ปลอม ตระบัด เบียดบัง

(2) ประเภทอนุโลมโจรกรรม หมายถึง กิริยาที่อุดหนุนโจรกรรม หรือสมโจร หรือ อุปการะแก่ผู้ประพฤติดีศีลธรรม ซึ่งรวมไปถึงการปกปิดการคบกับผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ด้วยอาการไม่ซื่อสัตย์ มุ่งจะเอาแต่ประโยชน์ของเขาฝ่ายเดียวและรับสินบนของผู้อื่นเพื่อกระทำในทางที่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม

(3) ประเภทฉายาโจรกรรม ประเภทฉายาโจรกรรม หมายถึง กิริยาที่ทำทรัพย์สินพัสดุของผู้อื่นให้สูญหรือเป็น สิ้นใช้ตกอยู่แก่ตน ผลาญ คือ ทำอันตรายแก่ทรัพย์สินพัสดุ หรือหยาบฉวยทรัพย์สินพัสดุของผู้อื่นมาด้วยความมั่งง่าย โดยคิดว่าเจ้าของคงไม่ว่าอะไร

3) กามสุมิจฉาจาร คือ ประพฤติผิดเป็นธรรมประกอบด้วยเจตนา ที่จะล่วงละเมิดองค์ประกอบที่เป็นไปในทางกายทวาร โดยมุ่งการเสพสัทธิธรรม คือ เพศสัมพันธ์ ของมี 3 ประเภท คือ

(1) เล่นชู้กับคู่ครองคนอื่น หมายถึง ชายหรือหญิงที่มีคู่ครองอยู่แล้วหรือยังไม่มีก็ตาม แอบไปมีเพศสัมพันธ์กับคู่ครองของคนอื่น

(2) ประพฤติ ผิดนอกใจคู่ครองของตน หมายถึง ชายหรือหญิงที่มีคู่ครองอยู่แล้ว แอบนอกใจไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่น

(3) การมีเพศสัมพันธ์ที่ผิดจารีตประเพณี ผิดทำนองคลองธรรม หรือ ผิดกฎหมาย หมายถึง การช่มชื่น การมีเพศสัมพันธ์กับเด็กหญิงที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือกับญาติสายโลหิตของตน (คณาจารย์ สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียง, 2547 : 14)

แม้ว่านางจัญจมาณวิภาจะได้ประพฤติตามหลักแห่งกายทุจริตแต่การกระทำของนางจัญจมาณวิภา นั้นถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นกายกรรมเพราะนางนั้นได้กระทำด้วยตนเอง ทั้งการแต่งตัวเรียนแบบคนท้อง โดยนางได้ผูกไม้กลมไว้ที่ท้องห่มผ้าทับข้างบน ให้ทุบหลังมือและเท้าด้วยไม้คางโค เพื่อแสดงได้เกิดอาการบวมขึ้นมีอินทรีย์บอบช้ำ เพื่อให้ชาวบ้านนั้นเข้าใจผิดต่อพระพุทธเจ้า

2. ด้านวจีกรรม

การกระทำกรรมของนางจัญจมาณวิภานั้นถือว่าเป็นกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ผิดต่อหลักวจีกรรมที่เป็นวจีทุจริต มี 4 ประเภท ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1) การกระทำทางด้านวจีกรรมที่เป็นมุสาวาท

นางจัญจมาณวิภาได้โกหกชาวบ้านว่าตนนั้นได้พำนักอยู่คันทน์กุฎีของพระพุทธเจ้าเมื่อชาวบ้านได้ถามนางเพราะเห็นนางเดินออกจากวัดพระเชตะวันในยามเช้า และและประเด็นที่สอง คือนางจัญจมาณวิภาได้พูดใส่ความพระพุทธเจ้าให้ชาวบ้านนั้นเข้าใจผิดพระพุทธเจ้าว่าตนเองนั้นได้ตั้งครมกับพระพุทธเจ้า ซึ่งการกระทำที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับหลักมุสาวาทดังต่อไปนี้

มุสาวาท คือ คำพูดหรือการกระทำที่เป็นเท็จปิด โทกไม่จริง ไม่แท้โดยเจตนาที่จะทำให้คนอื่นเข้าใจเรื่องไม่จริงไม่แท้ว่าเป็นเรื่องจริง เรื่องแท้ หรือเข้าใจเรื่องจริงเรื่องแท้ว่ามีใช้เรื่องจริงมิใช่เรื่องแท้ตอบรับแล้วปฏิเสธ ตอบปฏิเสธแล้วรับกลับคำเป็นขาว กลับขาวเป็นดำสัญญาให้คำสัตย์ปฏิญาณ สัตยาบัน ประกาศหรือโฆษณาแล้ว ไม่ทำตามคำนั้น นำเรื่องเท็จมาปกปิดเรื่องจริง กลบเกลื่อน บิดเบือน บิดบังอำพรางซ่อนเร้นความจริงไว้ภายในเปิดเผยแต่สิ่งที่เป็นความเท็จออกมาภายนอก ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- (1) เรื่องไม่จริง
- (2) เจตนาที่จะพูดเรื่องไม่จริงนั้น
- (3) พยายามพูดหรือกระทำเรื่องไม่จริงนั้นออกไป
- (4) ผู้อื่นรับรู้และหลงเชื่อในเรื่องไม่จริงนั้น (อภิ.สง.อ., 2561 : 147)

องค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวมาแสดงให้เห็นว่าคำพูดหรือการกระทำที่จัดว่า เป็นหรือ ผิดศีลข้อมุสาวาทนั้นนอกจากจะเป็นคำพูดหรือการกระทำเรื่องไม่จริงแล้ว ผู้พูดหรือผู้กระทำต้องมีเจตนา มีความพยายามเผยแพร่คำพูดหรือการกระทำนั้นไปยังคนอื่นเพื่อให้รับรู้หลงเชื่อและได้รับความเสียหายจากเรื่องไม่จริงนั้น หากบุคคลใดพูดหรือกระทำครบองค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้ถือว่า ผิดศีลข้อมุสาวาท

ซึ่งการกระทำของนางจัญจนมาณวิกาณั้นถือว่าการกระทำที่ครบองค์แห่งมุสาวาท คือ เรื่องไม่จริง เจตนาที่จะพูดเรื่องไม่จริงนั้น พยายามพูดหรือกระทำเรื่องไม่จริงนั้นออกไป ผู้อื่นรับรู้และหลงเชื่อในเรื่องไม่จริงนั้น แต่สุดท้ายแล้วนั้นความจริงได้ปรากฏจึงทำให้นางจัญจนมาณวิกาณั้นถูกระงับและตกนรกอเวจีตามพระเทวทัตไปในที่สุด

2) การกระทำทางด้านวจีกรรมที่เป็นปิสฺณาวาจา

การกระทำของนางจัญจนมาณวิกาที่ผิดต่อหลักปิสฺณาวาจา คือ การพูดที่ทำให้เกิดความแตกแยก โดยนางจัญจนมาณวิกาณั้นได้พยายามใส่ความพระพุทธรูปเจ้าว่าตนนั้นได้ตั้งครุฑกับพระพุทธรูปเจ้า ซึ่งคำพูดนี้นั้นถือว่าเป็นคำพูดที่ก่อให้เกิดความแตกแยก ซึ่งถือว่าครบองค์แห่งปิสฺณาวาจา คือ มีผู้ที่จะถูกทำให้แตกแยก โดยการทำให้ชาวบ้านตลอดทั้งสาวกนั้นได้เข้าใจผิดพระพุทธรูปเจ้า มีเจตนามุ่งให้แตกจากกัน โดยการมีการวางแผนและเตรียมการที่จะทำร้ายชื่อเสียงของพระพุทธรูปเจ้า ทำความเพียรให้แตกจากกัน การกระทำที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับหลักปิสฺณาวาจาต่อไปนี้

ปิสฺณาวาจา คือ การกล่าว คำพูดที่ทำให้แตกแยกกระจัดกระจาย ได้แก่ พูดส่อเสียด มีวจนัตถะว่า "ปิสฺติ สามคฺคี สยญฺณณตฺติ - ปิสฺณา" แปลความว่า วาจาอันใด ย่อมบดความสามัคคี คือทำให้แตกแยกกระจัดกระจาย ฉะนั้น วาจา นั้น ชื่อว่า "ปิสฺณา" "ปิสฺณา จ สา วาจา จาติ - ปิสฺณาวาจา" คำกล่าวที่บดความสามัคคี คือทำให้แตกแยกด้วย เป็นเจตนาที่เป็นเหตุแห่งการกล่าวนั้นด้วย ชื่อว่า ปิสฺณาวาจา "ปิยํ สุณฺญํ กโรตฺติ - ปิสฺณา" คำกล่าวอันใด ย่อมทำตัวเองให้เป็นที่รัก และกระทำผู้อื่นให้สูญเสียจากความรัก ฉะนั้นคำกล่าวนั้น ชื่อว่า ปิสฺณาวาจา

องค์ประกอบแห่ง ปิสฺณาวาจา มี 4 ประการ คือ

- (1) ภินทิตฺโพบ มีผู้ที่จะถูกทำให้แตกแยก
- (2) เภทปรุกฺขารโ มีเจตนามุ่งให้แตกจากกัน
- (3) ปโยโค ทำความเพียรให้แตกจากกัน
- (4) ตทตฺถ ชานนํ ผู้ฟังรู้เนื้อความนั้น (พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร), 2545 : 228-235)

การกระทำของนางจัญจนมาณวิกาณั้นได้มีความเพียรในแผนการที่นางได้วางไว้ตลอดทั้งทำตามแผนการด้วยความเพียรพยายาม ผู้ฟังรู้เนื้อความนั้น คือผู้ที่ฟังนางจัญจนมาณวิกาณั้นได้พูดใส่ความพระพุทธรูปเจ้า นั้นได้เข้าใจความหมายอย่างชัดเจน การกระทำทั้งหมดนี้ถือว่าการวจีกรรมในข้อปิสฺณาวาจาโดยแท้

3) การกระทำทางด้านวจีกรรมที่เป็นผรุสวาท

การกระทำของนางจิญจมาณวิกาที่จัดว่าเป็นผรุสวาท คือ นางจิญจมาณวิกาได้อยู่ยืนตรงพระพักตร์ของพระพุทธเจ้าแล้ว กล่าวว่า "มหาสมณะ พระองค์ นั้นดีแต่แสดงธรรมแก่มหาชนเท่านั้น เสียงของพระองค์นั้นมีความไพเราะ พระโอษฐ์ของพระองค์สนิท ส่วนหม่อมฉันอาศัยพระองค์ได้เกิดมีครรภ์ครบกำหนดแล้ว พระองค์ยังไม่ทรงทราบเรือนเป็นที่คลอดของหม่อมฉัน ไม่ทรงทราบเครื่องครรภ์บริหารมีเนยใสและน้ำมัน เป็นต้น เมื่อไม่ทรงทำเอง แล้วทำไมไม่ตรัสบอกพระเจ้าโกศลหรืออนาถปิณฑิกะ หรือนางวิสาขามหาอุบลิกา คนใดคนหนึ่งแม้บรรดาอุปัฏฐากทั้งหลายว่า "ท่านจงทำกิจที่ควรทำแก่นางจิญจมาณวิกานี้ พระองค์ทรงรู้แต่จะอภิรมย์เท่านั้นไม่ทรงรู้ครรภ์บริหาร" เหมือนพยายามจับก้อนคุปามณฑลพระจันทร์ฉะนั้น การกระทำที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับหลักผรุสวาทดังต่อไปนี้

ผรุสวาท คือ การกล่าวคำหยาบ การด่า การแข่ง ด้วยวาจาหรือทางกาย (การเขียนด่า การทำท่าทาง) ด้วยอาการโกรธเคือง ด้วยใจร้อนรุ่ม ทำเพราะโกรธเคือง เป็นคำที่ฟังแล้วไม่สบายใจ รู้สึกเจ็บแค้น คำหยาบ คำด่านั้นแม้ว่าคนถูกด่าจะอยู่ต่อหน้า ลับหลัง หรือแม้กระทั่งตายไปแล้ว ก็ถือว่าเป็นการอกุศลกรรมบท แม้จะเป็นเรื่องจริงก็ไม่ได้ถือเป็นบาปที่ผิดคร่ำผู้กล่าวให้ไปสู่อบายได้เช่นกัน

สรุปได้ว่าการกระทำของนางจิญจมาณวิกาที่เป็นผรุสวาท คือ นางได้ด่าทอพระพุทธเจ้า ว่าดีแต่แสดงธรรมไม่ฝึกฝนในหน้าที่ของสามีที่ดีซึ่งมูลเหตุนี้ไม่เป็นความจริงแต่อย่างไร และได้พูดในลักษณะโกรธเคืองที่มีชาวบ้านนั้นมาถามเรื่องของตนในตอนเวลาที่พบตนนั้นเดินเข้าออกวัดเซตวัน โดยการกระทำที่ยกมานี้ นั้นถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นผรุสวาท

4) การกระทำทางด้านวจีกรรมที่เป็นสัมผัปปลาปะ

การแต่งตัวเลียนแบบคนท้อและกล่าวคำใส่ร้ายพระพุทธเจ้าว่าได้ทำนางนั้นท้องตลอดทั้งยังไม่ทำหน้าที่ยกหน้าที่ดี การกระทำที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับหลักสัมผัปปลาปะดังต่อไปนี้

สัมผัปปลาปะ คือ การกล่าวคำเพื่อเจ้อ การกล่าววาจาที่เป็น สัมผัปปลาปะ จึงหมายถึง การกล่าวเรื่องราวต่าง ๆ อันหาสาระประโยชน์ไม่ได้ เช่น การเรื่องภาพยนตร์ โขน ละคร หรือพูดจาตลก คะนองตลอดจนนักเขียนนวนิยาย จินตกวี เหล่านี้จัดเป็นสัมผัปปลาปะทั้งสิ้น เพราะผู้ฟังก็ดี ผู้อ่านก็ดี มิได้รับประโยชน์ให้เกิดปัญญา แก่ทุกขในชีวิตลงได้เพียงแต่ให้จิตใจเพลิดเพลินไปชั่วครั้งชั่วคราวเท่าที่ฟังหรืออ่านอยู่เท่านั้น

องค์ประกอบของ สัมผัปปลาปะ มี 2 ประการ

- (1) นรตถกถาปุรกุขาโร เจตนากล่าววาจาที่ไม่เป็นประโยชน์
- (2) กลณํ กล่าววาจาที่ไม่เป็นประโยชน์นั้น

องค์ธรรมของสัมผัสปลาปะนี้ จึงสำคัญที่อกุศลเจตนาที่เป็นเหตุแห่งการกล่าว สัมผัสปลาปะ ส่วนถ้อยคำที่กล่าวขึ้นเป็นผลของสัมผัสปลาปะเจตนาตนเอง

ในข้อนี้นางจิณฺจมาณวิกาได้วางแผนที่จะทำเพื่อจะใส่ความพระพุทฺธเจ้าตั้งแต่ต้น โดยการแต่งตัวเลียนแบบคนท้องถิ่นละครชาวบ้านเข้าใจ และกล่าวหาพระพุทฺธเจ้าว่าได้เป็นผู้ที่กระทำตนนั้นท้อง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่น่าพิศวงหรือนางกระทำนั้นเป็นเรื่องที่เพ้อเจ้อ ไม่เป็นความจริงแต่อย่างไร ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นสัมผัสปลาปะ

สรุปได้ว่า การกระทำซึ่งวิกรรมของนางจิณฺจมาณวิกานั้นชัดเจนเป็นอย่างมากเพราะการกระทำของนางจิณฺจมาณวิกานั้นได้กระทำและครอบงำแห่งวิกรรมทั้ง 4 ข้อ คือ มุสาวาท โดยการพูดโกหกว่าตนนั้นได้ตั้งครรรค์กับพระพุทฺธเจ้าจนทำให้ชาวบ้านเข้าใจผิด พิสุณาวาจา โดยการพยายามพูดให้เหล่าพระสาวกและชาวบ้านนั้นเข้าใจผิดว่าตนนั้นได้พักอยู่คั่นธกฺขีของพระพุทฺธเจ้าและได้ตั้งครรรค์กับพระองค์ ผรุสา โดยการพูดในลักษณะโกรธเคืองชาวบ้านและยังด่าทอพระพุทฺธเจ้าว่าไม่รู้จักทำหน้าที่ของสามีที่จะต้องคอยดูแลตนเวลาตั้งครรรค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ใช่ความจริง สัมผัสปลาปะ โดยนางจิณฺจมาณวิกาได้วางแผนที่จะทำเพื่อจะใส่ความพระพุทฺธเจ้าตั้งแต่ต้น ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่น่าพิศวงหรือนางกระทำนั้นเป็นเรื่องที่เพ้อเจ้อ ไม่เป็นความจริงแต่อย่างไร

3. ด้านมโนกรรม

มโนกรรม หมายถึง การกระทำที่เกิดจากใจ เช่น คิดโลภอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น คิดโกรธมุ่งร้ายพยาบาทผู้อื่น คิดเห็นในทางที่ผิด เช่น ไม่คิดถึงบุญคุณของพ่อแม่ ไม่เชื่อเรื่องบาปบุญ เป็นต้นมโนกรรม แบ่งออกเป็น 3 ได้แก่

1) การกระทำทางด้านมโนกรรมที่เป็นอกิขมาของนางจิณฺจมาณวิกา

ในเรื่องนี้นางจิณฺจมาณวิกานั้นไม่ได้มีการกระทำที่เป็น อกิขมา เพราะอกิขมา คือ ความเพ่งเล็งทรัพย์อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่นด้วยความโลภ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546 : 472)

ซึ่งสิ่งที่นางกระทำนั้นไม่ได้มีเจตนาที่จะเพ่งเล็งทรัพย์ของพระพุทฺธเจ้า แต่พวกเขาเถียรถึยนั้นจัดว่าเป็นการกระทำที่เป็นอกิขมา เพราะมุ่งหวังลาภสักการะของตนให้บังเกิดและมุ่งทำลายลาภสักการะของพระพุทฺธเจ้า

2) การกระทำในด้านมโนกรรมที่เป็นพยาบาทของนางจิณฺจมาณวิกา

การกระทำของนางจิณฺจมาณวิกานั้นเป็นการกระทำที่มีการวางแผนและใช้เวลาในการเพเนินแผนที่ได้วางไว้เป็นเวลานานถึง 9 เดือน ซึ่งการกระทำของนางนั้นจัดว่าเป็นความพยายามที่เกิดจากความพยาบาทโดยความพยาบาท คือ ความผูกอาฆาตจองเวรผู้อื่นด้วยอำนาจแห่งความโกรธ

จากเรื่องที่น่างใจจุมานวิกานั้นได้วางแผนและได้กระทำแผนการที่จะทำลายซึ่งศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระพุทธเจ้าที่นับว่าเป็นความพยายามเนื่องจากระยะเวลาที่นางได้จัดการวางแผนนั้นเป็นเวลานานมากหากจิตของคน ๆ หนึ่งที่ไม่ได้คิดผูกใจแค้นนั้นย่อมมีอาจะทำได้

3) การกระทำในด้านมโนกรรมที่เป็นมิจฉาภิภูฏฐิของนางจุมานวิกา

การที่นางจุมานวิกานั้นได้ไปนับถือเดียรถีย์นั้น ตลอดทั้งนางจุมานวิกานั้นได้รับอาสาที่จะทำให้ศรัทธาของพระพุทธเจ้าที่นับว่าเป็นมิจฉาภิภูฏฐิ คือ ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

การที่ไปนับถือเดียรถีย์ที่แนะนำในทางที่ผิดนั้นย่อมถือว่าเป็นมิจฉาภิภูฏฐิตลอดทั้งยังกระทำในสิ่งที่ไม่รู้ว่าเป็นการกระทำให้คนอื่นนั้นเดือดร้อนอีกด้วย

สรุปได้ว่าในเรื่องนางจุมานวิกานั้นถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นมโนกรรมเพราะว่าเป็นการกระทำที่ได้มีการเตรียมการวางแผนเพื่อที่จะทำลายพระพุทธเจ้าตลอดทั้งพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ซึ่งมูลเหตุที่ทำให้เกิดจากการเสื่อมลาภสักการะของเดียรถีย์จึงได้มีการวางแผนที่จะทำลายพระพุทธเจ้าโดยการให้นางจุมานวิกานั้นมาใส่ความพระพุทธเจ้าว่านางได้ตั้งครุกรรมกับพระพุทธเจ้า ซึ่งหากการกระทำนี้นั้นไม่ได้กระทำมาด้วยเจตนาแล้วผลกรรมของนางจุมานวิกาคงไม่ถึงกับโดนธรณีสูบตลอดทั้งทำให้นางตกนรกอเวจีแต่อย่างไร ซึ่งถือว่าในเรื่องที่นางจุมานวิกาได้ทำการใส่ความพระพุทธเจ้าที่เพื่อที่จะทำลายศรัทธาโดยหวังลาภให้ลาภสักการะนั้นบังเกิดมีในพวกเดียรถีย์ที่ตนนั้นนับถือ ซึ่งเป็นการกระทำมโนกรรมอย่างแท้จริง เนื่องจากได้วางแผนและดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนเป็นเวลาถึง 9 เดือน

สรุป

นางจุมานวิกา เป็นสตรีที่เชื่อว่ามีชีวิตอยู่ในพุทธกาล นางได้ร่วมมือกับเดียรถีย์ที่เสื่อมลาภสักการะด้วยการให้ร้ายพระพุทธเจ้า ต่อหน้าคนจำนวนมาก ว่าทำให้นางตั้งครุกรรม ด้วยความที่นางมีความฉลาดในมารยาทของหญิง นับถือศรัทธาต่อเดียรถีย์ มีเจตนาเพื่อทำลายพระพุทธเจ้าจึงเดินเข้าออกวัดเซตวันอยู่เสมอ ทำให้เหมือนอยู่ในพระเซตวัน แต่แท้จริงแล้วนางอยู่ในวัดเดียรถีย์ใกล้เคียง โดยกาลล่วงไป 8-9 เดือน ผูกไม้กลมไว้ที่ห้องห่มผ้าทับข้างบน ให้ทุบหลังมือและเท้าด้วยไม้คางโค แสดงอาการบวมขึ้น มีอินทรีย์บอบช้ำยอมตนกล่าวต่อพระพุทธเจ้าในท่ามกลางหมู่ชน ภายหลังนางจึงถูกแผ่นดินสูบ การกระทำกรรมของนางจุมานวิกานั้นกรรมที่ถ้านำมาเปรียบเทียบกับกรรม 12 แล้วก็จะเห็นได้ว่า นางจุมานวิกาได้รับผลกรรมดังต่อไปนี้ 1. ชนกรรม เป็นผลกรรมที่นางจุมานวิกาได้รับจากอดีตชาติที่ได้เคยกระทำไว้ 2. อุปตถัมภกรรม เป็นผลกรรมที่ทำให้นางนั้นได้ถูกธรณีสูบและตกนรกอเวจีในที่สุดและยังจะมีผลต่อไปหากนางจุมานวิกาได้กลับมาเกิดอีกก็เป็นได้ 3. อุปฆาตกรรม เป็นผลกรรมที่ส่งผลในชาติปัจจุบันคือทางโดนชาวบ้านไล่ทุบตีและถูกธรณีสูบเนื่องจากได้กระทำกรรมอันหนักต่อพระพุทธเจ้า 4. ครุกรรม นางจุมานวิกานั้นถือว่าได้กระทำกรรมหนัก เพราะว่าการกระทำนั้นส่งผลทันทีทั้งนี้เพราะนางได้กระทำกรรมที่ผิดต่อพระพุทธเจ้า จนทำให้ครุกรรมนั้นส่งผล

โดยนางจิณจมาณวิกาได้โดยธรณีสุบในที่สุดและตกรอกเวจี อุปัชฌายะกรรม เป็นผลกรรมที่จะส่งผลของการกระทำที่นางจิณจมาณวิกาได้กระทำไว้นั้นจะมีผลให้นางได้รับกรรมนั้นในชาติหน้าอีก จะเห็นได้ว่าผลกรรมของนางจิณจมาณวิกานั้นนอกจากจะส่งผลในชาติปัจจุบันแล้วนั้นผลกรรมของนางจิณจมาณวิกาก็ยังมีผลในชาติต่อ ๆ ไปอีกด้วยเช่นกัน เพราะว่าเกิดจากการกระทำของตนเองเป็นผู้กระทำ การกระทำกรรมของนางจิณจมาณวิกานั้นถ้าจัดว่าเป็นการกระทำที่เป็นกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ได้แก่

ด้านกายกรรม

การกระทำของนางวิกรรมนั้นเป็นการกระทำที่จงใจทำด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความเสื่อมและความเข้าใจผิดของชาวบ้าน โดยการแต่งกายเรียนแบบคนทอ้งและมีการเดินเข้าออกวัดเซตวันในช่วงยามวิกาล ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำด้วยตนเองและจัดเป็นการกระทำที่เป็นกายกรรม ถึงแม้ว่าจะไม่ได้กระทำผิดหลักกายกรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านปาณาติบาต การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ด้านอนินนาทาน การลักขโมย และด้านกาเมสุมิฉาจาร แต่ที่นางจิณจมาณวิกาทำนั้นแสดงให้เห็นชัดว่ามีความตั้งใจที่จะทำและทำด้วยตนเองจนเกิดผลเสียตามที่นางต้องการ คือ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าพระพุทธเจ้านั้นได้ทำให้ตนนั้นทอ้งและนางได้มีเจตนาที่จะแต่งตัวเรียนแบบคนทอ้งอีกด้วย

ด้านวจีกรรม

การกระทำซึ่งวจีกรรมของนางจิณจมาณวิกานั้นชัดเจนเป็นอย่างมากเพราะการกระทำของนางจิณจมาณวิกานั้นได้กระทำและครอบงำแห่งวจีกรรมทั้ง 4 ข้อ คือ มุสาวาท โดยการพูดโกหกว่าตนนั้นได้ตั้งครรรค์กับพระพุทธเจ้าจนทำให้ชาวบ้านเข้าใจผิด ปิสฺสุณาจา โดยการพยายามพูดให้เหล่าพระสาวกและชาวบ้านนั้นเข้าใจผิดว่าตนนั้นได้พักอยู่คณฤฎีของพระพุทธเจ้าและได้ตั้งครรรค์กับพระองค์ ฝรุสา โดยการพูดในลักษณะโกรธเคืองชาวบ้านและยังด่าทอพระพุทธเจ้าว่าไม่รู้จักทำหน้าที่ของสามีที่จะต้องคอยดูแลตนเวลาตั้งครรรค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ใช่ความจริง สัมผัสปลลาปะ โดยนางจิณจมาณวิกาได้วางแผนที่จะทำเพื่อจะใส่ความพระพุทธเจ้าตั้งแต่ต้น ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่นางพูดหรือนางกระทำนั้นเป็นเรื่องที่เพ้อเจ้อ ไม่เป็นความจริงแต่อย่างไร

ด้านมโนกรรม

นางจิณจมาณวิกานั้นถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นมโนกรรมเพราะว่าเป็นการกระทำที่ได้มีการเตรียมการวางแผนเพื่อที่จะทำลายพระพุทธเจ้าตลอดทั้งพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ซึ่งมูลเหตุที่ทำให้เกิดจากการเสื่อมลาภสักการะของเดียรถีย์จึงได้มีการวางแผนที่จะทำลายพระพุทธเจ้าโดยการให้นางจิณจมาณวิกานั้นมาใส่ความพระพุทธเจ้าว่านางได้ตั้งครรรค์กับพระพุทธเจ้า ซึ่งหากการกระทำนั้นไม่ได้กระทำมาด้วยเจตนาแล้วผลกรรมของนางจิณจมาณวิกาคงไม่ถึงกับโดนธรณีสุบตลอดทั้งทำให้นางตกรอกเวจีแต่อย่างไร ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่นางจิณจมาณวิกาได้ทำการใส่ความพระพุทธเจ้านั้นก็เพื่อที่จะทำลายศรัทธาโดยหวังลาภให้ลาภ

สักการะนั้นบังเกิดมีในพวกเดียรถีย์ที่ตนนั้นนับถือ ซึ่งเป็นการกระทำโนกรรมอย่างแท้จริงเนื่องจากได้วางแผนและดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนเป็นเวลาถึง 9 เดือน

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียง. (2547). *กรรมบท ธรรมศึกษาชั้นเอก ฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพมหานคร: เลี้ยงเชียง.
- มนตรี สืบดวง. (2548). *กรรมนิยามและปัญหาจริยศาสตร์สมัยใหม่. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 5 (1), 36-62
- พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2547). *กฎแห่งกรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย. พุทธทาสภิกขุ. (2538). *โอสถเรตัพพธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.
- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร). (2545). *กรรมที่ปณี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (2561). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วสิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2551). *หลักกรรมในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (2546). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์พรินติ้ง จำกัด.

วิธีคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์

Scientific Way of Thinking

ประธาน คงเรืองราช และ จักรพรรณ วงศ์พรพวิณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phrathan Kongruangrach and Chakkapan Wongpornpavan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, Email : korachrelate@gmail.com

บทคัดย่อ

วิชาวิธีของมาร์กซเป็นการอธิบายแบบจัดคู่ขัดแย้งว่า สรรพสิ่งใดๆ ล้วน ดำรงอยู่อย่างขัดแย้งเป็นสภาวะคู่ตรงข้ามกันเสมออย่างเป็นกฎเกณฑ์ สรุปเป็นทฤษฎีว่า วัตถุมีความขัดแย้งตลอดเวลา ความขัดแย้งทำให้เกิดการเคลื่อนไหว ความเคลื่อนไหว เกิดความเปลี่ยนแปลง ขัดแย้ง เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ประยุคขึ้นอธิบายสภาวะทางสังคมตามยุคสมัย เป็นการอธิบายประวัติศาสตร์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ตามกฎวิชาวิธีได้

การมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมมุ่งสนใจส่วนที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ สนใจเรื่องการผลิต และการทำมาหากิน เรื่องปากท้องของมนุษย์ว่าเป็นรากฐานของประวัติศาสตร์ และเมื่อพลังการผลิตเปลี่ยนแปลงไปก็จะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในการผลิต และระบบกรรมสิทธิ์เปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นการขัดแย้งกับโครงสร้างส่วนบนซึ่งพยายามที่จะรักษาสถานภาพเดิมจึงเกิดขึ้น ทำให้เกิดการปฏิวัติสังคมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะเดียวกันโครงสร้างส่วนบนอันได้แก่ ระบบการเมืองและวัฒนธรรม จะต้องเปลี่ยนแปลงจนสอดคล้องกับพลังการผลิต และระบบกรรมสิทธิ์ เพราะฉะนั้นการมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมดังกล่าวแล้ว จะทราบได้ว่าพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นเรื่องของความขัดแย้งเชิงเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยถือเอาเศรษฐกิจเป็นตัวนำในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองแล้วย่อมมีความสำคัญต่ออุดมการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นอันมาก ทั้งนี้ เพราะมาร์กซมองการเมืองว่าเป็นการต่อสู้ของชนชั้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขัดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: วิธีคิด; วิชาวิธี; วัตถุนิยม; ประวัติศาสตร์; คาร์ล มาร์กซ

Abstracts

Marx's dialectics are a paradoxical explanation of what all things exist as contradictory, as a rule, always opposite. Conclusion is the theory that Objects are in constant conflict. The conflict made the movement Movement There is a conflict, a movement, a change of the era, explaining the social conditions of the era. It can explain history scientifically according to dialectical laws.

A materialistic look at history focuses on the fundamental part, ie production. And making a living The story of the human stomach is the foundation of history. And when the power of production changes, it will affect the relationship in production. And the proprietary system has changed too. So a conflict with the superstructure, which seeks to maintain its original status, arises. Causing the social revolution to happen inevitably At the same time, the upper structures, including Political and cultural systems Must change until it meets the production power And proprietary systems Therefore, looking at such materialistic history It is known that the basis of human history is a matter of economic conflict.

Analyzing events by taking the economy as a leader in politics is of great importance to the ideology of communism, because Marx sees politics as a class struggle. As a result of a conflict of economic interest.

Keywords: Way of Thinking; Dialectical; Materialism; History; Karl Marx

บทนำ

กระบวนทัศน์ (Paradigm) คือ ชุดแนวความคิด หรือ มโนทัศน์ (Concepts) ค่านิยม (Values) ความเข้าใจรับรู้ (Perceptions) การปฏิบัติ (Practice) วิสัยทัศน์,ความคิดเห็น world outlook โลกทัศน์ (Worldview) วิสัยทัศน์, ความคิดเห็นที่มีร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่งสังคมหนึ่งและได้ก่อตัวเป็นแบบแผน ของ ทัศน์อย่างเฉพาะ แบบหนึ่ง เกี่ยวกับความจริง (Reality) ซึ่งเป็นฐานของวิถี เพื่อการจัดการตนเอง ของสังคม นั้น ทำหน้าที่สองประการ คือ วางหรือ กำหนดกรอบ ประการที่สอง ทำหน้าที่ชี้แนะเราว่าควรจะทำพฤติกรรม ปฏิบัติอย่างไร ภายในกรอบเพื่อให้เกิดความสำเร็จ

วัตถุนิยมภาษาวีธี เป็นกระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์ของชนชั้นกรรมาชีพ สาเหตุที่เรียกกันว่าวัตถุนิยมก็ เพราะ กระบวนการอธิบายและสร้างความเข้าใจปรากฏการณ์ในโลกธรรมชาติ ตลอดจนวิถีของมันเป็นแบบ วัตถุนิยม ส่วน วิธีมองและวิธีศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ในโลก ธรรมชาติ ตลอดจนวิถีรับรู้ปรากฏการณ์เหล่านี้ นั้นเป็นแบบภาษาวีธี

วิธีคิดและตรรกศาสตร์

ตรรกศาสตร์แบบอริสโตเติลและตรรกบทประเภทต่าง ๆ วิธีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ อริสโตเติลเอง เรียกสิ่งนี้ว่า ศาสตร์การวิเคราะห์ (Analytics) ส่วนคำว่า logic นั้นเขาสงวนไว้ให้แปลความหมายถึงภาษาวีธี คำว่าภาษาวีธี เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า วิธีพูดให้พิเศษ วิธีพูดให้แจ่มแจ้งและวิธีพูดให้แตกต่าง ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายว่า วิธีพูดแตกต่าง หรือ วิธีพูดแย้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 1077) แปล

มาจากคำว่า *Dialectic* ในภาษาอังกฤษ จึงเป็นที่มาของความหมายว่า การโต้แย้ง ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าวิภาษวิธี

ปรัชญาเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางสังคมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย เป็นรากฐานของสังคม รวมถึงเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งยังสื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ในตัวตนของแต่ละสังคมให้ตั้งไว้ ซึ่งเกียรตินัย ศักดิ์ศรี ตลอดจนสืบทอดความเป็นชาติหรือชาติพันธุ์ การมีพฤติกรรมสื่อถึงความรักในความรู้ ความรักในความฉลาด หรือความรักในความปรารถนาอันนำไปสู่ความรู้อันประเสริฐ เป็นความรอบรู้ ภูมิความรู้อย่างกว้างขวาง เป็นหนทางนำไปสู่ หลักการแห่งความรู้และความจริง (ประธาน คงเรืองราช, 2564 : 20) การนำเสนอถึงปรัชญาและแนวคิดในสังคมแต่ละยุคสมัยย่อมสอดคล้องกับลักษณะทางการดำรงอยู่ของแต่ละสังคม ปรัชญาสนใจศึกษาความรู้ทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรม เช่น ความจริงเกี่ยวกับโลก และจักรวาล ความดีความชั่ว ความงามและระบบคุณค่าอื่น ๆ รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับจิต แต่อย่างไรก็ตามตามปรัชญาจะให้ความสนใจเฉพาะความรู้ที่ใช้เหตุผลโต้แย้งได้เท่านั้น ปรัชญาเกิดจากความอยากรู้ อยากรู้เห็นของมนุษย์ และมนุษย์มีความสามารถในการคิด การคิดทำให้เกิดความสงสัย ความสงสัยทำให้เกิดการตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบและคำตอบนำมาซึ่งความรู้ แต่ความรู้ที่ปรัชญายอมรับจะต้องมีเหตุผล

สังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง พัฒนาการทั้งทางด้านสังคมและการผลิตได้เกิดการเคลื่อนไหวมาโดยลำดับ การอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น ในยุคประวัติศาสตร์เป็นต้นมาได้แบ่งกลุ่มความคิดความเชื่อทางปรัชญาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 แนวคิดแบบเทวนิยมมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งอย่างนั้นเกิดจากการกำหนดหรือควบคุมจากสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งมีการเรียกขานแตกต่างกันไปตามลัทธิความเชื่อต่างๆ เช่น พระเจ้า พรหมลิขิต วิญญาณ ภูต ผี

กลุ่มที่ 2 แนวคิดแบบธรรมชาตินิยม เหตุผลนิยม หรือแบบปฏิฐานนิยม มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดจากธรรมชาติและการกระทำโดยมนุษย์ เชื่อในเหตุผล และสิ่งที่เกิดขึ้นจริง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าภาวะแวดล้อมทางสังคมในแต่ละยุค ได้มีผลอย่างมากต่อการก่อเกิดปรัชญาและความเชื่อ

การยึดกุมปรัชญาหรือทฤษฎีในการชี้แนะสังคมนั้นจากเดิมซึ่งผูกขาดโดยผู้ปกครองและศาสนจักร เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 18 (Julian Hoppit, 2011 : 307) ที่นอกจากจะเป็นการพลิกเปลี่ยนวิถีการผลิตวิถีชีวิตของผู้คนแล้ว ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงโลกรวมถึงโครงสร้างทางสังคมอย่างขนานใหญ่ ทั้งในมิติความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสถาบัน และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับสถาบัน มีการเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์แนวตั้งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบซึ่งหมายถึงสามัญชนได้มีอิสระในการแสดงออกทางสาธารณะ รวมถึงการมีพื้นที่ให้สามัญชนได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคม และทำการเปลี่ยนแปลงสังคม

ที่มาของมาร์กซิสม์

มาร์กซิสม์ เป็นระบบปรัชญาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่มุ่งอธิบายหลักการพื้นฐานที่กำหนดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หากคำตอบในการเคลื่อนไหวที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างพลังการผลิตกับความสัมพันธ์ทางการผลิต ความขัดแย้งระหว่างฐานเศรษฐกิจกับโครงสร้างส่วนบน โดยมีพื้นฐานมาจากการผสมผสานตรรกวิทยาแบบวิภาษวิธีของเฮเกิล แต่ปฏิเสธหลักจิตนิยมที่มีอยู่ในหลักปรัชญาของเฮเกิล และปฏิเสธหลักอภิปรัชญาและจิตนิยมในด้านประวัติศาสตร์สังคมของปรัชญาวัตถุนิยมของฟอยเออร์บาค รวมทั้งได้นำเสนอความคิดว่า ทุนนิยม จะต้องถูกแทนที่ด้วยสังคมนิยมและสังคมคอมมิวนิสต์ตามกฎหมายที่แน่นอนทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2527 : 501) สิ่งทีกล่าวถึงข้างต้น คือสิ่งที่ คาร์ล มาร์กซ ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าเป็นระยะเวลายาวนาน จนกลายมาเป็นปรัชญาวัตถุนิยมวิภาษวิธี และเขาได้พัฒนาหลักปรัชญา วัตถุนิยมวิภาษวิธีดังกล่าวเป็นวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ เพื่ออธิบายพัฒนาการ ทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติผ่านความขัดแย้งระหว่างความสัมพันธ์ทาง การผลิตและพลังการผลิต และความขัดแย้งระหว่างรากฐานทางเศรษฐกิจ กับโครงสร้างชั้นบน ที่เป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการต่อสู้ทางชนชั้น ซึ่งก็คือ การปฏิวัติสังคมนำเฉพาะว่าในฐานะที่เป็นปรัชญาการเมืองแล้ว ลัทธิมาร์กซมุ่งอธิบายโครงสร้างทางชนชั้นทางสังคมที่ได้เปรียบ ในฐานะที่เป็นปรัชญาทางเศรษฐกิจ มาร์กซิสม์มุ่งวิจารณ์วิถีแห่งการผลิตของบรรดานายทุนที่มีลักษณะกดขี่ผู้ใช้แรงงาน ซึ่งมาร์กซิสม์มองว่าในที่สุดก็จะทำให้ระบบการผลิตเช่นนี้ล่มสลายไป อีกทั้งในฐานะที่เป็นกลยุทธ์ของการปฏิวัติสังคมน มาร์กซิสม์ได้มุ่งอธิบายกลยุทธ์ในการปฏิวัติสังคมน มาร์กซิสม์ได้มุ่งอธิบายถึงกลยุทธ์ในการล้มล้างลัทธิายทุนโดยการต่อสู้ทางชนชั้นเพื่อนำไปสู่สังคมนิยม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลให้ก่อเกิดทฤษฎีสังคมนิยมนั้น คาร์ล มาร์กซมองว่า วัตถุนิยมเป็นทัศนคติที่ถูกต้อง เพราะไม่ได้อธิบายว่าโลกถูกสร้างขึ้นด้วยอำนาจเหนือธรรมชาติ ส่วนจิตนิยมในความเห็นของมาร์กซนั้นเป็นปรัชญาที่ไม่ให้ความสำคัญแก่ชีวิตจริง ในขณะที่ปรัชญาวัตถุนิยมของกรีก และโรมันนั้น คาร์ล มาร์กซ ให้ค่าว่าเป็นเพียงขั้นปฐมเท่านั้น ครั้นเมื่อล่วงมาถึงสมัยกลาง ปรัชญาจากศาสตร์ที่เคยเป็นวิชาการอิสระได้ถูกนำไปเป็นเครื่องมือในการรับใช้ศาสนจักร จนมาถึงสมัยใหม่ คาร์ล มาร์กซได้ยกย่องนักปรัชญาวัตถุนิยม เช่น สปิโนซ่า (พ.ศ.2175-2220 ชาวเมืองอัมสเตอร์ดัม ฮอลแลนด์ เป็นนักเหตุผลนิยมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของปรัชญาคริสต์ศตวรรษที่ 17 ผู้ริเริ่มการวิพากษ์เกี่ยวกับไบเบิล ผลงานชิ้นสำคัญของเขาคือหนังสือ จริยศาสตร์) ผู้ให้ความเห็นว่าสสารเป็นพื้นฐานของเอกภพ เป็นต้น เหล่าบรรดานักปรัชญาวัตถุนิยม ให้ทัศนคติในเรื่องสสารที่สำคัญ คือ เชื่อว่ามนุษย์เป็นสสารซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของสสาร ด้านทฤษฎีความรู้และอภิปรัชญายังคงให้ความสำคัญแก่สสาร อาจเป็นเพราะคาร์ล มาร์กซ เกลียดชังศาสนาคริสต์ และปรัชญาจิตนิยมที่เป็นกลไกในการกดขี่ ซึ่งสิ่งนี้คือแรงขับเคลื่อนที่นำไปสู่วาทะ ศาสนาคือยาเสพติดของประชาชน ศาสนาเป็นเครื่องมือของชนชั้นสูง เพื่อรักษาสถานภาพทางสังคม

วัตถุนิยมประวัติศาสตร์

คาร์ล มาร์กซ เห็นว่ามนุษย์ และชีวิตทางสังคมเป็นวัตถุอย่างหนึ่งย่อมมีความเคลื่อนไหว จึงต้องยึดหลักการวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ มาร์กซเห็นว่ามนุษย์ในสังคมแต่ละยุคต่างทำการผลิต จากนั้นความสัมพันธ์ทางการผลิตที่เหมาะสมกับสังคมยุคนั้นจึงอุบัติขึ้นเป็นที่มาของรากฐานทางเศรษฐกิจในสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดสถานะทางสังคม เป็นสิ่งที่เข้าใจด้วยกระบวนการวิภาษวิธี มาร์กซได้แบ่งพัฒนาการสังคมมนุษย์ออกเป็น 6 ยุคคือ

ยุคที่ 1 สังคมบุพพกาลคอมมิวนิสต์ (primitive communism) ยุคนี้ ยังไม่มีความขัดแย้งทางชนชั้น ไม่มีการขูดรีด ไม่มีการต่อสู้ทางชนชั้นประชาชนถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินร่วมกัน และร่วมมือกันแสวงหาสิ่งมีชีวิต ที่ขาดแคลนจากธรรมชาติ ประสิทธิภาพในการผลิตก็ต่ำมาก เพราะเหตุนี้คนงาน จึงไม่สามารถสร้างมูลค่าส่วนเกินมากไปกว่าความจำเป็นในการดำรงชีพของ ตนเองและครอบครัวได้ (ใน Richard Leakey, 1981 : 101) ดังนั้น ระบบทาสและการขูดรีดจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ตัวอย่างของสังคมบุพพกาลคอมมิวนิสต์ ได้แก่ สังคมชาวอเมริกันพื้นเมืองก่อน การมาถึงของชาวยุโรป เมื่อเวลาผ่านไปประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานก็ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น

ยุคที่ 2 ยุคทาส (Slavery) ของยุคทาสของมาร์กซนั้นหมายถึงระบบทาสในยุคโบราณ ซึ่งคือระบบทาส ของชาวฮีบรู, ชาวอียิปต์, กรีก และโรมัน ไม่ใช่ระบบทาสที่เกิดขึ้น ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมาร์กซถือว่าเป็น การเกิดขึ้นผิดยุคสมัย เพราะเกิดในยุคสังคมทุนนิยม ระบบทาสทำให้เกิดการพัฒนาพลังการผลิตของสังคม สูงขึ้น แต่ท้ายที่สุดก็เป็นอุปสรรคในความก้าวหน้าของพลังการผลิต เมื่อทาสไม่ได้เป็นคนงานที่มีแรงจูงใจสูง ที่สุด จึงเกิดการลุกฮือของทาสที่สันตะเถื่อนสังคม ถึงในที่สุดสังคมยุคทาสก็ถูกทำลายลงไป โดยการกดขี่ทาส ทำให้ทาสไม่สนใจในการผลิต ฉะนั้นการผลิตขนาดเล็กโดยผู้เช่าที่ดินเริ่มมีประสิทธิภาพ ทาสจึงได้รับการปลดปล่อย

ยุคที่ 3 ยุคศักดินา (feudalism) เป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบใหม่ อีกทั้งยังก่อให้เกิด พลังการผลิต แบบใหม่ ๆ ขึ้น โดยเจ้าของที่ดินเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตถึงเป็นเจ้าของผู้ทำกินในที่ดิน ซึ่ง เรียกว่าทาสติดที่ดิน หรือไพร่ ยุคศักดินานั้นมีลักษณะพิเศษ มาร์กซได้กล่าวไว้ เนื่องจากการถูกขูดรีด ของทาส ติดที่ดินนั้นเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ภายใต้ระบบทาสนั้นทาสจะ ไม่ได้รับสิ่งใดเป็นการตอบแทนเลยจาก แรงงานของพวกเขา ยกเว้นแต่สิ่ง จำเป็นเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดเท่านั้น ภายใต้ระบบทุนนิยมคนงานจะได้รับ ค่าจ้าง ตามชั่วโมงที่พวกเขาทำงาน แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วนายทุนจะยึดบางส่วนของ ชั่วโมงแรงงานของ คนงานไว้โดยไม่ได้จ่ายค่าจ้างก็ตามที่ ระบบศักดินา ทาสติดที่ดินนั้นจะได้รับอนุญาตให้ทำงานในที่ดินที่ตน ได้รับมอบหมายให้ในบางวัน แต่ก็ถูกบังคับให้ทำงานให้กับเจ้าที่ดินในวันอื่น ๆ นี่คือรูปแบบการขูดรีดที่เห็นได้ ชัดเจนที่สุด ทาสติดที่ดินได้รับสิ่งจูงใจในการทำงานมากกว่าทาส ทั่วไป และระบบศักดินาก็นำมาซึ่งพัฒนาการ

ที่สูงขึ้นของพลังการผลิตของ สังคม แต่อย่างไรก็ตามในท้ายที่สุดแล้วระบบดังกล่าวก็เป็นตัวจำกัดการ พัฒนา และถูกทำลายลงโดยมีระบบทุนนิยมเข้ามาแทนที่

ยุคที่ 4 ยุคทุนนิยม (Capitalist) ระบบทุนนิยมเข้ามาแทนที่ เมื่อพลังการผลิต ได้พัฒนามาถึงระดับ การผลิตเพื่อการขายเป็นการผลิตต่ออุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยใช้เครื่องจักร เกิดระบบนายทุนขึ้นมาแทนระบบ คักดินา ไพร่ได้รับการปลดปล่อย ส่วนผู้ทำงานในโรงงานหรือกรรมกรไม่มีปัจจัยการผลิต คงมีแต่แรงงานขาย เลี้ยงชีวิต ขณะเดียวกันนายทุนกลับร่ำรวย และสะสมกำไรไว้ในมือ การขูดรีดเปลี่ยนแปลงสภาพจากการเป็น เจ้าของที่ดินกับไพร่ มาเป็นการขูดรีดระหว่างนายทุนกับผู้ใช้แรงงาน โดยนายทุนกดค่าจ้างแรงงาน และเอา มูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ของแรงงานไปเป็นของตน ซึ่งก็คือ มูลค่าของสินค้าแรงงานผลิตที่ได้เกินไป กว่าค่าจ้าง

ถึงแม้ว่ามาร์กซจะเกลียดระบบทุนนิยมอย่างลึกลับ แต่เขาก็แสดง ความชื่นชมระบบทุนนิยมในฐานะที่ ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นในผลิตภาพอย่างมาก แต่ระบบทุนนิยมเองก็ต้องเผชิญกับความขัดแย้งภายในซึ่งจะ ก่อให้เกิดการต่อสู้ทางชนชั้นและท้ายที่สุดระบบทุนนิยมก็จะถูกทำลายลง มาร์กซได้กล่าว ไว้ว่า ภายใต้ระบบ ทุนนิยม เทคนิคในการผลิตกลายเป็นเรื่องที่ถูกให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น กระบวนการบริหารจัดการมีลักษณะ รวมศูนย์มากขึ้น นอกจากนี้ระบบกรรมสิทธิ์เอกชนของทุนก็กลายเป็นเครื่องกีดขวางความก้าวหน้า จำนวนการ วางงานที่เพิ่มมากขึ้นและความคับแค้นของชนชั้นแรงงานก็ปรากฏขึ้น

เมื่อพิจารณาทัศนะของมาร์กซ จะสังเกตเห็นได้ว่า ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและการเมืองของมนุษย์ได้ วิวัฒนาการโดยสันติวิธี แต่เป็นระบบเศรษฐกิจและการเมืองที่ผูกขาดโดยคนกลุ่มน้อย คือ ผู้เป็นเจ้าของปัจจัย การผลิต ที่ได้ขูดรีดมาจากกลุ่มใหญ่ยังผลให้เกิดการต่อสู้และเกิดการขัดแย้ง มาร์กซ เห็นว่าการเปลี่ยนแปลง ของประวัติศาสตร์มนุษย์นั้น เป็นเรื่องของการต่อสู้ และการปฏิวัติ มาร์กซและเองเกิลส์ได้เน้นให้ตระหนักว่า การเปลี่ยนแปลงทาง ประวัติศาสตร์ได้ก้าวสู่ยุคพัฒนาขึ้นโดยลำดับ ระบบสังคมนิยมหรือระบบคอมมิวนิสต์ ซึ่ง เป็นยุคสุดท้ายที่ดีที่สุดของมนุษย์จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน โดยการปฏิวัติ ของชนชั้นกรรมาชีพ อันเป็นการ เกิดขึ้นตามกฎไตระเล็กติกหรือวิภาษวิธี ฉะนั้น มาร์กซและเองเกิลส์ จึงเชื่อว่าสังคมนิยมตามแนวความคิดของ เขาเป็นสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้น

ยุคที่ 5 ยุคสังคมนิยม (Socialist) มาร์กซมีความเชื่อมั่นว่า ชนชั้นกรรมาชีพสามารถมีจิตสำนึกได้เอง ว่า ฝ่ายตนถูกขูดรีด โดยได้รับผ่านทางประสบการณ์ในการทำงาน และการใช้ชีวิต ครั้นเมื่อสำนึกแล้วชนชั้น กรรมาชีพจะร่วมมือกันปฏิวัติล้มล้างชนชั้นนายทุน ดังปรากฏใน The Communist Manifesto (คำประกาศ ของคอมมิวนิสต์) ซึ่งมาร์กซและเองเกิลส์ร่วมกันร่าง แก่นสาระสรุปได้ว่า ทุกคนจะมีเสรีภาพซึ่งเกิดขึ้นมา พร้อมกับชัยชนะขั้นสุดท้ายของชนชั้นกรรมาชีพ โดยกระบวนการของการปฏิวัติ และสังคมนิยมจะเปลี่ยนแปลงเข้า สู่ยุคคอมมิวนิสต์

ยุคที่ 6 สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (Communist socialist) มาร์กซเชื่อว่าเป็นยุคสุดท้าย เป็นสังคมที่ไม่ มีความขัดแย้งกันทางชนชั้น เป็นสังคมที่ปราศจากชนชั้น (classless society) ไม่มีกฎหมาย ไม่มีการปกครอง

และรัฐจะต้องสูญสลายไป (state will wither away) ทฤษฎีปฏิวัติสังคมนิยมของมาร์กซ ได้รับการนำไปขยายความต่อเติมโดย เลนิน (Lenin) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศรัสเซีย เหมา เจ๋อ ตุง (Mao Tse-Tung) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในจีน ฟิเดล คาสโตร (Fidel Alejandro Castro Ruz) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศคิวบา และโฮจิมินห์ (Hò Chí Minh) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศเวียดนาม

สำหรับคำว่าคอมมิวนิสต์นั้น มาร์กซ และฟรีดริช เองเงิลส์ (Friedrich Engels) ได้ใช้คำนี้เป็นครั้งแรกในการเขียนคำประกาศของคอมมิวนิสต์ ในระหว่างปี ค.ศ.1847-1848 ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกสารสำคัญที่อธิบายถึงหลักการของคอมมิวนิสต์ สารสำคัญ คำประกาศของคอมมิวนิสต์ ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของสังคมนิยมว่าเป็นประวัติการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ทาสต่อสู้กับนายทาส โพรตต่อสู้กับเจ้าของที่ดิน กรรมกรต่อสู้กับนายทุน และในขั้นตอนสุดท้ายกรรมกรซึ่งเป็นชนชั้นที่ถูกขูดรีดมีความต้องการที่จะเปลี่ยนความสัมพันธ์ในการผลิตหรือระบบกรรมสิทธิ์และโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) อันได้แก่ ระบบกฎหมาย การเมืองวัฒนธรรม และระบบความคิด ทั้งนี้เพื่อที่จะยุติการขูดรีด

เมื่อพลังการผลิตของแรงงานได้พัฒนาถึงขั้นพร้อมเต็มที่ ก็จะเกิดการปฏิวัติสังคมนิยม ฝ่ายต่อสู้จะประสบชัยชนะ ซึ่งจะเป็นผลให้ระบบกรรมสิทธิ์ และโครงสร้างส่วนบนเปลี่ยนแปลงไป การปฏิวัติได้เกิดขึ้นตลอดเวลาในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ มีการเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ และระบบการปกครองสืบต่อเนื่องมาไม่ขาดสาย นับตั้งแต่จากระบบทาสสู่ระบบศักดินา จนกระทั่งถึงระบบนายทุน และการปฏิวัติครั้งสำคัญที่สุดก็คือ การปฏิวัติล้มระบบกรรมสิทธิ์ และระบบนายทุน เพราะการปฏิวัติที่ผ่านมานั้นเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตจากคนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งไปสู่คนกลุ่มน้อยอีกกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เพราะฉะนั้นการขูดรีดยังคงมีอยู่ต่อไป แต่การปฏิวัติล้มล้างระบบนายทุนจะทำให้การขูดรีดสิ้นสุดลง เพราะจะมีการโอนปัจจัยการผลิตมาเป็นของส่วนรวม

อิทธิพลทางความคิดของคาร์ล มาร์กซ ความยิ่งใหญ่ในฐานะนักคิด นักปรัชญาของเขาสามารถสะท้อนออกมาได้จากการเป็น นักคิด นักปรัชญาที่ทรงอิทธิพลที่สุด ไม่เพียงแต่ในประเทศสังคมนิยมเท่านั้นที่ยอมรับแนวคิดของเขา แม้แต่ประเทศในเสรีนิยมอย่างอังกฤษ ผู้คนก็ยังเห็นว่าเขานักคิดที่ทรงอิทธิพลที่สุดตลอดกาล ปรัชญาวัตถุนิยมวิภาษวิธี และวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ ถือกันว่าเป็นอาวุธทางความคิดอันทรงพลังสำหรับชนชั้นกรรมาชีพและประชาชนทั่วไปในการเรียนรู้โลกและเปลี่ยนแปลงโลก คาร์ล มาร์กซ เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ถูกกดขี่ทั่วโลก ให้ลุกขึ้นรื้อรวมตัวกันเพื่อปลดปล่อยตัวเองจากพันธนาการ และนำไปสู่สังคมนิยมที่เท่าเทียมกันหมดสิ้นจากระบบทางชนชั้น การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมนิยมที่มุ่งหวัง ความสัมพันธ์ทางการผลิตเพื่อขจัดรูปแบบการขูดรีดทั่วโลก ล้วนรับเอาแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซมาเป็นทฤษฎีชี้นำในการปฏิวัติ ไม่ว่าจะเป็นสหภาพโซเวียต กลุ่มประเทศ ในยุโรปตะวันออก สาธารณรัฐประชาชนจีน คิวบา เวียดนาม หรือประเทศในภาคพื้นละตินอเมริกาก็ล้วนนำแนวทางของมาร์กซมาใช้ในการปฏิวัติสังคมนิยมทั้งสิ้น

สรุป

ในแนวคิดของมาร์กซ การเมืองก็คือระบบเศรษฐกิจที่มนุษย์ด้วยกันสร้างขึ้นมาจากชุดรีดครอบงำกันเอง รัฐในทัศนะของมาร์กซ เป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ชนชั้นที่มีปัจจัยในการผลิตเป็นผู้ปกครอง รัฐเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกนายทุน การมีรัฐ (State) และมีรัฐบาล (Government) ไม่ว่าในยุคไหน ๆ จะต้องมีการกดขี่และเอาเปรียบกันเสมอ รัฐเป็นบ่อเกิดการแบ่งแยกชนชั้น และนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างชนชั้นแต่ละชนชั้นก็จะสถาปนาอำนาจของตน พยายามที่จะให้ตนเองอยู่เหนือชนชั้นอื่นกลายเป็นผู้กดขี่ข่มเหงผู้อื่น ดังนั้นกลไกของรัฐจึงเป็นเพียงเครื่องมือแห่งการกดขี่ระหว่างชนชั้น การกดขี่เอาเปรียบหรือ ต่อสู้ขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นจะหมดไป ก็ต่อเมื่อมีการยกเลิกชนชั้น ยกเลิกอำนาจรัฐ ความขัดแย้งก็จะไม่บังเกิดขึ้น จะต้องทำการปฏิวัติโดยชนชั้นกรรมาชีพผู้ที่มีมวลชลจำนวนมาก ซึ่งมีเป้าหมาย ยึดอำนาจบริหารเพื่อประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ นำพาสังคมไปสู่ระบบสังคมนิยมและสังคมนิยมวิสต์ เป็นการสิ้นสุดของรัฐหลงเหลือแต่การบริหารจัดการที่ไม่ใช่การปกครอง ไม่มีชนชั้น หรือรัฐปกครองไร้การเอาเปรียบ มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทรัพย์สินถูกนำมาเป็นของส่วนรวม โดยมีปรัชญาทางการเมืองว่า มนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกัน มีโอกาสเข้าถึงหรือได้รับปัจจัยที่เป็นพื้นฐานจำเป็นของชีวิต ไม่มีการข่มเหงหรือเอาเปรียบต่อกันอันแสดงถึงเสรีภาพที่แท้จริง

แนวทางวิชาวิธีของมาร์กซนั้น หมายถึง คำอธิบายแบบจัดคู่ขัดแย้งว่า สรรพสิ่ง หรือวัตถุใดๆ ล้วนดำรงอยู่อย่างขัดแย้งเป็นสภาวะคู่ตรงข้ามกันเสมออย่างเป็นกฎเกณฑ์ สรุปเป็นทฤษฎีบทว่า วัตถุมีความขัดแย้งตลอดเวลา ความขัดแย้งทำให้เกิดการเคลื่อนไหว ความเคลื่อนไหว เกิดความพัฒนา ขัดแย้ง เคลื่อนไหวพัฒนา ประยุคนั้นอธิบายสภาวะทางสังคมตามยุคสมัย การอธิบายประวัติศาสตร์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ตามกฎวิชาวิธีได้

การมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมมุ่งสนใจส่วนที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ สนใจเรื่องการผลิต และการทำมาหากินของมนุษย์ว่าเป็นรากฐานของประวัติศาสตร์ และเมื่อพลังการผลิตเปลี่ยนแปลงไปก็จะมีผลกระทบให้ความสัมพันธ์ในการผลิต และระบบกรรมสิทธิ์เปลี่ยนแปลงไปด้วย ฉะนั้นการขัดแย้งกับโครงสร้างส่วนบนซึ่งพยายามที่จะรักษาสถานภาพดั้งเดิมจึงเกิดขึ้น ทำให้เกิดการปฏิวัติสังคมนิยมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะเดียวกันโครงสร้างส่วนบนอันได้แก่ ระบบการเมืองและวัฒนธรรม จะต้องเปลี่ยนแปลงจนสอดคล้องกับพลังการผลิต และระบบกรรมสิทธิ์ เพราะฉะนั้นการมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมดังกล่าวแล้ว จะทราบได้ว่าพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นเรื่องของความขัดแย้งเชิงเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยถือเอาเศรษฐกิจเป็นตัวนำในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองแล้วย่อมมีความสำคัญต่ออุดมการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นอันมาก ทั้งนี้ เพราะมาร์กซมองการเมืองว่าเป็นการต่อสู้ของชนชั้น (Social class) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขัดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และในทฤษฎีของมาร์กซนั้น การต่อสู้ระหว่างชนชั้นได้แก่ ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองเท่านั้น สำหรับในสังคมนายทุน (Capitalist) นั้น มาร์กซกล่าวว่า มีคนอยู่ 2 ชนชั้น ได้แก่ นายทุนหรือกระฎุมพี (Capitalists or bourgeoisie) กับผู้ใช้

แรงงาน หรือชนชั้นกรรมาชีพ (proletariat) ซึ่งมาร์กซ์มีความเห็นว่าต้องล้มล้างระบบนายทุน และเมื่อปราศจากนายทุนแล้ว สังคมคอมมิวนิสต์ตามที่มาร์กซ์คิดก็จะเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นสังคมที่ไม่มีการแบ่งชนชั้น และการขัดแย้งอีกต่อไป เพราะชนชั้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจจะสูญหายไป ทรัพย์สินจะตกเป็นของส่วนกลาง และแต่ละคนจะได้รับผลประโยชน์จากการทำงานตามความจำเป็นในการยังชีพของตน โดยไม่คำนึงว่าใครจะทำงานมาก หรือทำงานน้อย และในที่สุดระบบเศรษฐกิจในสังคมคอมมิวนิสต์จะไม่มี การเอารัดเอาเปรียบ (Exploitation) โดยชนชั้นหนึ่งจากอีกชนชั้นหนึ่ง มาร์กซ์ขออธิบายต่อไปว่า เมื่อสังคมปราศจากเสียซึ่งชนชั้นแล้ว คือเมื่อไม่มีชนชั้นปกครองกับชนชั้นผู้ถูกปกครอง รัฐก็จะสลายตัวไป เพราะไม่มีความจำเป็นต้องมีการปกครองต่อไปอีก และกระบวนการสลายตัวของรัฐแบบนี้ มาร์กซ์เรียกว่า รัฐจะร่วงโรยหมดสิ้นไปเอง (The state will wither away)

เอกสารอ้างอิง

ประธาน คงเรืองราช. (2564). *วิชาวิธีของนาคารชุน*. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

สุรพงษ์ ชัยนาม. (2527). *ทฤษฎีการปฏิวัติสังคมนิยม*. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา
จิราช.

Julian Hoppit. (2011). *The Nation, the State, and the First Industrial Revolution*. University of Birmingham, UK: Journal of British Studies.

Richard Leakey. (1981) *The Making of Mankind*. Bangkok: ทรงกลม.

Four Noble Truths : Path Leading to Cessation of Suffering

Phramaha Vichien Dhammajiro,

Kannika Vaisopha and Pradit Srinonyang

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Loei Province

Corresponding Author E-mail: pradit.sri@mbu.ac.th

Abstracts

The main objective of the academic article was to study the Buddhist principle of Four Noble Truths (Ariyasacca) as an absolute path leading a man, regarded as a traveler in the cycle of transmigration (Saṅsāravatṭa), to the cessation of suffering. The process of the study was conducted to describe in details by separating Ariyasacca into four sectors: suffering (Dukkha), the origin of suffering (Samudaya), the cessation of suffering (Nirodha) and the path leading to the cessation of suffering (Magga). The suffering consisted of two types: physical and mental. However, the suffering resulted from all defilements was counted as the suffering in Buddhism, which was summarized by the Buddha that all the five aggregates were sufferings. Having been known by a person, suffering was taught not to cling to or not to adhere to, but the true cause of suffering, regarded as a severe problem of human life, was taught to penetrate profoundly to discover problem resolutions. In conclusion, craving (Taṇha), described as craving for sensual pleasures, craving for existence and craving for non-existence or self-annihilation, was called the origin of suffering. When the causes of suffering were absolutely perceived, discontinuance of suffering became possible, and it was confirmed by the Buddha. In addition, the Noble Eightfold Path was directed to lead a certain person to the end of suffering. This path comprised of the principles to develop a person's wisdom and thought, the principles to control human physical and verbal behaviours, and to earn a good livelihood, and the principles to develop human minds. According to distinct sections of Ariyasacca, it was separately found different, but it was holistic as a whole because an individual had to follow each of Four Noble Truths in a certain different way. In the end, whoever followed the noble truth, like a traveler with a map in hands, attained the release from suffering. Besides, he also got by himself an appropriate way to follow the noble truth, especially the noble path or Ariyamagga, which was inevitably called the straightforward way to the suffering extinction. Specifically, the follower with sound belief in the Buddha's teaching reached only his real destination as desired.

Keywords: Four Noble Truths; Suffering; Noble Eightfold Path

Introduction

Ariyasacca (The Four Noble Truths) was the most important teaching in Buddhism as it was proclaimed and confirmed by the Buddha himself as the core of all Buddhas' enlightenment. It was described that whoever enlightened by himself until he called himself Buddha penetrated into the Four Noble Truths: the suffering (Dukkha), the origin of suffering (Samudaya), the cessation of suffering (Nirodha), and the path leading to the cessation of suffering (Magga), through the Enlightenment. Whenever this principle was clearly realized, the person conceiving the reality was released from all sufferings by rooting out craving

(Taṇhā), which was regarded as the cause leading all beings to existence (Bhava) by birth (Jāti) and pulling all beings into the consecutive cycle of suffering forever and ever.

Dukkha: Suffering and Unsatisfactoriness

1. Definition and Meaning

In Buddhism, there were several words involved with suffering, including other words with the similar and congruent context. These words like Dukkha, Dukkhatā, Dukkhalakkhaṇa, etc., were said together because they were related to each other in various dimensions.

In Dhammacakkappavattana Sutta on the First Sermon, Mahāvagga Part I, Vinaya Pitaka Vol. 4, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 4 (Department of Religious Affairs, 1982 a: 16), and in the first Tathāgata Sutta, Dhammacakkappavattana Vagga II on the Wheel of Dhamma in Motion, Mahāvāra Vagga, Saṃyatta Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 11, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 19 (Department of Religious Affairs, 1982 e: 419), the suffering was concluded by the Buddha in the following “Saṅkhittena Pañcupādānakkhandhā Dukkhā,” which was translated “In brief, the five aggregates of existence subject to clinging were suffering.”

The meaning of suffering was described as suffering and unsatisfactoriness because of difficulty in forbearance by Somdet Phra Maha Samana Chao Krommaphraya Vajirañāṇavarorasa (1968: 41) in Navakovāda, the Curriculum of Basic-Level Dhamma Studies.

The meaning of suffering and other words related to suffering (Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto, 2016 b: 135-136) was described as (1) the state of suffering or being oppressed because it was afflicted by birth and death as a result from causal factors and not itself (It meant Dukkham in the Three Characteristics (Tilakkhaṇa), (2) the state of suffering that arose or might arise to a person (It meant Dukkhasacca or Dukkhaariyasacca in the Four Noble Truths), and (3) the state of non-forbearance or displeasure, painful feeling (Dukkavedanā), mental pain or grief (Domanasa). Generally, Dukkha was the bodily pain or discomfort whereas Domanasa was mental pain or displeasure; Dukkha in the Three Feelings (Vedanā) meant both bodily and mental pain.

In Visuddhimagga, the term ‘Dukkha’ was interpreted into four following meanings (Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto), 2017: 74-75):

1. Abhiṅhasampatipīlanto – It was suffering because it was under oppression all the time from occurrence, deterioration, and disintegration. It was suffering because it was always afflicted by involved factors or conditions that occurred, degenerated and broke individually.

2. Dukkhamato – It was suffering because of its natural state of non-forbearance or non-durability. It meant that the state of everything was naturally not ever-lasting, it had to be changed, fluctuated, altered and deteriorated due to occurrence and decomposition.

3. Dukkhavatthuto – It was suffering because it was the base of suffering, the receptacle of all states of distress. Whenever those states of hardship gave rise to people, they felt oppressed or suffered.

4. Sukhapaṭikkhepato – It was suffering because it was against happiness. The natural state of everything was under oppression of various factors or conditions until it was unable to exist; therefore, it unconsciously objected or obstructed the state of easiness, smoothness and comfortability.

In the commentary of Paṭisambhidāmagga, the meaning of ‘Suffering in the Three Characteristics’ was described as what was harmful whereas ‘Suffering in the Four Noble Truths’ was with four meanings: (1) being oppressed, (2) being conditioned or compounded,

(3) being anxious or worried, (4) being varied or alterative. (Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto), 2017: 76-77).

2. Types of Suffering

There were several categories or types of suffering in Tripitaka. The term ‘Dukkha’ was referred to the state of non-toleration, suffering or unsatisfactoriness and divided into two kinds: (1) bodily pain or physical suffering (Kāyika-dukkha), and (2) mental pain or mental suffering (Cetasika-dukkha). (Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto), 2016 a: 63).

In Mahādukkhakkhadha Sutta on an enormous pile of suffering and Cūladukkhakkhandha Sutta on a small bit of suffering, Mūlapaṇṇāsaka, Macchima Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 4, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 12 (Department of Religious Affairs, 1982 c: 114-122, 123-129), the Buddha said of several kinds of suffering, additionally explained by Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto) (2017 : 87), “The Buddha informed several aggregates of suffering as follows:

1) Discomfort, hardship, and grievance, including death, due to working to earn a living.

2) Sorrow and sadness when the failure occurred in a person’s life even though he tried his best to get success.

3) Worry and distress when wealth successfully arose from a person’s attempt and he was anxious of guarding, protecting and taking care of his own property.

4) Depressiveness and lamentation when wealth was definitely lost after his protection of property was failed, or his asset was stolen or burned.

5) Suffering from the quarrel, dispute, battery, and assault to death between kings and kings, millionaires and millionaires, parents and sons or daughters, brothers and sisters, and friends.

6) Suffering from wars or battles between two sides in the battle fields. Soldiers in the battle got injured and dead from enemies’ arms or weapons.

7) Suffering from the war since one side got raid by the other side. On the other hand, people seriously suffered from combat or fight with each other.

8) Suffering from being arrested, punished and sentenced to death after a person made various types of crime: robbery, sexual abuse, etc.

9) Suffering in low states of existence (Apāya) – Apāya, Duggati, Vinipāta and Niraya - after death of a person who made misconduct by body, speech and mind.

In Dhammacakkappavattana Sutta on the First Sermon, Mahāvagga Part I, Vinaya Pitaka Vol. 4, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 4 (Department of Religious Affairs, 1982 a: 16), and in the first Tathāgata Sutta, Dhammacakkappavattana Vagga II on the Wheel of Dhamma in Motion, Mahāvāra Vagga, Saṃyatta Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 11, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 19 (Department of Religious Affairs, 1982 e: 419), Dukkhasacca or the suffering in the Four Noble Truths comprised of twelve kinds in the Buddha’s explanation “Jātipi dukkhā jarāpi dukkhā maraṇampi dukkham soka-parideva-dukkha-domanassupāyāsāpi dukkhā saṅkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā.”

The twelve kinds of suffering in the Four Noble Truths were described as follows (Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto), 2017: 84 – 85):

1) **Jāti** (birth) was suffering because it was the basis for several kinds of affliction, in which there were sub-kinds of suffering as follows:

1.1) Gabbhokakantimūlaka-dukkha was the suffering of confinement in the womb because a human being as a foetus, like a worm in the rotten thing or in the filthy water, dwells in a very narrow place, cramped, darkened, and congested with repugnant substances.

1.2) Gabbhpariharanamūlaka-dukkha was the suffering of a human being from a mother's pregnancy care because the mother's actions such as movement, standing up, sitting down, running, eating, drinking, etc., affected her fetus.

1.3) Gabbhavipattimūlaka-dukkha was the suffering of a human being from pregnancy failure like ectopic pregnancy, fetal death, etc.

1.4) Vijāyanamūlaka-dukkha was the suffering of a human being from childbirth because he was pounded, hit, turned over, pressed and compressed until he moved through a very narrow hole.

1.5) Bahinikkhamanamūlaka-dukkha was the suffering of a human being after childbirth because a new-born baby had very sensitive complexion. He felt painful when he was touched, rubbed, wiped, cleaned and washed.

1.6) Attupakkamamūlaka-dukkha was the suffering of a human being from his own action, e.g., masochism, suicide, self-abuse, self-torture, self-torment, etc.

1.7) Parupakkamamūlaka-dukkha was the suffering of a human being from other persons' actions such as being killed, being imprisoned, being attacked, etc.

2) **Jarā** (aging) was called as a kind of suffering because it weakens the organs. Such faculties as eyes, ears, a nose, a tongue, etc., functioned defectively, vitality waned, and agility was lost. The complexion was no longer fair and lustrous and the skin wrinkled. The memory became incoherent and faulty. A person's power, internal and external, weakened and the physical and mental distress was caused.

3) **Marāṇa** (death) was regarded as a certain kind of suffering because a sign or an omen of evil actions often appeared to a person who was moribund. At the death's door, a human being would recognize that there would be division and separation from all that were dear to him and beloved. Big and small organs also stopped functioning. The physical suffering might be enormous but a dying one could not do anything.

4) **Soka** (grief) was counted as the suffering of a human being because sadness occurred when a person's cousin passed away.

5) **Parideva** (lamentation) was also accepted as a kind of suffering, which appeared to a person when his relatives passed away and he was so sad that he couldn't control himself, prattling away and rambling on.

6) **Dukkha** (physical pain) was described as a kind of suffering when a person was injured, wounded, hurt, oppressed and ill.

7) **Domanassa** (distress; anguish) was explained as a kind of suffering, the consequence of which might make a person cry, harm himself, cut himself, take the poison himself, hang himself, etc.

8) **Upāyāsa** (frustration; despair) was the torment of unmitigated grief.

9) **Appiyasampayoga** (association with disagreeable people or things) was counted as the suffering due to the need to engage with a person whom one detested.

10) **Piyavippayoga** (separation from cherished people or things) was referred to the suffering because of disconnection to loved ones, including the loss of possessions.

11) **Ichchitālābha** (not obtaining what one wanted) was described as the suffering because of disappointment to gain what one desired.

12) **Upādānakkhadhā** (the five aggregates of existence as the foundation for clinging) was held as the suffering because all the above-mentioned suffering derived from the five aggregates. In summary, suffering was the five aggregates as the objects of attachment.

In Visuddhimagga, there were two sets of suffering, each was separately divided into two kinds. Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto) (2017: 86) explained "The first set

of suffering was divided into two kinds: 1) Paṭicchanna-dukkha meant a hidden or concealed suffering, which was easily invisible like an ear ache, a tooth ache, anxiety from lust and hatred, etc. 2) Appaṭicchanna-dukkha was overt or obvious suffering that was clearly visible like being pricked by a thorn, whipped, or cut by a knife, etc. The second set of suffering was divided into two kinds: 1) Pariyāya-dukkha (indirect suffering) was referred to all the above-mentioned suffering but painful feeling (Dukkha-vedanā). 2) Nippariyāya-dukkha (direct suffering) was the painful feeling. It was what was called Dukkha-dukkha or Dukkha-vedanā (displeasing feeling).

In Mūlapaṇṇāsaka, Majjhima Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 4, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 12, the Buddha informed several monks an enormous mountain of suffering in Mahādukkhakkhandha Sutta in reference to other ascetics' words, and he explained Sakya King Mahānāma a small pile of suffering in Cūḷadukkhakkhandha Sutta (Department of Religious Affairs, 1982 c: 114 – 122, 123 – 129). In addition,

Somdet Phra Buddhaghosacariya (P. A. Payutto), 2017: 87) said that the Buddha explained several examples of suffering that were summarized as follows:

- 1) The suffering of hardship in the life, including loss of life due to one's occupation.
- 2) The suffering of sadness and depression resulting from disappointment when one tries his best to work but he got no wealth.
- 3) The suffering of worriedness about wealth protection after he was successful and got wealthy.
- 4) The suffering of grief from failure of obtained wealth protection or loss of gained possessions due to theft and fire, etc.
- 5) The suffering of dispute or violence to death or serious injury between kings, rulers, householders, parents and children, relatives, siblings, and friends.
- 6) The suffering of slaughter and severe agony between two enemies in the war or battle.
- 7) The suffering of invasion leading to slaughter and severe agony even to evacuation of people from their homeland.
- 8) The suffering from being arrested, convicted and punished to death or severe injury resulting from one's committal of crime like theft, burglary, robbery or adultery.
- 9) The suffering from rebirth in the unhappy states of existence after death, resulting from one's physical misdeeds, verbal and mental.

3. Characteristics of Suffering

In Uppāda Sutta, Eka-duka-tika Nipāta, Aṅguttara Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 12, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 20, the Buddha said "... all conditional states were impermanent ... all conditional states were subject to oppression ... all states were not-self or soulless ..." (Department of Religious Affairs, 1982 g: 322-323). It was described that the Buddha demonstrated the Three Characteristics of Existence (Tilakkhaṇa) as the Law of Nature. The term 'Dukkhatā' among the Three Characteristics of Existence was only explained here for deep comprehension in suffering characteristics from various sources.

Bhikkhu P.A. Payutto (Somdet Phra Buddhaghosacariya) (2017: 93) described the term 'Dukkhatā' in *Buddhadhamma: The Laws of Nature and Their Benefits to Life* as the state of suffering, the condition of oppressed by birth and decay, the inherent stress, resistance and the conflict within an object due to alteration of its determinant factors, preventing it from remaining as it is; the condition of oppression by birth and decay, the inherent stress, resistance and conflict within an object due to alteration of its determinant factors, preventing it from remaining as it is, the internal imperfection of things, which prevents true satisfaction for

someone whose desires are influenced by craving (Taṇhā), and causes suffering for a person subject to clinging (Upādāna).

In Dictionary of Buddhism (Numerical Dhammas), Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto) (2016: 90) demonstrated the state of suffering, so-called Dukkhatā, in reference to the content in Saḷayatana-vagga, Saṅyutta Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 10, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 18 (Department of Religious Affairs, 1982 e: 318), and Mahāvāra-vagga, Saṅyutta Nikāya, Suttanta Pitaka Vo. 11, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 19 (Department of Religious Affairs, 1982 f: 85). The three states of suffering were as follows:

1. Dukkha-dukkhatā: the state of suffering or the physical and mental pain. It meant what was generally understood as suffering by its name and nature.

2. Vipariṇāma-dukkhatā: the suffering resulting from variation or change. For instance, happiness could become unhappiness when the level of happiness reduced to zero.

3. Saṅkhāra-dukkhatā: the suffering because of conditioned things (Saṅkhāra). The state of compounded things was everything arising from causes and conditions, oppressed or coerced by the rising and decay of involved factors, unable to remain in a stable original state, depleted at all time and leading one holding with clinging to suffering.

In Integrated Textbook for Dhamma Study at Advanced Level, Dukkhatā was characterized into 10 forms (Teachers of Lieng Chiang Printing House, 2009: 26-27):

1. Sabhāva-dukkha or the suffering of all the compounded things. It occurred to all beings without any exception: birth, aging, death.

2. Pakiṇṇaka-dukkha or periodically-occurring suffering: grief, lamentation, physical pain, distress or anguish, frustration or despair.

3. Nibaddha-dukkha or regular or constant suffering: cold, heat, thirsty, defecation, urination.

4. Byādhi-dukkha or suffering of ailment, sickness or illness, based upon certain causes of diseases or dysfunction of human organs.

5. Santāpa-dukkha or suffering of frustration, worriedness, or passion because of defilements: lust, anger and ignorance, sometimes called fire in Buddhism.

6. Vipāka-dukkha or suffering resulting from the consequence of one's misdeeds. For instance, Vipattiṣāra was the present trouble or distress from conviction under the country's legislation, calamity, hardship in the life, afterlife death or entrance to hell after death, etc.

7. Sahagata-dukkha or suffering of endowment. It was referred to suffering resulting from the success in life: gain (Lābha) and loss (Alābha), dignity (Yasa) and obscurity (Ayasa), blame (Nindā) and praise (Pasaṅsā), and happiness (Sukha) and pain (Dukkha).

8. Ahārapariyeṭṭhi-dukkha or hardship in earning a living. It was the suffering resulting from livelihood.

9. Vivādamulaka-dukkha or suffering stemming from feud, dispute, quarrel and argument. It was characterized as uncomfotability, fear of defeat, apprehension from quarrel, fight, dispute and battle.

10. Dukkakhandha or suffering from attachment of five aggregates of existence.

Samudaya: Origin of Suffering

In Tathāgata Sutta I, Dhammacakkappavattana Vagga II, Mahāvāra Vagga, Saṅyutta Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 11, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 19, the Buddha demonstrated the group of five bhikkhu (Pañcavaggiya) the origin of suffering due to three kinds of craving: Kāma-taṇhā (craving for sensual desire), Bhava-taṇhā (craving for existence),

and Vibhava-taṇhā (craving for non-existence or craving for self-annihilation) (Department of Religious Affairs, 1982 e: 419 – 421). Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto) (2559: 86) described the meaning of Taṇhā in reference to Taṇhā Sutta, Pancaka-chakka Nipata, Anguttara Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 14, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 22 (Department of Religious Affairs, 1982 i: 456) as follows:

1. Kāma-taṇhā: craving for sensual pleasures, so-called sensual craving for pleasures of five external sensitive fields: visible object, sound, odour, taste and tangible object.

2. Bhava-taṇhā: craving for existence. It was a person's desire, endowed with the view of existence or eternalism, to become what he wanted and to remain eternal.

3. Vibhava-taṇhā: craving for non-existence or craving for self-annihilation. It was a person's desire, based on the view of non-existence or annihilation.

Nirodha: Cessation of Suffering

1. Meaning

People in the world were all desirable of happiness but what they experienced seemed several categories of severe suffering. So, they desired to fade away from the suffering, which in turn looked uneasy to flee away. The term 'release from suffering' became what all people desired, but what they were able to do was often to beg everything to assist him free from suffering. However, after a man proclaimed himself as Buddha or the Enlightened One, he had taught and directed the path leading to emancipation from suffering. He did not inform the people to beg everything outside to help, but he told everyone to follow what he taught by themselves. Inevitably, a certain amount of people following the Buddha's teaching attained the release from suffering, so-called Nirodha in the Noble Truths, which was referred to the cessation of suffering. In addition, the first person in the world understanding the Buddha's teaching was Koṇḍañña, as considered from the Buddha's word "Aññāsi vata bho Koṇḍañño," in Dhammacakkappavattana Sutta on the First Sermon, Mahāvagga Part I, Vinaya Pitaka Vol. 4, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 4 (Department of Religious Affairs, 1982 a: 16), and in the first Tathāgata Sutta, Dhammacakkappavattana Vagga II on the Wheel of Dhamma in Motion, Mahāvāra Vagga, Saṅyatta Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 11, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 19 (Department of Religious Affairs, 1982 e: 419)

2. Process of Suffering Release

The liberation from suffering depended upon the process of suffering extinction. Bhikkhu P.A. Payutto (Somdet Phra Buddhaghosacariya) (2017: 195) used the term 'process of suffering extinguishment' by summarizing the meaning from 'Paṭiccasamuppādanirodhavāra,' regarding to the process of suffering extermination, which was contradictory to Paṭiccasamuppādasamudayavāra or the process of suffering origination.

The twelve factors of Dependent Origination, beginning with ignorance and ending with aging-and-death, were in the forward sequence () as follows:

Avijjā (ignorance) → Saṅkhāra (volitional formations) → Viññāṇa (consciousness) → Nāma-rupa (mind and body) → Saḷāyatana (six sense bases) → Phassa (contact) → Vedanā (feeling) → Taṇhā (craving) → Upādāna (clinging) → Bhava (becoming) → Jāti (birth) → Jarā-maraṇa (aging-and-death)

In the above forward sequence, Dukkha-samudaya in the Noble Truths was demonstrated in terms of the rising of suffering. In terms of the ending of suffering, Dukkha-nirodha in the Noble Truths was shown in the reverse sequence (Paṭiccasamuppādasamudayavāra) as follows:

Jarā-maraṇa (aging-and-death) ← Jāti (birth) ← Bhava (becoming) ← Upādāna (clinging) ← Taṇhā (craving) ← Vedanā (feeling) ← Phassa (contact) ← Saḷāyatana (six sense bases) ← Nāma-rupa (mind and body) ← Viññāṇa (consciousness) ← Saṅkhāra (volitional formations) ← Avijjā (ignorance)

3. Characteristics of Suffering Release

The term ‘release from suffering’ had the same meaning of Nibbāna or the extinction of defilement (Kilesa in Pali) and aggregates of suffering. The state or nature of Nibbāna had such synonyms as depletion of craving (Taṇhakkhaya), extinction of suffering (Dukkakkhaya), allayment of affliction (Nibbuti), non-cling or detachment (Anādāna), absence of longing (Anālaya), lack of mental intoxication or canker (Anāsava), absence of calamity (Anītika), freedom of danger (Abhaya), immortality (Amata), absence of sickness (Abyādhī), non-molestation (Abyāpajja), absence of sorrow (Asoka), healthiness (Ārogya), cessation of suffering (Nirodha) release or emancipation (Mutti), salvation (Mokkha), deliverance or freedom (Vimutti), tranquility or calmness (Santi), unconfinedness (Asambādha), freedom from distress (Nirupatāpa), tranquility or calm (Paṭipassaddhi), abandonment of defilement (Pahāna), etc. (Bhikkhu P.A. Payutto (Somdet Phra Buddhaghosacariya), 2017: 445-448)

4. Characteristics of Suffering Emancipated One

In general, one free from suffering should be full of happiness. In Buddhadhamm (Extended Edition), Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto) (2017: 343-244) said that the state of a person emancipating from suffering, so-called the state of one attaining Nibbāna, was able to consider from the following admirable words such as Arahanta (one far away from defilement), Khīṇāsava (one without cankers), Asekha (the adept), Prikkhīṇabhavasanyojana (one destroying the fetters as bondage in the existence), Vusitavanta or Vusitabrahcariya (one lived in the chaste life), Katakaraṇīya (one did what had to be done), Ohitabhāra (one had laid down the burden), Anuppattasadattha (one has attained his own highest good), Sammadaññāvimutta (one emancipated because of right knowledge), Uttamapurisa (the greatest one), Mahāpurisa (the great man), Sampannakusala (one endowed with virtue), Paramakusala (one with great merit), Bhāvitatta (the self-composed one, the well-balanced one). In general, there were also several words having used in other sects or beliefs, but when these words used in Buddhism, their meanings were specially changes. For example, Brāhmaṇa (in general, one in a member of the Brahman caste; in Buddhism, one completed floating evil deeds), Dakkhiṇeyya (one worthy of the gift), Nahātaka (one having bathed in Buddhism; a brahmin who has finished the studies in Hinduism), Vedagū (one having attained to highest knowledge in Buddhism; a brahmin completed the Vedas in Hinduism), Samaṇa (a monk or a priest in Buddhism; in general, this word meant a wanderer or a recluse. The Buddha was often mentioned and addressed by non-Buddhists as Samaṇa; thus, samaṇas often opposed to Brāhmaṇas.), Kevalī or Kebalī (one who is fully accomplished in Buddhism) Ariya or Ārayajana (the noble one in Buddhism; the noble, distinguished one of high birth in Hinduism, referring to people in the first three Brahman castes).

5. Types of Nibbāna

Apart from interpretation of the above meaning of ‘Suffering Release’ as Nibbāna, the levels of suffering emancipation should be considered from the types of Nibbāna as follows:

5.1 Categorization from Nibbāna Elements

Two elements of Nibbāna appeared in Dhātu Sutta, Khuttakapaṭha-Dhammapada-Udāna-Itivuttaka-Suttanipāda, Khuddaka Nikāya, Tipitaka Vol. 17, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 25 (Department of Religious Affairs, 1982 j: 231 – 232) as follows:

1) Saupādisesa-nibbāna: Nibbāna with remaining Upādi (fuel). Nibbāna was endowed with the substratum of life remaining. On the other hand, it meant the extinction of the defilements.

2) Anupādisesa-nibbāna: Nibbāna with no remaining fuel. Nibbāna was without any substratum of life remaining. On the other hand, it meant the extinction of the Aggregates.

5.2 Categorization from Suffering Release Levels

In *Buddhadhamma (Extended Edition)*, Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto) (2017: 400) recorded that the nine attainments of meditation comprised (1-4) the four Jhānas, (5) the realm of the infinity of space, (6) the realm of the infinity of consciousness, (7) the realm of nothingness, (8) realm of neither consciousness nor unconsciousness and (9) the cessation of consciousness and sensation, so-called Saññāvedayita-nirodha. On the other hand, Saññāvedayita-nirodha was called Nirodha-samāpatti (attainment of annihilation). All the nine Jhānas were sometimes called the implicit Nibbāna, i.e., (1) Tadaṅga-nibbāna (extinction by substitution of opposites), (2) Diṭṭhadhamma-nibbāna (extinction obtainable here and now), and (3) Sandiṭṭhika-nibbāna (self-evident extinction, immediately apparent, and immanent here and now).

In the *Paṭisambhidāmagga*, Nirodha, an important synonym for Nibbāna, was divided into five categories (Bhikkhu P.A. Payutto, 2017: 466-467):

1) Vikkhambhana-nirodha: the suppression of the five hindrances (Nivaraṇa) in concentration. In fact, all the eight meditative attainments – four fine-material and four immaterial states of mind – counted as Vikkhambhana-nirodha because such unwholesome actions as five hindrances were temporarily controlled when a person abode in all of these states of mind.

2) Tadaṅga-nirodha: eradication of defilements by substitution of opposites. It occurred when a person meditating the insight development dispelled the defilements by the substitution of opposite qualities. For example, realizing the truth about oneself and others as mind (Nāma) and body (Rūpa) eradicated the view of fixed identity (Sakkāya-diṭṭhi), observing impermanence (Aniccata) dispelled the perception of permanence (Nicca-saññā), acknowledging suffering (Dukkha) eradicated the perception of unchanging happiness (Sukha-saññā), and comprehending non-self (Anattā) destroyed the perception of self.

3) Samuccheda-nirodha: the cutting off or destruction of defilements at the moment of supermundane paths (Lokuttara-magga). Cut off or destroyed by the path of stream entry (Sotāpatti-magga), once-returning (Sakadāgāmi-magga), non-returning (Anāgāmi-magga), and arahantship (Arahatta-magga), the defilements, especially ten fetters (Saṅyojana), ceased irrevocably and never returned like an uprooted tree.

4) Paṭipassaddhi-nirodha: the distinguishment of defilements at the moment of supermundane fruition (Lokuttara-phala): the noble fruition of stream entry (Sotāpatti-phala), once-returning (Sakadāgāmi-phala), non-returning (Anāgāmi-phala), and arahantship (Arahatta-phala). This was the state of profound tranquility due to the complete removal of mental impurity by supermundane paths (Lokuttara-magga).

5) Nissaraṇa-nirodha: the definite release from defilements or ten fetters. It was the state of deliverance or the cessation of suffering that was equivalent to the state of Nibbāna.

Among five categories of Nirodha, Vikkhambhana-nirodha and Tadaṅga-nirodha were mundane; Samuccheda-nirodha, Paṭipassaddhi-nirodha, and Nissaraṇa-nirodha were supermundane. On the other hand, the first four qualities: Vikkhambhana-nirodha, Tadaṅga-nirodha, Samuccheda-nirodha, and Paṭipassaddhi-nirodha, were indirectly called Nibbāna; the fifth, Nissaraṇa-nirodha, was directly referred to Nibbāna, in its full and true meaning.

6. Saṅyojana: Indicators of Suffering Release

The term 'Saṅyojana' was pointed to ten fetters as bondage of all beings in the cycle of transmigration (Saṃsāra). These ten fetters were divided into two groups, each consisting five fetters:

1. Orambhāgiya-saṅyojana: the first five fetters were as follows:
Sakkāyadiṭṭhi: personality-view of individuality.
Vicikicchā: doubt or uncertainty.
Sīlabbataparāmāsa: adherence to rules and rituals.
Kāmarāga: sensual lust.
Paṭigha: repulsion or irritation.
2. Uddhambhāgiya-saṅyojana: the last five fetters were as follows:
Ruparāga: greed for fine-material existence or attachment to realms of form.
Aruparāga: greed for immaterial existence or attachment to formless realms.
Māna: conceit or pride
Uddhacca: restlessness or distraction.
Avijjā: ignorance.

7. Types of Suffering Emancipated One

7.1 Two Noble Individuals: Holy Persons

1) Sekha: the learner. The first seven noble persons: a Stream-Enterer, one establishing in the Path of Stream-Entry, a Once-Returner, one establishing in the Path of Once-Returning, a Non-Returner, one establishing in the Path of Non-Returning, and one establishing in the Path of Arahantship.

2) Asekha: the adept. The eighth noble person was the Worthy One or an Arahant.

7.2 Four Noble Individuals: Holy Persons

1) Satāpanna (Stream-Enterer) was one entering the path (Magga) and dispelling the first three fetters: Sakkāyadiṭṭhi (personality-view of individuality), Vicikicchā (doubt or uncertainty), and Sīlabbataparāmāsa (adherence to rules and rituals).

2) Sakadāgāmī (Once-Returner) was one who would return to the world once and destruct the suffering. Like a Stream-Enterer, he destroyed the first three fetters and relieved lust, hatred and ignorance.

3) Anāgāmī (Non-Returner) was one who never returned dispelling two more fetters from the first three fetters: Kāmarāga (sensual lust) and Paṭigha (repulsion or irritation).

4) Arahanta (the Worthy One) was one free from mental intoxications or cankers (Āsava) removing all ten fetters.

7.3 Eight Noble Individuals: Holy Persons

1) Satāpanna; one who has entered the stream; , one established in the Fruition of Stream-Entry.

2) One who has worked for the realization of the Fruition of Stream-Entry; one established in the Path of Stream-Entry; one established in the Path of Stream-Entry.

3) Sakadāgāmī; one who is a Once-Returner; one established in the Fruition of Once-Returning.

4) One who has worked for the realization of the Fruition of Once-Returning; one established in the Path of Once-Returning.

5) Anāgāmī; one who is a Non-Returner; one established in the Fruition of Non-Returning.

6) One who has worked for the realization of the Fruition of Non-Returning; one established in the Path of Non-Returning.

7) Arahant; one who is an Arahant; one established in the Fruition of Arahantship.

8) One who has worked for the realization of the Fruition of Arahantship; one established in the Path of Arahantship (Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto), 2559: 77 – 78).

From the above mentioned, release from suffering in Buddhism was summarized that the state of physical and mental feelings without oppression, suppression, anxiety and distress, including clearness, relaxation, and pleasure.

Magga: Path Leading to Cessation of Suffering

1. Eightfold Noble Path

In Dhammacakkappavattana Sutta on the First Sermon, Mahāvagga Part I, Vinaya Pitaka Vol. 4, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 4 (Department of Religious Affairs, 1982 a: 16), and in the first Tathāgata Sutta, Dhammacakkappavattana Vagga II on the Wheel of Dhamma in Motion, Mahāvāra Vagga, Saṃyatta Nikāya, Suttanta Pitaka Vol. 11, Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol. 19 (Department of Religious Affairs, 1982 e: 419), the Buddha demonstrated the group of five ascetics (Pañcavaggiya) the direct path leading to suffering destruction, called Dukkhanirodhagaminipatipada or Magga in brief. It comprised of eight categories: Sammā-diṭṭhi, Sammā-saṅkappa, Sammā-vācā, Sammā-kammanta, Sammā-ājīva, Sammā-vāyāma, Sammā-sati, and Sammā-samādhi.

Somdet Phra Maha Samana Chao Krommaphraya Vajirañāṇavarorasa (1968: 56) explained, “The Eightfold Noble Path comprised 1. Sammā-diṭṭhi (Right View or Right Understanding on the Four Noble Truths), 2. Sammā-saṅkappa (Right Thought on renunciation from sensual pleasure, non-illwill, and molestation), 3. Sammā-vācā (Right Speech by abstention from false speech, tale-bearing, harsh speech, and vain talk or gossip), 4. Sammā-kammanta (Right Actions by abstention from killing, taking what was not given, and sexual misconduct), 5. Sammā-ājīva (Right Livelihood by relinquishment of wrong livelihood, and maintenance of upright livelihood. In addition, the Buddhist lay disciples were not allowed to make five kinds of business: trade in arms, trade in human beings, trade in the flesh of animals, trade in intoxicants, and trade in poisons), 6. Sammā-vāyāma (Right Effort on prevention of unarisen evil from arising, abandonment of arisen evil, nourishment of unarisen wholesome qualities to come into being, and preservation of arisen wholesome qualities), 7. Sammā-sati (Right Mindfulness on four foundations of mindfulness (Satipaṭṭhāna): contemplation of the body (Kāyānupassanā), contemplation of feelings (Vedanānupassanā), contemplation of mind (Cittānupassanā), contemplation of mind-objects (Dhammānupassanā), and 8. Sammā-samādhi (Right Concentration by development of four meditative absorptions of mind. In the Eightfold Noble Path, Right View and Right Thought were categorized into training in higher wisdom (Adhipaññā-sikkhā), Right Speech, Right Action and Right Livelihood were listed in training in higher morality (Adhisīla-sikkhā), and Right Effort, Right Mindfulness and Right Concentration were counted in training in higher mentality (Adhicitta-sikkhā).”

2. Practice of Eightfold Noble Path

The Eightfold Noble Path was proclaimed as the only way leading to eradication of suffering and each element of them had different practical procedures upon its context as follows:

1) *Sammā-ditṭhi* (Right View or Right Understanding) was comprehension in the Four Noble Truths by knowing the suffering, abandoning the craving that caused the suffering, realizing the distinction of suffering and attempting to follow the way to the end of suffering.

2) *Sammā-saṅkappa* (Right Thought) was a good thought by thinking to abandon, put down and struggle to flee away five sensual pleasures or sensual objects, which were desired, agreeable and pleasant.

3) *Sammā-vācā* (Right Speech) was abstention from false, malicious, harsh speech and vain talk. (Department of Religious Affairs, 1982 h: 166)

4) *Sammā-kammanta* (Right Action) was avoidance from destruction of life, stealing or violating the rights to private property of others, and sexual misconduct. (Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto, 2016 b: 234-236)

5) *Sammā-ājīva* (Right Livelihood) was relinquishment of wrong livelihood, and maintenance of upright livelihood.

6) *Sammā-vāyāma* (Right Effort) was following the Buddhist principle of effort, demonstrated in *Padhāna Sutta* (Department of Religious Affairs, 1982 h: 85-86). It comprised (1) *Sanvara-padhāna*: an attempt to prevent unarisen unwholesome things to arising, (2) *Pahāna-padhāna*: an attempt to abandon arisen unwholesome things, (3) *Bhāvanā-padhāna*: an attempt to nurture unarisen wholesome things to come into being in physical, verbal and mental actions, and (4) *Anurakkhanā-padhāna*: an attempt to maintain arisen wholesome things not to fade away.

7) *Sammā-sati* (Right Mindfulness) was thinking over mindfulness based upon *Mahāsatipatṭhāna Sutta* (Department of Religious Affairs, 1982 b: 257-277) as follows:

(1) *Kāyānupassanā* was consideration of four elements of earth, water, fire and air, and five aggregates of corporeality, sensation, perception, volitional activities, and consciousness in the body of all human beings.

(2) *Vedanānupassanā* was consideration of feelings in feelings by realizing the pleasant, painful and neither-pleasant-nor-painful feelings when they appeared in reality. For example, a pleasant feeling was considered to know that it was pleasant when it appeared, a painful feeling was considered to know that it was painful when it appeared, a neither-pleasant-nor-painful feeling was considered to know that it was neither-pleasant-nor-painful when it appeared.

(3) *Cittānupassanā* was consideration of mind in mind by realizing in reality the mind with or without lust, the mind with or without anger, the mind with or without ignorance, the mind with or without sloth, the mind with or without torpor, the mind with or without illwill, the mind with or without restlessness, the mind with or without anxiety, etc.

(4) *Dhammānupassanā* was referred to the contemplation of mind-objects. For example, *Nivarāṇa* (Five hindrances): sensual desire (*Kāma-chanda*), illwill (*Byāpāda*), sloth and torpor (*Thīna-middha*), distraction and remorse, or flurry and worry (*Uddhacca-kukkucca*), doubt or uncertainty (*Vicikicchā*), was considered and perceived with mindfulness whether *Nivarāṇa* existed in mind or not. Five aggregates of existence: corporeality (*Rūpa*), feeling (*Vedanā*), perception (*Saññā*), mental formations (*Saṅkhāra*), and consciousness (*Viññāṇa*), were considered in realization. Arising and ending of five aggregates was considered recognizing in mindfulness. Internal sense-fields: eye, ear, nose, tongue, body and mind, and external sense-fields: visible object, sound, odour, taste, tangible object and mind-object, were clearly considered and perceived. The fetters based upon internal and external sense-fields. *Saṅyojana* (the ten fetters) was also considered and perceived with mindfulness whether there were ten fetters arisen upon internal and external sense-fields in the mind, how unarisen fetters

would arise, how arisen fetters would be abandoned, and how abandoned fetters would no longer arise. Bojjhaṅga (seven factors of enlightenment): mindfulness (Sati-sambojjhaṅga), truth-investigation (Dhammavicaya-sambojjhaṅga), effort or energy (Viriya-sambojjhaṅga), zest (Pīti-sambojjhaṅga), tranquility or calmness (Passaddhi-sambojjhaṅga), concentration (Samādhi-sambojjhaṅga), and equanimity (Upekkhā-sambojjhaṅga), was considered and perceived with mindfulness whether there were seven factors of enlightenment in the mind, how unarisen seven factors of enlightenment would arise, how arisen seven factors of enlightenment would be completed. The contemplation of the Four Noble Truths: the suffering (Dukkha), the origin of suffering (Samudaya), the cessation of suffering (Nirodha), and the path leading to the cessation of suffering (Magga), was performed by clearly knowing that **Jāti** (birth), **Jarā** (aging), **Marāṇa** (death), **Soka** (grief), **Parideva** (lamentation), **Dukkha** (physical pain), **Domanassa** (distress; anguish), **Upāyāsa** (frustration; despair), **Appiyasampayoga** (association with disagreeable people or things), **Piyavippayoga** (separation from cherished people or things), **Ichchitālābha** (not obtaining what one wanted), and **Upādānakkhadhā** (the five aggregates of existence as the foundation for clinging), were all suffering, or, in brief, suffering was the five aggregates as the objects of attachment; by understanding that craving (Taṇhā): Kama-taṇhā, Bhava-taṇhā and Vibhava-taṇhā, was Dukkha-samudaya (the origin of suffering); by realizing that Dukkha-nirodha was the extinction of craving as the only origination of suffering; by following that the Eightfold Noble Path (Dukkhanirodhagaminipatipada) was the only way leading to the cessation of suffering.

8) Samma-samādhi (Right Concentration) was referred to tranquility meditative development to attain any meditative absorption of mind.

The Eightfold Noble Path was summarized as the way leading the follower to the end of suffering. At the initial stage of Samma-diṭṭhi, one's own wisdom was nurtured through his right view that life from birth to death was full of suffering and the true happiness was experienced when the cause of suffering was removed away. At the stage of Samma-saṅkappa, one's attempt to flee away from sensual pleasures because of their danger, to give up his illwill and to remove his thought to destroy or molest others. At the stage of physical and verbal development, one's speech was developed by abstention from false, harsh, malicious speech and gossip; his physical behaviour was performed upon three wholesome actions: no killing, no stealing and restraint from adultery; and his occupation to earn a living was based upon what was right, legal and virtuous.

At the stage of mental development, one's mind had to be developed to attain any meditative absorption, so-called Jhāna in Buddhism, and one's wisdom had to be developed through the four foundations of mindfulness, so-called Satipatṭhāna, in order to understand without attachment and profoundly realize the body in the body, the feelings in the feelings, the mind in the mind, and the mental-objects in the mental-objects. At all stages, one should continue practicing with enormous effort to abandon evil, to do good and to purify his mind. On the other hand, an evil behavior was abandoned, a meritorious behavior was conducted; evil speech was abandoned, good speech was conducted; an evil thought was abandoned, a good thought was developed; a wrong view was abandoned, a right view was developed.

Conclusion

The Four Noble Truths was regarded as the most important principle in Buddhism. It was accepted as the heart of the Buddha's teaching, covering the ultimate philosophy of Buddhism, because it was able to lead the follower to reach the highest goal of human life, the emancipation of suffering. Attainment of the noble truth was described as the destination of

suffering extinguishment, starting from awareness of what was known as suffering, investigation of the cause of suffering to discover procedures of suffering removal, observance of such procedures, the noble path leading to the cessation of suffering, and definite destruction the suffering at the final stage. In addition, the procedures to remove the cause of suffering comprised eight categories, regarded as the holistic way to practice simultaneously. All the eight categories had to be performed together to reach the highest goal. As well, the follower was the only one to understand or enlighten what the end of suffering was, and how the real bliss of self-removal from the cycle of transmigration was.

References

- Bhikkhu P.A. Payatto (Somdet Phra Buddhaghosacariya). (2017). *Buddhadhamma: The Laws of Nature and Their Benefits to Life*. (Robin Phillip Moore, Translated). Bangkok: Sahadhammika Co., Ltd. (B.E. 2560)
- Department of Religious Affairs. (1982 a). *Tripitaka (Royal Thai Edition), Vol.4, Vinaya Pitaka, Vol.4, Mahāvagga*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Department of Religious Affairs. (1982 b). *Tripitaka (Royal Thai Edition), Vol.10, Suttanta Pitaka, Vol.2, Digha Nikāya, Mahāvagga*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Department of Religious Affairs. (1982 c). *Tripitaka (Royal Thai Edition), Vol.12, Suttanta Pitaka, Vol.4, Majjhima Nikāya, Mulapannasaka*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Department of Religious Affairs. (1982 d). *Tripitaka (Royal Thai Edition), Vol.18, Suttanta Pitaka, Vol.10, Sanyutta Nikāya, Saḷayatanavagga*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Department of Religious Affairs. (1982 e). *Tripitaka (Royal Thai Edition), Vol.19, Suttanta Pitaka, Vol.11, Sanyutta Nikāya, Mahāvāravagga*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Department of Religious Affairs. (1982 f). *Tripitaka (Royal Thai Edition) Vol.20, Suttanta Pitaka, Vol.12, Aṅguttara Nikāya, Eka-duka-tikanipata*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Department of Religious Affairs. (1982 g). *Tripitaka (Royal Thai Edition), Vol.21, Suttanta Pitaka, Vol.13, Aṅguttara Nikāya, Catukkanipata*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Department of Religious Affairs. (1982 h). *Tripitaka (Royal Thai Edition), Vol.22, Suttanta Pitaka, Vol.14, Aṅguttara Nikāya, Pancaka-Chakkanipata*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Department of Religious Affairs. (1982 i). *Tripitaka (Royal Thai Edition), Vol.25, Suttanta Pitaka, Vol.17, Khuddaka Nikāya, Khuddhakapatha- Dhammapada- Udana- Itivuttaka-Suttanipata*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Department of Religious Affairs. (1982 j). *Tripitaka (Royal Thai Edition), Vol.31, Suttanta Pitaka, Vol.23, Khuddaka Nikāya, Paṭisambhidāmagga*. 4th Edition. Bangkok: Ministry of Education
- Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto). (2016). *Dictionary of Buddhism (Numerical Dhammas)*. (38th Edition). Bangkok: Phli Dhamma Printing

- Somdet Phra Maha Samana Chao Krommaphraya Vajirañāṇavarorasa (1968). Navakovāda, Curriculum of Basic-Level Dhamma Studies. 12th Edition. Bangkok: Mahamakuta Rajavidyalaya Foundation
- Teachers of Lieng Chiang Printing House. (2009). Integrated Textbook for Advanced Level Dhamma Study. Bangkok: Lieng Chiang

การพัฒนาด้านการส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย
**Development of Educational Innovation Promotion
for Thai youth in 21st Century**

พระพนมภรณ์ ฐานิสโร,

พระฉลวย เทวสโร, แสงสุรีย์ ทองขาว และ นัชพล คงพันธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Phra Phanomphorn Tanissaro,

Phra Chaluay Atvasaro, Sangsuree Thongkhaw and Naehapon khongphan

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Thailand

Corresponding Author E-mail: panomporn.kab@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมด้านการพัฒนาทักษะด้านการคิดค้นนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยการแก้ปัญหาของการศึกษาของนักศึกษา ที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาด้านองค์ความรู้แบบบูรณาการทางด้านทักษะของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อต่อเติมความรู้สู่โลกแห่งวิวัฒนาการของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้รวมถึงการสร้างชิ้นงานด้านนวัตกรรมสมัยใหม่ ในด้านการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นทุกขณะในสังคมโลกมีการแข่งขันด้านการศึกษาเพื่อสื่อให้สังคมโลกได้รับรู้ถึงความก้าวหน้าทางการศึกษาของประเทศที่มีการพัฒนา ประชากรให้มีการศึกษาให้เท่าทันประเทศที่มีการศึกษาที่ก้าวกระโดด ผลการวิเคราะห์ได้ผลลัพธ์ คือ การพัฒนาฐานเศรษฐกิจนั้นจัดอยู่ในการบริหารจัดการเป็นสำคัญซึ่งประชากรได้รับประโยชน์ในเรื่องการพัฒนาสังคมเยาวชนต้องมีความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในอนาคตต่อยอดนวัตกรรมเพื่อการศึกษาไม่มีขีดจำกัดในปัจจุบัน ในมุมมองของคนในแต่ละยุคสมัยใหม่นั้นอาจจะไม่เหมือนกันแต่อาจคล้ายคลึงกันในการพัฒนาสังคมมนุษย์ที่มีหลากหลายอาชีพภายในประเทศไทย ภาษาสื่อสารก็ถือเป็นค่านิยมในยุคสมัย ค่านิยมทางด้านวัตถุ ค่านิยมทางด้านพฤติกรรม ที่เรียนแบบในสังคมโลกที่เกิดขึ้น สิ่งนี้เรียกได้ว่านวัตกรรมการศึกษาพัฒนาบุคคลให้เข้ากับยุคที่เจริญ ที่มีต่อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกับการสื่อสารด้านการศึกษาของเยาวชนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 ในศตวรรษที่ 21 โลกแห่งการพัฒนาการศึกษาครั้งใหญ่ทั้งประเทศไทยและทั่วโลก

คำสำคัญ: การพัฒนา; นวัตกรรมการศึกษา; เยาวชนไทย

Abstracts

The objective of the research article was to demonstrate promotion of thinking skill development in order to solve the students' educational problems through innovation. This was aimed at development of knowledge base integrated with the learner's skills in the 21st century. The progress of information technology in the 21st century was very important for learning development, including production of modern innovative works. However, the promotion of learning skills always brought the inevitable change, the educational competition looked more serious at the global level to proclaim their educational progress. As a result, several countries attempted to upgrade their people's education to meet with the people in countries with educational growth by leaps and bounds. The analytical result from the study was found that economic development was based upon administration that offered the people benefits of social development. Thai youth should be endowed with a wide range of knowledge in order to create innovations in the future and to further unlimited educational innovations at present. The knowledge base from training and learning would bring the people to better life; however, it depended upon how the country's new generation would expect their future. The view point of people might be different, but they might look alike in social development of people with occupation diversity in Thailand. Communicative language was partly regarded as a certain value, a material value or a behavioral value, which was arisen from imitation in the global society. It was also referred to an educational innovation that was capable to develop Thai youth on information technology and educational communication in the era of Thailand 4.0 in the 21st century, which was accepted the significant period of educational development in Thailand and all over the world.

Keywords: Development; Educational Innovation; Thai Youth

บทนำ

ในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทุกๆ เรื่องที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจนโดยเฉพาะการความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจค่านิยมในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีผลส่งให้มีการพัฒนาทางการศึกษามากยิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรภายในประเทศไทยมีประชากรโดยประมาณ 60 ล้านคนทั้งประเทศ แต่ใช้เวลาเพียง 10 ปี ประเทศไทยมีประชากรเพิ่มมากขึ้นถึง 72 ล้านคนทั่วประเทศ ปัจจุบันสามารถมองการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประเทศไทยได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศแม้จะมีดีขึ้นหรือลดลงของเศรษฐกิจ แต่ทั้งนี้การศึกษาของเยาวชนไทยที่มีมากขึ้นนั้นมีความต้องการทางการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นประเด็นสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตของคนรุ่นใหม่ ในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างมาก ปัจจุบันเยาวชนไทยหันมาศึกษาในระดับต่าง ๆ มากขึ้นโดยมองจากภาพรวมทั้งประเทศและทุกสถาบันการศึกษาแล้ว ที่ให้บริการด้านการการศึกษาแห่งประเทศไทยซึ่งภาครัฐได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากด้านการศึกษาและได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศไว้ในรัฐธรรมนูญว่าด้วยระบบการศึกษา

เพราะเยาวชนไทยรุ่นใหม่เป็นอนาคตของประเทศชาติเป็นสำคัญ ทั้งนี้จึงมีกฎหมายบังคับให้เยาวชนไทยได้มีการศึกษาที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวของสถานศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของเยาวชนไทยให้มีความเลือกในการศึกษาเรียนรู้มากยิ่งขึ้นและสามารถเลือกได้หลากหลายสาขาอาชีพ เพื่อเยาวชนไทยรุ่นใหม่จะเป็นสังคมที่จะพัฒนาประเทศไปในอนาคตที่ยังไม่มาถึง แต่ก็จะต้องมีการส่งเสริมในเรื่องการศึกษาเป็นจุดประเด็นสำคัญต่ออนาคตของชาติหรือประเทศ ประเทศไทยจะเกิดการวิวัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลดีในอนาคต คือ 1. การพัฒนาสังคมมนุษย์ในสมัยใหม่ทางด้านการเรียนรู้โดยทางด้านการนำเทคโนโลยีมามีส่วนแก้ไขในสังคมให้เกิดความสะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตเยาวชนไทย 2. การศึกษาด้านสื่อสารระหว่างบุคคลในทั่วโลกและการใช้ทักษะการดำเนินชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงพฤติกรรมทางด้านค่านิยมต่าง ๆ 3. ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมภายในประเทศเนื่องจากประเทศไทยได้มีการพัฒนาทางการศึกษาแก่เยาวชนไทยให้มีความรู้เท่าเทียมนานาประเทศในโลกเป็นสำคัญ 4. ภูมิฐานในด้านสถาบันครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงและการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืนบนรากฐานชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามรอยยุคลบาทนโยบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชการที่ 9 ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยได้ยึดเป็นแบบอย่างและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังพระบรมโฆษาทพระองค์ท่านไว้ว่า การยึดดำเนินชีวิตบนรากฐานอยู่ด้วยความพอเพียง นั้นเป็นการแก้ไขปัญหาชีวิต ให้มีความพอเพียงจะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจภายในครอบครัวให้มั่นคงได้ อย่างสมบูรณ์ เป็นสำคัญ เพราะทุกสาขาอาชีพนั้นมีความไม่เสมอภาคกันปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ถ้าเรายึดหลักความพอเพียงมาปรับใช้ย่อมแก้ไข้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีความเสมอภาคก็จะเกิดขึ้นภายในประเทศไม่มากนักน้อย บนฐานความอยู่ดีกินดี (พรทิพย์ ไชยโส และคณะ, 2553 : 142

ดังนั้นทางการศึกษาในกระทรวงศึกษาแห่งประเทศไทยจึงได้น้อมเอา พระบรมโฆษาทของพระองค์ท่านมาปรับใช้ในการแก้้ปัญหาการบริหารจัดการ ด้านการศึกษาของอาชีพข้าราชการครูและนักเรียนนักศึกษาในประเทศไทยได้ปฏิบัติตามเพื่อให้ยึดฐานความพอเพียงมาใช้ในหน้าที่การงานของสถานศึกษาเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาตนเองและการแก้ไข้ปัญหาสังคมในอนาคตที่ยั่งยืนสืบไป และ ตระหนักในความกตัญญูต่อประเทศชาติและอาชีพ เป็นสำคัญเพราะการสอนให้คนอื่นได้รับการศึกษาจะต้องพยายามและพรากเพียรเป็นอย่างยิ่งอย่างสมบูรณ์แบบของความเป็นมนุษย์ สังคมประเทศชาติด้วยความมั่นคงและยั่งยืน

ด้านพัฒนาการศึกษา

ในปัจจุบันการศึกษาได้พัฒนาการในระบบต่าง ๆ และคิดค้นวิวัฒนาการแบบผสมผสานของรูปแบบปรับปรุงแก้ไข้ของสื่อการเรียนรู้ในระดับพื้นฐานอย่างต่อเนื่องตัวครูผู้สอนย่อมมีการบูรณาการรูปแบบใหม่ตามองค์ประกอบของเนื้อหาโดยให้นักเรียนนักศึกษาได้ มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ภายในชั้นเรียนโดยการแสดง

ของด้านพฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ของทักษะผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งประเทศไทย กระทรวงการศึกษาวិทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนวัตกรรม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับสาขาอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะขั้นพื้นฐานที่มีการศึกษาเรียนรู้ หลักปฏิบัติอย่างหนักตามมาตรฐานด้านการศึกษา พ.ศ. 2551 - 2559 ว่าด้วยระเบียบการจัดการเรียนการสอนรูปแบบปรับปรุงใหม่ คือ ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญและมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศและการแก้ปัญหาทางสังคม เป็นต้น

คณะผู้วิจัยน้อมเอาศาสตร์พระราชามาหลักสามัคคีธรรม โดยประชาชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา บุคคลทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ คณะผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่องนี้ และเข้าไปศึกษาเพื่อสร้างเครื่องมือตรวจสอบความพึงพอใจต่อเยาวชนไทยบางส่วนเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการสร้างเครือข่ายจิตอาสาพระราชัฐที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 10 มีพระประสงค์ให้จัดตั้งขึ้นทั่วประเทศ เพื่อการปลูกฝัง และการส่งเสริม การพัฒนาจิตอาสาเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้เข้าไปเสริมสร้างความร่วมมือกับนักศึกษา โดยผ่านศาสตร์พระราชามา คือการเข้าใจเข้าถึงและพัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในประเด็นที่ เน้นความมั่นคง มาประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาการศึกษาของเยาวชนไทย

ด้านการส่งเสริมนวัตกรรม

การส่งเสริมนวัตกรรม คณะผู้วิจัยได้นำหลักการและแนวคิดพัฒนาสร้างชิ้นงานและการนำมาปรับใช้ในการสอนเพื่อการศึกษาทดลองกับนักศึกษาเพื่อสอดแทรกด้านพัฒนานวัตกรรมมาใช้ ในรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ศึกษามีส่วนร่วม ในการเรียนรู้เพิ่มเติมด้านการพัฒนาทักษะการคิดค้นรูปแบบนวัตกรรมเข้ามาใช้เพื่อการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ และพัฒนาความคิดให้สร้างสรรค์ในการเรียนรู้แบบบูรณาการของการเรียนรู้ไปสู่ศตวรรษที่ 21 ด้านการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (วิจารณ์ พานิช, 2556 : 99)

การส่งเสริมด้านนวัตกรรมจึงสรุปได้ว่าการพัฒนาในด้านการทำงานโดยนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนาเป็นเครื่องมือในการคิดค้นและการนำมาปรับใช้เป็นส่วนการเรียนรู้อย่างดี ดังนั้นการบูรณาการคือการส่งเสริมทางด้านการปรับปรุงเครื่องมือเป็นชิ้นงาน วัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้เรียกว่า นวัตกรรมของการเรียนรู้ในการสื่อสารเพื่อเกิดการเรียนรู้ผลลัพธ์ของการส่งเสริมด้านความคิดสร้างสรรค์สร้างด้านนวัตกรรมเป็นสำคัญ

ด้านจิตอาสาพัฒนาสังคมของนักศึกษา

คณะผู้วิจัยได้จัดทำโครงการจิตอาสาพัฒนาสังคมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ กับในสถานศึกษาและช่วยเหลือชุมชนที่มีครอบครัวยากจนโดยการบริจาคสิ่งของเครื่องใช้และช่วยซ่อมแซมบ้านให้ และช่วยพัฒนาโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ตลอดถึงเข้าค่ายคุณธรรมสัญจร เพื่อช่วยเหลือพัฒนาการมีส่วนร่วมกับชุมชนและสังคม ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ในการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับนักเรียนนักศึกษาได้ใกล้ชิดกับชุมชนและสังคม และการเสียสละแก่ส่วนรวมกับการพัฒนาด้านประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อการปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ร่วมกับสังคมที่กว้างขวางและหลากหลาย ในแง่มุมมองของด้านการเรียนรู้โดยรวมของการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน รวมทั้งการศึกษาคำราชขีพของสังคมในโลกเพื่อประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้นจำแนกด้านการปลูกจิตอาสาออกได้ดังนี้

ด้านเสนอความคิดให้มีส่วนร่วม หมายความว่า การที่จะพัฒนาด้านสังคมในแต่ละสังคมของมนุษย์นั้นให้ได้รับความสุขของชีวิต จำเป็นจะต้องสร้างความรู้ให้เกิดการเรียนรู้ในหลักวิชาของการพัฒนา โดยนำวัฒนธรรมของสังคมในท้องถิ่นนั้นมาเป็นประเด็น เพื่อเสนอข้อคิดเห็นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นคิดร่วมกัน เพื่อนำมาสร้างขั้นตอนในการดำเนินงานให้เกิดการร่วมมือ จึงเรียกว่าการพัฒนาความคิด (หรือการปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้นที่ใจ)

1.ด้านสร้างความร่วมมือในกลุ่ม คือการสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับตัวบุคคลเพื่อจะนำไปใช้ในกลุ่มเพื่อกระจายภาระหน้าที่ให้เกิดการทำงานร่วมกัน

2.ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดขึ้นของกลุ่ม กล่าวคือด้านการพัฒนาตัวบุคคลเริ่มจากการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ความสำคัญจากการทำงานหรือ การพัฒนาสร้างกำลังใจให้เกิดความร่วมมือทั้งนี้ให้เกิดความสำเร็จภาระบรรลุปเป้าหมายเป็นสำคัญ

3.ด้านวัฒนธรรมกล่าวคือการนำเอาวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนช่วยในการสร้างแรงจูงใจประกอบการร่วมมือในกลุ่มให้เกิดการริเริ่มการปฏิบัติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงานเพราะการใช้วัฒนธรรมนั้นมาช่วยเพื่อให้เกิดการสื่อสารให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

4.ด้านการสร้างผูกมิตรสัมพันธ์กล่าวคือ การสร้างกิจกรรมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการแสดงออกของพฤติกรรมกลุ่ม หรือมอบกิจกรรมให้เกิดการร่วมมือทำงานด้วยกัน

ด้านปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนนักศึกษารุ่นใหม่

ด้านปลูกจิตสำนึกของนักศึกษาเยาวชนไทย คณะผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า การปลูกจิตสำนึกนั้นควรให้การแนะนำที่ว่าด้วยระเบียบการวางแผนหลักการดำเนินชีวิตให้เยาวชนได้เรียนรู้และปฏิบัติตาม ดังนั้นนักศึกษาทุกคนจะต้องตั้งมั่นในจิตศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนา และความเชื่อด้านคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณของตนเอง รักในสิ่งที่ปฏิบัติ กฎระเบียบข้อบังคับให้อยู่ในกรอบของสถาบัน ที่เข้าศึกษาและควร

ให้สร้างกิจกรรมพัฒนาด้านความคิดที่สร้างสรรค์ ปลุกความสามัคคีในหมู่คณะมีส่วนร่วมด้านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นโครงการหรือนโยบายที่มีส่วนสนับสนุนตามนโยบายของรัฐเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์ และยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาดำเนินชีวิตให้กับตนเอง และด้านการปลูกฝังทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัยในตนเองและเคารพต่อผู้อื่นในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการมีจิตสำนึกต่อสถาบันอันสูงสุดด้วยการรักษา ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นสำคัญ. สามารถจำแนกออกเป็นได้ ดังนี้

การปลูกจิตสำนึกทางด้านค่านิยม กล่าวคือปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้นทางด้านพฤติกรรม โดยให้เกิดขึ้นบนรากฐานทางด้านความคิดเพื่อสร้างค่านิยมในสังคมเพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตการปลูกค่านิยมทางด้านพฤติกรรมการบริโภค อุปโภค พฤติกรรม หมายถึงการแสดงออกของกิริยาการกระทำบุคคลที่สื่อออกมาเพื่อการสื่อสารในสังคม การปลูกจิตสำนึกคือการสร้างความต้องการของความต้องการในสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ปฏิบัติดำเนินการของการดำรงชีพในสังคมแต่วันและเพื่อช่วยพัฒนาสังคมให้ได้รับประโยชน์ทั้งสองทางเป็นสำคัญ

ศาสตร์พระราชา ศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ศาสตร์พระราชา คือ คณะผู้วิจัยได้น้อมนำเอาพระบรมโชาวาท ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชการที่ 9 ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย มากำหนดเป็นหลักในการปฏิบัติ เป็นศาสตร์ของแผ่นดิน “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีพระราชดำรัสเมื่อปี พ.ศ. 2554 ว่า ด้วย เป้าหมายในการพัฒนา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในห้วงรัชกาลที่ 9 คือการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อ ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคนโดยไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและคำนึงถึง สภาภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติและภูมิหลัง เศรษฐกิจ” สังคมแม้มีวิธีการพัฒนาที่หลากหลายแต่ที่สำคัญ คือ นักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความหวังใจ ความรับผิดชอบ การเคารพในเพื่อนมนุษย์ ว่าด้วยการพัฒนาเกี่ยวกับมนุษยชาติ เป็นเรื่องของจิตใจ เป็นสำคัญ (ทศนา แคมมณี, 2557 : 157)

สรุป

การส่งเสริมด้านการพัฒนานวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาด้านการผลิตเครื่องมือในการเรียนรู้ ควรปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลง พัฒนาการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาในด้านมนุษย์ ตลอดถึงการตอบรับค่านิยมในยุคสมัยใหม่โดยการนำรูปแบบการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านทักษะที่จะเป็นการแก้ปัญหาของสังคมในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีขีดจำกัด ทั้งนี้เพราะค่านิยมของคนรุ่นใหม่เน้นมีการพัฒนาทางด้านความคิดอย่างรวดเร็วและมีความต้องการอย่างไม่มีขีดจำกัดในด้านการศึกษาที่หลากหลายในยุคปัจจุบัน เพื่อนำประสบการณ์การทำงานและสิ่งประดิษฐ์ ทฤษฎีการเรียนรู้รวมกับการคิดค้นประดิษฐ์สื่อเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การศึกษาจะพัฒนาไปได้อย่างดีเยี่ยมเพราะคนรุ่นใหม่ยอม

มีความคิดวิวัฒนาการแบบอย่างที่กำลังกระโดด ซึ่งอาจไม่เหมือนการเรียนรู้แบบเดิมถ้านับย้อนอดีตไป 20 ปีที่ผ่านมา การศึกษายังอยู่ในสภาพที่ดีและการศึกษานั้นยังไม่หลากหลายเหมือนในปัจจุบันนี้ และการตอบรับด้านการศึกษาของเยาวชนไทยในปัจจุบันย่อมมีความแตกต่างกันมาก และมีให้เลือกการศึกษาที่หลากหลายสาขาอาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศส่งผลให้มีการพัฒนาสังคมมนุษย์ภายในประเทศได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ในการบริหารจัดการของภาครัฐจึงมีการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจให้เท่าทันกับอารยประเทศต่าง ๆ ทั้งกลุ่มอาเซียน และประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ที่มีการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ อีกนัยประเด็นสำคัญคือประชากรภายในประเทศที่มากขึ้นส่งผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจในมุมมองของการศึกษา ซึ่งเด็กหรือนักศึกษามีมากขึ้นและถือได้ว่าเป็นผู้ที่ผลักดันของเศรษฐกิจในด้านการศึกษา เหมือนกับประเทศอื่นทั่วโลก ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านความรู้ของการศึกษาของประชากรในประเทศให้มีความรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศก้าวไปสู่ความเจริญมั่นคงและมั่งคั่ง ภายในประเทศ ดังที่ปรากฏในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทางด้านค่านิยมเรียกร้องของการศึกษาและการครองชีพในด้านต่าง ๆ ก็เกิดการพัฒนาไปในสังคมที่บ่งบอกถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนในประเทศ ให้มีการดำเนินชีวิตที่มีความสุข และอยู่ดีกินดี ที่ยั่งยืนในอนาคตที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ การส่งเสริมทางด้านพัฒนาของนวัตกรรมนั้นย่อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์โดยรวม เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันย่อมเป็นตัวกำหนดบ่งบอกให้สังคมทั่วโลกได้ตระหนักถึงปัญหาที่จะตามมาในอนาคตที่เรามองไม่เห็น ดังนั้นการพัฒนาในด้านการศึกษาจากทุกสถาบันจึงพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยบูรณาการพร้อมนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยประกอบเพื่อการสื่อสารเรียนรู้ให้เกิดสภาพคล่องในการศึกษาของเยาวชนในประเทศและการศึกษายังเป็นตลาดเศรษฐกิจการพัฒนาทางการศึกษาเพื่อที่ขยายสาขาออกเป็นหน่วยงานหนึ่งที่คอยให้บริการด้านศึกษาในที่ห่างไกลให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ในปัจจุบันทั้งหมดนี้เรียกว่าประเทศที่แผนพัฒนาปฏิรูปการบริหารเต็มรูปแบบอย่างครบถ้วนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมประเทศให้ยั่งยืนสืบไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

- พรทิพย์ ไชยโส และคณะ. 2553. รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โอเพนเวิลด์
- ทิตินา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่าง ชุ่มชื้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่นเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Roi Kaensarn Acadami ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดยสามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Roi Kaensarn Academi โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้งบทความที่เขียนส่งเข้า ไลน์ ไลน์ หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น

2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า ไลน์ ไลน์ หน้าเว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้วต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSa/user/register> (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่งบทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้ากระดาษพิมพ์สี่ โดย นักรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E-mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล

5) กรอบแนวคิดในการวิจัย

6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่าง ชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของ ผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณเท่านั้น เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้ เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิด ผลสัมฤทธิ์ของบทความ

4) บทสรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)

↑
1. นิ้ว

← 1 นิ้ว **ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt)** → 1 นิ้ว

Articles English (14 pt)

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt)
หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt)
Name - Surname of Article author (12 pt)
Agency (12 pt)
E-mail (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)
(16 pt ไม่เกิน 350 คำ)

คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt)
Abstract (14 pt)
(12 pt ไม่เกิน 350 คำ).....

Keywords : 3-5 words (12 pt)
บทนำ (18 pt)
(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt)
(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

สรุป (18 pt)
(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)
(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

↓
1 นิ้ว

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้ อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียน บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ชวลิต ประภาวนนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น คณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ บทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสาร ปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1 สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*.

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee, D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy*. Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url

เช่น

พิรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน

2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). *Etnical Alzheimers or Social Advocates solution*. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : <http://www.bbc.com/2016/WORLD>

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม*. วัน เดือน ปี. สถานที่

จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ. *เอกสาร*

ประกอบการประชุมการประชุมงานชุมชน. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมธานีมิตร. กรุงเทพมหานคร: พิสูจน์การพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). *The Besuty of Wonmen in Theravada Philosopy. Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน

ราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน Journal of Roi Kaensarn Acadami เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มกราคม)
- ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)
- ฉบับที่ 3 มีนาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)
- ฉบับที่ 4 เมษายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
- ฉบับที่ 5 พฤษภาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤษภาคม)
- ฉบับที่ 6 มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
- ฉบับที่ 7 กรกฎาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กรกฎาคม)
- ฉบับที่ 8 สิงหาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
- ฉบับที่ 9 กันยายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)
- ฉบับที่ 10 ตุลาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
- ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤศจิกายน)
- ฉบับที่ 12 ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท



ใบสมัครเป็นสมาชิก
Journal of Roi Kaensarn Acadami

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....
(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....
.....

E-Mail :โทรศัพท์ โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Roi Kaensarn Acadami

() สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

() เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Roi Kaensarn Acadami

สถานที่ติดต่อ ที่บ้าน ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail :

ลงชื่อ.....
(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

คำบํารุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....



หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Roi Kaensarn Acadami

เรียน บรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami

ตามที่ ข้าพเจ้า.....

ได้ส่งบทความเรื่อง.....

.....

.....

.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Roi Kaensarn Acadami

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ (ถ้ามี) นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Roi Kaensarn Acadami ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่าน ขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

.....
(.....)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook :

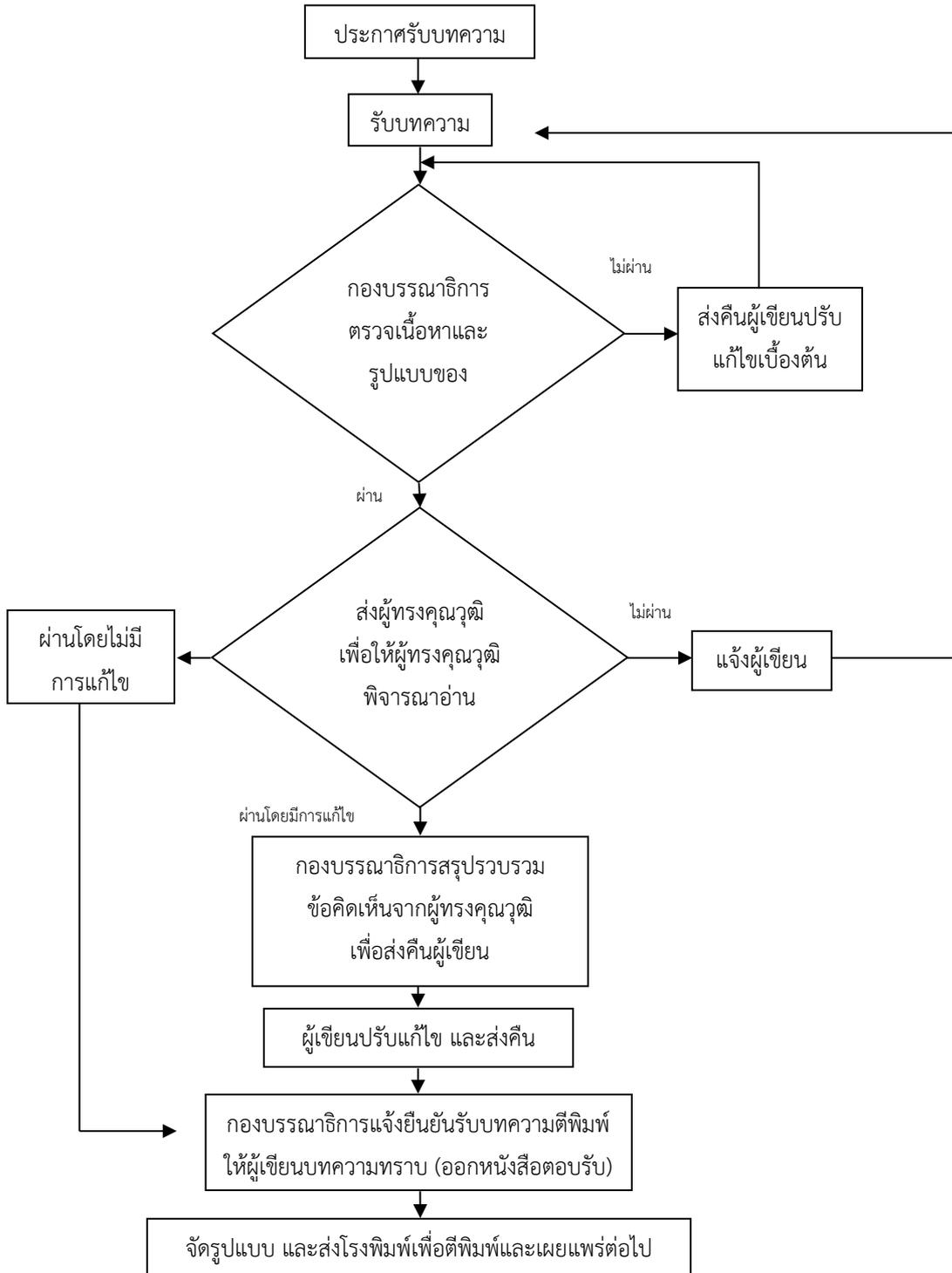
ID : Line

E : mail

เบอร์โทร

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2
ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์ Journal of Roi Kaensarn Acadami



จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ

3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน

5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น

2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกลงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้าง

ถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์
ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงาน
ชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.

2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.

3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.

4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).

5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.

7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.

2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.

3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.

4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.

5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.

6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.

7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.

8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as 'the revoked article'.

Duties of Reviewers

1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper's author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper's contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้อสมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้อสมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSJA/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

